

Úradný vestník

Európskej únie

C 376



Slovenské vydanie

Informácie a oznámenia

Zväzok 54

22. decembra 2011

Číslo oznamu

Obsah

Strana

I Uznesenia, odporúčania a stanoviská

STANOVISKÁ

Európsky hospodársky a sociálny výbor

474. plenárne zasadnutie v dňoch 21. a 22. septembra 2011

2011/C 376/01	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Podpora obnoviteľných zdrojov energie a európska susedská politika: európsko-stredozemský prípad“ (prieskumné stanovisko)	1
2011/C 376/02	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Metropolitné oblasti a mestské regióny v rámci stratégie Európa 2020“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	7
2011/C 376/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „LEADER ako nástroj miestneho rozvoja“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	15
2011/C 376/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Budúcnosť mladých európskych poľnohospodárov“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	19
2011/C 376/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Rozvoj vidieka a zamestnanosť na západnom Balkáne“	25
2011/C 376/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Podpora zastupiteľských občianskych spoločností v regióne Euromedú“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	32

SK

Cena:
7 EUR

(Pokračovanie na nasledujúcej strane)

2011/C 376/07	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Jednotný európsky vzdušný priestor II“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	38
---------------	--	----

III Prípravné akty

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

474. plenárne zasadnutie v dňoch 21. a 22. septembra 2011

2011/C 376/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Európa ako popredná svetová destinácia cestovného ruchu – nový politický rámec pre európsky cestovný ruch“ KOM(2010) 352 v konečnom znení	44
2011/C 376/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Preskúmanie iniciatívy „Small Business Act“ pre Európu“ KOM(2011) 78 v konečnom znení	51
2011/C 376/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Rady, ktorým sa dočasne pozastavujú spoločné autonómne clá podľa Spoločného colného sadzovníka na dovoz určitých priemyselných výrobkov na Kanárske ostrovy“ KOM(2011) 259 v konečnom znení – 2011/0111 (CNS)	58
2011/C 376/11	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o poverení Úradu pre harmonizáciu vnútorného trhu (ochranné známky a vzory) určitými úlohami súvisiacimi s ochranou práv duševného vlastníctva vrátane zhromažďovania zástupcov verejného a súkromného sektora ako európskeho strediska pre sledovanie falšovania a pirátstva“ KOM(2011) 288 v konečnom znení – 2011/0135 (COD)	62
2011/C 376/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o určitých povolených spôsoboch použitia osirotených diel“ KOM(2011) 289 v konečnom znení – 2011/0136 (COD)	66
2011/C 376/13	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o európskej normalizácii, ktorým sa menia a dopĺňajú smernice Rady 89/686/EHS a 93/15/EHS a smernice Európskeho parlamentu a Rady 94/9/ES, 94/25/ES, 95/16/ES, 97/23/ES, 98/34/ES, 2004/22/ES, 2007/23/ES, 2009/105/ES a 2009/23/ES“ KOM(2011) 315 v konečnom znení – 2011/0150 (COD)	69
2011/C 376/14	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie – Stratégia účinného uplatňovania Charty základných práv Európskou úniou“ KOM(2010) 573 v konečnom znení	74



I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

STANOVISKÁ

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

474. PLENÁRNE ZASADNUTIE V DŇOCH 21. A 22. SEPTEMBRA 2011

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Podpora obnoviteľných zdrojov energie a európska susedská politika: európsko-stredozemský prípad“ (prieskumné stanovisko)

(2011/C 376/01)

Spravodajca: **Pierre Jean COULON**Pomocný spravodajca: **Stéphane BUFFETAUT**

Komisia sa 28. januára 2011 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom problematiku na tému

„Podpora obnoviteľných zdrojov energie a európska susedská politika: európsko-stredozemský prípad“

(prieskumné stanovisko).

Odborná sekcia pre vonkajšie vzťahy poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 8. septembra 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 474. plenárnom zasadnutí 21. a 22. septembra 2011 (schôdza z 21. septembra) prijal 164 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 9 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Zhrnutie a odporúčania: od nesúladu k harmónii

1.1 Európsky hospodársky a sociálny vývoj vyjadruje želanie, aby sa do stredozemských krajín vrátil mier a aby sa európsko-stredozemský región v budúcnosti vyvíjal stabilne.

1.2 Najnovšie udalosti v krajinách severnej Afriky a Stredného východu potvrdzujú, že už nie je možné ponechať veciam voľný priebeh a je potrebné pracovať na udržateľnejšej budúcnosti, pričom v stredobode záujmu musí byť blaho jednotlivcov a sociálny rozvoj.

1.3 V tejto súvislosti je dôležité, aby sa podpora obnoviteľných zdrojov energie, najmä slnečnej energie, sústreďovala na regionálnu spoluprácu zameranú na spoločný rozvoj.

1.4 EHSV víta regionálne iniciatívy na podporu rozsiahleho rozvoja obnoviteľných zdrojov energie v oblasti Stredozemného mora (Plán pre odvetvie slnečnej energie v Stredozemí, Dii, Medgrid atď.) a vyjadruje želanie, aby sa tieto iniciatívy začali rýchlo, účinne a koordinovane realizovať.

1.5 Okrem týchto iniciatív EHSV žiada, aby sa vypracoval program „Green New Deal“ v celom regióne, ktorý bude zame-

raný na úsporu energie a bude predstavovať radikálnu zmenu našich spotrebiteľských a výrobných modelov.

1.6 Oblasť Stredozemného mora disponuje značným potenciálom úspor v oblasti energií a emisií uhlíka. Jeho využitie je sčasti podmienené technológiami a sčasti novými prístupmi, ktoré sa musia podporovať. Zlepšenie energetickej účinnosti je nevyhnutným doplnujúcim prvkom rozvoja obnoviteľných zdrojov energie.

1.7 Zavedenie účinného energetického systému s nízkymi emisiami uhlíka nie je len úloha pre odvetvie energetiky každej krajiny. Vyžaduje si silnú regionálnu solidaritu a veľký objem finančných prostriedkov, z ktorých majú prospech obidve strany na severnom a južnom brehu Stredozemného mora.

1.8 Vzhľadom na rozdielnú situáciu v jednotlivých krajinách v súvislosti s dostupnými zdrojmi, úrovňou potrieb a úrovňou emisií skleníkových plynov, tretie krajiny v oblasti Stredozemného mora majú v skutočnosti spoločnú, ale diferencovanú zodpovednosť. Potrebujeme teda regionálnu víziu zameranú na vnútroštátne stratégie, ktoré budú prispôbené a stabilné.

1.9 V krajinách ležiacich na južnom brehu Stredozemného je potrebné na vnútroštátnej úrovni vypracovať programy (právne predpisy, daňové stimuly, normy) s cieľom vytvoriť vhodné podmienky na podporu obnoviteľných zdrojov energie. Tieto programy by mali zahŕňať aj dlhodobý program zameraný na trvalé zrušenie škodlivých dotácií pre energie získavané z fosílnych zdrojov.

1.10 Víťame iniciatívu Európskej komisie prehodnotiť svoj prístup k oblasti Stredozemného mora a presadzovať štruktúrovanú a posilnenú spoluprácu, v rámci ktorej sú energie z obnoviteľných zdrojov v stredobode záujmu ⁽¹⁾.

1.11 Domnievame sa však, že táto vôľa spolupracovať sa musí urýchlene prejavovať formou činností a programov. EHSV zdôrazňuje skutočnosť, že každý iniciovaný dialóg by mal od začiatku zahŕňať sociálne aspekty.

1.12 Potvrdzujeme výzvu uvedenú v stanovisku EHSV z marca 2011 na tému „Energetické zásobovanie: aká susedská politika je potrebná na zabezpečenie dodávok do EÚ?“ ⁽²⁾. Týkajúcu sa podpory rozšírenia energetického spoločenstva (energetické spoločenstvo v juhovýchodnej Európe zahŕňajúce krajiny Balkánu na krajiny ležiace na južnom pobreží Stredozemného mora a osobitnej podpory rozvoja energetickej účinnosti, obnoviteľných zdrojov energie, vzájomného prepojenia sietí a ich interoperability.

1.13 Pokiaľ ide o krajiny severnej Afriky, toto spoločenstvo by malo zahŕňať niektoré vhodné prvky právnych predpisov Spoločenstva. Okrem toho, nové spoločenstvo si musí stanoviť za cieľ podporiť vypracovanie novej energetickej charty a nového protokolu o energetickej účinnosti a rozvoji obnoviteľných zdrojov energie.

1.14 V tejto súvislosti výbor takisto pripomína, že je dôležité vytvoriť spoločenské fórum podľa vzoru fóra, ktoré bolo vytvorené v rámci energetického spoločenstva v juhovýchodnej Európe. Rozvoj obnoviteľných zdrojov energie by sa nemal obmedziť len na čisto priemyselné projekty.

1.15 EHSV podporuje názor, že je nevyhnutná technická pomoc pri vytváraní miestnej expertízy v oblasti obnoviteľných zdrojov energie a energetickej účinnosti, ako aj spolupráca v smere juh – juh. Najprv by však bolo potrebné zistiť, aké sú potreby v oblasti odbornej prípravy, pokiaľ ide o technológie spojené s obnoviteľnými zdrojmi energie, a na základe toho vypracovať prispôsobený európsko-stredozemský akčný plán.

1.16 Dôrazne odporúčame, aby sa poskytla väčšia podpora činnostiam v oblasti výskumu a rozvoja s cieľom zlepšiť hospodársku návratnosť projektov zameraných na obnoviteľné zdroje energie. Prenos technológií by sa mohol realizovať v rámci spoločnej regionálnej platformy pre výskum a rozvoj, ktorá bude zahŕňať univerzity a výskumné centrá.

1.17 EHSV v tejto súvislosti odporúča vytvoriť stredozemský program ERASMUS pre oblasť energetiky, ktorý umožní, aby sa

študenti z celého regiónu (na severe, juhu, východe a na západe) mohli oboznámiť s technológiami spojenými s obnoviteľnými a udržateľnými zdrojmi energie.

1.18 Je potrebné vytvoriť nové prostriedky podpory a stimuly pre obnoviteľné zdroje energie. Tieto by mali zabezpečiť finančnú rovnováhu projektov, napr. projektov uvedených v článku 9 európskej smernice o obnoviteľných zdrojoch energie ⁽³⁾.

1.19 EHSV podporuje projekt na vytvorenie európsko-stredozemskej investičnej banky a najnovšie oznámenia Európskeho parlamentu a Parlamentného zhromaždenia Únie pre Stredozemie týkajúce sa tejto otázky.

1.20 EHSV sa domnieva, že je potrebné vypracovať inovatívne a prispôbené mechanizmy na podporu obnoviteľných zdrojov energie. Tieto mechanizmy by sa mali stanoviť v európsko-stredozemskom rámci a mali by viesť k spusteniu pilotných projektov s podporou európsko-stredozemskej investičnej banky s cieľom pokročiť smerom k realizácii „New Green Deal“.

1.21 V rámci obchodných rokovaní ma takisto zásadný význam podpora liberalizácie obchodu s tovarmi a službami podporujúcimi obnoviteľné zdroje energie.

1.22 Akčné plány európskej susedskej politiky sú kľúčovým nástrojom na podporu celonárodných a regionálnych energetických cieľov v rámci bilaterálnych vzťahov.

1.23 EHSV takisto zdôrazňuje, že v súvislosti s novou smernicou ETS (ETS – Emissions Trading System) ⁽⁴⁾ o financovaní uhlíka existuje riziko, že sa stratí určitý počet finančných príspevkov vyčlenených na projekty realizované v krajinách ležiacich na južnom pobreží Stredozemného mora, ak sa Komisia nezaviaže začať rokovania s tretími štátmi, tak ako sa to uvádza v smernici.

1.24 Je potrebné konštatovať, že realizácia Plánu pre odvetvie slnečnej energie v Stredozemí je katalyzátorom pre viaceré iniciatívy na podporu rozvoja obnoviteľných zdrojov energie v regióne, čo je potrebné privítať. Bez dobrej koordinácie medzi jednotlivými iniciatívami a medzi inštitúciami, ktoré ich riadia a podporujú (Európska komisia, Únia pre Stredozemie atď.), však existuje riziko, že výsledky týchto iniciatív nespĺnia očakávania. Prostredníctvom programov na poskytnutie technickej pomoci krajinám na juhu a podporou jednotlivých iniciatív môže EÚ prispieť k účinnému a harmonickému rozvoju obnoviteľných zdrojov energie v regióne a premeniť súčasný nesúlad na harmóniu.

1.25 Pokiaľ ide o energetické siete, decentralizovaná výroba slnečnej energie by mohla byť účinným a z hospodárskeho hľadiska životaschopným riešením v izolovaných oblastiach, ktoré nemajú k dispozícii siete. Slnečná energia je osobitne užitočná na rozsiahlych územiach s nízkou hustotou obyvateľstva.

⁽¹⁾ KOM(2011) 200 v konečnom znení a KOM(2011) 303 v konečnom znení.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 132 s. 15, 3.5.2011, s. 15.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ L 140, 5.6.2009, s. 16 – 62.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ L 140, 5.6.2009, s. 63 – 87 (článok 11a) ods. 5.

1.26 Na úrovni Spoločenstva by bolo vhodné vytvoriť nástroj záruk pre prípad politického rizika v krajinách ležiacich na južnom pobreží Stredozemného mora (napr. formou dlhopisov garantovaných EÚ). Takisto by bolo potrebné zabezpečiť, aby sa členské štáty zaviazali, že budú nakupovať aspoň minimálny objem elektrickej energie od krajín na juhu.

1.27 Zásadný význam má zvyšovanie informovanosti všetkých aktérov vrátane občianskej spoločnosti o všetkých iniciatívach. Národné programy na podporu obnoviteľných zdrojov energie by mohli zahŕňať kampane na zvyšovanie informovanosti o energetickej účinnosti a obnoviteľných zdrojoch energie. Sociálne siete a nové informačné a komunikačné technológie by sa mohli stať významnou oporou pre túto mobilizáciu.

2. Úvod

2.1 Oblasť Stredozemného mora zaznamenáva už niekoľko desaťročí silný sociálno-hospodársky rast a veľmi rýchlu urbanizáciu, najmä v pobrežných oblastiach. Tento trend bude nepochybne pokračovať. Spoločným pôsobením týchto faktorov vzniká v oblasti Stredozemného mora krehký ekosystém, ktorého stav sa zhoršuje⁽⁵⁾.

2.2 V oblasti energetiky sú pre stredozemský región charakteristické dva typy zrejmych a značných nerovností, a to nerovnosť medzi krajinami na severe, ktoré sú bohatšie a sú väčšími spotrebiteľmi energie ako krajiny na juhu, a nerovnosť, pokiaľ ide o subvencie pre zdroje energií.

2.3 Napriek dosiahnutému pokroku súčasný trend v energetickej oblasti v regióne nie je udržateľný. Tento trend je potrebné zvrátiť, pričom sa musia podniknúť spoločné kroky v snahe zabrániť tomu, aby rozvoj nevedol k nadmerným emisiám uhlíka a plytvaniu energiou. Pracovné miesta sa budú môcť vytvárať v nových hlavných trhovách odvetviach, ako je energetická účinnosť, ekologické stavebníctvo, prístup k základným službám, priemysel a technológie obnoviteľných zdrojov energie.

2.4 Hoci možno uviesť úspešné príklady osvedčených postupov, ako napr. prijatie osobitného zákona o obnoviteľných zdrojoch energie v Alžírsku a realizáciu viacerých projektov, hlavne v oblasti slnečnej a veternej energie najmä v Egypte, Maroku a Tunisku, vo väčšine prípadov sa žiaľ v súčasnosti nevyvíja dostatočné úsilie na to, aby sa tieto postupy trvalo rozvíjali a zväčšoval sa ich rozsah.

2.5 Je však potrebné konštatovať, že po dlhom období poznačenom skepticizmom alebo ľahostajnosťou, udržateľný energetický rozvoj v oblasti Stredozemného mora dnes začína stále konkrétnejšie ovplyvňovať postupy podnikov, miestnych samospráv, štátov alebo spôsoby spolupráce.

3. Energetické vyhliadky v oblasti Stredozemného mora: potenciál a prínos obnoviteľných zdrojov energie a zvýšenej energetickej účinnosti

3.1 V oblasti Stredozemia a v EÚ by sa mohla citeľne zvýšiť energetická závislosť. Miera regionálnej energetickej závislosti sa v roku 2007 zvýšila na 42 %. Podľa štúdií Stredozemného energetického monitorovacieho strediska by sa táto miera mala do roku 2030 ustáliť, ba dokonca klesnúť na 40 %

(40 % v prípade ropy, 30 % v prípade zemného plynu a 70 % v prípade uhlia), pričom bude vyššia v krajinách na severe a bude predstavovať 97 %. Z alternatívneho scenára Stredozemného energetického monitorovacieho strediska vyplýva, že by bolo možné uvoľniť toto napätie a regionálna miera závislosti by sa do roku 2030 mohla znížiť na 18 %. Ale aj v tomto prípade by medzi krajinami naďalej existovali výrazné rozdiely. V dôsledku toho by sa vo výraznej miere zvýšili sociálne a hospodárske riziká spojené so zvýšením cien dodávok energie a s účinkami tohto zvýšenia na krajiny, domácnosti a podniky.

3.2 Bez ohľadu na to, aký scenár sa bude realizovať, emisie CO₂ vzniknuté v dôsledku spotreby energie z fosílnych zdrojov v regióne sa v porovnaní s rokom 1990 zvýšia minimálne o 30 %. Okrem toho, hoci emisie na jedného obyvateľa v krajinách južného a východného Stredozemia sú v porovnaní s emisiami v krajinách severného Stredozemia nižšie o 40 %, v roku 2030 by táto miera celkovo mohla predstavovať približne 55 % v porovnaní s rokom 2007, keď dosahovala 36 %.

3.3 Ďalšie riziko, ktoré je stále zreteľnejšie, je spojené s narastajúcim nedostatkom vody v regióne. Vo viacerých krajinách je už rozvinuté odsolovanie, ktoré je prakticky nevyhnutné a v dôsledku čoho sa zvyšuje napätie spôsobené vzájomnou závislosťou medzi vodou a energiou.

3.4 Snaha o hospodársky a sociálny rozvoj je legitímna a na to je nevyhnutná energia. Hospodársky a sociálny rozvoj by bol vážne ohrozený už len vzhľadom na energetické požiadavky, čo sa netýka len „najzraniteľnejších“ krajín.

3.5 V rámci nového energetického modelu bude „energetický systém“ zahŕňať nielen odvetvie energetiky (ponuku), ale aj spotrebu energie (dopyt) a rozvoj sa bude zabezpečovať tak, aby sa energetické služby získavali za optimálnych podmienok z hľadiska zdrojov, ekonomických a sociálnych nákladov a ochrany životného prostredia na miestnej a celosvetovej úrovni. V dôsledku toho sa dostávajú do popredia noví aktéri: podniky, spoločenstvá, domácnosti, stavebníctvo, doprava, priemyselná alebo poľnohospodárska výroba a odvetvie služieb.

3.6 Oblasť Stredozemného mora disponuje značným potenciálom úspor v oblasti energií a emisií uhlíka. Podľa viacerých spoľahlivých odhadov je počas budúcich dvadsiatich rokov možné znížiť spotrebu o 20 % (alebo aj viac, ak ceny energie budú naďalej rásť).

3.7 Zlepšenie energetickej účinnosti je nevyhnutným doplnčím prvkom rozvoja obnoviteľných zdrojov energie. Je potrebné konštatovať, že energetická účinnosť a úspory energie sú podmienené predovšetkým činnosťou občanov, podnikov a pracovníkov a zmenou ich správania⁽⁶⁾.

3.8 Rozvoju tohto potenciálu však bráni niekoľko prekážok. Ide o prekážky inštitucionálnej, regulačnej, technickej, finančnej alebo vzdelávacej a informačnej povahy a pod. Je potrebné konštatovať, že obnoviteľné zdroje energie sú vo väčšine prípadov menej konkurencieschopné ako klasické energie, najmä v súčasnej situácii, keď nie sú internalizované externé náklady.

⁽⁵⁾ Informačná správa EHSV na tému „Klimatické zmeny a Stredomorie: výzvy pre životné prostredie a energetiku“, EHSV 682/2009 z 30. septembra 2009).

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 318, 29.10.2011, s. 155.

3.9 V záujme zmenšenia tejto priepasti je potrebné, aby sa na vnútroštátnej úrovni zaviedol plán na vytvorenie priaznivých podmienok na podporu obnoviteľných zdrojov energie, ktorý by mal obsahovať vnútroštátne právne predpisy v prospech rozvoja obnoviteľných zdrojov energie, daňové stimuly a normy. Takisto je potrebné zaviesť dlhodobé národné plány na zníženie alebo dokonca trvalé zrušenie škodlivých dotácií pre energie získavané z fosílnych zdrojov, čo je súčasťou rozvoja obnoviteľných zdrojov energie. Tieto plány by mali zohľadniť situáciu najzraniteľnejších skupín obyvateľov.

3.10 Takisto je potrebné vypracovať jasný regulačný rámec, ako aj nové prostriedky podpory a stimuly pre obnoviteľné zdroje energie, ktorými bude možné zabezpečiť finančnú rovnováhu projektov, tak ako sa to uvádza v článku 9 európskej smernice o obnoviteľných zdrojoch energie.

3.11 Kľúčovým aspektom rozvoja obnoviteľných zdrojov energie je podpora decentralizovanej výroby elektrickej energie, najmä slnecnej, prostredníctvom vhodných právnych predpisov, primeraného financovania a vhodnej odbornej prípravy.

3.12 Veľkou prekážkou je aj rozdielne vnímanie obnoviteľných zdrojov energie jednotlivými aktérmi. Zásadný význam má preto zvyšovanie informovanosti všetkých aktérov vrátane občianskej spoločnosti. Národné programy na podporu obnoviteľných zdrojov energie by mohli zahŕňať kampane na zvyšovanie informovanosti o energetickej účinnosti a rozvoji obnoviteľných zdrojoch energie.

4. Problematika energetiky, životného prostredia a spolupráce v oblasti Stredozemného mora: regionálny rozmer

4.1 Vzhľadom na rozdielnú situáciu v jednotlivých krajinách, majú krajiny v oblasti Stredozemného mora spoločnú, ale diferencovanú zodpovednosť. Ide o spoločnú zodpovednosť pri vytváraní udržateľnej energetickej budúcnosti, vymedzení jej hlavných osí a vytváraní spoločných základní (zdroje, mechanizmy financovania, výmeny osvedčených postupov, odborná príprava, posilnenie kapacít, prenos technológií atď.). Zodpovednosť je diferencovaná v oblasti realizácie, ktorá si vyžaduje, aby sa zohľadnili osobitosti každej krajiny (nielen osobitosti v technologickej oblasti). Potrebujeme teda regionálnu víziu zameranú na vnútroštátne stratégie, ktoré budú prispôbené a stabilné.

4.2 Trend smerujúci k prudkému nárastu dopytu po energii v regióne, rozsah otázok spojených s udržateľným sociálno-hospodárskym rozvojom, otázky týkajúce sa bezpečnosti dodávok a potreba prechodu na hospodárstvo s nízkymi emisiami uhlíka v kontexte prispôbenia sa zmene klímy jasne poukazujú na to, že je potrebné, aby sa v regióne urýchlene začali realizovať rozsiahlejšie dopĺňajúce politiky na úsporu energie.

4.3 tejto výzve je možné čeliť len prostredníctvom vytvorenia európsko-stredozemskej spolupráce založenej na novom modeli energetických systémov, ktoré sú v súlade s udržateľným rozvojom, s cieľom reagovať na súčasné potreby, pričom by sa malo umožniť, aby budúce generácie mohli uspokojovať svoje vlastné potreby. Pri vytváraní trhu s konkurencieschopnou ekologickou energiou bude na regionálnej úrovni hrať kľúčovú úlohu harmonizácia právnych predpisov a prijatie pružných nástrojov.

4.4 EHSV víta, že Európska komisia v kontexte európskej susedskej politiky kladie dôraz na potenciál spočívajúci v spolupráci v oblasti výroby a riadenia obnoviteľných zdrojov energie a žela si, aby sa spolupráca v oblasti energetiky prehĺbila vďaka intenzívnejšiemu dialógu medzi krajinami v oblasti Stredozemného mora.

4.5 EHSV sa však domnieva, že táto vôľa spolupracovať sa musí urýchlene prejavovať formou činností a programov zameraných na podporu tejto spolupráce. Výbor zdôrazňuje, že každý dialóg by mal od začiatku zahŕňať sociálne aspekty s cieľom zabezpečiť, aby rozvoj obnoviteľných zdrojov energie bol v súlade so širším plánom hospodárskeho a sociálneho rozvoja. V záujme toho, aby sa tento proces zhodnotil, bude potrebné venovať zvýšenú pozornosť sociálnym partnerom. Takisto je žiaduce zapojiť širokú občiansku spoločnosť a médiá v snahe zabezpečiť, aby sa obyvatelia stotožnili s úsilím vyvíjaným na plnenie „osobitných spoločných záujmov“ medzi krajinami na severe a na juhu.

4.6 EHSV potvrdzuje výzvu uvedenú v stanovisku EHSV z marca 2011 na tému „Energetické zásobovanie: aká susedská politika je potrebná na zabezpečenie dodávok do EÚ (7)“ a súhlasí s návrhom Komisie ponúknuť vierohodné vyhladky na postupnú a diferencovanú integráciu krajín južného Stredozemia na vnútorný trh EÚ s energiou, ba dokonca vytvoriť určitý druh „energetického spoločenstva“ medzi EÚ a krajinami južného Stredozemia alebo rozšíriť Zmluvu o založení energetického spoločenstva na susedov, ktorí k tejto zmluve ešte nepristúpili.

4.7 EHSV sa domnieva, že nové spoločenstvo si musí stanoviť za cieľ podporiť vypracovanie novej energetickej charty a nového protokolu o energetickej účinnosti a rozvoji obnoviteľných zdrojov energie. V tejto súvislosti výbor takisto pripomína, že je dôležité vytvoriť spoločenské fórum podľa vzoru fóra, ktoré bolo vytvorené v rámci energetického spoločenstva v juhovýchodnej Európe (krajiný Balkánu).

4.8 EHSV žiada, aby sa vypracoval program „Green New Deal“ v celom regióne, ktorý bude zameraný na úsporu energie a bude predstavovať radikálnu zmenu našich spotrebiteľských a výrobných modelov.

4.9 Mimoriadne dôležitá je otázka financovania. Je potrebné, aby sa vyriešila najmä otázka týkajúca sa politického rizika v záujme podniknutia súkromného financovania. V rámci Plánu pre odvetvie slnecnej energie v Stredozemí by napr. bolo vhodné vytvoriť na úrovni Spoločenstva nástroj záruk pre prípad politického rizika (napr. formou dlhopisov garantovaných EÚ).

4.10 EHSV podporuje projekt na vytvorenie európsko-stredozemskej investičnej banky a najnovšie oznámenia Európskeho parlamentu (8) a Parlamentného zhromaždenia Únie pre Stredozemie (9), týkajúce sa tejto otázky. Výbor dúfa, že Európska investičná banka vyvinie iniciatívu na vytvorenie tejto európsko-stredozemskej banky, najmä v partnerstve s finančnými inštitúciami z krajín ležiacich na južnom pobreží Stredozemného mora.

(7) Ú. v. EÚ C 132, 3.5.2011, s. 15

(8) Uznesenie Európskeho parlamentu zo 17. februára 2011 – P7_TC1-COD(2010)0101.

(9) Odporúčanie Výboru pre politické veci, bezpečnosť a ľudské práva Parlamentného zhromaždenia Únie pre Stredozemie zo 4. marca 2011 v Ríme.

5. Aspekty týkajúce sa výskumu, prenosu technológií, budovania kapacít, obchodu a účasti občianskej spoločnosti

5.1 Zásadná zmena v rámci energetického modelu, keď priorita ponuky nahrádza prioritu dopytu, od základov mení vzťahy občana k energetickým systémom. V tejto súvislosti výbor vyzýva k tomu, aby univerzity na oboch brehoch Stredozemného mora spolupracovali formou siete a aby sa podporili iniciatívy umožňujúce výmenu skúseností a osvedčených postupov medzi všetkými príslušnými aktérmi podľa vzoru letnej stredozemskej univerzity o udržateľnej energetike v oblasti Stredozemného mora.

5.2 Dôrazne odporúčame, aby sa poskytla väčšia podpora činnostiam v oblasti výskumu a rozvoja, ktoré podporujú technické inovácie, a môžu tak viesť k výraznému zlepšeniu produktivity s cieľom zlepšiť hospodársku návratnosť projektov zameraných na obnoviteľné zdroje energie na takej úrovni, ktorá by bola zaujímavá pre investorov. Je dôležité, aby sa uľahčil prenos technológií medzi oboma brehmi Stredozemného mora, ktorý by sa mohol realizovať v rámci spoločnej regionálnej platformy pre výskum a rozvoj, ktorá bude zahŕňať univerzity a výskumné centrá a rôzne aspekty týkajúce sa realizácie a využívania zariadení.

5.3 EHSV v tejto súvislosti odporúča vytvoriť stredozemský program ERASMUS pre oblasť energetiky, ktorý umožní, aby sa študenti z celého regiónu (na severe, juhu, východe a na západe) mohli oboznámiť s technológiami spojenými s obnoviteľnými a udržateľnými zdrojmi energie.

5.4 Existuje množstvo vzájomne súvisiacich dôvodov na to, prečo by sa mali vypracovať alternatívne scenáre a prečo by sa mal v rámci budúcich stratégií pre udržateľný rozvoj energetiky v oblasti Stredozemného mora kľásť stále väčší dôraz na partnerstvá medzi podnikmi, územiami a vzdelávacími inštitúciami.

5.5 EHSV podporuje názor, že je nevyhnutná technická pomoc pri vytváraní miestnej expertízy, ktorá bude môcť prispievať k rozvoju obnoviteľných zdrojov energie, ako aj spolupráca v smere juh – juh. Najprv by však bolo potrebné zistiť, aké sú potreby v oblasti odbornej prípravy, a na základe toho vypracovať a prispôbiť európsko-stredozemský akčný plán.

5.6 Rozvoj obnoviteľných zdrojov energie by mal podporiť vytváranie dôstojných pracovných miest, ale takisto si bude vyžadovať úvodnú a ďalšiu odbornú prípravu na regionálnej a medziregionálnej úrovni. Toto je možné účinne realizovať len v rámci organizovanej sociálnej spolupráce.

5.7 V záujme toho, aby sa podporili obnoviteľné zdroje energie v rámci prebiehajúcich a budúcich obchodných rokovaní, je potrebné liberalizovať obchod s tovarom a službami podporujúcimi obnoviteľné zdroje energie.

5.8 Okrem toho sú akčné plány európskej susedskej politiky kľúčovým nástrojom na podporu celonárodných a regionálnych energetických cieľov v rámci bilaterálnych vzťahov. EHSV vyzýva Komisiu, aby aktualizovala akčné plány a dbala na to, aby bol rozvoj obnoviteľných zdrojov energie prezentovaný v priaznivejšom svetle. Z toho dôvodu je potrebné dbať na to, aby akčné plány boli navzájom konzistentné, pokiaľ ide o oblasť obnoviteľných zdrojov energie.

5.9 Dôležitá je účasť občianskej spoločnosti (MVO, združenia, organizácie občanov, odborové zväzy atď.) na programoch na podporu obnoviteľných zdrojov energie. Pre úspech týchto programov má zásadný význam uvedomelosť občanov, ale aj čo najrozsiahlejšie informovanie s cieľom optimalizovať mobilizáciu verejnej mienky a všetkých aktérov.

6. Regionálne iniciatívy na podporu rozvoja obnoviteľných zdrojov energie

6.1 Plán pre odvetvie slnečnej energie v Stredozemí: katalyzátor udržateľného rozvoja v regióne

6.1.1 Hlavným cieľom Plánu pre odvetvie slnečnej energie v Stredozemí je uspokojiť energetické potreby krajín na juhu a dodávať časť vyrobenej elektrickej energie do európskych krajín, čo je dôležitým doplňujúcim faktorom hospodárskej a finančnej návratnosti projektov. Vývoz ekologickej elektrickej energie do Európy umožňuje článok 9 európskej smernice o obnoviteľných zdrojoch energie. Tento vývoz je však podmienený vzájomne prepojenými sieťami a predpokladá zavedenie osobitných predpisov s cieľom zabrániť špekuláciám alebo narušeniu trhu.

6.1.2 Z kvantitatívneho hľadiska počíta Plán pre odvetvie slnečnej energie v Stredozemí s výstavbou nových kapacít z obnoviteľných zdrojov energie v objeme 20 GW do roku 2020 (najmä zo slnečnej a veternej energie) a s rozvojom elektrických sietí a so vzájomným prepojením v smere sever – juh a juh – juh. Energetická účinnosť a prenos technológie sú v súčasnosti považované za sprievodné opatrenia, čo je škoda vzhľadom na uvedený potenciál a problémy v regióne. Ak vezmeme do úvahy prognózu Stredozemného energetického monitorovacieho strediska na rok 2020, ciele plánu pre odvetvie slnečnej energie v Stredozemí je možné interpretovať tak, že ak by sa veciam ponechal voľný priebeh, bolo by potrebné inštalovať 11 GW dodatočných nových kapacít z obnoviteľných zdrojov energie, a v prípade alternatívneho scenára len 1 GW. V tomto rámci by bolo vhodné, aby sa členské štáty zaviazali, že budú nakupovať aspoň minimálny objem elektrickej energie od susedných krajín na juhu s cieľom podporiť tento projekt.

6.1.3 Problematika plánu pre odvetvie slnečnej energie v Stredozemí je dvojstranná. Na jednej strane ide o to, aby sa zlepšila návratnosť projektov využívaním domácich aj vývozných nákupných cien elektrickej energie a koncesionárskych zdrojov, dotácií alebo uhlíkových kreditov a aby sa na druhej strane zabezpečilo ich financovanie z vlastných prostriedkov, ktoré by malo byť v prípade dostatočnej návratnosti a kontroly rizík zabezpečené, ako aj z pôžičiek najskôr od verejných inštitúcií (EIB, AFD, KfW, EBOR, Svetová banka, Africká rozvojová banka a Islamská rozvojová banka) a následne aj od obchodných bánk.

6.1.4 Iniciatíva, ktorú predstavuje Plán pre odvetvie slnečnej energie v Stredozemí, prekračuje rámec spolupráce v takej podobe, akej sme ju vnímali doteraz. Bude zahŕňať členské štáty Únie pre Stredozemie, Európsku komisiu, podniky, výskumné inštitúcie, MVO pôsobiace v danom sektore, mnoho verejných a súkromných investorov, ako aj finančné inštitúcie.

6.1.5 EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby úzko spolupracovala so sekretariátom Únie pre Stredozemie, ktorá má mandát na realizáciu Plánu pre odvetvie slnečnej energie v Stredozemí, a najmä na hlavný plán PSM. V záujme uľahčenia realizácie hlavného plánu je potrebné vypracovať spoločný referenčný rámec. Bude najmä potrebné prijať spoločný prístup ku kľúčovým otázkam, ako sú nástroje financovania alebo prenos technológií.

6.2 Medgrid, projekt spoločného rozvoja zameraný na obchod s elektrickou energiou v oblasti Stredozemného mora

6.2.1 Ako sme už uviedli, k hlavným výzvam patrí potreba doplniť a posilniť sieť vzájomných prepojení medzi krajinami na oboch brehoch Stredozemného mora, keďže jediným súčasným prepojením je spojenie medzi Španielskom a Marokom, ktoré má prenosovú kapacitu 1 400 MW. Podľa asociácie MEDELEC (asociácia združujúca všetky podniky pôsobiace v odvetví elektrickej energie v oblasti Stredozemného mora) by maximálna prenosová kapacita, ktorú by sieť mohla dosiahnuť na základe už existujúcich investičných plánov, bola približne 5 GW. V záujme realizácie cieľov Plánu pre odvetvie slnečnej energie v Stredozemí je teda potrebné vyvinúť maximálne úsilie na zvýšenie výkonnosti prepojení medzi krajinami na južnom brehu Stredozemného mora a medzi týmito krajinami a krajinami na severnom brehu.

6.2.2 Cieľom projektu Medgrid je vymedziť hlavnú schému stredozemskej siete na rok 2020, podporiť inštitucionálne a regulačné rámce na obchod s elektrickou energiou, preskúmať prínos investícií do infraštruktúry sietí, rozvíjať technickú a technologickú spoluprácu s krajinami ležiacimi v južnej a východnej oblasti Stredozemného mora a podporiť moderné prenosové technológie.

6.3 Dii GmbH – Renewable energy bridging continents (Obnoviteľné zdroje energie spájajúce kontinenty)

6.3.1 Dii je zameraný na vzdialenejší časový horizont ako Plán pre odvetvie slnečnej energie v Stredozemí. Vychádza z toho, že do roku 2050 by 15 % dopytu európskych krajín po elektrickej energii mohli uspokojovať slnečné elektrárne postavené v púšti v krajinách ležiacich v južnej oblasti Stredozemného mora. Od svojho spustenia v roku 2009 však projekt Dii prešiel k cieľu spoločného rozvoja zameraného na všeobecný rozvoj obnoviteľných zdrojov energie a nesústreďuje sa výlučne na slnečnú energiu a na vývoz v smere juh – sever. Projekt Dii sa v podstate sústreďuje na rovnaké ciele ako Plán pre odvetvie slnečnej energie v Stredozemí, ale v dlhšom časovom horizonte a bez stanovenia kvantitatívnych cieľov.

6.4 Ostatné iniciatívy:

6.4.1 Je potrebné vyzdvihnúť aj ostatné iniciatívy, ako je projekt technickej pomoci EÚ „Paving the Way for the Mediterranean Solar Plan“ (Pripraviť pôdu pre odvetvie slnečnej energie v Stredozemí), ktorý je zameraný na rozvoj obnoviteľných zdrojov energie v regióne, európske financovanie pre krajiny v južnej oblasti Stredozemného mora – investičný nástroj európskej susedskej politiky (NIF) a nástroj pre euro-stredozemské investície a partnerstvo (FEMIP), z ktorých sa môžu financovať projekty týkajúce sa obnoviteľných zdrojov energie, ako aj oznámenie Komisie na tému „Priority v oblasti energetickej infraštruktúry na rok 2020 a ďalšie roky – Konceptia integrovanej európskej energetickej siete“ [KOM(2010) 677 v konečnom znení], ktorý zahŕňa obchod s ekologickou elektrickou energiou medzi juhom a severom a potrebu posilniť vzájomné prepojenia, ktoré tento obchod uľahčujú. Viaceré krajiny takisto spustili vlastné národné plány, ako je napr. marocký plán pre odvetvie slnečnej energie a tuniský plán pre odvetvie slnečnej energie, ktorých súčasťou sú národné projekty pre rozvoj obnoviteľných zdrojov energie.

V Bruseli 21. septembra 2011

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Metropolitné oblasti a mestské regióny v rámci stratégie Európa 2020“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2011/C 376/02)

Spravodajca: **Joost VAN IERSEL**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 20. januára 2011 podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku rozhodol vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Metropolitné oblasti a mestské regióny v rámci stratégie Európa 2020“.

Odborná sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 1. septembra 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 474. plenárnom zasadnutí 21. a 22. septembra 2011 (schôdza z 21. septembra 2011) prijal 142. hlasmi za, pričom 3 členovia hlasovali proti a 1 sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV víta skutočnosť, že európske inštitúcie – Rada, Komisia, Európsky parlament a Výbor regiónov – čoraz viac uznávajú v rámci územnej agendy 2020 metropolitný vývoj v Európe. Tento posun priorít je v súlade s konzistentnými názormi, ktoré výbor vyjadroval počas posledných desiatich rokov.

1.2 Metropolitná oblasť nie je len veľké mesto. EHSV ju definuje buď ako veľké mesto, alebo polycentrickú skupinu miest, pričom obidve kategórie zahŕňajú aj okrajové menšie obce a vidiecke oblasti, a každá metropolitná oblasť dosahuje kritickú masu aspoň 500 000 obyvateľov (alebo podstatne viac). Metropolitné oblasti sú funkčné regióny, ktoré vytvárajú hlavné ekonomické oblasti a trhy práce. Spravidla nezodpovedajú (už dlho existujúcim) administratívnym jednotkám ako sú provincie alebo okresy. Metropolitné oblasti sú hlavnými uzlami transeurópskej dopravnej siete TEN-T, pričom aj ony samotné predstavujú komplikované dopravné siete.

1.3 EHSV sa vyslovuje za nápaditý prístup k renesancii miest v 21. storočí a za to, aby boli metropolitné oblasti stabilné a konkurencieschopné. Hospodárske, sociálne, územné a environmentálne trendy, ako aj zhoršené finančné vyhliadky si naliehavo vyžadujú koherentnú mestskú agendu EÚ, ktorá by bola úzko prepojená so stratégiou Európa 2020. Názory EHSV na mestskú agendu a na vplyv stratégie Európa 2020 je opísaný v častiach 5 a 6 tohto dokumentu.

1.4 V súčasnosti však vládne značná neistota, pokiaľ ide o to, ako čeliť tejto otázke na úrovni EÚ a často aj na národnej úrovni. Sčasti je to spôsobené problémami v oblasti riadenia a stotožnenia sa, sčasti to zapríčiňuje nejednotnosť postupov. Konkrétnejšie to znamená, že napätie vyplýva z protichodných názorov na potrebné prístupy „zdola nahor“ a „zhora nadol“, ako aj z problémov medzi veľkými mestami a menšími

(prímestskými) obcami a vidieckymi oblasťami. Hlavnou otázkou je tiež skutočnosť, že metropolitný rozvoj často nezachováva hranice administratívneho členenia.

1.5 EHSV sa domnieva, že vyvážené a stabilné metropolitné oblasti, stimulované v rámci stratégie Európa 2020, sa stanú hnacou silou budúceho rozvoja, pričom každá z nich bude mať svoju vlastnú identitu a charakter. Budú tiež pozitívne vplyvať na makroekonomický rozvoj Európy. Politické opatrenia v oblasti metropolitného rozvoja by mali prebiehať súbežne s opatreniami na zmierňovanie regionálnych rozdielov.

1.6 EHSV odporúča, aby sa vytvorila skupina na vysokej úrovni alebo pracovná skupina pre metropolitný rozvoj, ktorá by pôsobila súbežne s existujúcou skupinou pre mestský rozvoj zloženou zo zástupcov rôznych útvarov Európskej komisie. Táto pracovná skupina by mala byť interdisciplinárna a zapájať široké spektrum zástupcov z členských štátov, metropolitné oblasti, zainteresované strany verejného a súkromného sektora, ako aj občiansku spoločnosť. Mala by byť zabezpečená štrukturálna výmena medzi praxou a výskumom, napríklad v rámci európskeho inštitútu metropolitnej siete, iniciatívy spoločnej tvorby programov Mestská Európa alebo METREX.

1.7 Cieľom pracovnej skupiny by malo byť vypracovať dlhodobú víziu metropolitnej Európy presahujúcej hranice jednotlivých štátov. Koherentná a účinná európska mestská agenda 2050 by mala nahradiť nejednotné prístupy celistvou koncepciou, a mala by sa zamerať na holistický program stratégie Európa 2020 pre inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast.

1.8 Agenda by mala byť založená na hĺbkovej analýze súčasných (a budúcich) trendov, ktorá bude vypracovaná na základe štatistík Eurostatu a na údajoch a výskume ESPON a iných, presne zadefinovaných zdrojov.

1.9 Lisabonská zmluva a stratégia Európa 2020 si tiež vyžadujú zmenu v riadení. Viacúrovňové riadenie by sa malo v tejto fáze brať vážne, a nemalo by zostať len kusom papiera. Metropolitné oblasti by mali byť uznané ako rovnocenní aktéri v oblasti regionálneho rozvoja. V rámci Komisie by mali byť záležitosti týkajúce sa miest a metropolitných oblastí lepšie koordinované a príslušne prezentované. Politika týkajúca sa metropolitných oblastí je v skutočnosti súčasťou európskej, národnej (týka sa predsa najdôležitejších oblastí v Európe aj v danej krajine), regionálnej aj miestnej politiky. Subjektom, ktorý koordinuje všetky tieto aspekty, by mali byť orgány metropolitnej oblasti.

1.10 Vo všeobecnosti napreduje metropolitný rozvoj v Európe dobre. EHSV je presvedčený, že platforma EÚ – pracovná skupina a skupina zástupcov rôznych útvarov Komisie – zameraná na budúcnosť, môže fungovať ako katalyzátor pri usmerňovaní diskusie o prebiehajúcich procesoch, definovaní prístupov „zdola nahor“ a „zhora nadol“, podnecovaní regionálnych/miestnych orgánov a občianskej spoločnosti, aby vytvorili potrebné vhodné modely, a tiež pri propagácii vzájomných prepojení a podporovaní cezhraničných iniciatív.

1.11 Proces sa pohyba vpred. V tomto stanovisku EHSV rozvíja analýzy, predkladá argumenty a návrhy, ktoré majú podporiť žiaduce prístupy. Vyzýva Komisiu a Radu, aby vzali jeho názory na vedomie s cieľom posilniť mestský rozmer pripravovaného legislatívneho balíka v oblasti politiky súdržnosti v súvislosti s úvahami Komisie o „mestách budúcnosti“.

2. Analytické poznámky

2.1 Európska únia má zložité a komplikované vzťahy s mestami a metropolitnými областami. Medzi EÚ a mestami a metropolami pretrvávajú komplexnosť vzťahov, a to z oboch strán, ktorá má viacero príčin: od absencie efektívneho riadenia po celú škálu rôznych situácií a vývojov.

2.2 Historický prehľad na úrovni Komisie a Rady

2.2.1 Európska rada vyhlásila v roku 1972 európsku regionálnu politiku za jeden z hlavných faktorov posilňovania Spoločenstva. Financovanie začalo podporou znevýhodnených regiónov, s cieľom podporovať vyvážený a harmonický rozvoj v Európe. V roku 1986 sa odstránenie regionálnych rozdielov začalo považovať za dôležitý vedľajší cieľ pri vytváraní jednotného trhu.

2.2.2 V 80. a 90. rokoch sa zvýšila účinnosť politických opatrení a programov. Zmluva o EÚ (1992) a o niekoľko rokov neskôr aj rozšírenie Únie viedli k výraznému nárastu štrukturálnych fondov.

2.2.3 Mestá ako také sa do centra politických opatrení EÚ dostali neskôr, hoci prvé pilotné projekty zamerané na mestá sa začali už začiatkom 90. rokov. Medzi veľkými a malými mestami sa nerobili takmer žiadne rozdiely. Hlavným rozlišovacím kritériom a témou diskusie dlho zostávali rozdiely medzi

bohatými a chudobnými časťami EÚ, medzi tzv. banánovou Západnou Európou na jednej strane a ostatnými областami na strane druhej.

2.2.4 V roku 1998 podnikla Komisia prvý zaujímavý krok, ktorým bolo oznámenie „Trvalo udržateľný rozvoj miest: rámec aktivít“. Toto oznámenie však malo len veľmi obmedzený vplyv na rozhodovanie Rady a na každodenný beh vecí.

2.2.5 Generálne riaditeľstvá pre regionálnu politiku, výskum, mobilitu a dopravu, energetiku a zamestnanosť medzitým rozbehli programy a projekty v mestách. ESPON prevzal zodpovednosť za vypracovanie cielených štúdií o regionálnom a metropolitnom vývoji podporovanom z programu INTERREG.

2.2.6 Rada sa bezprostrednejšie do mestských záležitostí zapojila od roku 2004. Uskutočnili sa bienálne neformálne schôdzky ministrov zodpovedných za územné plánovanie a rozvoj, ktorých hlavnou témou bol mestský rozmer. Komisia a Rada mali len obmedzené možnosti podniknúť konkrétne kroky, keďže zmluva im v tejto oblasti nedáva žiadne formálne kompetencie.

2.2.7 Ministerské schôdzky však viedli k prijatiu celého radu vyhlásení. Jedným z najdôležitejších je Lipská charta z roku 2007, ktorej cieľom bolo stanoviť mestskú agendu. Uvádzajú sa v nej mnohé otázky týkajúce sa miest, vrátane veľkých miest, ktoré by sa mali riešiť prostredníctvom spoločného európskeho rámca, ktorý bude rešpektovať subsidiaritu. Toto vyhlásenie znamenalo začiatok štruktúrovanejšieho prístupu. Medzi nadväzujúce činnosti, ktoré sú hodné spomenutia, patria tiež závery schôdzky ministrov⁽¹⁾ o príspevku architektúry a kultúry k trvalo udržateľnému rozvoju. Ciele a argumenty sa ďalej vyvíjali, najmä počas neformálnych stretnutí ministrov v Marseille a v Toled⁽²⁾. Závery a vyhlásenia z mája 2011 z Gödöllö dokazujú, že proces prípravy integrovaného a viacsektorového prístupu k vyváženému vývoju metropolitných oblastí naberaá na obrátkach⁽³⁾.

2.2.8 Napriek tomu, že sa mestá v oznámeniach Komisie a programoch EÚ spomínajú, celkový obraz a pokrok dosiahnutý v oblasti mestskej agendy nie sú ani zďaleka uspokojivé. Nie je to spôsobené len absenciou formálnych kompetencií, ale aj tým, že neexistujú jasné ciele a dostatočné zameranie. Vnútroštátne politické dôvody a subsidiarita bránia členským štátom diskutovať o záležitostiach týkajúcich sa miest na úrovni EÚ.

(1) Ú. v EÚ C 319/05, 13.12.2008, s. 13.

(2) Tieto vyhlásenia boli prijaté počas francúzskeho a španielskeho predsedníctva Rady EÚ, v roku 2008 v Marseille a v roku 2010 v Toled⁽²⁾.

(3) Pozri závery maďarského predsedníctva a územnú agendu Európskej únie do roku 2020, ktorá bola dohodnutá na neformálnej schôdzke ministrov 19. mája 2011 v Gödöllö.

2.3 Doterajšie názory EHSV

2.3.1 V roku 2004 EHSV predložil návrh⁽⁴⁾, aby sa zvýšila pozornosť, ktorú EÚ venuje metropolitným oblastiam dosahujúcim kritickú masu, a to najmä z dvoch dôvodov: po prvé, tieto oblasti sú, so svojimi pozitívnymi aj negatívnymi stránkami, laboratóriami svetového hospodárstva, a po druhé, aglomerácie sa zvyknú rozrastať. Počas posledného desaťročia sa obidva trendy ešte zintenzívnili, čo nedávno v plnom rozsahu uznali aj ministri počas neformálneho stretnutia.

2.3.2 EHSV tvrdil, že okrem zamerania sa na zníženie regionálnych rozdielov je potrebné venovať dostatočnú pozornosť aj silným metropolitným oblastiam, ktoré treba chápať ako ohnisko budúceho rozvoja.

2.3.3 Rozsiahle mestské aglomerácie obvykle, ako všade na svete, priťahujú kvalitné činnosti, medzinárodné spoločnosti a výskumné centrá, služby, kreatívny rozvoj všetkého druhu a vzdelávacie inštitúcie. Globalizácia ich ešte viac stavia do popredia, keďže stiera hranice krajín: vďaka moderným dopravným prostriedkom a digitálnemu spojeniu sú medzinárodne prepojené a zároveň ponúkajú živnú pôdu pre talenty.

2.3.4 Metropolitné oblasti a mestské regióny sú bezpochyby lákadlom pre všetky druhy ľudí v celej EÚ, ako aj pre prisťahovalcov, preto sa vyznačujú aj pomerne vysokou mierou nezamestnanosti a vysokým počtom osôb s nízkym vzdelaním. Tento fenomén nie je ľahké zvládnuť a často sa stáva (hlavným) zdrojom sociálnych, kultúrnych a hospodárskych problémov. Ekologické výzvy sú rôznorodé a výrazne sa prejavujú.

2.3.5 Vo svojom stanovisku z roku 2008 EHSV stručne popísal situáciu v jednotlivých členských štátoch. Aj napriek trendu preniesť túto otázku a diskusiu v celej Európe o tom, aký prístup treba zaujať a aké kroky podniknúť vzhľadom na vývoj v metropolitných oblastiach, každá krajina má vlastné predstavy a ciele, ktoré sú úzko prepojené s jej historickým a legislatívnym vývojom. EHSV sa preto zasadzuje za to, aby bola vytvorená skupina EÚ na vysokej úrovni, ktorá by prediskutovala a stanovila mestskú agendu pre metropolitné oblasti⁽⁵⁾, so zameraním na konkurencieschopný, udržateľný a inkluzívny rast. V tejto súvislosti by bolo vhodné v spolupráci s národnými vládami nabádať metropolitné oblasti, aby si stanovili svoj vlastný lisabonský program. Tento proces, vrátane osvedčených postupov, by mal byť prediskutovaný na úrovni EÚ, pričom Komisia by v ňom zohrávala aktívnu a monitorovaciu úlohu.

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy na tému „Metropolity: sociálno-ekonomické začlenenie v budúcej Európe“, Ú. v. EÚ C 302/20, 7.12.2004, s. 101. V roku 2007 sa EHSV venoval celému radu špecifických otázok v doplnujúcom stanovisku z vlastnej iniciatívy na tému „Európske metropolitné oblasti: sociálno-ekonomické dôsledky pre budúcnosť Európy“, Ú. v. EÚ C 168/02, 20.7.2007, s. 10.

⁽⁵⁾ Prieskumné stanovisko EHSV na tému „Smerom k vyváženému vývoju mestského prostredia: výzvy a príležitosti“, spravodajca: pán van Iersel, Ú. v. EÚ C 77/27, 31.3.2009, s. 123.

2.3.6 Až doteraz sa takýto postup ešte nepodarilo zaviesť do praxe. Stále zostáva neobjasnená otázka, kto je zodpovedný za čo v ktorej oblasti a v akom kontexte.

3. Súčasný stav

3.1 V súčasnosti sa už nepochybuje o význame metropolitných oblastí⁽⁶⁾. OECD a Svetová banka tiež analyzujú celosvetové trendy. Výskumné centrá v celej Európe zakladajú svoje názory na rovnakých predpokladoch, aké tu používame my. Naďalej však pretrváva neistota, pokiaľ ide o to, ako čeliť tejto otázke na úrovni EÚ a často aj na národnej úrovni. Táto situácia je sčasti spôsobená problémami, ktoré súvisia s riadením a stotožnením sa, sčasti však aj nejednotnosťou prístupov. Niekoľko príkladov:

- vo veľkých mestských oblastiach často neexistuje komunikácia medzi mestskými architektmi, ktorí sú zodpovední za územný rozvoj, infraštruktúru, bývanie a všeobecné služby, a aktérmi, ktorí podporujú hospodársky rozvoj a dynamiku, ako aj vytváranie pracovných miest. Inými slovami, nedochádza k žiadnemu zosúladieniu medzi nimi,
- akademická obec a výskumné ústavy čoraz častejšie uverejňujú užitočné prípadové štúdie o mestských aglomeráciách, avšak efektívna komunikácia s verejnými orgánmi je ešte stále obmedzená,
- orgány na národnej, regionálnej a miestnej úrovni sa len neradi delia o svoje názory so súkromným sektorom, napríklad s architektmi obytných domov alebo investormi,
- mestá a regióny, ako aj vlády, sa najprv obracajú na Brusel, aby dostali finančnú podporu, a spravidla prehliadajú príležitosti na prediskutovanie vhodných politických opatrení, či potrebu diskutovať o vplyve európskej legislatívy na metropolitné oblasti.

3.2 Pokračujúce úsilie Komisie a Rady sa prejavuje v rozsiahlom spektre programov. Keďže tieto programy obsahujú rôzne sektorové prístupy, líšia sa vo svojom zameraní a obvykle sú založené na rôznych definíciách problému. Z toho vyplýva, že takéto prístupy znižujú viditeľnosť programov, čo v očiach koncových užívateľov i nezainteresovaných znižuje ich účinnosť.

3.3 Lisabonská stratégia bezpochyby prispela k začleneniu mestského rozvoja do širšieho európskeho rámca a ambícií. Táto skutočnosť sa však často stretáva s neochotou členských štátov, ktoré sú len zriedka ochotné dovoliť nadnárodnej úrovni nazerať do ich mestských dvorov. Financovanie projektov v mestách z európskych prostriedkov si preto často vyžaduje aj zapojenie národných orgánov, namiesto toho, aby bolo len vecou Európskej komisie a miestnej úrovne, bez akéhokoľvek zasahovania zhora.

⁽⁶⁾ Známe sú najmä tieto diela: Richard Florida – „Cities and the creative class“, Charles Landry – „The Creative City“, a Edward Glaeser – „Triumph of the City“.

3.4 Napriek vhodným dobrým príkladom však vo všeobecnosti prevláda na národnej úrovni i na úrovni EÚ zmätok, pokiaľ ide o to, ktoré prístupy „zdola nahor“ a „zhora nadol“ sú potrebné. To má za následok, že metropoly robia individuálny marketing miest, namiesto aby postupovali štruktúrovaným spôsobom.

3.5 V neposlednom rade túto diskusiu nepriaznivo ovplyvňuje aj napätie medzi vidieckymi a mestskými oblasťami (vrátane prímestských obcí).

3.6 Historické a kultúrne bariéry často znemožňujú zaviesť úspešné viacúrovňové riadenie, čo bráni účinnej reakcii na skutočné výzvy.

3.7 Súhrnne sa dá povedať, že členské štáty a mestské aglomerácie sa často zameriavajú na svoje každodenné fungovanie a nie sú veľmi otvorené integrovaným stratégiám alebo dlhodobým cieľom. Prínos EÚ nie je jasne stanovený, sčasti preto, že členské štáty sa nevedia dohodnúť na mandáte Komisie, ani na presnej úlohe (neformálnej) Rady, a sčasti preto, že Komisia momentálne nemôže reagovať na rozdielne názory členských štátov na jej úlohu.

4. Proaktívny prístup k renesancii miest v 21. storočí

4.1 Napriek čoraz väčšiemu zameraniu oznámení Komisie a programov EÚ na mestá je celkový obraz nejednotný. Hospodárske, sociálne, územné a environmentálne požiadavky, ako aj zhoršené finančné vyhliadky si vyžadujú koherentnú a funkčnú mestskú agendu. Takýto program by podporoval existujúci a skrytý hospodársky, sociálny, kultúrny a technologický potenciál na celom kontinente.

4.2 Vo svojich predchádzajúcich stanoviskách predkladal EHSV silné argumenty v prospech tejto agendy EÚ, ktoré sa vzťahovali na diskusiu politických a akademických kruhov o podpore renesancie miest v 21. storočí. Hlavnými prvkami tejto diskusie o metropolitnom rozmere sú:

- zmena paradigmy smerom k metropolitným oblastiam a mestským regiónom v dôsledku globalizácie, pre ktorú je charakteristické medzinárodné prepojenie a medzinárodné reťazce tvorby hodnôt, ako aj stieranie národných hraníc,
- reštrukturalizácia a prechod priemyselne založených regiónov na novo špecializovaný výrobný priemysel a služby a vplyv tohto procesu na hospodárske zázemie a metropolitné oblasti,
- špecializácia miest, ktoré sa stávajú základom klastrov, čo priťahuje investície,
- dostupnosť univerzít, výskumných centier, kvalifikovaných osôb, regionálne rozvinutých reťazcov tvorby hodnôt v priemysle a dobre rozvinuté služby,

- možnosť medzinárodného prepojenia spolu s inteligentnými internými systémami mobility a dopravy,
- zelené mesto: požiadavky v oblasti klimatických zmien, nízkej spotreby energie a životného prostredia, ktoré si vyžadujú rozšírené a ciele miestne a regionálne riadenie a verejno-súkromné partnerstvá,
- vo veľkej miere pociťovaná potreba zhutňovať mestské oblasti a nie ich rozširovať,
- lepšia interakcia medzi mestskými a vidieckymi oblasťami,
- sociálna udržateľnosť, demografické zmeny, kvalita pracovnej sily na všetkých úrovniach spoločnosti, podporovaná vhodným vzdelávaním a školským systémom v danom regióne,
- nevyhnutná potreba prekonať kultúrne rozdiely, zameraná na vytváranie pozitívnych príležitostí pre menšiny, ktoré budú prospešné spoločnosti ako celku, a
- potreba zlepšiť kvalitu života a bývania, najmä v súvislosti s prístahovateľstvom,
- zdôrazňovanie umenia mestského plánovania, ktoré zabezpečí podmienky pre optimálny rozvoj metropolitnej oblasti ako celku, čo zahŕňa zapojenie mestských dizajnérov a architektov,
- zabezpečenie vonkajšej a vnútornej bezpečnosti a istoty,
- trávenie voľného času.

4.3 V neposlednom rade je potrebné, aby bolo účinné riadenie metropolitných oblastí a miest založené na kombinácii prístupov „zdola nahor“ a „zhora nadol“. Na úrovni metropolitných oblastí musí byť zabezpečené zapojenie všetkých zainteresovaných strán: najlepšie výsledky sa podarí dosiahnuť vtedy, ak si túto myšlienku osvoja všetky úrovne spoločnosti. Čím lepšia je spolupráca medzi jednotlivými úrovňami rozhodovacieho procesu a zavádzania rozhodnutí do praxe – viacúrovňové riadenie –, tým lepšie výsledky sa budú dosahovať.

4.4 Kľúčom k osvojeniu si cieľov sú volení miestni a regionálni aktéri. Okrem toho môžu byť vytvorené aj nové formy participatívnej demokracie občianskej spoločnosti. V tejto súvislosti môžu pomôcť trendy, ktoré sa prejavujú na úrovni EÚ.

4.5 Lisabonská zmluva výslovne uznáva „územnú súdržnosť“ ako všeobecný cieľ, spolu s hospodárskou a sociálnou súdržnosťou⁽⁷⁾. Všetky tieto tri aspekty sa uvádzajú ako oblasti, v ktorých majú EÚ a členské štáty spoločné kompetencie. Z toho vyplýva, že politické opatrenia týkajúce sa regiónov sa už nepovažujú za oblasť výlučných právomocí členských štátov v mene „subsidiarity“. Tento názor sa prejavuje aj v ustanoveniach o transeurópskych dopravných sieťach⁽⁸⁾.

⁽⁷⁾ Pozri článok 3 ods. 3 Zmluvy o EÚ.

⁽⁸⁾ Pozri články 170 – 172 ZFEÚ.

4.6 Zásada subsidiarity je okrem toho rozšírená aj na miestnu a regionálnu úroveň, keďže zmluva výslovne zdôrazňuje miestnu a regionálnu samosprávu⁽⁹⁾, čo je odzrkadlením reality, keďže dosiahnutie cieľov politiky v oblasti vnútorného trhu, priemyslu, VaV, energetiky, životného prostredia, či zdravotníctva vo veľkej miere závisí od jej implementácie v regiónoch, najmä v metropolitných oblastiach.

5. Mestská agenda a metropolitný rozvoj

5.1 Európska spoločnosť sa musí pripraviť na budúcnosť, a územná súdržnosť je jedným z nástrojov, ktoré na to má k dispozícii. EHSV zastáva názor, že holistické prístupy k metropolitným oblastiam – centrá, v ktorých sa všetko zbíha – a k metropolitnému rozvoju sú v súlade s jedinečnou mestskou štruktúrou v Európe a podporujú sociálnu a hospodársku stabilitu.

5.2 Metropolitný rozvoj by mal so sebou priniesť aj nový virtuálny spôsob pohľadu na mapu Európy. Už by sa nemala chápať výlučne ako spolok spolupracujúcich členských štátov, ani ako obraz situácie malí proti veľkým, či vidiecke oblasti proti mestám. Pohľad na Európu by sa mal zameriavať skôr na metropolitný rozvoj – a to v rámci jednotlivých krajín i cezhranične – ako územné prispôbenie sa spoločenskému, hospodárskemu a technologickému vývoju dnešnej doby a dohľadnej budúcnosti. V tejto súvislosti by mala agenda pre metropolitný rozvoj pomôcť európskej spoločnosti vhodne sa prispôsobiť situácii.

5.3 Podľa názoru EHSV by metropolitný rozvoj mal pomôcť účinne odstrániť polarizáciu medzi vidieckymi oblasťami a mestami. Je to otázka, o ktorej sa vášnivo diskutuje. Existuje množstvo argumentov v prospech podpory pozitívnej interakcie medzi týmito dvoma protikladmi. Musia byť vytvorené nové nástroje, ktoré by umožnili rozvíjať vzájomné výhody. Zaujímavou iniciatívou v tejto oblasti je URMA – spolupráca miest a vidieka v metropolitných oblastiach z dielne METREX, ktorá prinesie spôsoby a konkrétne projekty na zlepšenie. Ďalšie praktické zlepšenia sa dajú dosiahnuť tým, že sa bude vhodne uplatňovať polycentrický prístup a vytvoria projekty založené na nových formách riadenia. Mali by sa šíriť osvedčené postupy.

5.4 Okrem vývoja, ktorý EHSV spomínal už v roku 2008, si treba povšimnúť aj zvýšenie úsilia dosiahnuť, aby sa metropolitný rozvoj dostal na vyššiu úroveň. Väčšina tohto úsilia je založená na hospodárskych faktoroch. Územné, sociálne a kultúrne dôvody však tiež môžu zohrávať svoju úlohu. Medzi množstvom rôznych príkladov a modelov si pozornosť zaslúžia najmä tieto:

— zintenzívňuje sa spolupráca medzi nemeckými „Metropolregionen“ v rámci združenia „Initiativkreis Europäische Metropolregionen“,

— vo Francúzsku existujú popri „pôles d'excellence“ teraz aj „pôles métropolitaines“,

— *Grand Paris* (patrí sem aj budúce spojenie s Atlantickým oceánom a so severom),

— očakávané rozšírenie regiónu Öresund a posilnenie oblasti Štokholmu,

— zintenzívnenie projektov v holandskom Randstad (okolo Amsterdamu a budúceho „dvoj mesta“ Rotterdam-Haag),

— vytváranie metropolitných oblastí okolo Barcelony, Valencie a Bilbaa,

— vznik miestnych podnikateľských partnerstiev (LEP – Local Enterprise Partnership) v niektorých väčších anglických mestách,

— metropolitný rozvoj mestských regiónov okolo Varšavy, Gdanska a Katovic v Sliezsku, pričom dve posledne menované mestá budú mať cezhraničný dosah (Pobaltie a Česká republika),

— metropolitný rozvoj okolo Prahy a Budapešti,

— vznikajúce dvoj mesto Viedeň-Bratislava,

— metropolitné úsilie oblasti okolo Lipska so spoločným kultúrnym menovateľom „Lutherova desaťročnica“ – 500 výročie luteránskej reformácie (1517).

5.5 Vznikajúce makroregióny, ako napríklad región Baltského mora, podunajský región a severozápadná Európa (hoci dosiaľ nebol formalizovaný, dostupné zdroje vymedzujú tento makroregión takto: Nord-Pas-de-Calais, Belgicko, Luxembursko, Holandsko a Severné Porýnie-Vestfálsko), by mohli priniesť výrazný potenciál na podporu metropolitného rozvoja.

5.6 Z európskeho hľadiska si osobitnú pozornosť vyžadujú cezhraničné iniciatívy, ktoré sú niekedy podporované národnými vládami, často sa ale musia zaobiť bez takejto podpory. Za zmienku stojí aj nemecké združenie „Initiativkreis Metropolregionen Grenzregionen“. Okrem už existujúcich modelov, ako Öresund či Lille-Courtrai, vzniká aj celý rad nových iniciatív. Príkladom je oblasť horného Porýnia (Bazilej, Štrasburg, Karlsruhe), dolného Porýnia (Porýnie-Falcko, Luxembursko, Nancy), Katovice, Savojsko-Aosta a pod. Hamburg plánuje posilniť svoje prepojenie s regiónom Öresund vďaka lepším spojeniam. Zaujímavé príklady spolupráce poskytuje aj rozvoj vzťahov medzi ruským Kaliningradom a metropolitnou oblasťou Gdansk.

5.7 Menšie členské štáty, napríklad Slovinsko, môžu mať z dobre vymedzených cezhraničných iniciatív osobitne veľký prospech. Od roku 2007 sú nové cezhraničné iniciatívy stimulované prostredníctvom právneho nástroja európskeho zoskupenia územnej spolupráce (EZÚS).

⁽⁹⁾ Pozri článok 5 ods. 3 Zmluvy o EÚ.

5.8 EHSV odporúča, aby sa využívanie EZÚS neobmedzovalo len na susediace cezhraničné regióny. Európske metropolitné regióny, ktoré sa usilujú vytvoriť konkurencieschopnejšiu Európu v hospodárskej súťaži s tretími krajinami (Čínou), by mali byť podnecované, aby nadväzovali intenzívnejšiu spoluprácu v reťazci tvorby hodnôt, ktorú by dopĺňala nadradená štruktúra tradičnej spolupráce v oblasti kultúry, vzdelávania, administratívnej spolupráce a pod., s cieľom zabezpečiť väčšiu odolnosť hospodárskej spolupráce v čase krízy. Vhodným ukázkovým príkladom je EZÚS Hamburg – Toulouse, kde sa obe mestá zameriavajú na výrobu lietadiel.

5.8.1 EHSV odporúča, aby sa problémami, s ktorými sa stretli zástupcovia existujúcich a možných budúcich EZÚS a notifikujúce orgány, uvedenými v monitorovacej správe EZÚS za rok 2010 zaoberala revidovaná smernica o EZÚS v roku 2011.

5.9 V súčasných sociálnych a hospodárskych podmienkach potrebuje EÚ hlbkovú analýzu metropolitného rozvoja. Takáto analýza si však vyžaduje aktuálnu zemepisnú, hospodársku, sociálnu a technologickú mapu Európy. ESPON by v tejto oblasti mohol poskytnúť cennú pomoc. V tejto súvislosti je nenahradiateľná aj úloha Eurostatu, ktorý dodáva spoľahlivé údaje. Okrem toho treba lepšie využívať Urban Audit a Urbact, aby sa zabezpečilo šírenie výsledkov výskumu a praktických skúseností.

5.10 EHSV sa domnieva, že by mala byť vytvorená skupina na vysokej úrovni alebo pracovná skupina pre metropolitný rozvoj, a to na základe stratégie Európa 2020 a súbežne s existujúcou skupinou pre mestský rozvoj zloženou zo zástupcov rôznych útvarov Európskej komisie. Táto skupina na vysokej úrovni by mala byť interdisciplinárna a zapájať široké spektrum zástupcov z členských štátov, metropolitné oblasti, zainteresované strany verejného a súkromného sektora, ako aj občiansku spoločnosť.

5.11 Cieľom tejto pracovnej skupiny by malo byť vypracovať dlhodobú víziu metropolitnej Európy, vrátane cezhraničných metropolitných oblastí, ako sa to navrhuje v iniciatíve spoločnej tvorby programov Mestská Európa, a to s dlhodobou perspektívou do roku 2050.

5.12 Európska platforma, založená na prvkoch metropolitného rozvoja podobných tým, ktoré sú uvedené v bode 4.2, by mohla fungovať ako katalyzátor, keďže umožní:

- definovať spoločného menovateľa metropolitného rozvoja jednotlivých oblastí, a to aj napriek značným rozdielom medzi metropolitnými oblasťami, a podporovať osvedčené postupy,
- uplatňovať stratégiu Európa 2020, jej holistický prístup a jej zameranie na zapojenie čo najväčšieho počtu zainteresovaných strán s cieľom dosiahnuť ciele EÚ súvisiace s inteligentným a inkluzívnym rastom metropolitných oblastí,

- diskutovať o významných výzvach a vývoji v oblasti vedenia a riadenia,
- profitovať zo spojenia poznatkov výskumnej sféry a verejných orgánov,
- stanoviť racionálne riešenia počas pretrvávajúcich období finančných obmedzení, čo si aj tak vyžaduje účinnejšie využívanie dostupných zdrojov,
- rozvíjať trojuholník vzdelávanie – výskum – inovácia, ktorý je hnacou silou vzniku metropolitných regiónov v Európe,
- diskutovať a spustiť koncepciu udržateľných miest budúcnosti, inteligentné pilotné projekty týkajúce sa mesta, v ktorom sa dobre žije (Livable City), prepojeného mesta (Connected City), mesta podnikania (Entrepreneurial City) a mesta, ktoré je priekopníkom (Pioneering City),
- merať vplyv, ktorý má európska agenda v oblasti klimatických zmien na mestá (energetika, doprava, budova) a sformulovať vhodné prístupy,
- pomôcť odstrániť polarizáciu medzi vidieckymi oblasťami a mestami,
- prispieť k zintenzívneniu vnútroštátnych diskusií o metropolitnom rozvoji a vytvoriť možnosti pre stabilnejšie regióny,
- zistiť význam metropolitných oblastí ako funkčných regiónov v širšom (celosvetovom) kontexte.

5.13 Doposiaľ boli štrukturálne výmeny skúseností a ponaučení obmedzené. Pracovná skupina EÚ by mohla byť veľkým stimulom a pomôcť šíriť osvedčené postupy a praktické skúsenosti. Tie by mohli pomôcť vypracovať európske politické opatrenia a zamerať zapojenie európskych fondov v projektoch na miestnej úrovni.

5.14 Existuje množstvo štúdií a analýz mestského rozvoja v Európe. Európsky rámec by mal pomôcť bojovať proti roztrieštenosti a rozšíriť spoluprácu. Špecializované poznatky výskumných centier a univerzít sa dajú v celej Európe lepšie prepájať.

5.15 Príkladom európskeho projektu by mohlo byť vytvorenie fiktívneho „živého laboratória“ (komunity praktických skúseností) zameraného na špecifické témy, ako napríklad hospodárske klastre, vedomostný trojuholník, udržateľný rozvoj, inkluzívne PPP, sociálne bývanie, vedúce postavenie v územnom rozvoji (na nižšej ako celoštátnej úrovni) a podobne. Každé takéto „laboratórium“ koordinuje jedna metropolitná oblasť a tvorí ho celá škála rôznych zainteresovaných strán súkromného i verejného sektora.

5.16 Priestor by mali aj iniciatívy založené na dopyte, v ktorých by metropolitné oblasti prezentovali na úrovni EÚ určité výzvy a problémy. Spôsoby a prostriedky na ich vhodné vyriešenie by sa potom mali nájsť v celej Európe. V neskorších fázach sa potom môžu zozbierať politické odporúčania, skúsenosti a prehľady osvedčených a neosvedčených postupov.

5.17 Iné možné iniciatívy sú: európsky systém vzdelávania pre mestá a metropolitné oblasti, ktorý by zaručil spoľahlivé údaje o budúcich projektoch, ktoré sa už realizujú niekde inde; výročná konferencia o situácii v oblasti metropolitného rozvoja; a, čo je najdôležitejšie, ponaučenia zo skúseností miest pri dokončovaní jednotného trhu.

5.18 Podľa EHSV otvorí rozvoj interaktívnych metód a skutočne fungujúce viacúrovňové riadenie, ako aj zapojenie miest a metropolitných oblastí do európskej integrácie, úplne nové možnosti skrytého potenciálu a pravdepodobne to bude znamenať začiatok otvoreného, nezaujatého prístupu.

6. Stratégia Európa 2020 – solídny základ mestskej agendy EÚ

6.1 Podľa EHSV poskytuje stratégia Európa 2020 užitočné nástroje na rozvoj možností a otvoreného, nezaujatého prístupu. Vhodné zameranie na metropolitný rozvoj vytvorí lepšie sociálne a hospodárske podmienky a zvýši viditeľnosť na národnej i medzinárodnej úrovni.

6.2 EHSV súhlasí s názorom člena Komisie Hahna, ktorý sa vyjadril, že mestá a metropolitné oblasti sú kľúčovými aktérmi stratégie Európa 2020, keď na neformálnom stretnutí ministrov o mestskej agende v Toledu (jún 2010) povedal, že „pri zvládaní výziev súvisiacich s rýchlo napredujúcou globalizáciou a rapidnými štrukturálnymi zmenami sú mestá na čele vo vytváraní inovácií a pôsobia ako hnacia sila hospodárskeho pokroku“.

6.3 Vo svojom stanovisku z roku 2008 EHSV propagoval vytvorenie agendy pre metropolitné oblasti na základe Lisabonskej stratégie (10). Stratégia Európa 2020, najmä vďaka svojmu holistickému programovaniu, ktoré dodáva nové zložky Lisabonskej stratégie, poskytuje osobitné možnosti pre metropolitné oblasti, ako aj možnosti zlepšiť viacúrovňové riadenie, ktoré bolo po mnohé roky veľkou slabinou.

6.4 V metropolitných oblastiach sú komunikačné toky kratšie než na celoštátnej úrovni. Prijímanie rozhodnutí a plánovanie sa spravidla realizujú jednoduchšie. Verejné orgány a iné zainteresované strany – sociálni partneri a občianska spoločnosť, najmä školstvo na všetkých úrovniach, mestskí dizajnéri, architekti obytných domov a súkromní investori – zvyčajne konajú cielenejšie. Úspešné príklady ukazujú, že

cielenosť, spoločné povedomie a dokonca aj hrdosť môžu byť osobitnými hnacími faktormi pokroku metropolitných oblastí.

6.5 Existuje aj čoraz väčší počet cieľných plánov, ktoré boli inšpirované úspešnými príkladmi. Vo väčšine prípadov boli založené na vedení starostu s vizionárskym myslením a na vízii, s ktorou sa stotožnila väčšina ľudí. Ide napríklad o širšiu oblasť Bilbaa, Kodaň-Malmö, Viedeň, či Birmingham, aby sme uviedli len niektoré.

6.6 Mestská agenda by bola vzájomne prospešná: stratégia Európa 2020 môže poskytnúť užitočnú štruktúru tejto agende, zatiaľ čo metropolitné oblasti pomôžu dosiahnuť ciele stratégie Európa 2020 (11). Základnými stavebnými prvkami sú:

6.6.1 Európa 2020 obsahuje potrebu účinnejšej koordinácie s Komisiou v úzkej spolupráci s Radou. Politický rozhodovací proces a programy EÚ by mali byť zosúladené. EHSV odporúča združovanie projektov v rámci Komisie. Významným vedľajším účinkom by bola väčšia viditeľnosť činnosti Komisie a (európskej) koordinácie.

6.6.2 Dobré vymedzený celkový prístup musí umožniť kompenzovať nevyhnutné krátenie finančných prostriedkov, ktoré v súčasnej situácii hospodárskeho poklesu postihuje mestá vo všetkých členských štátoch.

6.6.3 Až doteraz bránila zavedeniu mestskej agendy do praxe zásada subsidiarity. Podľa EHSV si stratégia Európa 2020 vyžaduje užšiu koordináciu medzi EÚ a členskými štátmi, a zároveň pružnejší prístup k subsidiaritě a menej prísne rozlišovanie medzi kompetenciami EÚ a národnej úrovne.

6.6.4 Takáto pružnosť je nevyhnutným predpokladom pre zapojenie regionálnych, metropolitných a miestnych orgánov ako zodpovedných aktérov do rámca EÚ. Celé roky sa diskutovalo o viacúrovňovom riadení bez toho, aby sa dostavil výraznejší hmatateľný výsledok. Nadišiel čas premeniť slová na skutky v oblasti viacúrovňového riadenia a rozšíriť operatívne interaktívne záväzky medzi verejnými a súkromnými aktérmi, ako aj občianskou spoločnosťou.

6.6.5 Mestská agenda v rámci stratégie Európa 2020 by si tiež vyžadovala zvýšené monitorovanie Komisie, pokiaľ ide o otázky, ktoré sa priamo týkajú miest a metropolitných oblastí. To znamená, že mestá a metropolitné oblasti (vrátane zainteresovaných strán a občianskej spoločnosti) musia byť akceptované ako spoluaktéri pri zavádzaní politických opatrení a programov EÚ do praxe.

(11) Niekoľko zaujímavých komentárov v tejto súvislosti sa dá nájsť v správe o európskej mestskej agende a jej budúcnosti v politike súdržnosti, Európsky parlament A7-0218/2011, spravodajca: Oldřich Vlasák, prijaté v júni 2011.

(10) Pozri poznámku pod čiarou 5.

6.6.6 Stratégia Európa 2020 tiež podobne odporúča, aby boli užšie prepojené aj jednotlivé členské štáty. V týchto oblastiach sa dajú vyčleniť dva dôležité prvky:

- členské štáty by mali dôkladnejšie sledovať postupy ostatných štátov a dosiahnuté výsledky,
- užšia spolupráca medzi členskými štátmi by bola prínosom pre hraničné regióny a rozšírila by ich možnosti ako metropolitných oblastí. Dvoj- a trojstranné záväzky národných vlád by pomohli prehĺbiť cezhraničnú spoluprácu.

V Bruseli 21. septembra 2011

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „LEADER ako nástroj miestneho rozvoja“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2011/C 376/03)

Spravodajca: **Roman HAKEN**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 20. januára 2011 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

LEADER ako nástroj miestneho rozvoja

(stanovisko z vlastnej iniciatívy).

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 6. septembra 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 474. plenárnom zasadnutí 21. a 22. septembra 2011 (schôdza z 21. septembra 2011) prijal 151 hlasmi za, pričom 15 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Program LEADER preukázal svoju životaschopnosť v priebehu predchádzajúcich 20 rokov. Je preto potrebné uvažovať o ďalšom rozšírení metódy LEADER ako osvedčeného nástroja rozvoja pri zachovaní jej základných hodnôt, ako je priama účasť občianskej spoločnosti prostredníctvom jej zástupcov v miestnom partnerstve a stála komunikácia s miestnymi obyvateľmi o prioritách ďalšieho rozvoja.

1.2 V prípade operačných programov v období po roku 2013 je potrebné uvažovať o podstatnom posilnení partnerských prístupov (hlavne miestnych a regionálnych medzisektorových partnerstiev samostatne vo vidieckych, ale aj mestských regiónoch) s potrebnou štandardizáciou procesov a partnerstiev a s vysokými požiadavkami na pridanú hodnotu, účelnosť a účinnosť ich projektov. Partnerstvo musí vždy vychádzať zdola (bottom-up approach).

1.3 Metódu LEADER a jej rozšírenie v podobe partnerstiev zdola výbor odporúča uplatniť pri prostriedkoch z iných fondov EÚ pre vidiecke oblasti a výslovne odporúča použiť túto metódu pod iným názvom aj v mestách pri riešení rozvojových stratégií a investícií. Partnerstvá sa môžu podieľať na uskutočňovaní aktivít miestnej správy, miestnych podnikov, neziskových organizácií a obyvateľov, ktoré sa uskutočňujú na základe udržateľnosti. To by však znamenalo prekonať súčasné „odvetvové“ myslenie, pokiaľ ide o EPFRV a štrukturálne fondy, obmedziť tendenciu k prísnemu rozlišovaniu medzi fondmi a zároveň stanoviť rovnaké predpisy pre využívanie rozdielnych fondov so spoločným systémom kontrol a ukazovateľov.

1.4 Na obdobie po roku 2013 výbor navrhuje:

a) komplexný prístup k miestnemu rozvoju pre vidiecke regióny, ktorého rozpočet budú tvoriť prostriedky z rôznych fondov a ktorý bude pozostávať z možností využívania Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre

rozvoj vidieka, Európskeho fondu pre regionálny rozvoj, Kohézneho fondu, Európskeho fondu pre rybné hospodárstvo a Európskeho sociálneho fondu, ako aj iných fondov na základe zjednodušeného postupu a bez zvýšenia administratívnej záťaže;

b) prerokovať a schváliť jednotnú definíciu vidieckeho priestoru, požadovať integrovaný prístup pri tvorbe stratégie miestneho rozvoja;

c) použiť metódu LEADER ako vhodný model vytvárania a riadenia partnerstva zdola (bottom-up approach);

d) vo všetkých fondoch vytvoriť finančný priestor na prípravu a realizáciu integrovanej rozvojovej stratégie a pritom využiť kapacity a zručnosti miestnych partnerstiev;

e) jasne a citlivo definovať konflikt záujmov členov miestnych akčných skupín, a tým odstrániť podstatnú časť kritiky implementácie metódy LEADER. Na zlepšenie transparentnosti, verejnej kontroly a informovanosti obyvateľstva zamerať sa na rozšírenie publikovania o tom, čo sú to vlastne miestne akčné skupiny, aká je ich činnosť, čo sa dosiahlo konkrétne v jednotlivých obciach a pod. Využiť konferencie, semináre, publikácie, relácie v miestnych médiách (rozhlase, televízii, tlači atď.).

1.5 Hlavným pojmom Barcovej správy⁽¹⁾ je „place-based development model“, čiže miestne orientovaný model rozvoja, ktorý má zdôrazniť integrovaný územný, prípadne regionálny

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/future/barca_en.htm

prístup k riešeniu problémov. Cieľom stratégie „založenej na mieste“ (*place-based policy*) je znížiť pretrvávajúce nevyužívanie potenciálu. To je však v úplnom súlade s podstatou a účelom metódy LEADER: prístup „zdola nahor“ (*bottom-up*) založený na špecifickosti miestnych problémov, pri ktorom miestni aktéri spojením síl hľadajú riešenie ako lepšie využiť vnútorný potenciál regiónu. V diskusiách sa často pripomína skutočnosť, že Lisabonská zmluva priniesla nové ponímanie subsidiarity spojené s posilnením úlohy regionálnych a miestnych subjektov.

1.6 Výbor odporúča podstatne znížiť administratívu a byrokráciu hlavne pri malých projektoch (napríklad znížením množstva predkladaných dokladov a správ) a začleniť metódu LEADER do procesu ZJEDNODUŠENIA, a tým umožniť väčšiu pružnosť a zavádzanie inovácií v regiónoch. Pri projektoch výbor odporúča plošne zaviesť systém zálohového financovania Európskou úniou alebo systém priebežného financovania. To významne zvýši kapacitu prijímať finančné prostriedky na území a neohrozí cash-flow malých subjektov, ktoré sú predkladateľmi, konečnými príjemcami a potom aj realizátormi projektov. Zároveň odporúča zvážiť možnosť nahradiť národné spolufinancovanie vlastným nefinančným vkladom (*in-kind*) – napríklad dobrovoľníckou prácou.

1.7 Pri prechode na väčší objem prostriedkov, viacfondové využitie a prenesenie metodiky do miest výbor odporúča znovu sa formou „procesu učenia sa“ vrátiť sa do obdobia, kedy bola metóda LEADER vnímaná ako laboratórium, pritom však nadviazať na dvadsaťročnú nespochybniteľne dobrú skúsenosť, ktorú sme získali od začatia implementácie tejto metódy a iniciatív Spoločenstva vo vidieckych oblastiach. Výbor navrhuje väčšiu pružnosť pri využívaní inovatívneho prístupu. Výsledkom bude rýchlejší rozvoj regiónov.

2. Úvod

2.1 Nástroj LEADER, jeho vznik, história a dosah

2.1.1 Metóda LEADER bola dlhodobo pripravovaná v niekoľkých fázach od roku 1991 ako iniciatíva Spoločenstva pod záštitou Komisie. Najskôr ako LEADER I – „experiment“, neskôr ako LEADER II – „laboratórium“ a potom ako LEADER + do roku 2006 – „maturita“. V rokoch 2004 až 2006 bola metóda skusmo doplnená do programov v nových členských krajinách. Od súčasného programovacieho obdobia 2007 je LEADER jednou zo štyroch osí druhého piliera SPP ako „mainstream tool“ spoločnej poľnohospodárskej politiky. V súčasnosti je LEADER financovaná z EPFRV ako súčasť programov členských štátov na rozvoj vidieka a spolufinancovaná členskými štátmi podľa zásady spoločného riadenia medzi Európskou komisiou a členskými štátmi. Od roku 1991 bolo do rôznych iniciatív Spoločenstva LEADER a súčasnej osi IV EPFRV spolu investovaných 9,75 miliárd EUR. V súčasnosti v EÚ pôsobí viac ako 2 200 „miestnych akčných skupín“. Za posledných dvadsať rokov prispelo financovanie metódy LEADER Úniou k vytvoreniu unikátnej siete vidieckych subjektov vo všetkých 27 členských krajinách EÚ.

2.1.2 Tak vznikla jedinečná inovatívna metóda partnerstva a spolupráce. Táto metóda umožňuje transparentne financovať projekty aj v najodľahlejších oblastiach EÚ-27 a sprístupniť im finančné prostriedky EÚ.

2.2 Súčasný stav v EÚ – miestne akčné skupiny

2.2.1 LEADER ako nástroj financovania i metóda je vo vidieckych oblastiach obľúbená, a to nielen členmi miestnych akčných skupín, ale aj samosprávami obcí a ďalšími subjektmi pôsobiace na území vidieckych obcí. Miestne akčné skupiny sú vytvorené vo všetkých 27 členských krajinách EÚ, pričom v Bulharsku a Rumunsku budú funkčné čoskoro. LEADER zohráva významnú úlohu v predvstupovej stratégii pre kandidátske a potenciálne kandidátske krajiny.

2.2.2 V EÚ-27 bolo zatiaľ vybraných 2 192 miestnych akčných skupín s celkovým rozpočtom EPFRV približne 5,5 miliárd EUR na obdobie 2007 – 2013.

2.2.3 LEADER sa stala nosnou pre štvrtú os fondu EPFRV na obdobie 2007 – 2013. Celkové výdavky vrátane spolufinancovania štátmi a súkromným sektorom v rámci tohto programu dosiahli 13,9 miliardy EUR z verejných rozpočtov a 5 miliárd EUR zo súkromných zdrojov.

2.2.4 LEADER sa viac využíva v nových členských štátoch EÚ než v krajinách EÚ-15. V niektorých štátoch miestne akčné skupiny pokrývajú skoro celé územie členského štátu a sú účinným nástrojom uplatňovania politických opatrení zameraných na vidiek a malé vidiecke mestá. Táto štruktúra vhodne dopĺňa miestnu verejnú správu alebo samosprávu.

2.2.5 Miestne akčné skupiny vytvorili administratívnu kapacitu, ktorá je na mieste schopná transparentne rozdeľovať finančné prostriedky EÚ.

2.2.6 V súčasnej hospodárskej kríze je možné prostredníctvom týchto miestnych flexibilných „sprostredkovateľských orgánov“ efektívne podporiť zvyšovanie zamestnanosti na miestnej úrovni.

2.3 Vyhodnotenie LEADER+

2.3.1 Realizáciu iniciatívy Spoločenstva LEADER+ skúmal Európsky dvor audítorov. Dvor audítorov urobil 6 základných odporúčaní na adresu Európskej komisie a členských štátov. V odporúčaní boli zhrnuté slabé stránky metódy. Európska komisia na ne reagovala a kritiku Dvora audítorov zohľadnila pre zvyšok súčasného obdobia a pri koncepcii iniciatívy LEADER na budúce programovacie obdobie.

2.3.2 Do iniciatívy Spoločenstva LEADER+ bolo zapojených 893 miestnych akčných skupín v krajinách EÚ-15. V roku 2004 začalo uplatňovať opatrenia typu LEADER aj 250 miestnych akčných skupín v šiestich nových členských štátoch. Na financovanie iniciatívy Spoločenstva bolo spolu použitých 2,1 miliárd EUR.

2.3.3 Metóda LEADER priniesla do vidieckych regiónov partnerstvo verejného a súkromného sektora. Pomocou metódy LEADER+ sa výrazne zvýšila kapacita prijímať finančné prostriedky EÚ.

2.3.4 Vďaka LEADER+ vzrástol počet miestnych akčných skupín v súčasnom období na viac ako 2 200.

2.3.5 Aj napriek kritike zo strany Európskeho dvora audítorov je používanie metódy LEADER funkčné a v plnej miere zohľadňuje politiku Európskej únie tým, že je účinná, vyvoláva pozitívnu zmenu a je cielená, plošná a transparentná. Metóda LEADER má preto svoje miesto v európskej politike rozvoja vidieka a programoch členských štátoch na rozvoj vidieka a zasluhuje si väčšiu podporu nielen v rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky. Metóda LEADER podporuje vytváranie miestnych medzisektorových partnerstiev, pôsobí ako miestny finančný nástroj na základe zásady subsidiarity a podporuje projekty, ktoré znamenajú rozvoj podľa želania miestnych obyvateľov a zvyšujú životnú úroveň na vidieku.

2.3.6 Stanovisko by malo spôsobiť zvýšenie záujmu o metódu LEADER a uľahčiť štrukturálne využitie miestnych akčných skupín aj pre iné nástroje financovania mimo oblasť rozvoja vidieka. Okrem toho by malo pomôcť zdôvodniť potrebu zachovania množstva finančných prostriedkov vyčlenených na LEADER z celkového rozpočtu SPP, a tým zachovať dôležitú úlohu metódy LEADER v rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky.

2.3.7 Samotná metóda LEADER sa môže využiť aj pre programy v rámci iných fondov EÚ. Metóda LEADER vo vidieckom priestore zvýšila aj súdržnosť vidieckych spoločenstiev.

3. Odporúčania pre vidiecky priestor

3.1 V metóde LEADER je ukrytý potenciál na urýchlenie rozvoja vidieckych aglomerácií a metóda sa natoľko osvedčila, že by sa mala rozširovať v rámci možností na celé územie vidieckeho priestoru v EÚ. Výbor odporúča, aby sa metóda LEADER v rámci SPP zachovala a aby sa súčasne prostredníctvom tejto metódy mohli zapojiť aj fondy z politiky súdržnosti a z oblasti životného prostredia. To by umožnilo komplexný prístup k rozvoju vidieka a účinnejšie intervencie, pokiaľ ide o integrovaný udržateľný rozvoj vidieckych oblastí. Umožnilo by to tiež zlepšiť vzťahy a vzájomné pôsobenie medzi mestom

a vidiekom⁽²⁾. Metóda LEADER v rámci EPFRV je vhodným prepojením medzi vidieckym a mestským prostredím. Pre mestské prostredie je nutné princíp metódy modifikovať a vyčleniť z programu LEADER, napr. do programu „Spájanie aktivít, ktoré podporujú hospodársky rozvoj miest“ – Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie des Villes (LEADEV).

3.2 Výbor navrhuje, aby sa pomocou metódy LEADER realizovalo viacero finančných prostriedkov nielen budúcich programov rozvoja vidieka. Táto metóda sa v súčasnosti využíva v rámci Európskeho fondu pre rybné hospodárstvo. Výbor navrhuje, aby všetky ostatné operačné programy, ktoré plnia ciele na vidieku a môžu tu mať príjemcov (malé obce, vidiecke školy, mikro/malé/stredné podniky, poľnohospodárske subjekty, neziskové organizácie atď.), poskytovali možnosť zapojenia do príslušného programu pomocou metódy LEADER uplatnenej v rámci EPFRV a vyčlenili na ňu 5 – 25 % prostriedkov. Tým sa zabezpečí podiel integrovaných a inovátnych projektov realizovaných koordinovaným úsilím spoločenstva vo vidieckom prostredí.

3.3 Výbor navrhuje, aby sa metóda LEADER považovala za inovátny prístup zdola, a aby preto bola minimálne obmedzovaná byrokraciou a témami. Ľudia v meste vedia, čo najviac potrebujú – to je základná zásada subsidiarity. Výbor navrhuje využiť zásadu verejnej kontroly v partnerstve na základe iniciatívy miestnych obyvateľov.

3.4 Významná pridaná hodnota miestnych akčných skupín a partnerstiev spočíva v animácii a facilitácii medzi obyvateľmi na danom území. Táto hodnota nie je dostatočne vnímaná pri hodnotení realizácie iniciatívy Spoločenstva LEADER+, a preto výbor navrhuje zvýšiť dôraz na význam animácie členov miestnych akčných skupín na území. Tým sa dosiahne otvorený prístup k formulácii stratégie miestneho rozvoja, ku koordinácii na miestnej úrovni a k zapojeniu všetkých, ktorí o to majú záujem, do udržateľného a pestrého rozvoja v prospech vyššej kvality života. Výbor ďalej odporúča, aby dobrovoľné partnerské vzťahy obcí mohli byť členmi miestnych akčných skupín a predkladateľmi projektových zámerov. Zároveň je však jasné, že LEADER nemôže byť náhradou nedostatočných príjmov rozpočtov obcí, ani nedostatočného financovania služieb vo verejnom záujme na miestnej úrovni v jednotlivých členských krajinách EÚ.

3.5 Veľmi dôležitá je aj medziregionálna a nadnárodná spolupráca medzi miestnymi akčnými skupinami pri uplatňovaní metódy LEADER. Počas predchádzajúceho dvadsaťročného obdobia nebol celkom docenený pozitívny dosah metódy LEADER pri uplatňovaní medziregionálnej (medzi viacerými miestnymi akčnými skupinami) a medzinárodnej spolupráce a partnerstva. V EÚ, v krajinách s diametrálne rozdielnou úrovňou, s diametrálne rozdielnymi vidieckymi oblasťami (aj v rámci jedného štátu) je to aktivita maximálne potrebná a pre vidiek nevyhnutná, schopná výrazne ovplyvniť jeho rozvoj.

⁽²⁾ Pozri http://ec.europa.eu/regional_policy/newsroom/pdf/pawel_samecki_orientation_paper.pdf (str. 10).

4. Odporúčania pre mestský priestor

4.1 Ak bude možné využiť partnerské metódy vo všetkých fondoch EÚ, je možné použiť princíp metódy LEADER aplikovaný na vidieku aj v mestských aglomeráciách a ich častiach samostatne na vytváranie „miestnych partnerstiev“ – na začiatok napríklad na prechodné obdobie, ktoré bude vyhodnotené. Výbor odporúča, aby sa pre tento partnerský prístup našlo vhodné pomenovanie programu pre mestský priestor a aby sa táto možnosť začlenila do všetkých rozvojových fondov spravovaných rôznymi GR. Integrácia zdrojov zvýši ich využiteľnosť.

4.2 Výbor odporúča využiť princíp metódy LEADER avšak samostatne a oddelene od programu LEADER aj v prímestských oblastiach, pričom mestá prispievajú k metóde v prímestských oblastiach tak, aby sa postupne znižoval rozdiel medzi rozvojom vidieckeho a mestského priestoru.

4.3 Výbor odporúča prepojiť a integrovať aktivity bývalej iniciatívy Komisie URBAN, program LIFE a ďalšie s princípmi metódy LEADER, a tým zvýšiť celkovú pridanú hodnotu.

4.4 Na prípravu a realizáciu projektov sa javí nanajvýš vhodné, aby sa na partnerstve v mestských aglomeráciách buď priamo zúčastňovala miestna samospráva, alebo aby s ňou boli konzultované jednotlivé činnosti. Tým by sa zabránilo prípadnej protichodnosti jednotlivých projektov a naopak bolo by možné dosiahnuť synergiu medzi projektmi realizovanými samosprávou a miestnym partnerstvom, prípadne podporu partnerských projektov. Najvhodnejšou metódou pre vznik synergie je vytváranie integrovaných plánov rozvoja konkrétnych miest, mestských oblastí a mestských aglomerácií.

4.5 Metodika LEADER by sa v mestskom priestore mohla uplatniť na základe vytvorenia partnerstiev na určitú subregionálnu mestskú oblasť obdobne ako teraz vo vidieckom priestore podľa vopred stanovených parametrov.

V Bruseli 21. septembra 2011

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Budúcnosť mladých európskych poľnohospodárov“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2011/C 376/04)

Spravodajca: **Pedro NARRO**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 20. januára 2011 rozhodol vypracovať podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Budúcnosť mladých európskych poľnohospodárov“

(stanovisko z vlastnej iniciatívy).

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 21. júna 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 474. plenárnom zasadnutí 21. a 22. septembra 2011 (schôdza z 22. septembra) prijal 136 hlasmi za, pričom žiadny člen hlasoval proti a 6 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Zo štatistických údajov jasne vyplýva, že dochádza k celkovému poklesu počtu mladých poľnohospodárov a k postupnému zanechávaniu poľnohospodárskej činnosti. Vzhľadom na tento nezvratný jav, ktorý je v jasnom rozpore s potrebou čeliť potravinovému problému, si EHSV želá, aby sa politika podporujúca mladých poľnohospodárov stala skutočnou prioritou pre európske a národné inštitúcie.

1.2 EHSV uznáva, že poľnohospodárstvo ponúka nové možnosti, z ktorých môže mládež na vidieku profitovať. Činnosti, ktoré sa vykonávajú v poľnohospodárstve, sú čoraz zložitejšie, technickejšie a vyžadujú si väčšiu prípravu. Výhoda mladých spočíva v tom, že môžu poňať poľnohospodársku činnosť ako podnikateľský a moderný koncept prispôbený novým technológiám. Poľnohospodársky sektor s vyšším podielom mladých ľudí dokáže v prípade, ak má k dispozícii nástroje a vhodný právny rámec, lepšie čeliť výzve potravinovej bezpečnosti a produkovať kvalitné potraviny pri racionálnom využívaní prírodných zdrojov.

1.3 Hlavné problémy mladých poľnohospodárov vyplývajú z problematického prístupu k pôde a úverom. Z tohto dôvodu by sa mali bezodkladne podporovať nové systémy prístupu k pôde a mal by sa zaručiť prístup k úverom prostredníctvom európskeho systému záruk.

1.4 EHSV navrhuje vytvoriť európske monitorovacie stre-disko, ktoré by analyzovalo a vyhodnocovalo problémy súvisiace so začatím činnosti, preberaním poľnohospodárskych podnikov a vo všeobecnosti všetky otázky týkajúce sa gener-račnej výmeny v poľnohospodárstve.

1.5 Podpora mladých poľnohospodárov sa nemôže obme-dzovať len na oblasť rozvoja vidieka. Vzhľadom na terajšiu

reformu SPP by sa v prvom pilieri SPP mala zriadiť nová oblasť podpory určená osobitne mladým ľuďom. V rámci druhého piliera SPP je potrebné, aby sa pomoc určená na zakladanie poľnohospodárskych podnikov stala povinným opatrením v celej Európskej únii.

1.6 Jedna z nevyriešených úloh v Európe spočíva v uľahčení preberania poľnohospodárskych podnikov mladými ľuďmi. EHSV sa domnieva, že k úspechu týchto opatrení by obzvlášť prispelo zvýšenie starobných dôchodkov, aby sa tak poľnohospodárom umožnilo dôstojne zanechať túto profesiu.

1.7 Odborná príprava a nové technológie, ktoré sú k dispozícii mladým poľnohospodárom, predstavujú základ pre rozvoj podnikateľského ducha. Nestačí len teoretická a málo aktuálna príprava, ale mladí ľudia si zaslúžia nepretržité a profesionálne poradenstvo, ktoré je prispôbené skutočným potrebám ich činnosti. EHSV navrhuje vytvorenie nového programu výmeny mladých poľnohospodárov s názvom „Erasmus farmer“, úpravu programu Leonardo a vzhľadom na starnutie sektora požaduje nové možnosti zapojenia mladých ľudí do poľnohospodárskych družstiev a organizácií. Treba podporovať osobitnú odbornú prípravu a vzdelávanie detí z vidieckych oblastí, vrátane letných táborov a rôznych aktivít.

1.8 Európska únia má veľkú zodpovednosť, pokiaľ ide o mladých poľnohospodárov. Je však nevyhnutné, aby členské štáty pri výkone svojich právomocí poskytovali daňové úľavy, odstraňovali byrokráciu, investovali do infraštruktúry a verejných služieb na vidieku, podporovali krátke cykly a diverzifikáciu a v konečnom dôsledku prispeli k tomu, aby sa z vidieka stalo atraktívne miesto na život a prácu.

2. Mladí poľnohospodári v Európe

2.1 Uplynulo desať rokov odvtedy, čo EHSV vypracoval svoje posledné stanovisko o mladých poľnohospodároch⁽¹⁾. Obavy vyjadrené v tomto stanovisku sa bohužiaľ ukázali ako opodstatnené. Počet mladých poľnohospodárov nielenže naďalej prudko klesá, ale tiež tí, ktorí sa horko-ťažko držia v sektore, čelia aj po desiatich rokoch situácii, ktorá je charakterizovaná skôr problémami, než vyhlídkami na lepšiu budúcnosť.

2.2 Na európskej úrovni pripadá jeden poľnohospodár mladší než 35 rokov na 9 poľnohospodárov starších než 55 rokov. V niektorých členských štátoch, ako sú Portugalsko, Španielsko, Taliansko, Spojené kráľovstvo alebo Bulharsko je podiel mladých poľnohospodárov naozaj nízky (na 20 poľnohospodárov vo veku nad 55 rokov pripadá len 1 mladý poľnohospodár). V krajinách ako Poľsko, Rakúsko alebo Nemecko je však situácia odlišná, keď 1 mladý poľnohospodár pripadá na každých 3 starších než 55 rokov. Tieto rozdiely možno vysvetliť predovšetkým tým, že v niektorých štátoch existuje vhodný právny rámec, ktorý dokáže podporovať generičnú výmenu v poľnohospodárstve prostredníctvom stimulov na preberanie poľnohospodárskych podnikov.

2.3 Analýza poľnohospodárskych štruktúr ukazuje, že dochádza k systematickému poklesu počtu poľnohospodárov – hoci s odlišnou intenzitou – a k procesu starnutia, ktorý je oveľa intenzívnejší než v ostatných odvetviach hospodárstva. Od roku 2000 došlo k poklesu počtu poľnohospodárov o 9 % a k poklesu mladých poľnohospodárov o 45 %.

2.4 Stratu aktívnych poľnohospodárov nebude možné z dlhodobého hľadiska kompenzovať zvýšením produktivity. Vzhľadom na rozsiahlu nestabilitu cien surovín nadobúdajú osobitný význam strategické koncepty, ako potravinová bezpečnosť a sebestačnosť⁽²⁾, ktorými sa EHSV zaoberal v stanoviskách pri rozličných príležitostiach. Ochrana životného prostredia a ďalšie verejné statky sú globálnymi záujmami, ktoré nemožno dovážať. Úloha poľnohospodárov preto znamená viac než len hospodársku činnosť. Stratégia Európa 2020, ktorá je zameraná na ekologický, inteligentný a udržateľný rast, bude bez poľnohospodárov len utópiou.

2.5 Strategický charakter poľnohospodárstva sa nespochybňuje, no proces zanechávania poľnohospodárskej činnosti neustále pokračuje. V rámci reformy SPP je preto nevyhnutné začať sa dôkladne zamýšľať nad tým, akým smerom sa treba uberať v snahe zvýšiť atraktivitu a ziskovosť poľnohospodárstva. Táto situácia je obzvlášť kritická, pokiaľ ide o chov dobytka. Ak mladí ľudia nenájdu vhodné podmienky na rozvoj svojej profesie, budú všetky osobitné a dobre mienené opatrenia týkajúce sa začatia činnosti, odbornej prípravy, preberania poľnohospodárskych podnikov, daňovej oblasti atď. zbytočné.

⁽¹⁾ Nová ekonómia, spoločnosť založená na vedomostiach a rozvoj vidieka - Perspektívy pre mladých poľnohospodárov, Ú. v. ES C 36, 8.2.2002, s. 29 – 35.

⁽²⁾ Bezpečnosť dodávok v poľnohospodárskom a potravinárskom sektore v EÚ, Ú. v. EÚ C 54, 19.2.2011, s. 20 – 23.

3. Výzvy mladých poľnohospodárov v Európe

3.1 Poľnohospodárstvo Spoločenstva prechádza zmenami, ktoré mnohí považujú za prechod k novému poľnohospodárskemu modelu. Mladí poľnohospodári budú musieť čeliť novým výzvam a zamerať svoju poľnohospodársku činnosť na stanovené ciele. Neexistencia stabilných a dlhodobých politík mala za následok neistotu a nestabilitu v sektore, ktorá ovplyvnila hospodárske plánovanie poľnohospodárov.

3.2 Poľnohospodári sa nachádzajú v paradoxnej situácii: podstupujú väčšie riziká, investujú vo väčšej miere, čelia vyšším nákladom na výrobu, sú lepšie pripravení po odbornej stránke a aj napriek tomu predávajú svoje výrobky za doteraz najnižšie ceny. V diskusii o osobitných nástrojoch a politikách pre mladých poľnohospodárov nemožno zatvárať oči pred skutočnosťou, že poľnohospodárska činnosť v Európe poklesne, ak sa poľnohospodárom nedokáže zaistiť minimálna ziskovosť a spravodlivé ceny za ich výrobky. Aby mohli poľnohospodári žiť z výsledkov svojej práce, EHSV odporúča zaviesť takú reguláciu poľnohospodárskych trhov, ktorá by sa zakladala na transparentnosti trhov s poľnohospodárskymi výrobkami, takú organizáciu obchodu s potravinami, ktorá by umožňovala potravinovú sebestačnosť, a vytvoriť veľké poľnohospodárske regióny zamerané na výrobu a obchod. Keďže pravidlá WTO nie sú vhodné pre poľnohospodárstvo, bolo by treba uvažovať o zriadení špecializovaných orgánov, ako to odporúča napríklad MOMAGRI (Hnutie za svetovú organizáciu pre poľnohospodárstvo).

3.3 Nerovnováha v potravinovom reťazci zásadným spôsobom odrádza mladých ľudí od toho, aby sa rozhodli pre poľnohospodársku činnosť. Pre potravinový reťazec sú charakteristické veľké rozdiely medzi cenami, ktoré dostáva poľnohospodár a konečnými spotrebiteľskými cenami, nedostatočná transparentnosť a nekalé postupy⁽³⁾.

3.4 EÚ je zapojená do ambiciózneho procesu liberalizácie obchodu v Stredozemí, krajinách Mercosuru, Kanade atď. Mladí poľnohospodári sa pýtajú, ako môžu zosúladiť výrobu pri vyšších kvalitatívnych, environmentálnych a sociálnych normách s dovozom lacných výrobkov, ktoré ani zďaleka nezodpovedajú výrobným štandardom Spoločenstva. Tento proces podporuje koncentráciu výroby v zónach, ktoré sú konkurencieschopnejšie a ponecháva opustenú veľmi veľkú časť územia vidieka⁽⁴⁾.

3.5 Reforma SPP predstavuje ďalšiu príležitosť, ako nasmerovať pomoc k potrebám mladých poľnohospodárov a zacieliť ju na výrobu poľnohospodárskych komodít. Podporiť mladých neznamena ponechať starších na okraji, ale ide o hľadanie jednotného rámca pomoci, ktorý by umožnil životaschopnosť poľnohospodárskej činnosti.

⁽³⁾ Lepšie fungovanie potravinového reťazca v Európe, Ú. v. EÚ C 48, 15.2.2011, s. 145 – 149.

⁽⁴⁾ Obchod a potravinová bezpečnosť, Ú. v. EÚ C 255, 22.9.2010, s. 1 – 9.

3.6 Politika súvisiaca so začatím činnosti tradične sústreďuje snahy zákonodarného orgánu Spoločenstva na otázku mladých poľnohospodárov. Nastal čas zvážiť nové opatrenia, ktoré by podporili činnosť mladých prostredníctvom prvého a druhého piliera SPP. Základom nového modelu musí byť stanovenie priorit pre poskytovanie pomoci.

3.7 Verejná správa sa musí rozhodným spôsobom zapojiť do uznávania a podpory poľnohospodárskej činnosti. Napriek rozsiahlym európskym právnym predpisom v oblasti označovania, kvality a podpory existuje veľká miera neznalosti a rastie ľahostajnosť voči tomu, čo znamená výroba zdravých a kvalitných potravín⁽⁵⁾. Európski spotrebiteľia dávajú na potraviny sotva 14 % zo svojho rozpočtu. EHSV uznáva dôležitú a kľúčovú prácu profesionálnych poľnohospodárskych organizácií, ktoré na národnej a európskej úrovni robia pedagogickým spôsobom osvetu práci poľnohospodárov a strategickú úlohu potravinárskeho sektora a propagujú ich.

3.8 Heslo Spoločenstva „z farmy na stôl“, teda tzv. sledovateľnosť, sa musí spotrebiteľovi objasňovať jednotným spôsobom. Stratégia pre kvalitu výrobkov je veľmi dôležitá pre konkurencieschopnosť podnikov a zdravie spotrebiteľov, a preto by mala byť účinne rozšírená na výrobky dovážané do EÚ z tretích krajín s cieľom bojovať proti nekalým obchodným praktikám a odrádzať od nich.

3.9 Základným prvkom každej stratégie je rozpočet. EHSV uznáva, že mnohé z opatrení, ktoré sú potrebné pre životaschopnosť poľnohospodárskej činnosti, si nevyžadujú dodatočné finančné prostriedky, ale politickú vôľu odhodlať sa k zmenám a k jednotnej a dlhodobej stratégii, ktorá by atraktívna vidiek⁽⁶⁾.

4. Oblasti činnosti

Rozvoj vidieka – začatie činnosti

4.1 Európska diskusia o budúcnosti mladých pestovateľov a chovateľov sa tradične sústreďuje na analýzu politiky začatia činnosti. Štatistiky, hoci sú len zriedkavé a neúplné, jasne ukazujú, aké rozmanité sú z dlhodobého hľadiska priority a rozsah podpory mladých v Európe. Zatiaľ čo krajiny ako Francúzsko venujú 10 % rozpočtu určeného na rozvoj vidieka začatiu činnosti mladých poľnohospodárov, v krajinách ako Holandsko, Malta, Írsko, Slovensko atď. neexistujú z rozličných dôvodov opatrenia na podporu začatia činnosti. V celej EÚ sa v období rokov 2007 – 2013 vyčlenia na mladých ľudí 3 % prostriedkov určených na rozvoj vidieka. Priemerný vek mladých ľudí, ktorí začínajú s poľnohospodárskou činnosťou, je 28 rokov. EHSV sa domnieva, že vzhľadom na strategický charakter začatia činnosti pre EÚ ako celok by bolo vhodné začleniť toto opatrenie ako povinnosť do plánov rozvoja vidieka a stanoviť minimálny povinný percentuálny podiel podpory.

⁽⁵⁾ Poľnohospodársky model Spoločenstva: kvalita výroby a poskytovanie informácií spotrebiteľom ako prvky konkurencieschopnosti, Ú. v. EÚ C 18, 19.1.2011, s. 5 – 10.

⁽⁶⁾ SPP do roku 2020: zvládnutie budúcich výziev v oblasti potravín, prírodných zdrojov a území, Ú. v. EÚ C 132, 3.5.2011, s. 63 – 70.

4.2 EHSV sa domnieva, že režim Spoločenstva týkajúci sa začatia činnosti musí byť flexibilný, a to predovšetkým čo sa týka lehôt, s cieľom stimulovať mladých ľudí k vstupu do tohto sektoru. Zložitost' a obrovská byrokracia systému toto úsilie brzdia. V niektorých prípadoch by členské štáty mali pripraviť rozličné plány za začatie činnosti s rôznou dĺžkou trvania a tým aj s odlišným financovaním. Skutočnosť, že v mnohých krajinách je potrebné zaviazať sa k poľnohospodárskej činnosti na obdobie minimálne 5 rokov, sťažuje mladým ľuďom rozhodovanie o vstupe do sektoru. Pomoc určená na začatie činnosti by sa mala rozvíjať na rozličných úrovniach. V skutočnosti by bolo vhodné odlišovať podporu pre mladých poľnohospodárov, pre ktorých je poľnohospodárstvo hlavnou činnosťou od tých, pre ktorých ide o vedľajšiu činnosť. Nový právny rámec EÚ by mal tiež zohľadniť nielen mladých, ktorí sa usadia v sektore od roku 2014, ale tiež tých, ktorí tak urobia pred týmto dátumom.

Úloha mladých ľudí v rámci prvého piliera SPP

4.3 Prebiehajúca reforma SPP by mala venovať osobitnú pozornosť situácii mladých poľnohospodárov v rámci nového modelu priamych platieb. Komisia by sa v rámci nového prístupu k oblasti priamych platieb mala zaoberať za prioritnú pomoc mladým. Táto pomoc by mohla byť vyjadrená určitým dodatočným podielom podpory určitým prioritným poľnohospodárom, medzi ktorými by boli mladí ľudia. Ďalšia možnosť by mohla spočívať v zavedení osobitnej platby pre mladých poľnohospodárov. Táto platba by nevychádzala z plochy poľnohospodárskej pôdy, ale by sa menila podľa kritérií, ako je zamestnanie, typy poľnohospodárskeho podniku alebo uskutočnené investície. EHSV podporuje prebiehajúce úvahy o koncepte aktívneho poľnohospodára ako prijímateľa pomoci a poukazuje na potrebu zaoberať sa konceptom aktívneho družstva.

Úloha mladých poľnohospodárov v druhom pilieri SPP

4.4 Druhý pilier SPP musí, takisto ako prvý, podstatnou mierou pomôcť poskytovať podporu a motiváciu mladým poľnohospodárom pri vykonávaní ich činnosti.

4.4.1 Opatrenia druhého piliera SPP môžu a musia vytvárať počiatočné podmienky, ktoré mladým poľnohospodárom umožnia prístup k týmto opatreniam, aby sa v prípade, že budú chýbať rozpočtové prostriedky, prihliadalo na všetkých žiadateľov.

4.4.2 V rámci druhého piliera je nevyhnutné vytvoriť potrebné podporné štruktúry pre mladých poľnohospodárov, okrem iného poradenskú a asistenčnú službu pre podniky zamerané na chov dobytka. Keďže dobytok si vyžaduje starostlivosť a prácu chovateľov každý deň bez výnimky, v členských štátoch by mali byť prijaté príslušné politické opatrenia a vytvorené organizácie, ktoré zabezpečia, že v čase choroby a dovolenky bude poľnohospodár zastúpený. Existencia asistenčnej služby pre poľnohospodárske podniky je dôležitým aspektom, keď sa mladí ľudia musia rozhodnúť, či udržať rodinný podnik alebo nie. Súčasní mladí ľudia už nie sú ochotní viesť poľnohospodársky podnik s perspektívou, že celý život budú musieť pracovať 365 dní v roku a nebudú mať ani dovolenku. Keďže v mnohých členských štátoch ešte neexistuje asistenčná služba tohto typu, mali by sa v rámci druhého piliera SPP vytvoriť povinné opatrenia, ktoré umožnia chovateľom

dobytka využiť takúto službu v obdobiach práceneschopnosti (vrátane materskej dovolenky pred pôrodom a po ňom), ako aj počas voľných dní a/alebo dovolenky.

Odborná príprava - nové technológie

4.5 Odborná príprava budúcich poľnohospodárov je jednou zo základných podmienok úspechu poľnohospodárskej činnosti. Zatiaľ čo v niektorých štátoch je odborná príprava adekvátna, v iných existujú priepastné rozdiely medzi odbornou prípravou, ktorú ponúkajú orgány verejnej správy, a skutočnými potrebami poľnohospodárov. V procese odbornej prípravy mladých poľnohospodárov musia byť zohľadnené poľnohospodárske organizácie. Ide o to, aby sa mladým poľnohospodárom poskytla kvalitná odborná príprava, ktorú zabezpečia vysoko kvalifikovaní profesori a ktorá vychádza z aktualizovaných učebných osnov zameraných na potreby mladého poľnohospodára. Kurzy odbornej prípravy sa niekedy stávajú byrokratickou formalitou potrebnou na získanie pomoci a nie sú dostatočne podporované. Nedostatočná motivácia, ktorá z toho vyplýva, je problémom, predovšetkým ak existujú podmienky potrebné na to, aby sa z odbornej prípravy stal v rukách mladých poľnohospodárov veľmi užitočný nástroj. Praktická stránka odbornej prípravy je nevyhnutná. Dánsky model dokázal v poľnohospodárskych podnikoch úspešne prepojiť teoretickú a praktickú prípravu. Na získanie tzv. zelenej karty sú potrebné 3 roky a 8 mesiacov.

4.6 EÚ by mala podporovať európske programy odbornej prípravy zamerané na tých poľnohospodárov alebo poľnohospodárskych podnikov, ktoré minimálne na rok prijímajú mladých, ktorí v uplynulých dvoch rokoch ukončili štúdium v oblasti poľnohospodárstva. Prijímateľ pomoci by sa musel zaviazat k vypracovaniu plánu odbornej prípravy pre mladého poľnohospodára, ktorý by mohol prípadne prevziať poľnohospodársky podnik a ktorý by počas odbornej prípravy mohol prispieť svojimi znalosťami k vytvoreniu novej inovatívnejšej mentality v podniku. V konečnom dôsledku by išlo o podporu a pokrytie potrieb, ktoré sa medzi mladými a staršími ľuďmi často navzájom dopĺňajú. Rovnako by bolo vhodné, aby sa v určitých programoch Spoločenstva, ako je Leonardo, siedmy rámcový program pre výskum, program Mládež v pohybe atď. rozvíjali osobitné usmernenia v prospech mladých poľnohospodárov. EHSV sa nazdáva, že program Erasmus zameraný na študentov a mladých podnikateľov by sa mal upraviť tak, aby sa doňho mohli zapojiť aj mladí poľnohospodári, ktorí by tak mohli doplniť svoje vzdelanie o prax v iných poľnohospodárskych a chovateľských podnikoch EÚ.

4.7 Ekologické poľnohospodárstvo je zaujímavou, no nie jedinou alternatívou pre osoby, vstupujúce do tohto sektora. Na európskej úrovni by sa mala podporovať aj integrovaná produkcia alebo udržateľné poľnohospodárstvo. Odborná príprava sa musí zameriavať na nové výrobné systémy, ktoré by zvýšili výnosnosť a zlepšili udržateľné riadenie prírodných zdrojov. Biotechnológia by tiež mohla priniesť nové príležitosti mladým poľnohospodárom v Európe (7).

V jednote je sila

4.8 Ak majú poľnohospodárske organizácie a družstvá získať nové nápady, inovácie a lepšieho podnikateľského ducha, je nevyhnutné zapojiť do nich mladých poľnohospodárov. Keďže sa dopyt sústreďuje na niekoľko distribučných reťazcov, družstvám treba okamžite poskytnúť nový impulz na to, aby zlepšili uvádzanie výrobkov na trh. EHSV preto navrhuje vytvoriť predajné strediská, ktoré by spravovali poľnohospodári, aby sa vyrovnal pomer síl voči silným nákupným strediskám veľkých distribučných reťazcov. Z tohto dôvodu treba podporovať prítomnosť mladých v rozhodovacích orgánoch družstiev, zapojiť ich do procesu prijímania rozhodnutí a využiť ich odbornú pripravenosť a podnikateľské vízie. Najdôležitejšie poľnohospodárske družstvo vo Francúzsku s názvom Terrena má rozličné výbory mladých, v rámci ktorých sa mladí ľudia učia a získavajú odbornú prípravu na pôsobenie v zložitom svete poľnohospodárskeho družstevníctva.

Ďalšie európske politiky

4.9 EÚ musí využívať fondy rozličných politík Spoločenstva na to, aby v prvom rade vytvorila atraktívny rámec pre život na vidieku a po druhé, aby uľahčila konsolidáciu hospodárskych činností, ktoré tak ako poľnohospodárstvo tvoria oporu sociálno-ekonomickej siete vo vidieckych oblastiach. Týmto spôsobom musia projekty Spoločenstva v oblasti životného prostredia, výskumu alebo podnikania vytvárať osobitné línie pomoci mladým ľuďom vo všeobecnosti a osobitne mladým poľnohospodárom. Bude treba nadviazať na niektoré pozitívne skúsenosti EÚ v tejto oblasti. Ako príklad možno uviesť výmenný projekt PEJA, ktorý umožňoval mladým poľnohospodárom z celej Európy stráviť cennú časť odbornej prípravy v iných poľnohospodárskych podnikoch EÚ a program Tellus (výsledok spolupráce medzi CEJA a Európskou komisiou), ktorého cieľom bolo oboznámiť žiakov s prácou v poľnohospodárstve, ktorú nepoznali. Generačná výmena v poľnohospodárstve musí byť jasným cieľom EÚ. V tejto súvislosti by mohlo byť zriadenie európskeho monitorovacieho centra, ktoré by analyzovalo situáciu a potreby mladých poľnohospodárov, dobrým základom pre podporu nových právnych iniciatív. Nejde o vytvorenie nových administratívnych orgánov, ale o nástroje, ktoré by prostredníctvom jasných a konkrétnych funkcií uskutočňovali analýzu a poskytovali vhodné informácie a štatistiky týkajúce sa generačnej výmeny v európskom poľnohospodárstve.

Národné iniciatívy

4.10 Európske politiky týkajúce sa mladých poľnohospodárov treba doplniť o osobitné iniciatívy, ktoré sa uskutočňujú na národnej úrovni. Hlavné problémy mladých poľnohospodárov vyplývajú z preberania činnosti, prístupu k vlastníctvu pôdy a daňových otázok. Je nevyhnutné podporiť nové účinné opatrenia, ktoré by podnecovali k zapojeniu sa do poľnohospodárskej činnosti. Vo všeobecnosti však možno konštatovať, že v rôznych štátoch EÚ existuje rozsiahla byrokracia, ktorá podmieňuje úspech mnohých z týchto opatrení.

(7) Reakcia Európskej únie na svetový potravinový problém, Ú. v. EÚ C 100, 30.4.2009, s. 44 – 52.

4.11 Členské štáty by mali zamerať svoje úsilie na vytvorenie mechanizmov, ktoré by mladým poľnohospodárom uľahčili prístup k pôde a zaručili bezpečnosť rozsiahlym investíciám, ktoré sú potrebné a ktoré predstavujú jednu z najväčších prekážok pre začatie činnosti. Niektoré národné iniciatívy ukazujú, ako možno postupovať. Vo Francúzsku bola spoločnosť SAFER poverená obmedzovaním spájania pozemkov a uľahčením prístupu mladých k pôde.

V Bruseli 22. septembra 2011

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

PRÍLOHA

k stanovisku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Nasledujúce pozmeňovacie návrhy, ktoré získali aspoň štvrtinu odovzdaných hlasov, boli v priebehu diskusie zamietnuté:

Bod 3.2

Zmeniť

„Poľnohospodári sa nachádzajú v paradoxnej situácii: podstupujú väčšie riziká, investujú vo väčšej miere, čelia vyšším nákladom na výrobu, sú lepšie pripravení po odbornej stránke a aj napriek tomu predávajú svoje výrobky za doteraz najnižšie ceny. V diskusii o osobitných nástrojoch a politikách pre mladých poľnohospodárov nemožno zatvárať oči pred skutočnosťou, že poľnohospodárska činnosť v Európe poklesne, ak sa poľnohospodáriem nebudú mať perspektívu nedokáže zaistiť minimálnu ziskovosť a takej spravodlivé ceny za svoje výrobky, ktorá by proporčne zodpovedala výrobným nákladom. Aby mohli poľnohospodári žiť z výsledkov svojej práce, EHSV odporúča zaviesť takú reguláciu poľnohospodárskych trhov, ktorá by sa zakladala na transparentnosti trhov s poľnohospodárskymi výrobkami, takú organizáciu obchodu s potravinami, ktorá by umožňovala potravinovú sebestačnosť, a vytvoril veľké poľnohospodárske regióny zamerané na výrobu a obchod. Keďže pravidlá WTO nie sú vhodné pre poľnohospodárstvo, bolo by treba uvažovať o zriadení špecializovaných orgánov, ako to odporúča napríklad MOMAGRI (Hnutie za svetovú organizáciu pre poľnohospodárstvo).“

Výsledok hlasovania:

Za	36
Proti	66
Zdržali sa	27

Bod 4.7

Zmeniť takto

„Ak majú poľnohospodárske organizácie a družstvá získať nové nápady, inovácie a lepšieho podnikateľského ducha, je nevyhnutné zapojiť do nich mladých poľnohospodárov. Keďže sa dopyt sústreďuje na niekoľko distribučných reťazcov, družstvám treba okamžite poskytnúť nový impulz na to, aby zlepšili uvádzanie výrobkov na trh. EHSV preto navrhuje vytvoriť predajné strediská, ktoré by spravovali poľnohospodári, aby sa vyrovnal pomer síl voči silným nákupným strediskám veľkých distribučných reťazcov. Z tohto dôvodu treba podporovať prítomnosť mladých v rozhodovacích orgánoch družstiev, zapojiť ich do procesu prijímania rozhodnutí a využiť ich odbornú prípravu a podnikateľské vízie. Najdôležitejšie poľnohospodárske družstvo vo Francúzsku s názvom Terrena má rozličné výbory mladých, v rámci ktorých sa mladí ľudia učia a získavajú odbornú prípravu na pôsobenie v zložitom svete poľnohospodárskeho družstevníctva.“

Výsledok hlasovania:

Za	47
Proti	60
Zdržali sa	17

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Rozvoj vidieka a zamestnanosť na západnom Balkáne“

(2011/C 376/05)

Spravodajca: **Cveto STANTIČ**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa na svojom plenárnom zasadnutí 19. a 20. januára 2011 rozhodol vypracovať podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Rozvoj vidieka a zamestnanosť na západnom Balkáne“.

Odborná sekcia pre vonkajšie vzťahy poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 8. septembra 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 474. plenárnom zasadnutí 21. a 22. septembra 2011 prijal 166 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 4 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Údaje o sociálno-ekonomických charakteristikách vidieckych oblastí v EÚ a krajinách západného Balkánu⁽¹⁾ nie sú ucelené ani porovnateľné, čiastočne aj preto, lebo neexistuje jednotná definícia vidieckych oblastí. Z tohto dôvodu EHSV podporuje myšlienku *harmonizovania kritérií na definovanie vidieckych oblastí* na úrovni EÚ, čo by umožnilo lepšie porovnávanie vidieckych oblastí, ako aj uplatňovaných politík a opatrení.

1.2 Vidiecke oblasti západného Balkánu čelia mnohým štrukturálnym a sociálno-ekonomickým problémom, ktorých riešenia možno nájsť v rámci politiky EÚ pre rozvoj vidieka a spoločnej poľnohospodárskej politiky. EHSV dôrazne odporúča, aby krajiny západného Balkánu využili skúsenosti EÚ pri tvorbe politík rozvoja vidieka a zohľadnili pritom osobitné vnútroštátne problémy a priority.

1.3 Rozsiahle vidiecke oblasti západného Balkánu sa vyludňujú a ich zdroje ostávajú nevyužívané, pričom v mestách dochádza k neprimerane vysokej koncentrácii obyvateľstva a hospodárskej činnosti. Tento trend má negatívny dosah z ekonomického, sociálneho, územnoplánovacieho a ekologického hľadiska. Preto je potrebné navrhnuť a zaviesť opatrenia špecifické pre jednotlivé oblasti, aby sa v nich naštartoval udržateľný hospodársky rast.

1.4 Ekonomiky vidieckych oblastí západného Balkánu charakterizuje prevažne samozásobiteľského a polosamozásobiteľského poľnohospodárstva, vysoká miera nezamestnanosti a nízka mobilita pracovnej sily. Jedinými konkurenčnými výhodami vidieckych oblastí sú nízke náklady na pracovnú silu a vysoká kvalita prírodných zdrojov. Rozvoj

podnikania obmedzujú faktory, ako je slabo rozvinutá infraštruktúra, nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily, obmedzený prístup k trhom a k financovaniu, nedostatok investičnej podpory a slabý podnikateľský potenciál.

1.5 Dôležitou hnacou silou ekonomiky a jedným z hlavných zdrojov zamestnanosti vo vidieckych oblastiach západného Balkánu je stále extenzívne poľnohospodárstvo. Treba ho však modernizovať a zvýšiť jeho produktivitu, čo bude viesť k nadbytku pracovnej sily v poľnohospodárstve. Riešením je diverzifikácia vidieckej ekonomiky s cieľom znížiť neistotu príjmov vidieckych domácností.

1.6 Politiky rozvoja vidieka, ktoré by mali pomôcť diverzifikovať vidiecku ekonomiku, sú stále nedostatočné a nie sú v súlade s politikami EÚ pre rozvoj vidieka. Aj keby boli zavedené určité národné politiky, ich kontinuite a uplatňovaniu bráni politická nestabilita a časté zmeny vlády. Vo väčšine krajín existujú prostriedky na rozvoj vidieka, no v porovnaní s EÚ je ich objem stále nízky.

1.7 Hlavným zdrojom finančnej pomoci vo vidieckych oblastiach je aj naďalej nástroj predvstupovej pomoci pre rozvoj vidieka (IPARD). Väčšina krajín má ťažkosti so zavedením súčasného modelu EÚ pre rozvoj vidieka, a to pre jeho zložitost a náročné vykonávacie postupy. EÚ by preto mala zvážiť možnosť zjednodušenia zásad a postupov riadenia a kontroly nástroja IPARD, aby uľahčila efektívne využívanie dostupných finančných prostriedkov a opatrení.

1.8 Zdá sa, že jedným z najväčších problémov dostupnosti nástrojov IPARD je nedostatočná administratívna a inštitucionálna kapacita na národnej a miestnej úrovni a nízka kapacita potenciálnych príjemcov. Národné vlády sú nabádané k tomu, aby vynaložili viac úsilia na budovanie inštitúcií a kapacít potenciálnych príjemcov.

⁽¹⁾ Albánsko, Bosna a Hercegovina, Chorvátsko, Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko, Kosovo podľa rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN č. 1244/99, Čierna Hora a Srbsko.

1.9 EHSV by tiež odporučil zvýšenie flexibility pri využívaní predvstupovej pomoci na rozvoj vidieka, a to najmä zrušením rozlišovania medzi kandidátskymi a potenciálnymi kandidátskymi krajinami pri prístupe k pomoci v oblasti poľnohospodárstva a rozvoja vidieka. Keďže situácia je v jednotlivých krajinách odlišná, mala by sa väčšia váha pripisovať individuálnemu posúdeniu administratívy a absorpčnej kapacity.

1.10 Na zvýšenie účinnosti boja proti nezamestnanosti, chudobe a vylúčeniu na vidieku je potrebná lepšia koordinácia jednotlivých politík a rôznych dostupných fondov. Významnou doplnkovou podporou politiky rozvoja vidieka môže byť regionálna politika, a to za predpokladu, že tieto dve politiky sa budú vhodne kombinovať a súdržne uplatňovať.

1.11 Do národných politík a opatrení, ktoré by sa mali posilniť a lepšie koordinovať, patria:

- politiky aktívneho začleňovania: lepšia dostupnosť informácií a poradenstva, pokiaľ ide o príspevky z verejných zdrojov,
- politiky trhu práce: zvýšeným uplatňovaním aktívnych opatrení na trhu práce by sa mohla zvýšiť miera zamestnanosti a mohli by sa zmenšiť rozdiely medzi regiónmi,
- vzdelávanie a odborná príprava: poskytovanie vzdelávania na všetkých úrovniach, riešenie problému predčasného ukončenia školskej dochádzky, zlepšovanie zručností a kvalifikácie mladých ľudí a poskytovanie cielenej odbornej prípravy na zmiernenie nesúladu medzi požadovanou a skutočnou kvalifikáciou,
- politika rozvoja vidieka: väčšia pozornosť by sa mala venovať osiam II a III, opatrenia osí I už vo väčšine krajín existujú⁽²⁾.

1.12 Občianska spoločnosť nezohráva na vidieku dôležitú úlohu, a to pre nedostatok podnikateľských a organizačných zručností, demografické problémy a nízku kvalitu sociálnej infraštruktúry v porovnaní s mestami. Možným riešením by mohlo byť vytvorenie sietí miestnych organizácií občianskej spoločnosti, ktoré by pokryli potrebný podiel obyvateľstva a územia. Potenciálne užitočným nástrojom na zlepšenie zapojenia občianskej spoločnosti je v tomto ohľade prístup LEADER⁽³⁾.

1.13 Na zlepšenie kvality života a podnietenie mladých ľudí, aby ostali na vidieku, je potrebná diverzifikovanejšia vidiecka ekonomika. Hlavnými výzvami pri dosahovaní tohto cieľa sú aj naďalej investície do vidieckej infraštruktúry, poľnohospodárstvo založené na poznatkoch a prepojené

s potravinárskym priemyslom, kvalitnejší ľudský kapitál, dobré podnikateľské prostredie a lepšie sociálne služby. Dobrou príležitosťou sa zdá byť aj agroturistika a ekoturistika založená na bohatom kultúrnom, historickom a prírodnom dedičstve.

2. Úvod a kontext

2.1 Definícia vidieckych oblastí

2.1.1 Jedným z problémov súvisiacich s touto témou je skutočnosť, že na úrovni EÚ neexistuje jednotná definícia vidieckych oblastí. Jednotlivé krajiny majú odlišné oficiálne definície, v ktorých sa používajú rôzne kritériá, ako napríklad hustota obyvateľstva, ekonomika založená na poľnohospodárstve, odľahlosť, nedostatočný prístup k najdôležitejším službám atď. V prípade medzinárodného porovnávania sa často využíva definícia vidieka podľa OECD. Aj krajiny západného Balkánu v uplynulej dobe prispôbovali svoje štatistiky tejto metodike.

2.1.2 EHSV preto podporuje myšlienku harmonizovania kritérií na definovanie vidieckych oblastí na úrovni EÚ. To by umožnilo lepšie porovnávanie a sledovanie účinnosti rôznych uplatňovaných opatrení a politík.

2.2 Rozvoj vidieka v EÚ ako dôležitá súčasť spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) a budúca reforma SPP

2.2.1 Vzhľadom na to, že takmer 60 % obyvateľov EÚ žije vo vidieckych oblastiach, ktoré tvoria až 90 % rozlohy EÚ, je rozvoj vidieka pre EÚ zásadne dôležitou oblasťou politiky. Rozvoj vidieka sa môže financovať prostredníctvom širokej škály opatrení. Súčasný model EÚ vychádza zo štyroch osí politiky, pričom necháva členských štátom a regionálnym samosprávam dostatočnú flexibilitu na prispôbenie politík ich konkrétnym potrebám.

2.2.2 Jedným z hlavných cieľov budúcej reformy SPP je vyvážený územný rozvoj. EHSV je v tejto súvislosti presvedčený, že ak bude budúca európska poľnohospodárska politika a politika rozvoja vidieka zameraná na inováciu a konkurencieschopnosť, môžu tieto politiky vytvárať nové podmienky na podnikanie a väčšiu zamestnanosť a umožniť diverzifikáciu príjmových príležitostí vo vidieckych oblastiach⁽⁴⁾.

2.3 Význam politík rozvoja vidieka pre národné hospodárstva krajín západného Balkánu

2.3.1 Vzhľadom na veľkosť vidieckych oblastí, podiel obyvateľstva, ktorý v nich žije⁽⁵⁾, a dôležitosť poľnohospodárstva pre národné hospodárstva je jasné, že rozvoj vidieka sa musí tiež stať zásadne dôležitou oblasťou politiky na západnom Balkáne.

⁽²⁾ Os 1 – zvýšenie konkurencieschopnosti poľnohospodárstva, os 2 – podpora životného prostredia a územného plánovania, os 3 – podpora diverzifikácie ekonomických činností a zlepšenie kvality života na vidieku a os 4 – prístup LEADER.

⁽³⁾ Program EÚ, ktorého názov je skratkou francúzskeho výrazu *Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale* – t. j. Väzby medzi opatreniami na rozvoj vidieckej ekonomiky.

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému „Budúcnosť SPP“ (Ú. v. EÚ C 132, 3.5.2011, s. 63., bod 3.3.4).

⁽⁵⁾ Celková rozloha krajín západného Balkánu je 264 462 km² (čo zodpovedá 6 % rozlohy EÚ). Počet obyvateľov je 26,3 milióna, z čoho 50 % žije na vidieku. Priemerná hustota obyvateľstva (89,2 osôb/km²) je oveľa nižšia ako v EÚ (114,4 osôb/km²).

2.3.2 Vidiecke oblasti na západnom Balkáne čelia mnohým osobitým štrukturálnym a sociálno-ekonomickým problémom, ako je napríklad nízka úroveň príjmov, nedostatok pracovných príležitostí, zhoršujúca sa kvalita života, postupné vyľudňovanie atď., ktoré možno úspešne riešiť pomocou vhodnej politiky rozvoja vidieka na základe komplexného rámca EÚ pre rozvoj vidieka.

3. Niektoré spoločné charakteristiky vidieckych oblastí západného Balkánu – hlavné určujúce faktory ich hospodárskeho potenciálu

3.1 Západný Balkán je vďaka svojej pozoruhodnej rozmanitosti rastlinných a živočíšnych druhov jednou z najbohatších oblastí Európy z hľadiska biodiverzity. Na západnom Balkáne sa vyskytuje široká škála prirodzených biotopov, od pobrežných lagún a mokradí po lesy stredomorského typu, horské lúky a pasienky, sladkovodné mokrade a krasové územia.

3.2 Pokles počtu obyvateľov, najmä v odľahlých a menej úrodných oblastiach, a starnutie obyvateľstva (okrem Albánska a Kosova) majú negatívny dosah na trh práce na vidieku. Spoločným trendom vo všetkých krajinách je sťahovanie z vidieka do mestských a pobrežných oblastí, ako aj do zahraničia. Na vidiek sa sťahujú najmä dôchodcovia alebo utečenci.

3.3 Budúcnosť vidieckej ekonomiky vážne obmedzuje nepriaznivá vzdelanostná štruktúra, slabá kvalifikovanosť a nedostatočné vedomosti a zručnosti ekonomicky aktívneho obyvateľstva. Trh práce charakterizuje nízka mobilita pracovnej sily, čoho dôsledkom je nedostatok alternatívnych možností zamestnania a príjmových príležitostí.

3.4 Najrozšírenejšou činnosťou vo väčšine vidieckych oblastí je aj naďalej poľnohospodárstvo založené na extenzívnom chove dobytka a extenzívnej rastlinnej výrobe. Podiel obyvateľov zamestnaných v poľnohospodárstve je v porovnaní s krajinami EÚ medzi najvyššími.

3.5 Vidiecke domácnosti, najmä tie s obmedzenými finančnými prostriedkami, majú obmedzený prístup k poľnohospodárskym trhom, trhom práce a finančným trhom, ako aj k informáciám a poznatkom. V dôsledku toho sú ich vyhliadky na prekonanie rizika chudoby výrazne nižšie.

3.6 Medzi hlavné problémy vidieckych oblastí patrí slabá diverzifikácia ekonomických činností a príjmov a nízka zamestnanosť v súkromnom sektore. Ekonomické služby a sociálna infraštruktúra sú chabé a nedostatočne rozvinuté. To má dosah na kvalitu života vidieckych obyvateľov, ako aj na konkurencieschopnosť a sociálnu štruktúru vidieckych oblastí.

4. Poľnohospodárstvo je stále dôležitou hnacou silou vidieckej ekonomiky na západnom Balkáne

4.1 Hoci podiel poľnohospodárstva v rámci hospodárstva západného Balkánu od roku 2000 klesá, je stále oveľa vyšší ako priemer EÚ, a to z hľadiska pridanej hodnoty aj zamestnanosti.

4.2 Všeobecnou charakteristikou poľnohospodárstva vo väčšine krajín západného Balkánu, najmä na juhu, je aj naďalej malý rozsah prevádzky súkromných poľnohospodárskych podnikov a ich fragmentácia. Priemerná veľkosť poľnohospodárskeho podniku sa pohybuje od 1,2 hektára v Albánsku do menej ako 4 hektárov v Srbsku. Ďalšími faktormi, ktoré bránia rozvoju poľnohospodárstva, sú slabo rozvinuté trhové štruktúry, nedostatočná infraštruktúra, malý podiel na trhovej produkcii, nedostatok vedomostí a zručností a nedodržiavanie noriem bezpečnosti potravín.

4.3 Poľnohospodárska produkcia klesala v dôsledku transformácie a v niektorých krajinách aj v dôsledku vojny, od roku 2000 sa však začala opäť zvyšovať, a to najmä vďaka investíciám do výrobných technológií. Jej objem je však vo väčšine krajín stále nižší ako v období pred transformáciou. Napriek istým nedostatkom má väčšina krajín západného Balkánu pomerne vysoký prirodzený poľnohospodársky potenciál (relatívne lacná pracovná sila, zdroje pôdy a vody a tiež vhodné klimatické podmienky na pestovanie určitých plodín, napríklad tabaku, niektorých druhov ovocia a zeleniny, viniča, obilnín a na produkciu mäsa).

4.4 Na severe Balkánskeho polostrova sa tiež nachádzajú vysoko produktívne poľnohospodárske regióny s dobre integrovaným hospodárstvom (Sávská nížina, Dunajská kotlina, Panónska panva). Táto oblasť má priaznivé pôdne a klimatické podmienky na kapitálovo náročnú poľnohospodársku výrobu. Navyše disponuje vhodným ľudským kapitálom, rozvinutým podnikaním, dostatočne diverzifikovaným priemyslom a vyspelou infraštruktúrou.

5. Riešenie problému rozvoja vidieka nad rámec poľnohospodárstva

5.1 Vysoký podiel pracovnej sily zamestnanej v poľnohospodárstve sa priamo neprejavuje v prínose poľnohospodárstva k HDP. Budúce vidiecke ekonomiky by preto mali byť schopné absorbovať nadbytočnú poľnohospodársku pracovnú silu v rámci alternatívnych pracovných príležitostí.

5.2 Pri vytváraní nových pracovných príležitostí a zabezpečovaní dodatočných príjmov sa ako veľmi účinné často ukázalo vybudovanie priemyselných odvetví na vidieku. Navyše skúsenosti z minulosti ukazujú, že investície do poľnohospodárskych podnikov, ich modernizácia, odborná príprava ich pracovníkov a opatrenia týkajúce sa životného prostredia majú pozitívny dosah na zvyšovanie zamestnanosti a znižovanie skrytej nezamestnanosti v poľnohospodárskych podnikoch. Medzi odvetvia s výrazným potenciálom rastu patrí spracovateľský priemysel, výroba produktov s chráneným zemepisným označením, výroba ekologických potravín, vidiecky cestovný ruch, remeslá, produkcia výrobkov z dreva, výroba energie z obnoviteľných zdrojov a tiež široká paleta zdravotných a sociálnych služieb.

5.3 Na rýchlejší rozvoj vidieckej ekonomiky sú potrebné vyššie a cielenejšie výdavky na verejné statky a služby: lepšie cesty a zavlažovacie systémy, lepšie podnikateľské prostredie a účinný prenos informácií, poznatkov a technológií.

6. Poľnohospodárske politiky a politiky rozvoja vidieka z hľadiska prístupu k EÚ

6.1 Všetky krajiny tejto oblasti sa veľmi snažia o vstup do EÚ. V tejto súvislosti čelia všetky rovnakým problémom pri transformácii a modernizácii svojho výrazne roztriešteného poľnohospodársko-potravinárskeho odvetvia, aby si zabezpečili konkurencieschopnosť na trhu EÚ.

6.2 Podľa posledných správ Komisie o pokroku v poľnohospodárstve a rozvoji vidieka ⁽⁶⁾ musí väčšina krajín západného Balkánu vynaložiť ďalšie úsilie na zabezpečenie väčšieho súladu s *acquis* EÚ v oblasti poľnohospodárstva a politikou EÚ pre rozvoj vidieka.

6.3 V porovnaní s EÚ je objem finančných prostriedkov jednotlivých krajín západného Balkánu na podporu poľnohospodárstva stále relatívne nízky. Na celom západnom Balkáne sa uplatňuje široká škála opatrení a podporných mechanizmov. V posledných rokoch je hlavným prvkom presunu rozpočtových prostriedkov do poľnohospodárstva priama podpora výrobcov.

6.4 Finančná pomoc EÚ

6.4.1 Predvstupová podpora poľnohospodárstva a rozvoja vidieka – IPARD ⁽⁷⁾ – je piatou zložkou IPA, širšieho nástroja EÚ na prípravu a pomoc pred rozšírením. Na čerpanie prostriedkov z fondov IPARD majú nárok iba štáty so štatútom kandidátskej krajiny (Chorvátsko, bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko, Čierna Hora a Turecko).

6.4.2 EHSV by chcel upozorniť na konkrétne prekážky, s ktorými sa krajiny západného Balkánu stretávajú pri využívaní predvstupovej pomoci na rozvoj vidieka. Investičné opatrenia v rámci IPARD sa ťažko uplatňujú, pretože vyžadujú existenciu úplných miestnych štruktúr na realizáciu a kontrolu (riadenie a vlastníctvo IPARD je v plnej miere decentralizované, inštitúcie EÚ vykonávajú iba kontrolu *ex post*). Dôsledkom toho je vysoká miera zamietania projektov a potreba, aby jednotlivé krajiny aj potenciálni príjemcovia výrazne investovali do prípravnej fázy.

6.4.3 Zásady a postupy riadenia a kontroly IPARD by sa mohli zjednodušiť, aby boli krajiny západného Balkánu motivované na lepšie využívanie opatrení, ktoré by mali priamy dosah na rozvoj vidieka, ako je napríklad zlepšenie vidieckej infraštruktúry, diverzifikácia ekonomických činností a odborná príprava (os 3 nástroja IPARD).

6.4.4 Jedným z hlavných dôvodov pomalého využívania fondov EÚ je aj *slabá administratívna kapacita a nedostatok*

príslušných inštitúcií na národnej a najmä miestnej úrovni, čo znižuje celkovú kapacitu absorbovania predvstupových fondov. K nízkej úspešnosti posledných výziev na predloženie projektov na rozvoj vidieka prispel aj nedostatok primeraných všeobecných služieb (získavanie stavebných povolení, kataster nehnuteľností, nedostatočné fytosanitárne a veterinárne služby atď.).

6.4.5 Ďalšou prekážkou lepšieho využívania fondov EÚ sa zdá byť *slabá kapacita potenciálnych príjemcov*. Tá by sa dala prekonať rozvojom efektívnejších doplnkových a poradenských služieb.

6.4.6 Situácia sa v jednotlivých krajinách líši a nesúvisí vždy s pokrokom v príprave na vstup alebo štatútom kandidátskej krajiny. EHSV by preto odporučil zvýšenie flexibility pri využívaní predvstupovej pomoci na rozvoj vidieka, a to najmä *zrušením rozlišovania medzi kandidátskymi a potenciálnymi kandidátskymi krajinami pri prístupe k pomoci* a umožnením, aby malo individuálne posúdenie administratívy a absorpčnej kapacity jednotlivých krajín väčšiu váhu.

7. Vidiecke trhy práce na západnom Balkáne

7.1 Vidiecke trhy práce vo väčšine krajín západného Balkánu charakterizujú tieto spoločné črty:

- najväčší počet ľudí pracuje v poľnohospodárstve, zatiaľ čo podiel zamestnancov v službách a samostatne zárobkovo činných osôb (mimo poľnohospodárstva) je výrazne podpriemerný,
- práca na čiastočný úväzok a sezónne zamestnanie sú veľmi často jediným zdrojom príjmu väčšiny vidieckeho obyvateľstva,
- nepriaznivá vzdelanostná štruktúra a nedostatočné zručnosti a vedomosti sú výsledkom starnutia obyvateľstva a zvyšujúceho sa počtu osôb, ktoré predčasne ukončili školskú dochádzku,
- nedostatok pracovných príležitostí mimo poľnohospodárstva vedie k vysokej závislosti od sezónneho zamestnania a k skrytej nezamestnanosti,
- najzraniteľnejšími skupinami, ktoré sú ohrozené vylúčením z trhu práce, sú mladí ľudia, ženy, starší ľudia, etnické menšiny (Rómovia) a vojnoví utečenci. Niektoré z týchto kategórií nie sú vždy registrované medzi nezamestnanými (tzv. skrytá nezamestnanosť),
- vidiecki pracovníci sa zriedkakedy zúčastňujú rôznych programov na podporu zamestnanosti, ktoré poskytuje vláda. Tieto programy treba lepšie propagovať a v súvislosti s nimi poskytovať primerané poradenstvo.

⁽⁶⁾ Správy Európskej komisie o pokroku, november 2010: http://ec.europa.eu/enlargement/press_corner/key-documents/reports_nov_2010_sk.htm

⁽⁷⁾ IPARD, nástroj predvstupovej pomoci na rozvoj vidieka, obsahuje 9 opatrení v rámci troch prioritných osí: 1 – zlepšovanie účinnosti trhu a zavádzanie noriem EÚ, 2 – prípravné kroky na uplatňovanie poľnohospodársko-environmentálnych opatrení a LEADER, 3 – rozvoj vidieckej ekonomiky. Na obdobie 2007 – 2013 boli na ne vyčlenené prostriedky vo výške okolo 1 miliardy EUR, celkové prostriedky na IPA na obdobie 2007 – 2013 presahujú 10 miliárd EUR.

8. Stratégie a politiky týkajúce sa rozvoja vidieka a zamestnanosti

8.1 Hlavnými črtami súčasných národných politík pre oblasť vidieka sú: chabé politické povedomie, nedostatočné pochopenie koncepcie EÚ pre rozvoj vidieka – chýbajúci integrovaný prístup či programovacie štruktúry, chýbajúca vertikálna a horizontálna koordinácia politík a nedostatočná spolupráca medzi ministerstvami v oblasti rozvoja vidieka.

8.2 Národné politiky rozvoja vidieka primerane nezohľadňujú určité kľúčové problémy ani príležitosti na rozvoj: neexistujú dostatočné stimuly pre ekologicky hospodáriace podniky, genetické zdroje, lesné hospodárstvo, cestovný ruch atď. Pozornosť sa nevenuje ani znevýhodneným oblastiam a polosamozásobiteľskému poľnohospodárstvu.

8.3 Politiky rozvoja vidieka môžu v kombinácii s regionálnymi politikami a vhodnými odvetvovými operačnými programami výrazne prispieť k zvýšeniu miery zamestnanosti a lepšiemu sociálnemu začleneniu vo vidieckych oblastiach. Kvalitná regionálna politika môže byť dôležitou doplnkovou podporou pri posilňovaní chudobnejších vidieckych regiónov.

8.4 Vo väčšine týchto krajín zaostáva národná regionálna politika v porovnaní s EÚ ešte viac ako politika rozvoja vidieka. Z tohto dôvodu je potrebné uplatňovať súdržnejší prístup, politiky a dostupné fondy treba medzi sebou lepšie koordinovať a zlučovať rôzne zdroje (štátne finančné prostriedky, fondy EÚ, príspevky od darcov).

8.5 Vo väčšine krajín tejto oblasti chýba v dôsledku politickej nestability a častých zmien vo vláde kontinuita pri zavádzaní rôznych politík a opatrení na rozvoj vidieka.

9. Úloha organizácií občianskej spoločnosti pri rozvoji vidieka

9.1 EHSV v stanovisku na tému „Občianska spoločnosť vo vidieckych oblastiach“⁽⁸⁾ upozornil na niekoľko problémov a výziev v oblasti rozvoja organizácií občianskej spoločnosti vo vidieckych oblastiach, najmä v nových členských štátoch. Medzi tieto výzvy patria prekážky pri prístupe k poznatkom a informáciám, nedostatok podnikateľských zručností, demografické problémy a nízka kvalita sociálnej infraštruktúry v porovnaní s mestami.

9.2 Postavením a úlohou občianskej spoločnosti v krajinách západného Balkánu a výzvami, ktorým čelí občianska spoločnosť, sa už EHSV zaoberal vo viacerých stanoviskách⁽⁹⁾. Hoci jednotlivé krajiny riešia svoje špecifické problémy týkajúce sa

legislatívy, verejného financovania, daňového postavenia organizácií občianskej spoločnosti, úrovne občianskeho a sociálneho dialógu atď., existuje niekoľko otázok, ktoré sú spoločné pre celý región, a najmä jeho vidiecke oblasti:

- celkovo chýba silná tradícia občianskej spoločnosti,
- financovanie organizácií občianskej spoločnosti z verejných zdrojov je vo väčšine prípadov nedostatočné a málo transparentné,
- bola zavedená nová technická podpora organizáciám občianskej spoločnosti západného Balkánu⁽¹⁰⁾, financovaná zo zdrojov EÚ, zatiaľ však nepriniesla žiaduce výsledky,
- vo všeobecnosti je potrebné budovať kapacity a rozvíjať špecifické poznatky a zručnosti v rozličných oblastiach,
- pokiaľ ide o miestnu a regionálnu úroveň, miestne orgány celkovo nechápu, aké výhody vyplývajú zo spolupráce s občianskou spoločnosťou,
- rozdiely medzi mestami a vidiekom: väčšina organizácií občianskej spoločnosti je sústredená buď v hlavnom meste alebo v dvoch či troch ďalších veľkých mestách, a vidiek tak ostáva v nevedomosti pokiaľ ide o úlohu a činnosť občianskej spoločnosti,
- väčšina organizácií občianskej spoločnosti, vrátane organizácií poľnohospodárov, je roztrieštená a namiesto spolupráce musí čeliť kontraproduktívnej konkurencii. To im bráni vo vytváraní silných nátlakových skupín.

9.3 Tradičnými formami organizácií občianskej spoločnosti sú na vidieku krajín západného Balkánu náboženské skupiny a združenia národnostných menšín, hasičské, poľovnícke a rybárske spolky, kultúrne a umelecké organizácie, športové kluby, organizácie žien a pod. Ich zemepisné rozšírenie je nerovnomerné, avšak najlepšie organizované sú náboženské skupiny a etnické menšiny, ktoré tiež dôrazne obhajujú svoje záujmy.

9.4 Rozhodujúci činitelia nie vždy náležite uznávajú možnosť aktívnejšieho zapojenia týchto organizácií do programov ochrany nehmotného kultúrneho dedičstva a životného prostredia. Ich vplyv na rozvojové iniciatívy je nepatrný a nepresahuje úzke hranice miestnej komunity (obce). Siete na vyššej úrovni sa nevytvárajú.

9.5 Vďaka sponzorským projektom vznikli nové formy organizácií občianskej spoločnosti, ktoré sa zameriavajú najmä na prenos informácií a poznatkov týkajúcich sa politiky pristúpenia, poľnohospodárstva, životného prostredia, ochrany ľudských práv atď. Mnohé z týchto organizácií zanikli v dôsledku krátenia sponzorských príspevkov.

⁽⁸⁾ Stanovisko EHSV na tému „Občianska spoločnosť vo vidieckych oblastiach“, Ú. v. EÚ C 175, 28.7.2009, s. 37.

⁽⁹⁾ Stanoviská Ú. v. EÚ C 18, 19.1.2011, s. 11, Ú. v. EÚ C 317, 23.12.2009, s. 15, Ú. v. EÚ C 224, 30.8.2008, s. 130, Ú. v. EÚ C 204, 9.8.2008, s. 120, Ú. v. EÚ C 27, 3.2.2009, s. 140, Ú. v. EÚ C 44, 16.2.2008, s. 121.

⁽¹⁰⁾ Nástroj podpory občianskej spoločnosti.

9.6 Úloha organizácií poľnohospodárov: Starý družstevný systém z čias socializmu sa počas transformácie viac-menej rozpadol. Neskôr mnohé sponzorské projekty zamerané hlavne na modernizáciu poľnohospodárskej výroby podporili alebo dokonca podmienili proces združovania poľnohospodárov. V súčasnosti je skutočný dosah rôznych združení poľnohospodárov a producentov na politiky rozvoja vidieka pomerne malý. Väčšina z nich však zohráva významnú úlohu pri prenose znalostí, v rámci rôznych poradenských služieb a pri propagácii poľnohospodárskych produktov.

9.7 Prístup LEADER k rozvoju vidieka ukazuje, ako môže vytváranie sietí a propagácia dialógu na miestnej úrovni pomôcť zlepšiť zapojenie občianskej spoločnosti do prípravy a realizácie stratégií miestneho rozvoja. Jeho partnerský prístup zdola nahor zahŕňajúci rôzne miestne subjekty priniesol v mnohých krajinách EÚ povzbudzujúce výsledky a považuje sa za užitočný nástroj na podporu zamestnanosti na vidieku.

10. Otázky, ktoré treba riešiť v záujme väčšej diverzifikácie vidieckej ekonomiky

10.1 Diverzifikované poľnohospodárstvo založené na vedomostiach

10.1.1 Intenzifikácia a technologické zlepšenia v poľnohospodárstve otvárajú nové príležitosti v oblasti zamestnanosti v rôznych sprievodných činnostiach, ako je napríklad doprava, balenie, skladovanie, predaj a údržba strojných zariadení, kontrola kvality atď.

10.1.2 Nové príležitosti pre budúci rozvoj a zníženie skrytej nezamestnanosti môže priniesť aj diverzifikácia v samotnom poľnohospodárstve smerom k pridanej hodnote poľnohospodárskych výrobkov (ekologické poľnohospodárstvo, produkcia kvalitných potravín a mäsa, výrobky s chráneným zemepisným označením, domáce tradičné potraviny atď.)

10.2 Investície do vidieckej infraštruktúry

Kvalitná infraštruktúra, ako sú napríklad cesty, rozvod vody a elektriny, informačné a telekomunikačné služby, môže podnietiť rozvoj poľnohospodárskych aj nepoľnohospodárskych podnikov. Kvalitná infraštruktúra zároveň zlepšuje životnú úroveň vidieckych domácností tým, že zvyšuje mobilitu a dostupnosť sociálnych služieb, vrátane zdravotníctva a vzdelávania.

10.3 Rozvoj ľudského kapitálu

Vzdelanejšia a prispôboivejšia vidiecka pracovná sila bude mať lepšie vyhliadky pri hľadaní pracovného miesta mimo poľnohospodárstva. Je obzvlášť dôležité zabezpečiť, aby programy odbornej prípravy boli v súlade s požiadavkami programov na diverzifikáciu vidieckej ekonomiky. Mimoriadny

význam majú programy celoživotného vzdelávania, predbežnej kvalifikácie a zlepšenia manažérskych poznatkov a zručností.

10.4 Vytváranie vhodného prostredia na podnikanie

10.4.1 K diverzifikácii hospodárskych činností a predchádzaniu odchodu mladých ľudí z vidieka by prispela aj podpora podnikania a rýchlejší postup pri zriaďovaní malých a stredných podnikov na vidieku. Neatraktívne daňové systémy, neúčinné postupy registrácie podnikateľských subjektov, nevyhovujúca infraštruktúra a nedostatok vzdelaných mladých ľudí sú všetko faktory, ktoré kladú prekážky novým investíciám a novým podnikom.

10.4.2 Konkrétnym problémom je aj naďalej dostupnosť úverov prispôbených vidieckemu obyvateľstvu. Je potrebné podnietiť banky a iné finančné inštitúcie, aby uľahčili pôžičky na poľnohospodárske účely. To je dôležité aj v súvislosti s pravidlami spolufinancovania z fondov IPARD.

10.5 Budovanie efektívnych doplnkových a poradenských služieb

Doplnkové a poradenské služby by mali prejsť od poskytovania odborného poradenstva poľnohospodárom k inovatívnejšiemu prenosu znalostí a informácií na základe dopytu. Moderné doplnkové služby by mali vychádzať v ústrety potrebám veľkej časti vidieckeho obyvateľstva (spotrebiteľov, podnikateľov, poľnohospodárov, chudobných atď.) a zároveň pomáhať obyvateľom vidieka prijímať nové politické zásady a pravidlá.

10.6 Oživenie družstiev zlepšením inštitucionálneho rámca a posilnením ich ľudských zdrojov a podporných programov

Družstvá sú tradičné organizácie vidieckej spoločnosti, ktoré majú potenciál zohrávať kľúčovú úlohu pri rozvoji sociálneho kapitálu na vidieku. Môžu vytvárať nové pracovné príležitosti, byť zdrojom dodatočných príjmov a umožniť ľuďom, aby sa aktívne zapájali do rozvoja svojich komunít.

Nové pracovné príležitosti, najmä pre najzraniteľnejšie skupiny, ktoré tvoria ženy a mladí ľudia, môže priniesť aj rozvoj **sociálnych podnikov**.

10.7 Podpora prístupov „zdola nahor“ (napríklad program LEADER)

Je potrebné lepšie prepojenie medzi rôznymi subjektmi pôsobiace na vidieku a ich lepšia koordinácia, a to vertikálne (orgány štátnej správy a samosprávy na rôznych úrovniach – celoštátne, regionálne a miestne) aj horizontálne (podnikatelia, profesijné združenia, poľnohospodári atď.). Pri zavádzaní politík miestneho rozvoja by mala byť väčšia koordinácia medzi príslušnými inštitúciami a mal by sa uplatňovať rozhodovací proces „zdola nahor“.

10.8 Cestovný ruch a agroturistika

10.8.1 Vidiecky cestovný ruch môže byť významnou výzvou pri rozvoji vidieka. Región západného Balkánu ponúka zachované prírodné, kultúrne a historické dedičstvo a vysoko kvalitné potraviny a je relatívne blízko turistických trhov EÚ. Ekoturistika a nové trendy udržateľného rozvoja propagujúce zdravé životné prostredie a zdravý životný štýl (vrátane ekologických výrobkov a ekologických potravín, ako je napríklad hovädzie mäso, liečivé rastliny, lesné plody, huby atď.) sú v dokonalom súlade s kultúrnym a prírodným dedičstvom regiónu.

10.8.2 Avšak moderní, aktívni turisti, ktorí navštevujú vidiecke oblasti, vyžadujú služby na vysokej úrovni, pohodlné ubytovanie a rôzne zábavné a kultúrne aktivity. Rozvoju vidieckeho cestovného ruchu stále bráni viacero prekážok: chabá infraštruktúra, nedostatočne rozvinuté značky regionálnych

výrobkov (suveníry), malá ubytovacia kapacita a nízka kvalita ubytovania, nedostatočné označenie turisticky zaujímavých lokalít, chýbajúca správa turistických destinácií atď.

10.9 Vhodným prostriedkom na lepšie využívanie miestneho rozvojového potenciálu v budúcnosti by mohli byť aj **cezhraničné projekty** (spoločná cestná infraštruktúra, energetické siete, turistické zariadenia, miestne značky atď.).

10.10 *Energia z obnoviteľných zdrojov – potenciálny zdroj zamestnanosti a príjmov*

Vo vidieckych oblastiach bude umiestnená väčšina nových elektrární využívajúcich obnoviteľné zdroje energie, t. j. energetické plodiny, zariadenia na výrobu bioplynu, výroba biopalív, výroba peliet a brikiet, veterné elektrárne atď. Tieto zariadenia nebudú iba postavené, ale bude ich treba aj udržiavať a obsluhovať počas prevádzky, čo zabezpečí ďalšie pracovné miesta a príjmy.

V Bruseli 21. septembra 2011

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Podpora zastupiteľských občianskych spoločností v regióne Euromedú“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2011/C 376/06)

Spravodajca: **pán DIMITRIADIS**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 16. júna 2011 rozhodol vypracovať podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Podpora zastupiteľských občianskych spoločností v regióne Euromedú“.

Odborná sekcia pre vonkajšie vzťahy poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 8. septembra 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 474. plenárnom zasadnutí 21. a 22. septembra 2011 (schôdza z 21. septembra 2011) prijal 163 hlasmi za, pričom 6 členovia hlasovali proti a 17 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Zhrnutie a závery

1.1 Krajiny Severnej Afriky a Blízkeho východu prechádzajú od konca roka 2010 bezprecedentnými a historickými zmenami svojich politických systémov v nadväznosti na búrlivé protesty obyvateľstva, do ktorých boli energicky zapojené všetky spoločenské vrstvy a početné organizácie občianskej spoločnosti.

1.2 EHSV vyjadruje v tejto súvislosti veľké poľutovanie nad použitím sily voči protestujúcim osobám, ku ktorému došlo v niektorých krajinách južného a východného Stredozemia (predovšetkým v Sýrii a Líbyi) a vyzýva európske a medzinárodné organizácie, aby prijali všetky vhodné opatrenia na zastavenie porušovania ľudských práv, vrátane práv odborových organizácií.

1.3 Politiky EÚ pred arabským povstaním nemali dostatok predstavivosti a pochopenia osobitných charakteristík miestnych spoločností a prehliadali miestne zvyky, obyčaje, tradície a zvyklosti. Orgány EÚ nevyužívali služby EHSV alebo VR, ktoré mohli byť dôležité pre vyvíjanie vplyvu EÚ na organizácie miestnej občianskej spoločnosti alebo na miestne úrady.

1.4 Nová spoločnosť, ktorá má potenciál vzniknúť v regióne Euromedú, tak ako to ukazuje dynamika jeho občianskej spoločnosti, si vyžaduje diverzifikovanú, flexibilnú a inteligentnú reakciu zo strany EÚ. EHSV z tohto dôvodu víta preskúmanie a aktualizáciu európskej susedskej politiky a predovšetkým dôraz, ktorý je teraz kladený na zásady podmienenosti a diferenciacie a na opatrenia na podporu občianskej spoločnosti ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Spoločné oznámenie Európskej rade, Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Partnerstvo pre demokraciu a spoločnú prosperitu s južným Stredozemím (KOM(2011) 200 v konečnom znení, 8.3.2011) a Spoločné oznámenie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Nová reakcia na meniace sa susedstvo (KOM(2011) 303 v konečnom znení, 25.5.2011).

1.5 EÚ, ktorá je najväčším darcom v regióne, musí trvať nielen na tom, aby do bilaterálnych dohôd boli začlenené klauzuly o ochrane demokratických slobôd a individuálnych práv, ale rozhodne aj na ich uplatňovaní. Politika EÚ bola v minulosti v tejto súvislosti nedostačujúca. Okrem toho EHSV požaduje, aby do hodnotenia správy krajiny boli zahrnuté meradlá prístupu k občianskej spoločnosti (legislatívny rámec, budovanie kapacít, dialóg atď.), ľudské práva, ako aj hospodárske, sociálne a kultúrne práva.

1.6 EHSV vyzýva Komisiu, aby podporovala miestne právne inštitúcie a rozvíjala programy odbornej prípravy a vzdelávania pre sudcov a právnikov. Transparentná justícia je podmienkou demokracie.

1.7 EHSV považuje za kľúčový subregionálny rozvoj a rozvoj spolupráce medzi južnými oblasťami, ktorý EÚ podporuje. Vyzýva preto Komisiu, aby bezodkladne začala procesy a predložila praktické návrhy vychádzajúce zo skúseností v európskych krajinách alebo iných oblastiach sveta.

1.8 EHSV sa tiež prihovára za to, aby bola úloha a misia Únie pre Stredozemie nanovo definovaná. Regionálny orgán Únie pre Stredozemie bude užitočný vtedy, ak – tak ako sa pôvodne predpokladalo – bude mať špecifické a transparentné programy určené pre osobitných príjemcov, vrátane zapojenia miestnej občianskej spoločnosti, a ak bude zodpovedný za koordináciu rozličných regionálnych európskych politik a financovanie v spolupráci s verejným a súkromným sektorom a finančnými inštitúciami na miestnej úrovni. Tiež je potrebné, aby v rámci svojej iniciatívy zaisťoval trvalý mechanizmus pre zapojenie občianskej spoločnosti. EHSV požaduje, aby sa okamžite prijalo rozhodnutie o úlohe, misii, organizácii a financovaní Únie pre Stredozemie.

1.9 Ženy a mladí ľudia zohrávali kľúčovú úlohu v procesoch, ktoré viedli k týmto historickým zmenám a účinne pomohli zaktivizovať a zmobilizovať miestne spoločnosti, pričom využívali najnovšie nástroje sociálnych sietí. Je dôležité udržať dynamiku a zaistiť, aby obidve tieto skupiny nielen plne využívali politické, občianske, ekonomické a sociálne práva, ale aby tiež zohrávali kľúčovú úlohu vo všetkých aspektoch spoločnosti.

1.10 EHSV vyzýva na zvýšenie účinnosti projektov, ktoré financuje EÚ, a na zlepšenie pomoci zo strany EÚ, aby sa tak v budúcnosti mohol dosiahnuť väčší pokrok. Zložitost' postupov financovania EÚ ponecháva mimo hry mnohé z neštátnych subjektov, ktoré majú najväčší potenciál, ale tiež najväčšiu potrebu pomoci, a v súčasnosti nemajú dostatok odborných znalostí, ktoré sú potrebné na to, aby sa mohli uchádzať o finančné prostriedky. Jedným z hlavných cieľov iniciatívy by malo byť pomáhať organizáciám pri získavaní finančných prostriedkov napríklad prostredníctvom odborných školení, ktoré budú viesť delegácie EÚ.

1.11 EHSV v zásade súhlasí s politikami Komisie v oblasti prisťahovalectva, azylu a voľného pohybu osôb, no domnieva sa, že sú potrebné osobitné prísne opatrenia na boj proti ilegálnemu prisťahovalectvu a obchodu s ľuďmi. Súčasťou toho by mali byť tiež opatrenia na podporu regionálneho rozvoja a sociálnej súdržnosti v partnerských krajinách.

1.12 EHSV vyzýva členské štáty, aby prejavili solidaritu s krajinami EÚ z regiónu Stredozemia, ktoré čelia migračným tlakom.

1.13 EHSV sa domnieva, že prisťahovaleckú vlnu do krajín EÚ je možné zmierniť len prostredníctvom poskytovania praktickej pomoci spoločnostiam severnej Afriky a Blízkeho východu založenej na konkrétnych programoch hospodárskej a sociálnej pomoci, ktoré sú zamerané na zvyšovanie konkurencieschopnosti ich ekonomík, podporu malých a stredných podnikov a poľnohospodárstva, regionálneho rozvoja a sociálnej súdržnosti a otvárania vzdialených regiónov.

1.14 EHSV sa tiež nazdáva, že v rámci hospodárstiev južných partnerských krajín zohráva sektor poľnohospodárstva - a rozvoj vidieka vo všeobecnosti - hlavnú úlohu pri zaisťovaní riešení pre miestny rozvoj a pre tvorbu pracovných miest pre mladých ľudí. Sektor má tiež zásadný význam pre vyriešenie terajšej potravinovej krízy v týchto krajinách, a preto by sa mal považovať za prioritu. Sektor obnoviteľných zdrojov energie je medzicasom oblasťou s obrovským potenciálom, ktorý môže byť veľkým prínosom z hľadiska zamestnanosti, sociálneho rozvoja a zmierňovania klimatických zmien na obidvoch brehoch Stredozemného mora.

1.15 EHSV sa domnieva, že sociálny dialóg medzi zamestnávateľmi a pracovníkmi v regióne Stredozemia by sa mal zintenzívniť a že skupiny „Zamestnávateľa“ a „Zamestnanci“ by mali prispieť k dosiahnutiu tohto cieľa. EHSV okrem toho vyzýva na podporu štruktúrovaného sociálneho dialógu prostredníctvom sociálneho fóra. EHSV bude aj naďalej úzko spolupracovať s Medzinárodnou organizáciou práce (ILO) pri podpore sociálneho dialógu v regióne.

1.16 EHSV víta plán Komisie poskytnúť dodatočné finančné prostriedky v objeme vyše jednej miliardy EUR do roku 2013 na riešenie urgentných potrieb regiónu. Žiada tiež Komisiu, aby prepojila financovanie s osobitným politickým a sociálnym rámcom v prijímajúcich krajinách, ktorý by podporoval demokratické zásady, politické slobody a slobody odborových organizácií, rozvoj vzdelávania a celoživotného vzdelávania, ochranu životného prostredia a rozširovanie a prehľbovanie politickej spolupráce s členskými štátmi EÚ zo Stredozemia.

1.17 EHSV zdôrazňuje, že v rámci týchto snáh zohrávajú kľúčovú úlohu sociálni partneri, organizácie občianskej spoločnosti a hospodárske a sociálne rady členských štátov prostredníctvom výmeny skúseností a znalostí, šírenia informácií, porovnávaní, odovzdávania know-how a administratívnych zdrojov. EHSV je pripravený prevziať dohľad nad špecifickými projektmi s cieľom podporiť a posilniť občiansku spoločnosť v spolupráci s Komisiou a vysokou predstaviteľkou EÚ/podpredsedníčkou Komisie.

1.18 EHSV ako orgán zastupujúci občiansku spoločnosť na úrovni EÚ môže zohrávať aktívnu úlohu v novom európskom rámci pre spoluprácu so spoločnosťami zo Stredozemia, predovšetkým:

- sledovaním situácie občianskej spoločnosti v regióne prostredníctvom otvoreného, demokratického a pravidelného dialógu so širokým spektrom subjektov;
- napomáhaním pri definovaní osobitných kritérií a postupov pre akceptovanie organizácie ako skutočného zástupcu určitej časti spoločnosti;
- podporovaním snáh o budovanie kapacít nezávislej a zastupiteľskej občianskej spoločnosti prostredníctvom jej odborných poznatkov v širokej škále oblastí, vrátane sociálneho dialógu a hospodárskych a sociálnych práv;
- pomáhaním miestnym hospodárskym a sociálnym radám tým, že im poskytne odborné poznatky o participatívnej demokracii;
- zapojením sa do programov Komisie na posilnenie sociálno-hospodárskych organizácií.

1.19 EHSV sa nazdáva, že je nevyhnutné spolupracovať s inštitúciami EÚ pri podpore vznikajúcich organizácií občianskej spoločnosti v krajinách južného Stredozemia. EHSV prispôsobí svoju sieť hospodárskych a sociálnych rád a podobných inštitúcií krajín partnerstva Euromed, bude pokračovať v podpore regionálnej spolupráce prostredníctvom tejto siete a bude pritom dodržiavať zásady podmienenosti a diferencovanosti, ktoré sú stanovené v revidovanej európskej susedskej politike.

2. Poučenie z minulosti

2.1 Kritická analýza doterajšej činnosti Európskej únie

2.1.1 Úplná absencia demokratického prostredia, s niekoľkými výnimkami, prinútila EÚ – nie vždy oprávnené – prijať svoje politiky na pragmatickom základe a akceptovať ako partnerov osoby, ktoré by v žiadnom prípade nebolo možné označiť za demokratických zástupcov ich národov.

2.1.2 EHSV, ktorého obmedzujú oficiálne európske politiky a pozície ostatných orgánov EÚ voči terajším vládam v severnej Afrike a na Blízkom východe a politiky a hospodárske usmerenia Barcelonského procesu s veľmi limitovaným rozpočtom, zaujal pragmatický postoj a spolupracoval s hospodárskymi a sociálnymi radami a oficiálnymi organizáciami občianskej spoločnosti, ktoré nemali vždy dostatočnú demokratickú legitimitu a nezastupovali primerane občiansku spoločnosť.

2.1.3 Počas celého barcelonského procesu EÚ veľmi málo komunikovala a spolupracovala s organizáciami občianskej spoločnosti, ktoré neboli uznané vládami, a tým nevyužila príležitosť na ovplyvnenie politického a spoločenského vývoja. EÚ však aj naďalej zostáva jedinou hlavnou mocnosťou, do ktorej miestne spoločnosti vkladajú nádeje v súvislosti s dosiahnutím mieru, zavedením a upevnením demokratických slobôd a podporou miestneho hospodárstva.

2.1.4 Pred arabským povstaním zaujali politickí predstavitelia členských štátov EÚ síce pragmatické, no roztrieštené a rôznorodé postoje voči krajinám severnej Afriky a Blízkeho východu, a preto nemohli porozumieť kritickému vývoju na politickej, hospodárskej a spoločenskej úrovni a úplne ich prekvapila intenzita a rozsah udalostí, ktoré viedli k týmto neočakávaným zmenám.

2.1.5 V dôsledku týchto udalostí musí EÚ komunikovať s miestnymi spoločnosťami, poučiť sa z minulosti, spoznať miestne obyčaje, zvyky a tradície, spoznať kultúru jednotlivých spoločností (každá krajina je veľmi odlišná) a spolupracovať v snahe podporiť vlády, ktoré vstúpili zo skutočných slobodných demokratických procesov.

3. Aktuálna situácia a vyhliadky

3.1 EHSV sa domnieva, že je potrebné bezodkladne sa zaoberať problémami, ktoré trápia miestne spoločnosti a ktoré sa počas posledných rokov vyhrotili. Ide o: využívanie výrobných infraštruktúr (výrobných prostriedkov) v krajinách severnej Afriky a Blízkeho východu určitými záujmovými skupinami prepojenými s predchádzajúcimi režimami, ktoré nemali demokratickú legitimitu, nerovnomerné alebo nerovné rozloženie bohatstva a prosperity, prudký nárast cien základných potravín, ktoré sa napokon stali nedostupné pre bežné obyvateľstvo, potreba chrániť individuálne práva, sociálne práva a práva odborových organizácií a požiadavku na hospodársky a sociálny blahobyt a vzdelanie.

3.2 Súčasnú politickú situáciu vo väčšine stredomorských krajín severnej Afriky a Blízkeho východu charakterizuje:

- i. nádej na vytvorenie slobodných demokratických štátov;
- ii. potreba pomoci na obnovenie hospodárstiev;
- iii. prvé náznaky, že fungujú niektoré existujúce a nové slobodné organizácie občianskej spoločnosti a sociálno-ekonomické orgány;
- iv. nutnosť koordinovanej a dobre organizovanej medzinárodnej pomoci, a to zo strany EÚ (ktorá má vďaka Lisabonskej zmluve mechanizmy potrebné na uskutočňovanie spoločnej zahraničnej politiky), vysokej predstaviteľky a podpredsedníčky Komisie a Európskej služby pre vonkajšiu činnosť, ako aj zo strany ďalších medzinárodných organizácií (OSN, ILO, MMF, EIB atď.). Boli by tu veľmi užitočné kontakty s výskumnými inštitúciami, ktoré sa špecializujú na región Euromed (napríklad IPMED, FEMISE).

Podľa EHSV musí EÚ hovoriť jedným hlasom.

3.3 Spoločnými témami pre celý región južného Stredozemia sú výzvy na zavedenie a upevnenie demokracie, zintenzívnenie hospodárskeho a sociálneho pokroku a poskytnutie odbornej prípravy a zamestnania pre mladšie generácie.

3.4 Väčšina krajín severnej Afriky a Blízkeho východu čelí výzve v tom zmysle, že má prevažne mladé obyvateľstvo, čo znamená, že treba súrne nájsť riešenie pre túto vysoko produktívnu zložku ich spoločností prostredníctvom zvýšenia zamestnanosti. Z tohto dôvodu by sa mali podporiť primerané programy odborného výcviku a vzdelávania a zároveň posilniť občianske práva a rovnosť pohlaví.

3.5 Zaviesť demokratické hodnoty a postupy bude možné len tým, že sa prijímajú zásady zastupiteľskej demokracie založené na slobodných voľbách a nezávislých politických stranách a budú sa podporovať a posilňovať organizácie občianskej spoločnosti a sociálno-ekonomické organizácie, ktoré fungujú v bezpečných, slobodných a nezávislých podmienkach.

3.6 EHSV vyzýva členské štáty, aby prejavili solidaritu s krajinami EÚ z regiónu Stredozemia, ktoré čelia migračným tlakom:

- a) spolupracou prostredníctvom agentúry FRONTEX;
- b) prijatím osobitných hospodárskych opatrení a ich podporou;
- c) pomáhaním partnerským krajinám v regióne zmierniť utrpenie ľudí v cieľových krajinách alebo regiónoch.

3.7 EHSV víta vymenovanie španielskeho diplomata Bernardina Leóna Grossa za osobitného predstaviteľa EÚ pre južné Stredozemie Radou ministrov EÚ v reakcii na udalosti v rámci arabského povstania. Jeho vymenovanie je jasným signálom, že EÚ si želá aj naďalej uchovať svoje iniciatívy v regióne. EHSV vyzýva osobitného predstaviteľa, aby úzko spolupracoval s občianskou spoločnosťou, ktorá zohráva kľúčovú úlohu v regióne a aby využil všetky dostupné prostriedky EÚ na dosiahnutie tohto cieľa.

4. Nová európska susedská politika

4.1 EHSV víta dve spoločné oznámenia Komisie a Európskej služby pre vonkajšiu činnosť⁽²⁾, ktoré hodnotia doterajší pokrok v euro-stredomorských vzťahoch a po prvý raz predkladajú príležitosti a vyhliadky, ktoré vznikli po arabskom povstaní. EHSV by chcel poukázať predovšetkým na tieto body:

4.1.1 EÚ nesmie za žiadnych okolností zostať pasívnym pozorovateľom diania.

4.1.2 EHSV podrobne preskúmal spoločné oznámenia Európskej komisie a vysokej predstaviteľky a podporuje všetky navrhované rozvojové opatrenia, pričom tiež pripomína, že EÚ premárnila veľa času po začatí barcelonského procesu v roku 1995 pred tým, než sa začalo s hodnotením a novým naprogramovaním týchto opatrení.

4.1.3 EÚ by mala bezodkladne uplatňovať nové „partnerstvo pre demokraciu a spoločnú prosperitu“ v Stredozemí.

4.1.4 V rámci nového partnerstva treba prijať odlišný prístup ku každej krajine, aby sa zohľadnil politický a spoločenský vývoj. Krajiny, ktoré sú viac pokrokové, by mali mať prístup k väčším finančným prostriedkom, a mali by byť schopné zintenzívniť svoju politickú a hospodársku spoluprácu s EÚ. Vzťahy so všetkými krajinami by sa mali opierať o explicitný súbor zásad (demokracia, ochrana základných práv atď.) a špecifické stimuly prepojené s určitými politickými cieľmi (boj proti korupcii, nezávislé súdnictvo, nezávislé informačné médiá atď.). Mali by sa tiež zaviesť osobitné klauzuly, aby sa mohlo primerane znížiť alebo zastaviť financovanie v prípadoch, keď sa neplnia záväzky alebo stanovené lehoty.

4.1.5 Základnou podmienkou pre zavedenie partnerstva, o ktorej nemožno vyjednávať, je uskutočnenie slobodných a spravodlivých volieb.

4.1.6 Miestna podpora zo strany občianskej spoločnosti je základným predpokladom pre podporu nových demokratických vlád a zaistenie ekonomických a sociálnych práv, ochranu životného prostredia a spoločenský a hospodársky rozvoj. EHSV je pripravený prispieť k týmto snahám svojimi skúsenosťami, ktoré nadobudol vďaka svojim činnostiam po celom svete, ako aj

odbornými znalosťami, ktoré jeho členovia získali prostredníctvom osobitných asistenčných opatrení v spolupráci s Komisiou, Európskym parlamentom a Výborom regiónov.

4.1.7 Arabské povstanie vďaka za veľa kľúčovej úlohe, ktorú zohrávali mladí ľudia a ženy počas vzbúr, a preto treba klásť osobitný dôraz na zaručenie ich práv a posilnenie ich úlohy v nových demokratických štátoch. EHSV preto vyzýva všetky krajiny v regióne Euromedú, aby ratifikovali Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie voči ženám.

4.1.8 Otvorený sociálny dialóg medzi zamestnávateľmi a zamestnancami, ktorý je podmienkou udržania hospodárskej a sociálnej stability, bude zohrávať veľmi dôležitú úlohu pri upevňovaní demokracie a zaisťovaní práv odborových organizácií.

4.1.9 Boj proti korupcii, zaistenie dobrej správy vecí verejných a vytvorenie účinnej verejnej administratívy sú potrebné a nevyhnutné podmienky pre hospodársku prosperitu a na priláhanie absolútne nevyhnutných priamych zahraničných investícií, ktoré posilnia demokratické vlády a povedú k vytvoreniu nových pracovných miest.

4.1.10 Vytváranie partnerstiev pre mobilitu a infraštruktúru v krajinách Stredozemia v oblasti hraníc, migrácie a azylu posilní bezpečnosť v regióne.

4.1.11 Zriaďovanie malých a stredných podnikov v krajinách Stredozemia je dôležitým predpokladom pre hospodársky rast a tvorbu pracovných miest v zdravom regulačnom rámci a konštruktívnom finančnom prostredí. Kľúčovú úlohu by tu mal zohrávať nástroj pre európsko-stredomorské investície a partnerstvo (FEMIP) a Európsky investičný fond (EIF).

4.1.12 Jedným z najpálčivejších spoločenských problémov v krajinách severnej Afriky a Blízkeho východu je negramotnosť a treba vyvinúť veľké úsilie na riešenie tejto otázky. Európska únia tu môže a musí mať podpornú úlohu. Mala by tiež poskytovať podporu pri odbornej príprave a rozvoji znalostí v oblasti podnikania.

4.1.13 EHSV podporuje zriadenie európskej nadácie pre demokraciu, ktorá by využívala cielené opatrenia na podporu demokratických procesov v krajinách južného Stredozemia, podporovala by zakladanie politických strán a zriaďovanie slobodných masmédií a predovšetkým by posilňovala občiansku spoločnosť (združenia zamestnávateľov/zamestnancov, mimovládne organizácie, poľnohospodárov, ženské organizácie a ďalších sociálnych partnerov). EHSV sa na základe vlastných skúseností domnieva, že je nevyhnutný osobitný mechanizmus na podporu občianskej spoločnosti, ako je navrhovaný nástroj na podporu občianskej spoločnosti „nástroj európskeho susedstva a partnerstva“, a žiada, aby sa zvýšili prostriedky na jeho financovanie. EHSV je pripravený zapojiť sa do tohto nástroja spolu s ostatnými európskymi orgánmi a poskytnúť svoje odborné znalosti. EHSV vyzýva Komisiu, aby uznala osobitnú

(2) Pozri poznámku pod čiarou 1.

úlohu sociálno-profesijných organizácií v rámci nástroja európskeho susedstva a partnerstva, predovšetkým v mechanizme na podporu občianskej spoločnosti, ktorý sa má zriadiť.

4.1.14 EHSV súhlasí s inštitúciami EÚ, že región Stredozemia je vzhľadom na izraelsko-palestínsky konflikt dlhú dobu v stave neustáleho napätia, čo bráni každému pokusu o dialóg alebo spoločný postup, a vyzýva vysokú predstaviteľku/podpredsedníčku Komisie, aby aj naďalej vyvíjala intenzívne snahy o nájdenie vzájomne prijateľného riešenia. Je nutné, aby EÚ hovorila jednotným hlasom v tejto citlivej otázke.

4.1.15 EHSV podporuje postoj Komisie v oblasti uľahčenia vízového režimu pre vybrané krajiny v Stredozemí a liberalizáciu vízového režimu vo vhodnom čase pre tie krajiny, ktoré dokážu užšie spolupracovať s EÚ v otázkach mobility, azylu, návratu do krajiny pôvodu a boja proti ilegálnemu prisťahovalectvu a obchodu s ľuďmi.

4.1.16 EHSV považuje rešpektovanie náboženských a občianskych slobôd za základné ľudské práva, ktoré by mali byť plne chránené v regióne, pre ktorý je charakteristická náboženská a politická rozmanitosť, a vyzýva krajiny, ktoré ešte neratifikovali existujúce všeobecné a regionálne dohovory a dohody o politických, občianskych a kultúrnych slobodách a o hospodárskych a sociálnych právach vychádzajúcich zo Všeobecnej deklarácie ľudských práv, aby tak bezodkladne urobili.

4.1.17 Média zohrávajú v regióne Euromediu kľúčovú úlohu pri sprostredkovaní a odovzdávaní informácií o prebiehajúcich zmenách. Podpora EÚ sa musí zamerať na iniciatívy na zlepšenie profesionality a nezávislosti existujúcich médií a na zlepšenie podmienok, v ktorých sa môže rozvíjať rozmanitosť a sloboda médií.

5. Posilnenie spolupráce eú s občianskou spoločnosťou v regióne stredozemia

5.1 Po arabskom povstaní všetky európske inštitúcie, zaskočené vývojom a bez akejkoľvek alternatívnej stratégie pre okamžitú reakciu okrem poskytnutia humanitárnej pomoci, pripustili, že EÚ sa v budúcnosti musí zameriavať osobitne na organizácie občianskej spoločnosti a iné nezávislé spoločenské a profesionálne orgány.

5.2 Dve oznámenia Komisie a vysokej predstaviteľky/podpredsedníčky Komisie už obsahujú osobitné kapitoly o opatreniach na podporu občianskej spoločnosti prostredníctvom Európskej susedskej politiky a Únie pre Stredozemie.

6. Úloha komisie

6.1 Krajínám južného Stredozemia treba poskytnúť pomoc pri zriaďovaní a konsolidácii mechanizmov, ktoré budú

podporovať riadnu organizáciu a fungovanie občianskej spoločnosti a sociálno-ekonomické organizácie (právne predpisy, stanovenie pravidiel fungovania, posilnenie inštitúcií, požiadavka otvoreného a inkluzívneho demokratického dialógu, atď.).

6.2 Kľúčová je spolupráca s členskými štátmi. Je potrebné nanovo definovať úlohu a misiu Únie pre Stredozemie⁽³⁾ a organizovať aktívne zapojenie uznaných organizácií občianskej spoločnosti do jej programov.

7. Osobitná úloha EHSV

7.1 EHSV ako orgán zastupujúci občiansku spoločnosť môže zohrávať aktívnu úlohu v novom európskom rámci pre spoluprácu so spoločnosťami zo Stredozemia, predovšetkým prostredníctvom týchto opatrení:

- sledovaním situácie občianskej spoločnosti v južnom Stredozemí prostredníctvom otvoreného, demokratického a pravidelného dialógu so širokým spektrom subjektov;
- napomáhaním pri definovaní osobitných kritérií a postupov pre akceptovanie organizácie ako skutočného zástupcu určitej časti spoločnosti, ktorý funguje demokraticky a nezávisle, pričom spolupracuje s ostatnými orgánmi;
- podporovaním snáh nezávislej a zastupiteľskej občianskej spoločnosti o budovanie kapacít prostredníctvom svojich odborných poznatkov v takých oblastiach, ako sociálny dialóg, hospodárske a sociálne práva, odborná príprava, dobrá správa vecí verejných, rovnosť na pracovnom trhu, udržateľný rozvoj, sociálna súdržnosť, ochrana spotrebiteľov, družstvá, malé a stredné podniky, schopnosť presadzovať sa, migrácia, rozvoj vidieka a práva žien;
- pomáhaním miestnym hospodárskym a sociálnym radám tým, že im poskytne odborné poznatky o participatívnej demokracii;
- zapojením sa do programov Komisie na posilnenie sociálno-hospodárskych organizácií.

7.2 EHSV sa domnieva, že sociálny dialóg medzi zamestnávateľmi a pracovníkmi v regióne Stredozemia by sa mal zintenzívniť, a že skupiny „Zamestnávateľia“ a „Zamestnanci“ by mali prispieť k dosiahnutiu tohto cieľa vytvorením komunikačnej siete s príslušnými zainteresovanými stranami. EHSV okrem toho vyzýva na podporu štruktúrovaného sociálneho dialógu prostredníctvom sociálneho fóra.

⁽³⁾ Pozri uznesenie Výboru regiónov na tému „Riešenie vplyvu a dôsledkov revolúcií v krajinách okolo Stredozemného mora“ z 12. mája 2011 (Ú. v. EÚ C 192, 1.7.2011, s. 1 - 3).

7.3 EHSV sa nazdáva, že je nevyhnutné spolupracovať s inštitúciami EÚ pri podpore vznikajúcich organizácií občianskej spoločnosti v krajinách južného Stredozemia, predovšetkým tých, ktoré boli priamo zapojené do vzbúr na začiatku revolúcií, aby sa im tak dalo politické uznanie a finančná podpora, ktorú potrebujú na to, aby mohli aj naďalej zohrávať svoju úlohu v demokratických procesoch.

7.4 EHSV už inicioval niekoľko misií do krajín južného Stredozemia (Tunisko a Maroko) a pripravuje sympóziu s mimovládnyimi organizáciami krajín Euromed (v septembri 2011), ako aj výročný summit za účasti širokej občianskej spoločnosti (v novembri 2011 v Istanbule). Výbor vypracoval odporúčania vo svojich stanoviskách a uzneseniach o euro-stredomorskej spolupráci ⁽⁴⁾, ako aj vo svojom záverečnom vyhlásení zo summitu hospodárskych a sociálnych rád a podobných inštitúcií Euromed, ktorý sa konal v roku 2010 v Ríme. Toto vyhlásenie obsahuje niekoľko odporúčaní týkajúcich sa

aktuálnych udalostí, ktoré môžu byť zaujímavé pre občiansku spoločnosť krajín Euromed: vytvorenie Zhromaždenia hospodárskych a sociálnych rád a podobných inštitúcií v rámci inštitucionálnej štruktúry Únie pre Stredozemie. Ďalšími bodmi programu boli dôstojná práca a trvalo udržateľný rozvoj v stredozemskom regióne, odborná príprava ako hnacia sila konkurencieschopnosti a vytvárania pracovných miest, vytvorenie spravodlivejšej spoločnosti v regióne krajín Euromed a poľnohospodárska politika krajín Únie pre Stredozemie. EHSV takisto úzko spolupracuje s národnými hospodárskymi a sociálnymi radami členských štátov EÚ v regióne Stredozemia.

7.5 EHSV prispôbi svoju sieť hospodárskych a sociálnych rád a podobných inštitúcií krajín partnerstva Euromed a bude tiež pokračovať pri podpore regionálnej spolupráce prostredníctvom tejto siete, ktorá môže rovnako fungovať ako výmenné fórum medzi partnermi občianskej spoločnosti na severe a juhu.

V Bruseli 21. septembra 2011

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

⁽⁴⁾ Uznesenie EHSV na tému „Situácia v krajinách na juhu Stredozemia“ (Ú. v. EÚ C 132, 3.5.2011, s. 1 a 2), stanovisko na tému „Európsky nástroj pre demokraciu a ľudské práva (EIDHR)“ (Ú. v. EÚ C 182, 4.8.2009, s. 13 - 18), stanovisko na tému „Sloboda združovania v krajinách stredomorskej oblasti“ (Ú. v. EÚ C 211, 19.8.2008, s. 77 - 81).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Jednotný európsky vzdušný priestor II“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2011/C 376/07)

Spravodajca: **pán KRAWCZYK**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 20. januára 2011 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Jednotný európsky vzdušný priestor II“.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 22. júna 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 474. plenárnom zasadnutí 21. a 22. septembra 2011 (schôdza z 21. septembra 2011) prijal 152 hlasmi za, pričom nikto nehlasoval proti a 1 člen sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Systém európskeho manažmentu letovej prevádzky (ATM) znáša už celé desaťročia negatívne dôsledky fragmentácie a nedostatkov. Vytvorením jednotného európskeho vzdušného priestoru (SES) je možné zvýšiť bezpečnosť a zlepšiť efektívnosť letov. Došlo by k výraznému zníženiu množstva emisií CO₂ na jeden let a výrazne by sa znížili ďalšie vplyvy na životné prostredie (emisie CO₂ súvisiace s odvetvím letectva by bolo možné znížiť o 12 % na let). Zároveň by mohlo dôjsť k značným úsporám nákladov.

1.2 Vytvorenie jednotného európskeho vzdušného priestoru je nevyhnutné tiež na zabezpečenie konkurencieschopnosti leteckého priemyslu EÚ na globálnom trhu. Je dôležité, aby Európska komisia zohrávala kľúčovú úlohu pri realizácii iniciatívy SES II. Iba silné a nespochybniteľné vedúce postavenie Komisie umožní úspešne prekonať rôzne prekážky a politické problémy, ktorým sme čelili v predchádzajúcich rokoch.

1.3 Úspešné zavedenie systému výkonnosti na základe realistických, ale ambiciózných cieľov v oblasti bezpečnosti, rentability, kapacity/meškania a letovej efektívnosti je kľúčovým faktorom pre realizáciu iniciatívy SES. EHSV sa obáva, že súčasná úroveň angažovanosti členských štátov EÚ pri zavádzaní jednotného európskeho vzdušného priestoru nie je dostatočujúca.

1.4 Je potrebné vypracovať funkčné bloky vzdušného priestoru (FAB) na základe prevádzkových potrieb a s ohľadom na bezpečnosť, kapacitu vzdušného priestoru, ciele zlepšenia v oblasti efektívnosti nákladov a zlepšenie životného prostredia prostredníctvom lepšej efektívnosti letov. Európska komisia by mala stanoviť a podrobne sledovať parametre výkonnosti, ktoré majú dosiahnuť rôzne iniciatívy FAB využitím výkonnostného rámca SES II.

1.5 EHSV sa domnieva, že by organizácia Eurocontrol mohla zohrávať úlohu pri posilňovaní funkcií európskej siete ATM, akými sú napríklad návrh siete liniek, riadenie prepravného toku a riadenie obmedzených zdrojov, ale len pod podmienkou

uplatnenia práva EÚ, úspešného dokončenia reformy Eurocontrolu a ďalšej racionalizácie jeho nákladovej základne. EHSV víta rozhodnutie Európskej komisie určiť Eurocontrol za európskeho „správcu siete“.

1.6 EHSV sa domnieva, že ciele bezpečnosti a výkonnosti ciele, rovnako ako interoperabilita so systémami ATM mimo EÚ (ako je napríklad americká iniciatíva NextGen), by mali byť aj naďalej hnacou silou programu pre výskum manažmentu letovej prevádzky jednotného európskeho vzdušného priestoru (SESAR). EHSV sa preto domnieva, že je potrebné zaoberať sa problémami súvisiacimi so správkovaním programu SESAR:

— Zabezpečiť synchronizované zavedenie modernizácie vzdušných a pozemných infraštruktúr.

— Zabezpečiť včasné a primerané finančné zdroje pre zavádzanie programu SESAR.

— Zaviesť správne riadenie zavádzania programu SESAR.

1.7 Bezpečnosť presahuje bezpečnostné predpisy. Patria sem aj: ľudské schopnosti, kultúra bezpečnosti, kvalifikácia a vzdelávanie a tímové riadenie zdrojov. V tomto kontexte je dôležité:

— rozpoznať ľudskú výkonnosť, pokiaľ ide o proaktívne riadenie bezpečnostných rizík,

— zabezpečiť primeranú úroveň schopností a vzdelávania odborníkov,

— podporovať zapojenie sa sociálnych partnerov do implementácie jednotného európskeho vzdušného priestoru na všetkých úrovniach a

— vybudovať náležitú bezpečnostnú kultúru, integrujúc otvorené vykazovanie (*open reporting*) a „kultúru spravodlivosti“, ako základ bezpečnej prevádzky.

1.8 EHSV konštatuje, že balík SES II rozšíril pôsobnosť systému Európskej agentúry pre bezpečnosť letectva (EASA) na právnu úpravu v oblasti bezpečnosti ATM na úrovni EÚ, čím sa zabezpečí integrovaný prístup k regulácii bezpečnosti a dohľadu nad manažmentom letovej prevádzky (ATM) v EÚ v rámci konceptu „od vzletu až po pristátie“.

2. Úvod

2.1 Vytvorením jednotného európskeho vzdušného priestoru je možné zvýšiť bezpečnosť a zlepšiť efektívnosť letov. Došlo by k výraznému zníženiu množstva emisií CO₂ na jeden let a výrazne by sa zmiernili ďalšie vplyvy na životné prostredie (emisie CO₂ súvisiace s odvetvím letectva by bolo možné znížiť o 12 % na let). Zároveň by mohlo dôjsť k značným úsporám nákladov.

2.2 Vytvorenie jednotného európskeho vzdušného priestoru je tiež nevyhnutné na zabezpečenie konkurencieschopnosti leteckého priemyslu EÚ na globálnom trhu. Okrem toho, súčasný systém ATM nebude schopný vyrovnať sa s prognózou dopytu po doprave v období od súčasnosti do roku 2030 (podľa najnovšej dlhodobej predpovede organizácie Eurocontrol sa objem dopravy v roku 2030 zvýši na 16,9 miliónov letov – 1,8 násobok súčasnej úrovne prevádzky).

2.3 Prvý balík opatrení EÚ pod názvom „Jednotný európsky vzdušný priestor“ (SES I) nadobudol platnosť v roku 2004. V tom čase bolo v oblasti manažmentu letovej prevádzky najväčším problémom preťaženie vo vzduchu a následné meškania, preto sa toto spolu s bezpečnosťou stalo hlavným ťažiskom SES I.

2.4 Za posledné roky sa situácia v rámci ATM trochu zmenila, a aj keď sú bezpečnosť a kapacita ešte stále hlavnými cieľmi, obraz sa stal pestrejším, s väčším dôrazom na životné prostredie (účinnosť letov) a efektívnosť nákladov. Okrem toho došlo k zmene regulačného prístupu z dôvodu žiadostí členských štátov a zúčastnených strán o menej normatívny prístup („lepšia regulácia“).

2.5 Hoci boli niektoré z cieľov SES dosiahnuté, problémy členských štátov naplňovať niektoré ciele SES I, spolu s aktualizovanými cieľmi, akými sú životné prostredie a výkonnosť, viedli k spusteniu iniciatívy jednotný európsky vzdušný priestor II (SES II). Zákonodarcami EÚ bola prijatá v roku 2009 a zverejnená v Úradnom vestníku 14. novembra 2009. Poskytuje základné nástroje, právny rámec a stavebné bloky pre implementáciu jednotného európskeho vzdušného priestoru od roku 2012.

2.6 Okrem toho bol program SESAR odštartovaný ako technický a prevádzkový doplnok k inštitucionálnym reformám, ktoré sa plánujú v rámci SES II.

2.7 Podstatné výzvy však naďalej pretrvávajú. Na prekonanie týchto výziev sú potrebné prevádzkové zlepšenia väčšieho

rozsahu spolu s nepretržitou politickou činnosťou, s cieľom zabezpečiť rýchle zavedenie balíka SES II na základe ambiciózných výkonnostných cieľov a s konečným cieľom premostenia priepasti vo výkonnosti medzi systémom ATM v EÚ a systémami ATM mimo EÚ.

2.8 EHSV zdôraznil potrebu jednotného európskeho vzdušného priestoru už skôr v predchádzajúcich stanoviskách, najmä v TEN 354 – 355 o zlepšovaní výkonnosti európskeho systému leteckej dopravy prostredníctvom SES II. Toto stanovisko z vlastnej iniciatívy má za cieľ zabezpečiť víziu na vysokej úrovni vo vzťahu k implementácii balíka SES II a vo vzťahu k zavádzaniu programu SESAR, a zaoberá sa aspektmi, ku ktorým patria:

- implementácia výkonnostnej schémy SES II s ambicióznymi environmentálnymi cieľmi,
- implementácia FAB, ktoré sa zakladajú na týchto ambiciózných výkonnostných cieľoch,
- posilňovanie funkcií siete ATM na základe zreformovanej organizácie Eurocontrol,
- reforma organizácie Eurocontrol na podporu SES a so zredukovanou nákladovou základňou,
- SESAR ako technická a prevádzková zložka SES s verejným financovaním na podporu implementačnej fázy,
- Európska agentúra pre bezpečnosť letectva (EASA), ako jediný bezpečnostný regulátor s bezpečnostnými pravidlami, ktoré sú založené na bezpečnostných zásadách a využívaní existujúcich pravidiel.

Princíp ľudského faktora a potreba sociálneho dialógu so zamestnancami v prednej línii a riadne konzultácie so všetkými zainteresovanými stranami sú kľúčovým prvkom, ktorý by mal byť oporou všetkých týchto aspektov.

3. Implementácia výkonnostnej schémy SES II s ambicióznymi výkonnostnými cieľmi

3.1 Úspešné zavedenie systému výkonnosti na základe ambiciózných cieľov v oblasti bezpečnosti, rentability, kapacity/meškania a letovej efektívnosti je kľúčovým faktorom realizácie iniciatívy Jednotný európsky vzdušný priestor. Na zabezpečenie rýchleho využitia jeho výhod bude potrebný neochvejný politický záväzok. V tejto súvislosti EHSV zdôrazňuje vo vzťahu k členským štátom EÚ dôležitosť plniť si svoj záväzok urýchleného zavedenia jednotného európskeho vzdušného priestoru, ako o tom rozhodla Rada EÚ pre dopravu v máji 2010. EHSV sa obáva, že súčasná úroveň angažovanosti členských štátov EÚ pri realizácii jednotného európskeho vzdušného priestoru je nízka.

3.2 EHSV sa domnieva, že je potrebné zabezpečiť súlad medzi výkonnostnými cieľmi celého Spoločenstva a vnútroštátnymi cieľmi FAB. To si bude vyžadovať vytvorenie systému na riešenie nezrovnalostí medzi týmito cieľmi. V praxi to znamená, že tie štáty, ktoré dosahujú najhoršie výsledky, budú potrebovať ambicioznejšie ciele, než tie, ktoré dosahujú lepšie výsledky. Správy o porovnávaní výkonnosti ATM (ACE) komisie Eurocontrolu na hodnotenie výkonnosti by sa mali použiť na stanovenie podrobných cieľov pre jednotlivých poskytovateľov ATM. Mali by sa stanoviť a zaviesť bezpečnostné metrické ciele, aby bolo možné zabezpečiť vyvážený prístup v súvislosti s ostatnými výkonnostnými cieľmi. V tejto súvislosti by sa nemalo pristúpiť na žiaden kompromis, pokiaľ ide o úrovne bezpečnosti a malo by sa pokračovať v zlepšovaní bezpečnosti.

3.3 EHSV zdôrazňuje, že je dôležité zabezpečiť nezávislosť národných dozorných orgánov (NSA) od poskytovateľov leteckých navigačných služieb (ANSP), ako aj od politického zasahovania; toto je nevyhnutné na zabezpečenie úspešnej realizácie. Preto je potrebné zabezpečiť adekvátne zdroje pre NSA. Európska komisia by mala pozorne sledovať prísne dodržiavanie týchto zásad využívajúc nástroje, ktoré sú dostupné v rámci balíka SES II. Okrem toho by NSA mali zabezpečiť lepšiu koordináciu na základe intenzívnejšieho využívania zavedených platforiem NSA, a tam, kde je to vhodné, by sa mala navrhnúť konsolidácia v rámci FAB, aby bolo možné zabezpečiť úspory z rozsahu a zabrániť zvýšeniu nákladov spojených s dohľadom. V tejto súvislosti by sa mala posilniť úloha koordinátora FAB.

3.4 Výkonnostná schéma by sa mala zaoberať tak traťovými poplatkami, ako aj terminálnymi odplatami. Je to nevyhnutné na zabezpečenie zmysluplných výhod pre leteckých dopravcov a cestujúcich na základe konceptu „od vzletu až po pristátie“. Ak sa naplní tento plán, povedie to k zníženiu priamych a nepriamych nákladov systému ATM EÚ v dlhodobom horizonte, čím sa znížia poplatky na riadenie letovej prevádzky (ATC), ktoré sú účtované užívateľom vzdušného priestoru, teda cestujúcim a užívateľom nákladnej dopravy.

3.5 EHSV sa domnieva, že výkonnosť systému SES II by mala byť prepojená s dobre vypracovaným systémom stimulov. Najväčším stimulom bude zrušenie systému náhrady celkových nákladov v rámci ATM, ako už bolo dohodnuté v rámci balíka SES II, a jeho nahradenie systémom fixných nákladov.

3.6 Sieťové funkcie, ako napríklad Centrálna jednotka Eurocontrol pre manažment prepravného toku (CFMU) a Ústredný úrad traťových poplatkov (CRCO), by mali byť založené na jasných výkonnostných cieľoch, ale musia obsahovať opatrenia na zabezpečenie toho, aby bol orgán na preskúmanie výkonnosti (PRB) EÚ prísne nezávislý od týchto sieťových funkcií.

4. Implementácia FAB, ktoré sa zakladajú na týchto ambiciózných výkonnostných cieľoch

4.1 Cieľom zostáva konvergencia k minimálnemu počtu funkčných blokov vzdušného priestoru (FAB), predovšetkým

na základe požiadaviek plynulosti prepravného toku, kapacity a efektívnosti nákladov. Tie isté bezpečnostné opatrenia a postupy by sa mali vzťahovať na všetky FAB. Funkčné bloky vzdušného priestoru sú základným nástrojom na to, aby individuálni poskytovatelia leteckých navigačných služieb dokázali od roku 2012 plniť náročné výkonnostné ciele.

4.2 FAB je potrebné vypracovať na základe prevádzkových potrieb a s ohľadom na bezpečnosť, kapacitu vzdušného priestoru, ciele zlepšenia v oblasti efektívnosti nákladov a zlepšenia životného prostredia prostredníctvom lepšej efektívnosti letov. Dosiahnutie tohto cieľa si vyžaduje politický záväzok a monitorovanie na najvyššej úrovni. Európska komisia by mala stanoviť a podrobne sledovať parametre výkonnosti, ktoré majú dosiahnuť rôzne iniciatívy FAB využitím výkonnostného rámca SES II.

4.3 Funkčné bloky vzdušného priestoru musia zabezpečiť postupnú technickú integráciu roztriešteného európskeho systému ATM na základe podrobného plánu s jasnými cieľmi. Na dosiahnutie tohto cieľa je potrebná jasná koordinácia a spolupráca medzi FAB.

4.4 Pokiaľ ide o zmeny pracovných postupov, dobré odvetvové vzťahy sú dôležité. Toto je možné dosiahnuť prostredníctvom riadnych a prebiehajúcich konzultácií v tom pravom zmysle slova. Pri napredovaní je absolútne nevyhnutný dobrý sociálny dialóg, ak sa chceme v budúcnosti týmto problémom vyhnúť. Pracovníci v tomto odvetví predstavujú kľúčové aktíva a pokiaľ nebudú zmeny pracovných postupov riešené ohľaduplne, môžu viesť k nepokojom v tomto priemysle.

4.5 Podľa nariadenia SES sú poskytovatelia leteckých navigačných služieb (ANSP) povinní mať pohotovostné plány pre všetky služby, ktoré poskytujú, pre prípad, keď udalosť vyústi do výrazného zhoršenia alebo prerušenia poskytovania ich služieb. ANSP sa musia sústrediť na riešenia, ktoré sú účinnejšie a nákladovo výhodnejšie tým, že v prvom rade vyhľadajú núdzové možnosti v rámci existujúcej vnútroštátnej infraštruktúry (t. j. iné oblastné strediská riadenia alebo vojenské zariadenia) a pri vývoji funkčných blokov vzdušného priestoru musia tiež vopred počítať s ustanoveniami pre takúto pohotovostnú situáciu.

4.6 Spolupráca medzi civilnými a vojenskými poskytovateľmi služieb je nevyhnutná na zabezpečenie ďalšieho rozvoja SES a na odstránenie najvýznamnejších problémov spojených s kapacitou v jadre Európy. Členské štáty a Európska komisia musia usilovať o civilno-vojenskú spoluprácu v rámci FAB, ktorá porovnáva civilné a vojenské potreby pragmatickým a nepolitickým spôsobom. Vzhľadom k tomu, že sa tiež zapojili štáty mimo EÚ a USA, je podstatná užšia spolupráca s NATO. EHSV víta prerozdelenie niektorých vojenských výcvikových priestorov do priestorov ďaleko od hlavných prúdov civilnej prevádzky, ako to predpokladajú niektoré FAB a všetky iniciatívy FAB by ho mali aktívne podporovať. Okrem toho by mali všetky FAB podporovať aj zavedenie siete nočných trás ATM,

ako to predpokladajú niektoré FAB, ako prostriedku na zlepšenie efektívnosti nočných letov v čase, keď sa vojenské výcvikové priestory nepoužívajú.

4.7 EHSV sa tiež domnieva, že je potrebné rozšíriť FAB a zásadu jednotného európskeho vzdušného priestoru za hranice EÚ, a to najmä smerom ku krajinám susediacim s Európou. Toto si bude vyžadovať ďalšiu koordináciu na medzinárodnej úrovni.

4.8 Politický záväzok je dôležitý na zabezpečenie toho, aby FAB poskytli konečným užívateľom skutočné výhody. Komisia EÚ a koordinátor FAB EÚ by mali aj naďalej pripomínať členským štátom ich povinnosť uskutočniť implementáciu SES a FAB.

5. Ustanovenie správcu európskej siete na výkon funkcií siete ATM

5.1 EHSV súhlasí s tým, že posilňovanie funkcií európskej siete manažmentu letovej prevádzky (ATM), ako napríklad návrh siete liniek, riadenie prepravného toku a riadenie obmedzených zdrojov (frekvenčné kódy a kódy transpondérov), tvorí podstatnú zložku balíka opatrení SES II.

5.2 EHSV sa domnieva, že Eurocontrol by mohol zohrávať určitú úlohu v rámci týchto funkcií, ale len pod podmienkou uplatnenia práva EÚ, úspešného dokončenia reformy Eurocontrolu a ďalšej racionalizácie jeho nákladovej základne. To si bude vyžadovať úplnú politickú angažovanosť všetkých členských štátov Eurocontrolu, aby bolo možné presadiť reštrukturalizáciu tejto agentúry. EHSV víta rozhodnutie Európskej komisie určiť Eurocontrol za európskeho „správcu siete“.

5.3 EHSV preto žiada Európsku komisiu, aby pri udeľovaní mandátu organizácii Eurocontrol zabezpečila prísne dodržiavanie tohto základného prvku.

5.4 EHSV vyjadruje obavy v súvislosti s predpokladaným zvýšením počtu meškaní pri riadení leteckej prevádzky počas leta 2011. EHSV vyzýva organizáciu Eurocontrol, ako správcu siete SES, v spolupráci s ANSP a užívateľmi vzdušného priestoru, aby našla krátkodobé riešenia s cieľom zmierniť dosah na leteckú prevádzku a cestujúcu verejnosť.

5.5 A napokon EHSV pripomína, že výbuchy sopky Eyjafjallajökull na Islande v roku 2010 vyústili do uzavretia vzdušného priestoru, čo spôsobilo značné škody leteckému priemyslu a cestujúcej verejnosti. To má obrovský vplyv na náklady v rámci leteckého priemyslu a hospodárstva EÚ ako celku. Po týchto udalostiach bolo dohodnuté, že Európa musí svoje

postupy prehodnotiť. V tejto súvislosti EHSV zdôrazňuje, že je potrebné, aby Európa zosúladiť svoje postupy s najlepšimi postupmi používanými v iných častiach sveta, ako napríklad v USA. Konkrétne, Európa je jediným regiónom na svete, v ktorom letecké spoločnosti nenesú zodpovednosť za riešenie potenciálnych rizík sopečného popola. Nedávne cvičenie s dôrazom na sopečný popol (v apríli 2011), ktoré zorganizovala Medzinárodná organizácia civilného letectva (ICAO), vyzdvihlo tú skutočnosť, že hoci sa dosiahol určitý pokrok, na to, aby sa zabránilo ďalšiemu nesúrodému prístupu, je potrebné vypracovať presnejšie usmernenia. EHSV nalieha na EASA, aby všetkým členským štátom EÚ poskytla jasné usmernenia pri prijímaní revidovanej politiky.

6. Reforma organizácie Eurocontrol na podporu SES a so zredukovanou nákladovou základňou

6.1 EHSV víta významný pokrok, ktorý dosiahla organizácia Eurocontrol pod vedením svojho generálneho riaditeľa v rámci svojej reštrukturalizácie, na základe ktorej sa stala zoštíhlenou organizáciou na podporu SES. Tento prebiehajúci proces bude potrebné urýchliť a bude si vyžadovať úplnú angažovanosť všetkých členských štátov organizácie Eurocontrol.

6.2 EHSV vyslovuje organizácii Eurocontrol uznanie, že zriadila pilier SES v rámci svojej agentúry, na základe ktorého je možné poskytnúť technickú podporu SES. Existuje potreba plnej transparentnosti rôznych funkcií organizácie Eurocontrol, zdrojov, ktoré si vyžadujú, a spôsobu, akým by mali byť financované. Je jasné, že letecké spoločnosti by nemali platiť za vládne funkcie, ako napríklad pilier SES. To si bude vyžadovať ďalšiu prácu spojenú s vypracovaním správnych zásad riadenia pre organizáciu Eurocontrol, na základe čoho bude možné v plnej miere dodržiavať ciele SES.

6.3 EHSV tiež zdôrazňuje dôležitosť zachovania celoeurópskeho prístupu, ktorý presahuje hranice EÚ. Európska komisia by preto mala rozšíriť spoločný európsky letecký priestor na všetky susedné krajiny Európskej únie.

7. SESAR ako technická a prevádzková zložka SES s verejným financovaním na podporu implementačnej fázy

7.1 Program SESAR bol vypracovaný ako technický a prevádzkový doplnok k SES II. Európska komisia očakáva, že SESAR „zavedie budúci európsky systém manažmentu letovej prevádzky (ATM) do roku 2020 a na nasledujúce obdobie, ktorý dokáže, v porovnaní so súčasným výkonom,

— umožniť až trojnásobné zvýšenie počtu letov a zároveň znížiť počet meškaní,

— desaťnásobne zlepšiť bezpečnosť,

— umožniť 10 % zníženie vplyvu lietadiel na životné prostredie a

— poskytovať služby ATM za cenu účtovanú užívateľom vzdušného priestoru, ktorá bude minimálne o 50 % nižšia“.

7.2 EHSV sa domnieva, že tieto ciele a interoperabilita so systémami ATM mimo EÚ (ako je napríklad americká iniciatíva NextGen), by mali byť aj naďalej hnacou silou programu SESAR. EHSV víta memorandum o spolupráci, ktoré bolo podpísané medzi SESAR a NextGen v Budapešti 3. marca 2011, ako krok smerom k lepšej synchronizácii dvoch najdôležitejších rozvojových projektov v rámci globálnych systémov ATM.

7.3 EHSV sa domnieva, že je nevyhnutné, aby sa do rozvoja programu SESAR zapojili aj pracovníci v prvej línii. V tejto súvislosti je nevyhnutné vyškolíť pracovníkov, pokiaľ ide o používanie nových technológií a nových prevádzkových koncepcií.

7.4 EHSV zdôrazňuje, že napriek dlhodobjším výhodám pre užívateľov vzdušného priestoru, občanov EÚ a životné prostredie, SESAR čelí pri zavádzaní mnohým zložitým problémom. Včasná a účinná realizácia projektu SESAR má zásadný význam. Okrem silnej angažovanosti odvetvia bude potrebné získať rozsiahlu politickú a finančnú podporu v rámci verejno-súkromného partnerstva. Sprevádzkovanie programu SESAR by sa preto malo stať neoddeliteľnou súčasťou stratégie EÚ 2020 na zabezpečenie silného ekonomického riadenia na základe jasného obchodného modelu a vzájomnej spolupráce a harmonizácie s americkým systémom NextGen.

7.5 EHSV sa preto domnieva, že je potrebné zaoberať sa problémami súvisiacimi so zavedením SESAR:

7.5.1 Zabezpečiť synchronizované zavedenie modernizácie vzdušných a pozemných infraštruktúr.

— Aktualizovať hlavný plán definujúci jasný plán, na základe ktorého sa Komisia, členské štáty, ANSP a užívatelia vzdušného priestoru zaviazali, že zabezpečia väčšiu konzistentnosť s rámcom SES, vrátane FAB. Naliehavou záležitosťou spoločného podniku SESAR by malo byť prioritné preskúmanie prác vykonaných k dnešnému dňu a zistiť, akým spôsobom prispieje každý hlavný SES k výkonnostným cieľom EÚ, FAB a k vnútroštátnym výkonnostným cieľom.

— Technológie SESAR by mali byť zavádzané podľa dobre zavedeného, pozitívneho obchodného modelu, ktorý zahŕňa dôveryhodnú dokumentáciu o bezpečnosti a pozitívnu a dôveryhodnú analýzu nákladov a výnosov, na základe ktorej sa odsúhlasia a stanovujú potreby zlepšenia výkonnosti. Ak nie je možné preukázať, že technológia prispieva k cieľom celej EÚ (vrátane tých, ktoré sa týkajú bezpečnosti), alebo že nedokáže podporiť bezpečný a včasný prechod, práce by sa mali prerušiť.

— Realizácia hlavného plánu SESAR si bude vyžadovať plnú angažovanosť všetkých členských štátov EÚ.

7.5.2 Zabezpečiť včasné a primerané finančné zdroje pre zavádzanie SESAR.

7.5.2.1 Zavedenie projektu SESAR vyústi do významnej ekonomickej, environmentálnej a strategickej hodnoty pre Európu ako celok. Desafročné omeškanie pri zavádzaní projektu SESAR má priamy negatívny vplyv na HDP vo výške viac než 150 miliárd EUR za EÚ-27 a stratu energetickej účinnosti vo výške viac než 150 miliónov ton CO₂.

7.5.2.2 Zavedenie programu SESAR si však vyžaduje celkové investície presahujúce sumu 30 miliárd EUR a skoré financovanie a vybavenie zariadení SESAR (vzdušných a pozemných) sú veľkou výzvou, najmä pokiaľ ide o dosiahnutie výkonnosti, ktorá sa očakáva v čo najkratšom čase od zavedenia novej technológie.

7.5.2.3 Ťažkosti spojené s financovaním zavedenia programu SESAR vyplývajú z čiastočnej neexistencie prepojenia investícií a výhod počas prechodnej fázy: letecká spoločnosť, ktorá investuje do nového palubného zariadenia uvidí výhody až po tom, čo ANSP zrealizuje zodpovedajúcu investíciu. Na druhej strane, pokiaľ ide o ANSP (ktorí budú musieť investovať do výkonnostne obmedzeného prostredia s cieľom dosiahnuť výhody), obchodný scenár sa môže ukázať ako pozitívny až vtedy, keď bude zariadením vybavený dostatočný počet lietadiel. Napokon sa môžu vyskytnúť isté zmeny spojené s výhodou celej siete a s pozitívnou obchodným scenárom, ale bude potrebné, aby niektoré zo zúčastnených strán investovali, pričom takáto investícia bude pre ne predstavovať čisté náklady. V takomto prípade by sa mali sprístupniť finančné prostriedky.

7.5.2.4 Finančné prostriedky, ktoré poskytne EÚ na podporu zavádzania, by sa preto mali použiť na synchronizáciu a rýchle prijatie technológie SESAR zo strany prevádzkovateľov (ANSP, užívatelia vzdušného priestoru, letiská). Okrem toho, aby bolo možné zabezpečiť nepretržitý tok investícií do výskumu, vývoja a inovácií, bude potrebné zabezpečiť ďalšie finančné prostriedky v oblasti ATM na obdobie rokov 2014 – 2020 v súlade s tými, ktoré sú k dispozícii pre aktuálnu fázu výskumu a vývoja.

7.5.2.5 Na dosiahnutie tempa, ktoré je nevyhnutné na splnenie výkonnostných cieľov ATM, sa odhaduje, že zavedenie programu SESAR by si vyžiadalo finančné prostriedky EÚ vo výške približne 3 miliárd EUR, ide teda o sumu, ktorá by pozostávala z kombinácie rôznych finančných nástrojov, ktoré sú v súčasnosti predmetom diskusií, akými sú, okrem iných, vlastné zdroje pochádzajúce z odvetvia, dlhopisy na projekty EÚ, záruky, pôžičky EIB, atď. Pokiaľ ide o obdobie medzi rokmi 2014 a 2020, možno konštatovať, že:

je nepravdepodobné, aby bol program bez efektívnej alokácie zdrojov EÚ na podporu projektu SESAR realizovaný včas.

7.5.3 Zaviesť správne riadenie zavádzania programu SESAR.

— Zriadenie nezávislého subjektu pre zavádzanie projektu SESAR, ktorý by spájal financovanie a realizáciu v jednom spoločnom riadiacom rámci.

- Tento realizačný subjekt by mal byť riadený odvetvím a mal by mať štruktúru riadenia, ktorá by pozostávala z užívateľov vzdušného priestoru, letísk a ANSP, ktorí by na seba prebrali veľké investičné riziko. Ďalšie zainteresované strany v oblasti leteckého priemyslu by mali byť včas kontaktované.
- Počas fázy implementácie programu SESAR by mali prebehnúť riadne konzultácie so zástupcami zamestnancov v letectve.
- Úloha výrobcov (zariadení) vo fáze realizácie spočíva v prvom rade v tom, aby leteckým spoločnostiam, letiskám a ANSP predávali zariadenia vyhovujúce projektu SESAR. Na rozdiel od toho, ako je to v prípade súčasného riadenia spoločného podniku SESAR, by sa výrobcovia nemali zúčastňovať na riadení realizácie tohto projektu, aby sa zabránilo konfliktu záujmov.
- Zabezpečiť koordináciu na európskej úrovni pre synchronizované zavedenie technológií SES v súlade so záväznými cieľmi sietí. Pri realizácii tejto úlohy by sa mohli vydať odporúčania na účely financovania.

7.6 Na záver by chcel EHSV upozorniť na to, že SESAR bude úspešný len v prípade, ak budú politické a inštitucionálne problémy uvedené v predchádzajúcich odsekoch vyriešené bez ďalšieho odkladu a ak budú požadované verejné finančné prostriedky k dispozícii pre fázu implementácie.

8. Jednotný regulátor bezpečnosti EÚ založený na systéme EASA

8.1 EHSV konštatuje, že balík SES II rozšíril pôsobnosť systému Európskej agentúry pre bezpečnosť letectva (EASA) na právnu úpravu v oblasti bezpečnosti ATM na úrovni EÚ, čím sa zabezpečí integrovaný prístup k regulácii bezpečnosti a dohľadu nad manažmentom letovej prevádzky (ATM) v EÚ v rámci konceptu „od vzletu až po pristátie“.

8.2 Priamy dohľad nad funkciami zo strany EASA – napr. zameranie sa na kontrolu výkonnosti NSA, aby ANSP dodržiavali spoločné požiadavky – pomôže realizovať SES.

8.3 V rámci podporovania tohto konceptu EHSV považuje za potrebné pozorne monitorovať praktické uplatňovanie týchto nových právomocí EASA. Je dôležité, aby sa bezpečnostné

pravidlá ATM organizácie EASA zakladali na existujúcich pravidlách SES namiesto toho, aby sa EASA snažila „znovu objaviť Ameriku“ prostredníctvom komplikovaných pravidiel, ktoré by nemali žiadne bezpečnostné odôvodnenie.

8.4 EHSV sa domnieva, že z krátkodobého hľadiska by sa mali zdroje a odborné znalosti organizácie Eurocontrol využiť v podobe technickej podpory činností spojených s riadením bezpečnosti ATM organizácie EASA.

8.5 Na záver by EHSV rád zdôraznil dôležitosť „kultúry spravodlivosti“, ako už uviedol vo svojom stanovisku TEN/416 vo veci nariadenia o vyšetrowaní a prevencii nehôd a incidentov v civilnom letectve. V záujme bezpečnosti letectva je dôležité zaručiť právny rámec, na základe ktorého by si všetci účastníci nehôd alebo incidentov mohli vzájomne vymieňať informácie a vyjadrovať sa slobodne a dôverne. EHSV zdôrazňuje, že je potrebné prijať ďalšie opatrenia na úrovni EÚ s cieľom zabezpečiť, aby každý členský štát zmenil svoj vnútroštátny trestno-právny systém a uplatňoval kultúru spravodlivosti. EHSV zdôrazňuje najmä význam vypracovania charty EÚ vo veci kultúry spravodlivosti.

9. Bezpečnostné a ľudské faktory

Bezpečnosť presahuje bezpečnostné predpisy. Patria sem aj: ľudské schopnosti, kultúra bezpečnosti, kvalifikácia a vzdelávanie a tímové riadenie zdrojov.

V tomto kontexte je dôležité:

- rozpoznať ľudskú výkonnosť, obzvlášť účinky únavy, pokiaľ ide o proaktívne riadenie bezpečnostných rizík,
- zabezpečiť primeranú úroveň schopností a vzdelávania odborníkov,
- podporovať zapojenie sa sociálnych partnerov do implementácie jednotného európskeho vzdušného priestoru na všetkých úrovniach a
- vybudovať náležitú bezpečnostnú kultúru, integrujú otvorenú kultúru vykazovania (*open reporting culture*) a „kultúru spravodlivosti“, ako základ bezpečnej prevádzky.

V Bruseli 21. septembra 2011

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

474. PLENÁRNE ZASADNUTIE V DŇOCH 21. A 22. SEPTEMBRA 2011

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Európa ako popredná svetová destinácia cestovného ruchu – nový politický rámec pre európsky cestovný ruch“

KOM(2010) 352 v konečnom znení

(2011/C 376/08)

Spravodajca: **pán GKOFAS**

Európska komisia sa 30. júna 2010 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Európa ako popredná svetová destinácia cestovného ruchu – nový politický rámec pre európsky cestovný ruch“

KOM(2010) 352 v konečnom znení.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 30. augusta 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 474. plenárnom zasadnutí 21. a 22. septembra 2011 (schôdza z 21. septembra 2011) prijal 121 hlasmi za, pričom 14 členovia hlasovali proti a 8 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Výbor víta oznámenie Komisie týkajúce sa návrhu Európskemu parlamentu s názvom „Európa ako popredná svetová destinácia cestovného ruchu – nový politický rámec pre európsky cestovný ruch“ a zdôrazňuje, že i napriek určitým závažným nedostatkom obsahuje mnoho pozitívnych prvkov, ktoré treba konkretizovať, pričom dáva do pozornosti ďalej uvedené návrhy určené na posilnenie a obohatenie tejto iniciatívy.

1.2 Vzhľadom na rôzne subjekty (riadenie, inštitúcie, orgány, sociálni partneri), úrovne (miestnu, regionálnu, národnú a európsku) a oblasti (doprava, ubytovanie, doplnkové ponuky atď.) sektoru cestovného ruchu v Európe by plánované iniciatívy mali zahŕňať všetky hlavné subjekty v odvetví. EHSV preto opakovane navrhuje možnosť vytvoriť Európsku agentúru pre cestovný ruch, ktorá by prostredníctvom efektívneho sledovania údajov pre podporu a stimulovanie predložených opatrení spojila snahy vedúce k vzniku globálnej európskej politiky cestovného ruchu, ktorá by zohľadnila rozmanitosť a pluralitu európskej identity z hľadiska cestovného ruchu.

1.3 Výbor navrhuje osobitne zdôrazniť a schváliť tieto prvky, aby sa umožnilo dosiahnuť ciele uvedené v oznámení a konkrétne opatrenia, ktoré toto oznámenie predpokladá.

— podporovať vytvorenie európskej platformy vo všetkých jazykoch EÚ, kde by cestovatelia mali možnosť elektronickou formou deliť sa o vlastné pripomienky a dojmy, pričom cieľom by bolo umožniť lepšie hodnotenie a posúdenie a preskúmanie produktov na účinnejšie prilákanie turistov a využívanie nových technológií (elektronické rezervácie),

— byť zodpovedné za preskúmanie, vytvorenie a podporovanie zavedenia politického rámca v jednotlivých oblastiach, ako aj za realizáciu priorít, ako sú podpora vnútroeurópskeho produktu cestovného ruchu, služby a zariadenia v celej Európe, napríklad podnecovaním existujúcich orgánov a podnikov k spolupráci s cieľom zlepšiť poskytované služby a zariadenia (harmonogramy),

- podporovať zlepšovanie spojení v EÚ prostredníctvom cestných, železničných, vzdušných, ale aj pobrežných komunikácií a dopravy, ako aj poskytovanie informácií a šírenie správ prostredníctvom internetu, pričom by sa osobitná pozornosť venovala málo frekventovaným linkám,
- podnecovať propagáciu cestovného ruchu na účely zlepšenia duševného a telesného zdravia, na terapeutické účely, na účely školenia, cestovného ruchu zameraného na kultúru, predovšetkým regionálne slávnosti a predstavenia (opera, divadlo, tanec, koncerty atď.), ako aj na kultúrne podujatia, ako napr. výstavy, alebo na účely účasti na konferencii alebo cestovného ruchu spojeného s degustáciou vína a jedla, s poznávaním histórie alebo náboženstva, s pobytom na vidieku alebo pri mori, cestovného ruchu, ktorý zveľaďuje a zachováva kultúrne dedičstvo a gastronómiu,
- podporovať kvalitu poskytovaných služieb prostredníctvom odbornej prípravy a stáleho zamestnania,
- motivovať národné vlády k tomu, aby v oblasti cestovného ruchu podporovali rozvoj malých podnikov a mikropodnikov, ktoré odrážajú sociálne, environmentálne, historické a kultúrne tradície oblasti, v ktorej pôsobia, alebo ich regiónu, a to lepším riadením ponúk „all inclusive“,
- podporovať výber vnútroeurópskych destinácií generáciou tretieho veku alebo osobami so zdravotným postihnutím a s osobitnými potrebami zlepšením infraštruktúry a služieb, ale aj lepšou propagáciou služieb, ktoré sú im poskytované v EÚ,
- povzbudzovať podpornú politiku zameranú na propagáciu vnútroeurópskych destinácií leteckými spoločnosťami tak, aby sa spotrebiteľom neponúkali za vyššie ceny ako destinácie mimo EÚ, a tiež podniknúť kroky s cieľom zabezpečiť podporu týmto vnútroeurópskym destináciám zo strany veľkých cestovných kancelárií,
- podporovať a propagovať bezpečnosť, ktorá je v porovnaní s inými dovolenkovými miestami už v EÚ väčšinou zabezpečená, či už ide o presun, pobyt, dodržiavanie občianskych práv, zdravotnú, lekársku alebo nemocničnú starostlivosť, alebo o právny rámec,
- prispieť k vypracovaniu presnejšieho systému štatistického monitorovania a harmonizácie odvetvia cestovného ruchu a jeho zložiek avšak bez toho, aby došlo k zvýšeniu administratívnej záťaže (byrokracie) podnikov a občanov,
- podporovať spoločnú reklamnú kampaň v prospech destinácií v EÚ,
- zlepšiť kvalitu odborných služieb prostredníctvom odbornej prípravy a stabilného zamestnania.

1.4 Na úrovni členských štátov je potrebné vypracovať analýzu vplyvu klimatických zmien na cestovný ruch a taktiež treba prijať vhodné adaptačné opatrenia v súlade s prognózami vplyvu klimatických zmien na konkurencieschopnosť.

1.5 Je potrebné ďalej rozvíjať špecifické oblasti cestovného ruchu, ako sú sociálny cestovný ruch, cestovný ruch spojený so spoznávaním kultúry a gastronómie, agroturistika, cestovný ruch na športové účely, zo zdravotných dôvodov, bezbariérový cestovný ruch, cestovný ruch s cieľom zúčastniť sa na konferencii, z náboženských dôvodov atď. v rámci európskej politiky diverzifikácie ponuky a pozornosti zameranej na nové vznikajúce trhy.

1.6 EHSV sa domnieva, že projekty v európskej oblasti, ako napríklad Calypso, preukázali účinnosť spolupráce medzi európskymi inštitúciami a inými úrovňami vlády, sociálnymi partnermi a subjektmi sektoru s pozitívnymi sociálnymi a hospodárskymi účinkami. EHSV vyzýva Komisiu a Európsky parlament, aby najmä z rozpočtového hľadiska podporovali rozvoj tohto druhu iniciatív.

1.7 Treba brať do úvahy potreby bezpečnosti, víza však môžu spôsobovať problémy pri poskytovaní služieb cestovného ruchu turistom z krajín mimo Schengenskej dohody. Niekedy ide o výsledok príliš byrokratických postupov uplatňovaných v niektorých členských štátoch. Výbor vyzýva Komisiu, aby podnikla konkrétne kroky na odstránenie týchto prekážok.

1.8 Výbor vyzýva národné vlády, aby vytvorili európsky certifikát odbornej prípravy pre povolania v oblasti cestovného ruchu, ktorý by bol uznaný vo všetkých krajinách EÚ. Výbor považuje za potrebné, aby vzdelanie poskytované pre toto odvetvie bolo nielen uznávané v celej EÚ, ale aby bolo tiež kvalitné a pripravovalo skutočných odborníkov pre cestovný ruch v súlade s usmerneniami Európskej komisie a Cedefopu, s osobitným dôrazom na výsledky výučby a ich potvrdenie, ale aj na skvalitnenie štúdia cestovného ruchu prostredníctvom jeho zaradenia na univerzitnú úroveň vždy, keď je takýto postup realizovateľný. Stratégia Európa 2020 by mala pokrývať odvetvie cestovného ruchu a výslovnejšie sa zmieniť o nových zručnostiach pre nové pracovné miesta a o ďalších plánovaných iniciatívach, ako je napríklad uznávanie odbornej praxe a neformálneho a neoficiálneho vzdelávania, a dôsledky, ktoré by malo mať na odvetvie cestovného ruchu vyhlásenie z Brúgg o odbornej príprave, ktoré prijali ministri školstva EÚ a sociálni partneri.

1.9 Výbor zdôrazňuje, že v cestovnom ruchu už neplatí jednotný model vhodný pre všetky, a uznáva, že každá destinácia má osobitné potreby a je príťažlivá pre úzko špecializované trhy. Cestovný ruch preto musí zohľadňovať tieto rozdiely individuálnym prístupom (okrajové regióny, pevnina, pobrežné, vidiecke alebo odľahlé regióny atď.).

1.10 Cieľom je vypracovať, zaviesť a vykonávať strategické plánovanie spoločnej európskej politiky v oblasti cestovného ruchu na úrovni regiónov, ktorá zvýši jeho udržateľnú konkurencieschopnosť a kvalitu a zabezpečí vysokú úroveň ochrany spotrebiteľov a zároveň doplní kroky členských štátov. Z dôvodu mnohých rozdielov medzi členskými štátmi bude okrem toho potrebné požadovať, aby každý štát predložil strategický program národnej politiky cestovného ruchu s uvedením konkrétnych opatrení, ktoré sa majú uplatniť v každom regióne s časovým horizontom najmenej na jedno desaťrocie.

1.11 Výbor vyzýva národné vlády, aby upravili miestne dane a vyvinuli úsilie na zníženie DPH, ktorá zaťažuje produkty cestovného ruchu sociálneho charakteru, aby sa tieto produkty zatriktívili s cieľom rozvíjať v budúcnosti služby spojené s cestovným ruchom a uľahčiť k nim prístup. Treba zabezpečiť vytvorenie miestnych infraštruktúr a služieb, ktoré budú

schopné poskytovať kvalitné služby cestovného ruchu, čo prispeje k zlepšeniu kvality života obyvateľov, ako aj podmienok pre turistov.

1.12 EÚ potrebuje komunikačnú stratégiu, ktorá bude chrániť dobrú povesť Európy a odvetvia cestovného ruchu a zároveň riešiť problém negatívnej reklamy.

1.13 Treba prijať opatrenia s cieľom zabrániť štrukturálnej nezamestnanosti v podnikoch cestovného ruchu s cieľom zvýšiť kvalitu a stabilitu pracovných miest a ziskovosť podnikov.

1.14 Komisia bude musieť zintenzívniť svoje úsilie vyvíjané s cieľom šíriť skutočný koncept kvalitného cestovného ruchu vo všetkých jeho oblastiach, to znamená skúsenosti, ktorá zahŕňa zároveň fyzický oddych a intelektuálne pookriatie v kontakte s kultúrnymi a spoločenskými majstrovskými dielami. Príprava tejto činnosti sa bude musieť uskutočniť na regionálnej úrovni a jej propagácia a sprostredkovanie na regionálnej a národnej úrovni, ale aj na úrovni EÚ.

1.15 EHSV konštatuje, že oznámenie Komisie sa jasne nezmieňuje o právnom rámci pre práva spotrebiteľov v cestovnom ruchu a neobsahuje odôvodnenie, pokiaľ ide o neprijateľné omeškanie s revíziou smernice 90/314/EHS z 13. júna 1990, ktorá bola v pracovnom programe Komisie pôvodne naplánovaná na koniec roka 2010 a neskôr posunutá na začiatok roka 2011, avšak do dnešného dňa sa neuskutočnila.

1.16 EHSV oceňuje podnet Komisie, Európskeho parlamentu a európskych sociálnych partnerov k stanoveniu európskej politiky cestovného ruchu. V tejto súvislosti je EHSV naďalej angažovaný a bude spolupracovať pri plnení cieľov a zachovávaní hodnôt európskeho modelu cestovného ruchu, ktoré uvádza vo svojich stanoviskách.

2. Úvod

2.1 Nová politika cestovného ruchu rozoznáva tri hlavné ciele, ktoré sú piliermi nového rámca. Týmto cieľmi sú:

— konkurencieschopnosť,

— udržateľnosť,

— propagácia cestovného ruchu.

Ak budú tieto tri piliere intenzívne podporované zodpovedajúcimi štruktúrami a zdrojmi, zaručí sa vhodný základ veľmi zdravej a užitočnej politiky cestovného ruchu.

2.2 Komisia upresňuje viaceré výzvy, ktoré sa objavili alebo zintenzívni v uplynulých rokoch a na ktoré musí odvetvie cestovného ruchu v Európe reagovať. Hlavné výzvy, ktoré

naďalej pretrvávajú, sú však sezónnosť, ktorá ovplyvňuje toto odvetvie; skutočnosť, že cestovný ruch nie je považovaný za dôležitú rozvíjajúcu sa oblasť činnosti; neisté pracovné podmienky pracovníkov v odvetví cestovného ruchu; štrukturálna nezamestnanosť v cestovnom ruchu; nedostatočný prístup malých a stredných podnikov (MSP) k primeraným finančným prostriedkom, ktoré by im umožnili prispôsobiť sa neustálym zmenám a vývoju v cestovnom ruchu; inovácie v odvetví. Je nevyhnutné, aby sa Komisia týmto výzvam venovala. EHSV vo viacerých stanoviskách zdôraznil, že je dôležité zaoberať sa týmito výzvami, a navrhol opatrenia, ktoré treba podniknúť⁽¹⁾.

2.3 Cestovný ruch predstavuje kľúčovú činnosť, ktorá mimoriadne pozitívne vplyva na rozkvet hospodárstva, trvalo udržateľný rozvoj a zamestnanosť v Európe. Predstavuje dôležitý aspekt života európskych občanov.

2.4 Od roku 2008 je dopyt po službách v cestovnom ruchu negatívne ovplyvnený. Ak si však Európa chce zachovať pozíciu poprednej destinácie vo svetovom cestovnom ruchu a vyťažiť z bohatstva a rozmanitosti svojich regiónov, musí vypracovať spoločnú politiku v oblasti cestovného ruchu.

2.5 Ak má Komisia v úmysle presadzovať nový akčný rámec na podporu konkurencieschopnosti cestovného ruchu v EÚ a jeho schopnosti udržateľného rastu, podľa názoru výboru treba, aby upresnila svoje návrhy a zároveň uznala, že je v záujme každej krajiny rozvíjať svoj vlastný model a dynamiku cestovného ruchu. Vzhľadom na medzinárodný charakter cestovného ruchu je jasná potreba politického rámca pre cestovný ruch v celej EÚ, ktorý zároveň členským štátom poskytne úplnú flexibilitu pri rozvoji vlastných osobitých národných politik. Treba si uvedomiť, že udalosť, ku ktorej dôjde v jednej časti Európskej únie, môže mať vplyv na cestovný ruch v inej krajine EÚ.

2.6 Krajiny južnej Európy napríklad neboli postihnuté uzatvorením európskeho vzdušného priestoru na jar 2010 spôsobeným mrakom sopečného popola, ale zažili pokles turistickej činnosti vzhľadom na negatívne informácie, ktoré nepriaznivo ovplyvnili cestujúcich pri výbere týchto krajín ako svojej destinácie.

2.7 Výbor sa domnieva, že základom politického rámca pre európsky cestovný ruch musí byť jasný právny rámec práv a povinností rôznych zainteresovaných strán, o ktorom sa oznámenie vôbec nezmieňuje a v súvislosti s ktorým je revízia smernice 90/314/EHS z 13. júna 1990, pôvodne naplánovaná v pracovnom programe Komisie na koniec roka 2010 a neskôr posunutá na začiatok roka 2011, mimoriadne dôležitá. Revízia však doteraz nebola predložená, hoci je smernica úplne zastaraná. Toto omeškanie spôsobuje, že spotrebiteľia sú vo veľkej miere nechránení, oslabuje ich dôveru a brzdí rozvoj cestovného ruchu. Revízia je kľúčovým prvkom právneho rámca, prostredníctvom ktorého bude môcť EÚ vykonávať nové právomoci, ktoré jej na základe zmluvy v tejto oblasti prislúchajú.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 32, 5.2.2004, s. 1.

3. Konkrétne pripomienky

3.1 Európska únia musí prispievať k rozvoju tohto podnikania a podporiť vypracovanie aktívnej politiky s cieľom urýchliť rast a vytvoriť podmienky, ktoré pomôžu zatriktívniť Európu. Za vypracovanie spoločného plánovania s uvedením konkrétnych krokov už nemôže zodpovedať Komisia a musí ho uskutočňovať iná inštitúcia, a to prostredníctvom politiky, ktorá sa zbaví nepresností, ale aj neustáleho opakovania zastaraných myšlienok a ktorá zabezpečí účasť a členstvo pre všetky subjekty z oblasti cestovného ruchu, ako sú profesijné združenia a združenia jednotlivých subjektov pôsobiach v cestovnom ruchu, odborové organizácie zamestnancov z tohto odvetvia, regióny alebo národné agentúry cestovného ruchu. Dôležitú úlohu pri podpore európskych inštitúcií by mohla zohrávať Európska agentúra pre cestovný ruch, ktorej zriadenie už EHSV navrhol v predchádzajúcich stanoviskách.

3.2 Za najpodstatnejšie sa považuje to, aby Komisia a ostatné inštitúcie presadzovali zásadu rozumnej tvorby právnych predpisov a aby všetky legislatívne návrhy EÚ obsahovali riadne hodnotenie vplyvu navrhovaných opatrení na cestovný ruch. Navrhovaný akčný rámec pre cestovný ruch neobsahuje žiadny odkaz na potrebu urobiť riadne hodnotenie vplyvu, pri ktorom by sa posúdil potenciálny vplyv na dané odvetvie pri každom predložení nového legislatívneho návrhu EÚ. Mimoriadne významné je to v niekoľkých prípadoch, napríklad pri navrhovanom označovaní potravín alebo pri právnych predpisoch o právach cestujúcich a spotrebiteľov.

3.3 Cestovný ruch netreba chápať ako nezávislú politiku, ale ako horizontálnu problematiku, ktorú ovplyvňujú ďalšie politiky prijímané EÚ, a najmä politika v oblasti dopravy, vzdelávania, zamestnanosti, výskumu a inovácií, klimatických zmien, vnútorného trhu, bezpečnosti, spotrebiteľskej politiky atď. Politika cestovného ruchu v skutočnosti nie je len v kompetencii GR pre podnikanie, ale musí sa zohľadňovať v rámci všetkých ostatných politik EÚ.

3.4 Podpora a rozvoj služieb cestovného ruchu v celej EÚ v súčasnej podobe chýba koordinácia a organizácia, čo prináša problémy pre občanov, ktorí chcú cestovať. Cestovať po území EÚ s využitím verejných dopravných prostriedkov je náročné a vyžaduje si kombináciu rôznych cestovných poriadkov vlakov, trajektov, autobusov atď., takže nie je možné zaručiť istý pobyt.

3.5 Odvetvie cestovného ruchu čelí rastúcej svetovej konkurencii rozvíjajúcich sa alebo rozvojových krajín, ktoré priťahujú čoraz viac turistov. V záujme zachovania konkurencieschopnosti musí Európa predložiť udržateľnú politiku a využiť svoje početné výhody ako napríklad bezpečnosť, ktorú poskytujú v oblastiach, ako sú:

- spoločnosť a životné prostredie,
- doprava a spoľahlivé presuny,
- istý pobyt na všetkých úrovniach,
- zabezpečené bankové, obchodné alebo iné transakcie,

- otázky zdravia a pravidiel v oblasti hygieny,
- lekárska starostlivosť,
- služby polície a bezpečnosť,
- možnosti prístupu a infraštruktúry pre osoby so zdravotným postihnutím alebo so špecifickými potrebami,
- zdravotná starostlivosť,
- kvalita,
- profesionalizmus a kvalita priamych a nepriamych osobných služieb,
- práva občanov.

3.6 Možno povedať, že pri návštevách EÚ ako turisti často zabúdame, že máme zabezpečené základné potreby, ako je istota, že všade je pitná voda, že môžeme jesť bez toho, aby sme sa otrávil, používať cesty a cestovať bez ochranného sprievodu. Je preto potrebné, aby sme propagovali tieto jednoduché výhody, ktoré Únia turistom ponúka. Tieto výhody by sa mali osobitne zdôrazňovať, pretože vyvolávajú u návštevníkov pocit bezpečia a prakticky žiadna iná hlavná destinácia svetového cestovného ruchu ich neponúka, hoci predstavujú porovnateľnú výhodu pre výber a propagáciu určitého dovolenkového miesta.

3.7 Európa by mala rozvíjať a posilňovať svoj imidž na svetových trhoch a podporovať spoluprácu s Čínou, Ruskom, Indiou, Brazíliou, Japonskom, Spojenými štátmi americkými a stredozemskými krajinami. Aby to však bolo možné, treba stimulovať podnikateľského a inovačného ducha, zlepšiť kvalitu ponuky produktov, aby naše služby a zariadenia boli na úrovni našich medzinárodných konkurentov. Treba znížiť sezónnosť a veľkú kolísavosť dopytu upevnením a diverzifikáciou ponuky služieb cestovného ruchu. EÚ musí zlepšiť a potvrdiť vo forme certifikátov o odbornej príprave, ktoré budú spoločné a uznávané v celej EÚ, odborné znalosti všetkých osôb, ktoré sú zapojené do cestovného ruchu, s osobitným dôrazom na výsledky výučby a ich potvrdenie. Tieto spoločné a uznané certifikáty, ktoré sú potrebné, budú prospešné tak pre podniky, ako aj zamestnancov v celej EÚ.

3.8 Súčasné metódy zberu a analýz štatistických údajov sú nedostačujúce. Nedostatky v zozbieraných údajoch vedú k tomu, že sa pri príprave usmernení prijímajú neúplné alebo chybné rozhodnutia. S ohľadom na to sa v dokumente zdôrazňuje význam zlepšovania štatistík a rozborov týkajúcich sa cestovného ruchu. Komisia to považuje za neodmysliteľné, ak chceme mať pri cestovnom ruchu lepšiu sociálno-ekonomickú vedomostnú základňu na európskej úrovni. Štruktúrovaný zber štatistických informácií poskytne nielen možnosť byť informovaný a zvoliť si vhodný postup, ale zároveň podporí interdisciplinárnu spoluprácu medzi výskumníkmi a výmenu názorov a skúseností. Je nevyhnutné zlepšiť štatistické metódy a ich výsledky, pričom je samozrejmé, že zber týchto údajov nesmie viesť k zvýšeniu administratívnej záťaže (byrokracie) podnikov a občanov.

3.9 Viac ako polovica členských štátov EÚ používa v cestovnom ruchu satelitný účet, ktorý sa ukázal ako mimoriadne účinný nástroj. Komisia by mala nájsť spôsob, ako podnecovať zostávajúce krajiny k prijatiu tejto metódy a pomáhať im pri jej prijatí, čo zároveň poslúži pri porovnávaní hodnotení výkonnosti jednotlivých častí odvetvia. Vzhľadom na značné zmeny trendov a zvyklostí v cestovnom ruchu, ktoré v súčasnosti Európa zažíva, ide o rozhodujúcu potrebu.

3.10 Kľúčom k úspechu európskeho cestovného ruchu je rozmanitosť. Široké spektrum skúseností, ktoré možno zažiť v každom z európskych štátov, láka návštevníkov, ktorí si ich zvolia za turistickú destináciu. Vďaka bohatej pestrosti ich kultúrneho dedičstva, prírodného prostredia, gastronómie, vín a histórie každý z nich ponúka svojim návštevníkom odlišné dojmy. Zachovanie týchto odlišností je dôležité a predstavuje hlavný argument pri propagácii Európy vo svete.

3.11 Keďže malé a stredné podniky predstavujú najväčšiu časť podnikov v cestovnom ruchu, musíme okrem iného využiť ich dynamiku a pomôcť im pri rozvoji podnikateľských aktivít a zamerať sa na ich prínos k zachovaniu kultúrneho dedičstva a rozvoju miestnych spoločností. Práve tieto podniky pomáhajú riešiť nezamestnanosť (ekonomickí migranti, osoby bez odborného vzdelania) a vďaka nim nezamestnanosť podstatne klesá, keďže zamestnávajú značnú časť aktívneho obyvateľstva, a tým okrem iného znižujú aj sociálne vylúčenie. Súkromný sektor sa musí zapájať do oblastí, ako je propagácia cestovného ruchu a podpora zamestnanosti, a okrem iného treba podporovať vytváranie sietí medzi podnikmi tohto sektoru.

3.12 Politika cestovného ruchu má prierezový charakter. Ovplyvňuje najmä politiku v oblasti dopravy (práva a bezpečnosť cestujúcich a kvalita dopravy), štátnu pomoc, vnútorný trh (slobodné zriadenie a poskytovanie služieb spojených s cestovným ruchom, podpora kvality služieb, rozvoj elektronického obchodovania), ako aj daňový systém, často negatívne, (daňové prekážky dobrému fungovaniu vnútorného trhu, situácia malých a stredných podnikov z odvetvia cestovného trhu z hľadiska zdaňovania, daňové úľavy v tejto oblasti). Odvetvie bude preto potrebné podporovať pomocou osobitného finančného opatrenia a naopak, bude potrebné, aby sa podniky pôsobiace v cestovnom ruchu zaviazali, že budú investovať, podporovať a zvyšovať zamestnanosť.

3.13 Výbor je presvedčený, že treba podporovať mechanizmus, ktorý zlepší a posilní turistické výmeny medzi členskými štátmi a umožní cestovať, predovšetkým mimo hlavnej sezóny, najmä niektorým skupinám, ako sú mladí ľudia (pre ktorých by bolo vhodné zosúladiť školské prázdniny), seniori, ľudia s obmedzenou mobilitou a rodiny s nízkym príjmom. Členské štáty, ktorých ekonomika sa neorientuje na cestovný ruch, by mali takéto krajiny podporovať a propagovať u svojich občanov vnútroeurópske destinácie. Európske letecké spoločnosti si musia uvedomiť, že ak občanom severnej Európy ponúkajú letenky do Ázie, ktoré sú často cenovo výhodnejšie ako letenky do juhovýchodnej Európy, nepodporujú tým cestovný ruch a vnútorný trh.

3.14 Výbor sa domnieva, že je potrebné skoncipovať osobitnú inovačnú spoločnú politiku zameranú na staršie osoby a dôchodcov, ktorých podiel by mal v roku 2020 predstavovať 20 % obyvateľstva, ako aj na osoby s postihnutím alebo so špecifickými potrebami a zníženou pohyblivosťou, ktorých počet bol nedávno odhadnutý na 127 miliónov, a zaujať ich ponukou produktov cestovného ruchu prispôbených týmto kategóriám. Musí sa poskytnúť osobitná odborná príprava, pokiaľ ide o potreby týchto skupín. Vzhľadom na to, že v rámci obyvateľstva predstavujú skupinu, ktorá má často dostatočnú kúpnu silu, ako aj záujem o kultúru a voľný čas a zastupujú mimoriadne dôležitý segment na trhu, bude potrebné, aby EÚ osobitne podporovala spoločnú politiku zameranú na tieto skupiny s cieľom pomôcť im získať práva v oblasti cestovného ruchu, aby mohli bez akejkoľvek diskriminácie využívať aktivity cestovného ruchu. Táto snaha však musí byť sprevádzaná snahami súkromného sektoru, ktorý musí zabezpečiť, že bude k dispozícii správna infraštruktúra zabezpečujúca tento trh.

3.15 Výbor je presvedčený, že je nevyhnutné podporovať spoluprácu na medzinárodnej úrovni a najmä na trhoch, ktoré sú pre EÚ dôležité. Je potrebné vytvoriť podmienky potrebné na zjednodušenie postupu pre vydávanie európskeho jednotného víza s cieľom viac prilákať návštevníkov z krajín, ktoré nie sú zmluvnými stranami Schengenskej dohody. Turisti by mali mať možnosť cestovať z jednej krajiny EÚ do inej a bude potrebné v tomto zmysle zjednodušiť nariadenia a smernice.

3.16 Na regionálnej úrovni je potrebné, aby sa ako európsky produkt cestovného ruchu lepšie propagovali kultúrne trasy, dedičstvo súčasnej kultúry, chránené prírodné územia alebo zachovanie a zveľaďovanie budov a tradičných podnikov, cestovný ruch týkajúci sa duševného a telesného zdravia alebo cestovný ruch na základe lekárskeho odporúčania, vzdelávací cestovný ruch, cestovný ruch s degustáciou vína a jedla, cestovný ruch s poznávaním histórie, cestovný ruch náboženského charakteru, vidiecky cestovný ruch alebo cestovný ruch zameraný na more, cestovný ruch, ktorý zveľaďuje a zachováva kultúrne tradície a gastronómiu (tradičné reštaurácie a podniky priamo súvisiace s históriou regiónu) a v neposlednom rade cestovný ruch zameraný na podmorské kultúrne dedičstvo. Nie je vždy potrebné zvyšovať počet lôžok, ale skôr treba investovať do zlepšenia kvality služieb a infraštruktúry a do inovácie prostredníctvom nových ponúk liečebných stredísk, relaxačných centier atď. V návrhu Komisie sa neuvádza, ako by bolo možné konkretizovať uvedené opatrenia, nestanovujú sa priority a ani plán, ktorý by riadil ich vykonávanie v každom štáte s ohľadom na regióny tak, aby uvedené činnosti vytvorili európsku politiku v oblasti cestovného ruchu. Neuvažuje sa o žiadnej spoločnej propagácii, hoci by takáto iniciatíva bola veľmi potrebná.

3.17 Výbor súhlasí s vytvorením značky „európske kultúrne dedičstvo“ a navrhuje, aby sa vytvorila aj značka „európske gastronomické dedičstvo“, ktorá by súběžne s podujatiami ako sú Dni európskeho dedičstva a Cena Európskej únie za kultúrne dedičstvo hodnotila reštauračné zariadenia a podľa jednotného a harmonizovaného postupu by im pridelať „hviezdičky“ a certifikáty s primeraným využitím rôznych národných a európskych programov. Výbor okrem toho navrhuje harmonizovať systém prideľovania hviezdíčiek v EÚ a ich certifikácie.

EHSV vyzýva Komisiu, aby zachovala fórum európskeho cestovného ruchu ako priestor na stretnutia a analýzy pre všetky subjekty sektora, zodpovedné osoby z jednotlivých štátov, regionálne a miestne orgány a sociálnych partnerov s cieľom podporiť európsku identitu cestovného ruchu, ktorá by zohľadnila rozmanitosť a pluralitu.

3.18 Pri tomto rámci sa navrhuje aj vypracovanie európskej značky kvalitného cestovného ruchu a značky „kvalitný cestovný ruch“ (Qualité Tourisme), ktorá si vyžaduje zvýšenie štandardu v odvetví, čo by sa malo podporovať. Označovanie kvality však musí byť podporované vlastnými mechanizmami financovania pre podnikateľov v cestovnom ruchu, aby mohli zlepšiť ponuku svojich produktov a investovať do modernizácie svojich nehnuteľností a zlepšenia úrovne svojich služieb, a takisto do ďalšieho vzdelávania a rekvalifikácie zamestnancov.

3.19 Navrhnuté spojenie gastronómie, reštauračných služieb a cestovného ruchu predstavuje originálnu cestu ku kvalitnej ponuke pre turistov, ktorým sprostredkuje priamy kontakt s gastronomickou kultúrou každého členského štátu. Môžu tiež rozlišovať medzi rôznymi poskytnutými službami. Čoraz viac turistov totiž v rámci EÚ cestuje za kvalitnou kuchyňou. Jednotlivé kuchyne sa tak stávajú nástrojom na podporu európskych potravín a potešenia z kulinárskych zážitkov. Je nevyhnutné podporovať potraviny, nápoje, recepty a „vínne a potravinové cesty“, ako aj podporovať koordinovanú spoluprácu, ktorá ponúka alternatívne formy, ako viac posilniť spojenie medzi cestovným ruchom a potravinárstvom.

3.20 **Odborná príprava pracovníkov v cestovnom ruchu** nepochybne predstavuje dôležitú investíciu pre európsky cestovný ruch, najmä pre MSP. So zavedením nových technológií a pracovných postupov vznikol dopyt po špecializovaných zamestnancoch. Rozšírenie programov EÚ, ktoré sú zamerané na zdokonalenie zručností a odbornú prípravu pracovníkov v odvetví cestovného ruchu a už boli zavedené v iných oblastiach, predstavuje vítaný krok na podporu prispôsobenia sa novým technológiám, ktoré v tomto odvetví prevažujú. Je potrebné rozvinúť európsky certifikát odbornej prípravy založený na výsledkoch výučby, ktorý bude obsahovať spoločné „povinné kritériá“ a bude môcť byť využitý samostatne a nezávisle vďaka validačným postupom na národnej a lebo miestnej úrovni, pričom sa bude naďalej odvolávať na existujúce rámce pre národné kvalifikácie. V odvetví cestovného ruchu sa musí stať povinnosťou poskytnúť zamestnancom školenie potvrdené takýmto certifikátom o odbornej príprave. Podľa EHSV je pre odbornú prípravu v oblasti cestovného ruchu dôležité vyhlásenie z Brügge o odbornej príprave v EÚ. Vďaka stabilným a vysoko kvalitným pracovným podmienkam sa stane osobitne lákavým odvetvím.

3.21 Učebný plán a zvyšovanie kvalifikácie bude musieť povinne obsahovať výučbu cudzích jazykov pre pracovníkov v odvetví cestovného ruchu, pričom sa zohľadnia kultúrne osobitosti, a zároveň by sa malo zaviesť udeľovanie certifikátov o odbornej príprave v súlade s usmerneniami Európskej komisie a Cedefopu. Mimoriadnu pozornosť treba venovať profesiám cestovného ruchu, ktoré sa priamo týkajú kultúrneho dedičstva, ako sú turistickí sprievodcovia, ktorí budú musieť mať diplom a preukázať schopnosť vyzdvihnúť kvality tohto dedičstva, keďže budú mať certifikát vydaný miestnymi orgánmi, budú poznať pamiatky regiónu, v ktorom chcú pracovať hoci

i dočasne, a budú nevyhnutne ovládať jazyk, ktorý sa v regióne používa, ako aj jazyk osôb, ktoré budú sprevádzať tak, ako bolo stanovené na obdobie pred rokom 1975 v norme CEN (EN 13809 z roku 2003) a ako je po roku 1975 stanovené v smerniciach 75/368/ES a 92/51/ES. Príslušná certifikácia sa musí týkať všetkých zložiek profesií cestovného ruchu, napríklad čašníkov, kuchárov, organizátorov a všeobecne každej osoby, ktorá je v kontakte s turistami.

3.22 Podľa názoru výboru bude treba seriózne zohľadniť, že politika balíkov „all inclusive“, ktorú prijali mnohé podniky v členských štátoch, nakoniec priniesla opačné výsledky, ako sa pôvodne očakávalo: bohužiaľ jasne badať, že kluby a veľké hotelové siete so systémom „all inclusive“ zhoršujú problémy malých a stredných podnikov, ktoré vykonávajú svoju činnosť v príslušných regiónoch.

3.23 Ťažké podmienky, v ktorých vzájomne súťažia na jednej strane veľké zahraničné cestovné kancelárie a na druhej strane hotely, ktoré sa snažia o dosiahnutie dohody o balíkoch služieb, aby sa im naplnili ubytovacie kapacity, viedli k zníženiu kvality poskytovaných služieb a jedným z dôsledkov bolo, že niektoré turistické regióny sú v zahraničí hodnotené negatívne. Pod týmto tlakom sú malé a stredné podniky nútené pracovať za tarify, ktoré sú nižšie ako ich náklady, čo ich núti prestať s podnikaním alebo sa ocitnú v mimoriadne zložitej situácii.

3.24 Nemôžeme úplne zavrhnúť systém balíkov „all inclusive“, pretože zrejme zodpovedá potrebám určitého segmentu trhu cestovného ruchu, ale je potrebné, aby bol uplatňovaný rovnako ako ostatné produkty cestovného ruchu v súlade s právnymi predpismi a hospodárskou súťažou spravodlivou voči ostatným ponukám a kontrolované z vlastných finančných prostriedkov bez pomoci štátu. Príjmy z cestovného ruchu musia byť čo najviac rozdeľované, aby sa rozvíjalo aj okolie kvalitných hotelov. Návštevník musí mať možnosť stanoviť si rozpočet, ktorý minie v hoteli a mimo neho. Ide však o jeden z mála segmentov trhu, ktorý v posledných rokoch zaznamenal rast napriek poklesu v tradičných oblastiach podnikania v cestovnom ruchu. Aj keď by sa nikdy nemali robiť kompromisy pri kvalite, je dôležité oceniť, že sú celé strediská cestovného ruchu, ktoré tento trh dlhé roky úspešne rozvíjajú. Je potrebné stanoviť jasnú definíciu trhu so zájazdmi „all inclusive“, ktorá bude odrážať kvalitný produkt, aby sa vytlačili nekvalitné produkty a služby, ktoré sa predávajú pod rúškom označenia „all inclusive“.

3.25 **Sezónnosť cestovného ruchu**, ktorá vyplýva z veľmi koncentrovaného dopytu v júli a v auguste, brzdí potenciál rozvoja odvetvia a rozšírenia jeho vplyvov na celú ekonomiku, čiže má vplyv na tok príjmov a vyúsťuje do neoptimálneho využitia existujúcej infraštruktúry a personálu. Opatrenia zamerané na zamestnávanie pracovníkov, ale aj ziskovosť infraštruktúry počas slabšie vyťažených období pomôžu vytvoriť potenciál aktívnejších a produktívnejších ľudských zdrojov, zatiaľ čo koordinácia zameraná na využitie infraštruktúry aj počas období s nízkou návštevnosťou niektorými skupinami obyvateľstva alebo školami bude mať za následok predĺženie turistickej sezóny so všetkými súvisiacimi výhodami. Jedným z hlavných krokov, ako zmierniť problémy spojené so sezónnosťou, by bolo lepšie rozvrhnúť obdobie dovolení zamestnancov

a využiť primerané stimulačné opatrenia. Väčšie využívanie existujúcich infraštruktúr v cestovnom ruchu a personálu mimo sezóny by podnikom umožnilo lepšie využiť svoju infraštruktúru a zvýšiť produktivitu, pričom by to zabezpečilo stabilnejšiu a motivovanejšiu pracovnú silu. EHSV oceňuje, že iniciatíva „Calypso“ je prvým krokom v tomto smere, a vyzýva Komisiu a Európsky parlament, aby najmä z rozpočtového hľadiska podporovali rozvoj tejto iniciatívy vzhľadom na jej sociálny vplyv a dosah v oblasti európskeho cestovného ruchu.

3.26 Výbor sa domnieva, že cestovný ruch je zásadným parametrom pre životné prostredie a je oprávnené ho chrániť a zveľaďovať. Nepoškodzuje pamiatky, neplytvá zdrojmi, ani nezhoršuje prírodné procesy, avšak potrebuje primerané plánovanie a uplatňovanie správnej politiky v oblasti cestovného ruchu. Práve cestovný ruch zviditeľnil a zatraktívnil celé oblasti, ktoré boli považované za miesta, ktorým sa treba vyhnúť. Príkladom môže byť londýnska štvrť Docklands alebo pobrežie v Barcelone pri prístave, a to sme uviedli len dva príklady, vďaka ktorým našli prácu milióny ľudí v Európskej únii.

3.27 Pokiaľ ide o dlhodobějšíu perspektívu, Komisia správne uznáva výzvy spôsobené zmenami podnebia ako dôvod zásadnej reštrukturalizácie podnikateľských modelov v cestovaní a ubytovaní. Podnikatelia už zistili, ako sa príznačne mení spôsob vývoja produktov v cestovnom ruchu a ako treba produkty zoskupovať a ponúkať na trhu s posunom v prospech ekologickejších zvyklostí v odvetví. Na úrovni členského štátu sa musí začať zohľadňovať vplyv zmien podnebia na cestovný ruch a musia sa prijať patričné opatrenia na prispôbenie sa týmto zmenám v súlade s ich predpovedaným vplyvom na konkurencieschopnosť.

3.28 Opatrenia, ktoré Komisia zamýšľa podniknúť s cieľom diverzifikovať produkty cestovného ruchu, zohľadňujú dynamiku charakterizujúcu cestovný ruch, ktorý predstavuje odvetvie s bezprostredným kontaktom s ľuďmi a ich rozličnými požiadavkami. Systematickejšia podpora originálnych foriem cestovného ruchu automaticky prinesie lepšie využitie miestnych prírodných daností a komparatívnych výhod každého regiónu.

3.29 EÚ sa bude musieť okrem toho venovať problematike vyplývajúcej zo sociálnej oblasti, územnej súdržnosti a jej zachovania.

3.30 **Opatrenia na väčšiu mobilizáciu finančných zdrojov** EÚ v prospech rozvoja cestovného ruchu uvoľní potenciál odvetvia a uprednostní regióny, v ktorých prebieha deindustrializácia hospodárstva a ktoré majú perspektívu v odvetví cestovného ruchu.

3.31 Náморný a pobrežný cestovný ruch má zásadný význam ako katalyzátor hospodárskeho rozvoja. V rámci integrovanej námornej politiky EÚ treba zaviesť opatrenia na podporu jeho rozvoja. Hospodárska diverzifikácia zameraná na cestovný ruch predstavuje prioritu pre mnohé pobrežné oblasti, kde pokles hospodárskej činnosti súvisiacej s rybolovom a stavbou lodí, poľnohospodárstvom alebo ťažobným priemyslom viedol k zníženiu príjmov a zvýšenej nezamestnanosti. Podniky cestovného ruchu, najmä malé podniky a mikropodniky, sú často aktívne na pobreží alebo podobných turistických oblastiach, a preto majú nielen podnikateľský a sociálny rozmer, ale sú aj dlhoročnou historickou tradíciou, ktorá v niektorých členských štátoch EÚ trvá viac ako pol storočia a pre obyvateľstvo týchto oblastí tiež predstavuje skutočné kultúrne dedičstvo. Z tohto dôvodu a pri súčasnem dodržiavaní nariadení EÚ a zameraní našej činnosti na otázku kultúrneho dedičstva, kvality a histórie každého miesta, kde tieto rodinné podniky vznikli, oprávnené navrhujeme určité iniciatívy, ktorých cieľom je ochrana týchto podnikov na mieste pôsobenia.

3.32 EÚ musí venovať pozornosť správam, ktoré uverejňujú jednotlivé členské štáty, pretože u turistov z tretích krajín vyvolávajú negatívny obraz a neistotu v súvislosti s možnou návštevou, a to má veľmi škodlivé následky na ich propagáciu z hľadiska cestovného ruchu. Je potrebné, aby Európska únia zostavila osobitný tím pre riadenie krízovej komunikácie v oblasti európskeho cestovného ruchu a stanovila každej krajine, ktorá bude jeho súčasťou, aby vytvorila podobný orgán.

3.33 Európska politika cestovného ruchu a národné politiky v tejto oblasti musia zohľadniť všetky štrukturálne zmeny, a to prijímaním opatrení na zníženie štrukturálnej nezamestnanosti a zároveň zabezpečením účinného rozdelenia investícií súvisiacich s cestovným ruchom.

V Bruseli 21. septembra 2011

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Preskúmanie iniciatívy „Small Business Act“ pre Európu“

KOM(2011) 78 v konečnom znení

(2011/C 376/09)

Spravodajca: **pán LANNOO**

Komisia sa 23. februára 2011 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Preskúmanie iniciatívy „Small Business Act“ pre Európu“

KOM(2011) 78 v konečnom znení.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 30. augusta 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 474. plenárnom zasadnutí 21. a 22. septembra 2011 (schôdza z 21. septembra) prijal 155 hlasmi za, pričom 3 členovia hlasovali proti a 11 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 EHSV vyjadruje potešenie zo skutočnosti, že mnohé opatrenia, ktoré navrhol, sú súčasťou revidovaného Small Business Act (SBA). Uznáva, že už niekoľko rokov sú MSP⁽¹⁾ a mikropodniky pri príprave dokumentov EÚ väčšmi zohľadňované. Je si tiež vedomý podpory, ktorú vyjadrili Európsky parlament a členské štáty, pokiaľ ide o lepšie zohľadňovanie potrieb týchto podnikov. SBA predstavuje dôležitý medzník v európskom myslení, pretože podporuje myšlienku riadenia v partnerstve, na ktorom by sa podieľali orgány verejnej správy, územné samosprávy, hospodárski a sociálni partneri, organizácie zastupujúce MSP a mikropodniky.

1.2 Revidovaný SBA pre Európu je novou rozhodujúcou etapou v politickom uznaní MSP, a najmä mikropodnikov. EHSV vyzýva predovšetkým Komisiu, EP a Radu, ako aj členské štáty a regióny, aby zásadu SBA „najskôr myslieť na malých“ považovali za kľúčový prvok európskych, národných a regionálnych rozhodnutí. Členským štátom a regiónom tiež odporúča osvojiť si túto zásadu ako základný prvok svojej politiky v prospech MSP, ako aj hospodárskej a priemyselnej politiky. Domnieva sa, že SBA by mal mať závažnejšiu podobu, predovšetkým pre inštitúcie EÚ.

1.3 Revidovaný SBA potvrdzuje rastúci význam malých a stredných podnikov. Napriek tomu sa uplatňovanie SBA a jeho zásady „najskôr myslieť na malých“ v jednotlivých štátoch líši, pričom v niektorých sa táto zásada neuplatňuje vôbec. Rovnako je to v rámci legislatívneho a rozhodovacieho procesu Spoločenstva.

1.4 EHSV sa domnieva, že vymenovanie vnútroštátnych vyslancov MSP (SME Envoys) by malo členským štátom pomôcť uplatňovať SBA. EHSV rovnako odporúča vymenovať vyslancov MSP na regionálnej úrovni.

1.5 EHSV vyjadruje potešenie z návrhov obsiahnutých vo viacročnom finančnom rámci, ktorých cieľom je vytvoriť program „Konkurencieschopnosť MSP“, ako aj z opatrení týkajúcich sa MSP v najvýznamnejších programoch po roku 2013. Konštatuje však, že Komisia, a najmä GR pre podnikanie a priemysel nemá dostatok ľudských zdrojov na účinné uplatňovanie SBA. Vyzýva európske inštitúcie, aby prijali program „Konkurencieschopnosť MSP“ s osobitným zameraním na malé podniky a mikropodniky, pričom by im mali poskytnúť potrebné ľudské a finančné zdroje.

1.6 Je potrebné prejsť k fáze „najskôr konať pre malých“ (Act small first). SBA dosiahne očakávaný úspech, len ak sa bude uplatňovať skutočné „**riadenie v partnerstve, na ktorom sa bude podieľať viacero subjektov a na viacerých úrovniach**“. Je potrebné zabezpečiť, aby boli hospodárski a sociálni partneri, ako aj všetky reprezentatívne verejné a súkromné subjekty už od počiatku zapojení do politickej reflexie a legislatívneho procesu. EHSV preto požaduje, aby sa organizácie, ktoré zastupujú rozličné kategórie MSP, skutočne podieľali na legislatívnom a rozhodovacom procese na všetkých úrovniach.

1.7 EHSV vyzýva Komisiu, aby bezodkladne začala viesť dialóg s európskymi organizáciami, ktoré zastupujú rozličné kategórie MSP, s cieľom stanoviť prioritné operačné opatrenia. EHSV považuje za potrebné podporovať tento dialóg medzi verejnými orgánmi a hospodárskymi a sociálnymi partnermi v členských štátoch a regiónoch.

⁽¹⁾ Odporúčanie Komisie č. 2003/361 týkajúce sa definície MSP, Ú. v. EÚ L 124/36, 20.5.2003.

2. Všeobecné pripomienky

2.1 Príliš globálny prístup k rozličnej situácii v jednotlivých kategóriách MSP

2.1.1 Slogan „Think small first“ sa vždy prekladá ako „najskôr myslieť na MSP“, zatiaľ čo 92 % podnikov sú mikropodniky pôsobiace na veľmi rozličných trhoch. Privilegovaným cieľom SBA a politiky EÚ musia byť práve títo dôležití zamestnávateľia. Pre tieto mikropodniky je však ťažšie uplatňovať európsku politiku a legislatívne opatrenia a zaslúžia si viac pozornosti, ako aj primeraný a zjednodušený prístup.

2.1.2 Opatrenia, ktoré vyplývajú z SBA musia zohľadňovať rozličnú situáciu v malých podnikoch, ako je všestrannosť riaditeľov podnikov, odovzdávanie know-how, spätosť podniku s okolitým prostredím. Treba tiež zohľadniť skutočnosť, že malé a stredné podniky majú na dosiahnutie súladu s množstvom nariadení Spoločenstva k dispozícii veľmi obmedzený počet ľudí na rozdiel od veľkých podnikov, ktoré majú vo svojich službách k dispozícii početný špecializovaný personál.

2.1.3 Preskúmanie SBA potvrdzuje, že je potrebné zohľadniť situáciu rozličných kategórií MSP podľa ich veľkosti, charakteristik a ich štruktúry (výroba, obchod, slobodné povolania atď.), ako aj ich spôsob fungovania v závislosti od trhov. EHSV sa domnieva, že osobitnú pozornosť na európskej, národnej a regionálnej úrovni treba venovať rodinným podnikom a podnikom s jediným vlastníkom. Vyzýva Komisiu a členské štáty, aby prijali osobitne ciele regulácie, administratívne a daňové opatrenia a opatrenia v oblasti odbornej prípravy.

2.1.4 Keďže sú však súčasné štúdie vplyvu zamerané na MSP vo všeobecnosti, je ťažké získať presné informácie o vplyvoch, obmedzeniach a prínose politik a programov EÚ pre každú z týchto kategórií. Vykonávanie analýz a štúdií zameraných na rozličné kategórie by malo byť prioritou vo všetkých programoch EÚ, aby sa vyplnili tieto medzery.

2.1.5 Európske politiky a programy, ako aj opatrenia v rámci SBA musia podporovať rozvoj konkurencieschopnosti všetkých podnikov, nielen tých so silným potenciálom. Je tiež potrebné pomáhať 95 % malým podnikom a mikropodnikom, ktoré pôsobia na miestnych trhoch a ktoré, bez ohľadu na to, aká je ich veľkosť, ponúkajú výrazné príležitosti pre rozvoj a nové pracovné miesta v rámci svojich možností. Súčasné štatistické metódy založené na výške obratu však negatívne ovplyvňujú sociálnu a kultúrnu úlohu týchto malých podnikov, a to najmä na miestnej a regionálnej úrovni. EHSV žiada Komisiu, aby to vo svojej analýze zohľadnila a vytvorila príslušné potrebné ukazovatele.

2.1.6 EHSV teší, že SBA sa zmieňuje o medzinárodnom rozmere MSP. Zdôrazňuje však, že v prípade väčšiny malých

podnikov je internacionalizácia častejšie dôsledkom ich vývoja ako samotným cieľom. Európska únia by im mala aktívnejšie pomáhať v tejto činnosti, a to tak, že bude podporovať najmä iniciatívy členských štátov a rozbehne programy spolupráce INTERPRISE.

2.2 Zohľadňujú dôležité politiky EÚ skutočne aj SBA?

2.2.1 Napriek odkazom v konkrétnych textoch, ako je stratégia Európa 2020 a jej rozličné hlavné iniciatívy, SBA a jeho zásady nie sú naozaj zohľadnené pri navrhovaní dôležitých politik EÚ. Malé podniky a mikropodniky sa zdajú byť naďalej počas legislatívneho procesu ignorované alebo podceňované. Príklady, ktoré nasledujú, potvrdzujú toto tvrdenie.

2.2.2 V rámci politiky inovácií sa tak uprednostňujú podniky so silným rastom. Táto obmedzujúca vízia nezodpovedá situácii v oblasti inovácií v malých podnikoch, ktoré potrebujú skôr získať podporné služby a nástroje prispôbené ich špecifikám.

To platí aj pre energetickú politiku. V stanovisku na tému „Zvýšenie účinnosti energetickej politiky Európskej únie v záujme MSP a najmä mikropodnikov“⁽²⁾ EHSV zdôraznil, že uplatňovaniu tejto politiky v malých podnikoch a mikropodnikoch sa nikdy nevenovala dostatočná pozornosť, hoci ide o politiku, ktorá je pre budúcnosť EÚ kľúčová.

Štúdie vplyvu týkajúce sa opatrení na podporu vytvorenia vnútorného trhu nedostatočne zohľadňujú situáciu v malých podnikoch a problémy, ktoré sa môžu vyskytnúť pri cezhraničnom obchodovaní alebo v ich činnosti na miestnej úrovni alebo vo svojom okolí.

2.2.3 EHSV požaduje, aby všetky politické návrhy spojené s prioritami EÚ vychádzali zo zásady „najskôr myslieť na malých“. Vyzýva európske inštitúcie, aby pri vykonávaní hlavných iniciatív stratégie Európa 2020 a aktu o jednotnom trhu zohľadnili záujmy malých podnikov a mikropodnikov.

2.2.4 EHSV v tejto súvislosti víta, že v oznámení Komisie o dvanástich hybných silách na podporu jednotného trhu sa ako prvé kľúčové opatrenie uvádza nevyhnutnosť uľahčiť prístup MSP k rizikovému kapitálu, čo je súčasťou riešenia najpálčivejšieho problému, s ktorým sa MSP stretávajú, a tým je financovanie. Výbor žiada, aby sa táto kľúčová iniciatíva neponímala izolovane, ale aby ju dopĺňali ďalšie opatrenia, ktoré sú uvedené v revízii SBA.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 44, 11.2.2011, s. 118.

2.3 Nedostatky SBA: pomoc pre malé podniky a úloha organizácií podnikov

2.3.1 SBA poukazuje na potrebu pomôcť malým podnikom. EHSV často upozorňoval na to, že je potrebné zintenzívniť podporné opatrenia a poradenstvo pre malé podniky prostredníctvom primeraných služieb poskytovaných v rozličných formách verejnými alebo súkromnými organizáciami. Zdôrazňoval tiež kľúčovú úlohu organizácií podnikov, ktoré sú sprostredkovateľmi medzi tvorcami politických rozhodnutí a podnikmi a poskytujú poradenstvo na jednej strane podnikom, a na druhej strane tvorcom politických rozhodnutí.

2.3.2 EHSV sa domnieva, že podpora týchto podporných opatrení zo strany rozličných organizácií MSP a lepší dialóg medzi organizáciami a tvorcami politik na všetkých úrovniach predstavujú dva hlavné prvky konkurencieschopnosti malých podnikov. Tieto organizácie sú najčastejšie jedinými, ktoré môžu zasiahnuť priamo v každom podniku, a to individuálnym spôsobom, ktorý je prispôbený konkrétnym potrebám. Prostredníctvom nich môžu aj najmenšie podniky uplatňovať legislatívne opatrenia, využívať financovanie EÚ a tvorcovia politiky môžu spoznať ich skutočné potreby a prispôsobiť im svoju politiku.

2.3.3 EHSV preto žiada:

- aby boli programy EÚ dostupnejšie pre tieto organizácie MSP, aby mohli vyvíjať kolektívne akcie,
- aby sa v rámci európskej legislatívy vyčlenili prostriedky na technickú pomoc, ktoré umožnia týmto organizáciám vykonávať informačné, podporné a vzdelávacie aktivity,
- aby sa vyhodnotila a posilnila úloha, ktorú zohrávajú ako jednotné kontaktné miesto (*one stop shop*), najmä v oblasti poskytovania informácií, posudzovania zhody a zabezpečenia prístupu k európskym programom.

2.3.4 Vzhľadom na rozpočtové škrt a na nevyhnutnosť sústrediť prostriedky na priority sa EHSV domnieva, že podpora poradenstva, podporných opatrení a informovania a vzdelávania MSP, najmä malých podnikov a mikropodnikov, je jednou z hlavných priorít. Požaduje, aby programy EÚ privilegovali túto podporu a poskytovali potrebnú pomoc sprostredkovateľským organizáciám, ktoré zastupujú organizácie všetkých kategórií MSP.

3. Konkrétne pripomienky

3.1 Prístup k financovaniu

3.1.1 Ako pokračovala hospodárska kríza, postupne sa zhoršovala aj dostupnosť financovania pre malé a stredné podniky

(MSP). Za takých okolností sa stali rozhodujúcimi organizácie, ktoré MSP poskytujú debetné záruky a protizáruky. EHSV dúfa, že Európska komisia uzná dôležitú úlohu, ktorú tieto organizácie zohrávajú ako základný nástroj na zlepšovanie dostupnosti financovania pre mikropodniky a MSP.

3.1.2 Finančné nástroje EÚ sa musia týkať všetkých MSP, vrátane najmenších. EHSV požaduje posilnenie záručných mechanizmov, aby sa naďalej týkali všetkých aktivít MSP. Ide predovšetkým o „záručný fond MSP“, ktorý sa osvedčil a ktorý by sa mal stať prvým pilierom akčného programu MSP po roku 2013. EHSV požaduje, aby nebankové finančné subjekty, ako sú záručné organizácie alebo vzájomné záručné spoločnosti, mali ľahší prístup k týmto nástrojom.

3.1.3 EHSV sa domnieva, že opatrenia Bazilejského výboru (Bazilej III) umožnia potrebnú konsolidáciu bankových postupov. Vyjadruje však obavy z ich vplyvu, ktorý môže malým podnikom sťažiť prístup k bankovým finančným prostriedkom, a teda výrazne obmedziť finančné zdroje MSP a reálnej ekonomiky vo všeobecnosti. Žiada, aby európske inštitúcie, najmä v rámci budúcich predpisov o kapitálových požiadavkách (CRD IV), dbali na to, aby nové požiadavky týkajúce sa bánk nemali dosah na financovanie MSP. EHSV požaduje prijať opatrenia, ktoré umožnia bankám, najmä miestnym bankám a družstevným bankám, ako aj finančným zariadeniam poskytujúcim bankové záruky, naďalej pokračovať vo financovaní reálnej ekonomiky.

3.1.4 Rozličné formy rizikového kapitálu by mohli byť zaujímavé pre inovačné alebo iné podniky, ak sú prispôbené ich potrebám a konkrétnej situácii. Európska únia musí podporovať taký trh rizikového kapitálu, ktorý funguje hladko. Tieto formy však nemôžu nahradiť iné nástroje ako je napríklad záruka. Malé podniky musia mať možnosť vybrať si z najprimeranejších nástrojov.

3.2 Na ceste k inteligentnej regulácii

3.2.1 EHSV zdôrazňuje mimoriadny pokrok, ktorý predstavuje integrácia „testu MSP“ do analýz vplyvu, ktoré odteraz zahŕňajú aj hodnotenia sociálnych a environmentálnych dôsledkov. Vyzýva Komisiu, aby posilnila tieto testy a zahrnula do nich ešte viac malých podnikov a mikropodnikov. EHSV požaduje, aby sa, okrem toho, že analýzou a testami je potrebné poveriť úplne nezávislé subjekty, príprava analýz konzultovala s organizáciami malých a stredných podnikov, ktoré by mali mať právo sa k týmto analýzám vyjadriť ešte pred ich definitívnym zverejnením.

3.2.2 EHSV dúfa, že dôjde k zníženiu administratívnych prekážok pre MSP, a navrhuje, aby sa zásada „len raz“ (*only once*) spojila so zásadou „niečo za niečo“, podľa ktorej pri zavedení novej administratívnej prekážky dôjde k odstráneniu inej existujúcej prekážky. Táto zásada by sa mala uplatňovať na európskej aj miestnej úrovni.

3.2.3 Snaha revidovaného SBA účinnejšie uplatňovať zásady „najskôr myslieť na malých“ a „len raz“ je chvályhodná. Problémom v súčasnosti ostáva ich účinné uplatňovanie na národnej úrovni a v rámci všetkých generálnych riaditeľstiev Európskej komisie. EHSV pripisuje preto mimoriadny význam:

— vykonávaniu kvalitných analýz vplyvu so zohľadnením rozmanitosti MSP, a to nezávislým spôsobom,

— úlohe vyslanca MSP (SME Envoy) Komisie, ktorý by bol prostredníkom medzi Európskou komisiou a MSP a mal by skúmať všetky politiky, ktoré by mohli ovplyvniť malé podniky, sprostredkovať ich postoje a v prípade potreby sa postaviť proti rozhodnutiam v ich neprospech.

3.2.4 Prioritou by mala byť proporcionalita pri vykonávaní opatrení, aby malé podniky museli splniť len nevyhnutné formality. Ak by tvorcovia politiky EÚ striktne uplatňovali základnú zásadu „najskôr myslieť na malých“, ku ktorej sa zaviazali, nebolo by potrebné počítať s výnimkami.

3.2.5 Uznanie rozdielov medzi mikropodnikmi nemusí mať nevyhnutne za následok zovšeobecnené vyňatie mikropodnikov z niektorých formalít. Ak sa ukáže, že výnimky sú potrebné, malo by sa o nich rokovať so zástupcami príslušných podnikov. V opačnom prípade môže nastať negatívna klasifikácia, keď sa podniky budú deliť na tie, ktoré uplatňujú legislatívne predpisy, a tie, ktoré ich neuplatňujú.

3.2.6 EHSV preto odporúča:

— aby sa zásady „najskôr myslieť na malých“ a „len raz“ uplatňovali vo všetkých oblastiach stratégie Európa 2020,

— aby sa o legislatíve od počiatku rokovalo v partnerstve so zástupcami príslušných malých podnikov,

— aby sa pri uplatňovaní týchto legislatívnych predpisov systematicky uplatňovala zásada proporcionality,

— aby sa pri transpozícii alebo uplatňovaní týchto textov na národnej a regionálnej úrovni neprekračoval rámec požiadaviek EÚ,

— zapojiť vyslanca MSP Komisie do práce výboru pre hodnotenie vplyvu (Impact Assessment Board), ktorý overuje kvalitu analýz vplyvu.

3.3 Prístup na trhy

3.3.1 SBA uznáva, že je nevyhnutné uľahčiť MSP prístup k verejným zákazkám. V snahe podporiť ich účasť na verejnom obstarávaní treba nielen zjednodušiť postupy, ale tiež zaviesť v členských štátoch opatrenia priaznivo naklonené MSP, čo sa v súčasnosti deje len v niekoľkých členských štátoch.

3.3.2 EHSV považuje za naliehavé v plnom rozsahu zaviesť „európsky kódex osvedčených postupov“⁽³⁾ pre verejné obstarávanie. Vyzýva Komisiu a členské štáty, aby prijali opatrenia, ktoré MSP a mikropodnikom uľahčia prístup k zákazkám verejného obstarávania.

3.4 Podnikanie a vytváranie pracovných miest

3.4.1 Pre malé podniky sú príznačné osobitné sociálne vzťahy v rámci podniku a mimoriadne veľká potreba kvalifikovanej pracovnej sily. EHSV okrem tohto uznáva, že zamestnanci zohrávajú dôležitú úlohu v rozvoji MSP, pretože môžu byť zdrojom inovácie a podieľajú sa na dosahovaní cieľov podniku. Pripomína, že malé podniky sú privilegovaným miestom odbornej prípravy a učenia sa a zohrávajú kľúčovú úlohu pri získavaní kvalifikácie a valorizácii vedomostí.

3.4.2 EHSV ľutuje, že problémom v súvislosti s trhom práce a zamestnanosťou, ako aj otázke kvalifikácie zamestnancov a riaditeľov podnikov sa v SBA prakticky nevenuje pozornosť, hoci tieto otázky ovplyvňujú schopnosť rozvoja týchto podnikov a ich potenciál vytvárať nové pracovné miesta.

3.4.3 EHSV podporuje snahy Komisie posilniť podnikanie žien a odporúča vymieňať si osvedčené postupy, ktoré by zahŕňali činnosti členských štátov, ako aj činnosti organizácií MSP.

4. Ako zabezpečiť zohľadnenie SBA a jeho priorít?

4.1 Zabezpečiť riadenie v partnerstve: pravidlo riadenia, na ktorom sa podieľa viacero subjektov a na viacerých úrovniach

4.1.1 V oznámení sa uvádza, že spoľahlivé riadenie je kľúčovým prvkom a že prioritné veľké opatrenia SBA „prinesú ovocie, len ak budú vychádzať zo silnej správy MSP“. Politika, programy a právne predpisy EÚ budú účinné len vtedy, ak sa budú vytvárať a zavádzať spolu so sprostredkovateľskými organizáciami, ktoré majú zastúpenie na všetkých úrovniach. Jednou z hlavných priorít revidovaného SBA musí byť zaručiť toto partnerstvo v legislatívnom a/alebo rozhodovacom procese na európskej, národnej a regionálnej úrovni.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/sme_code_of_best_practices_sk.pdf

4.1.2 EHSV sa domnieva, že panely pre MSP siete Enterprise Europe Network môžu byť síce výborným zdrojom informácií, nenahrádzajú však skúsenosti a kompetencie organizácií, ktoré zastupujú MSP. Návrh programu „Konkurencieschopnosť MSP“ viacročného finančného rámca nepredpokladá opatrenia pre tieto subjekty a vyzdvihuje len sieť Enterprise Europe Network, ktorej členom vo viacerých členských štátoch bohužiaľ nie sú všetky organizácie zastupujúce rozličné kategórie MSP. Táto sieť by sa mala dôkladne prehodnotiť a mala by sa zlepšiť jej metodológia a pravidlá jej fungovania, aby sa umožnila lepšia účasť organizáciám zastupujúcim rozličné kategórie MSP, ktoré pôsobia v členských štátoch.

4.2 Už nestačí len „najskôr myslieť na malých“, treba „najskôr konať pre malých“

4.2.1 EHSV vyzýva inštitúcie EÚ, aby

- skoorinovali svoje úsilie v snahe prinútiť sa zohľadniť SBA a jeho zásadu „najskôr myslieť na malých“ vo svojich rozhodnutiach v závažnejšej podobe, čo by národné a regionálne orgány povzbudilo, aby urobili to isté,

- zaviedli zásadu obozretnosti, pod vedením európskeho vyslanca MSP, pričom by sa inšpirovali systémom „Office of advocacy“, ktorý existuje v rámci amerického SBA. Tento systém by zabezpečoval, aby právne predpisy týkajúce sa malých podnikov neboli v rozpore s ich záujmami.

4.3 S akými zdrojmi?

4.3.1 Úspech obnoveného SBA a jeho účinnosť budú závisieť od ľudských a finančných zdrojov, ktoré budú vyčlenené na jeho zavedenie do praxe. EHSV víta návrh nového programu „Konkurencieschopnosť MSP“, ktorého prioritami by malo byť:

- sledovať a hodnotiť uplatňovanie zásad SBA vo všetkých programoch a právnych predpisoch EÚ ako aj v členských štátoch,

- zaviesť systém „advocacy unit“ v snahe zefektívniť analýzy vplyvu preskúmaním potenciálnych účinkov budúcich právnych predpisov na malé podniky a mikropodniky,

- vytvoriť nástroje v oblasti konkurencieschopnosti, normotvorného procesu, informovanosti a spolupráce, navrhnuté v duchu zásady „najskôr myslieť v malom“,

- dať k dispozícii finančné nástroje určené na podporu rozvoja MSP, konkrétne „záručný fond MSP“,

- podporovať pomocné aktivity a poradenskú činnosť organizácií MSP a posilniť riadenie založené na partnerstve so zastupiteľskými organizáciami,

- uskutočniť štatistickú a hospodársku analýzu jednotlivých kategórií MSP s prihliadnutím na ich rôznorodosť, realizovať štúdie a prieskumy zamerané na tieto kategórie a šíriť osvedčené postupy členských štátov a regiónov používané na ich podporu.

4.3.2 EHSV znepokojuje, že v rámci inštitúcií sa problematike MSP a SBA v súčasnosti venuje tak málo osôb. Je teda nevyhnutné vyčleniť na zavádzanie tohto programu pre MSP a predovšetkým na jeho sledovanie dostatočné ľudské zdroje (najmä v rámci GR pre podnikanie), ktoré by zodpovedali ambíciám SBA.

4.3.3 EHSV víta myšlienku zriadiť funkciu „vyslancov MSP“ (SME Envoy) na úrovni jednotlivých štátov, ktorých úlohou by bolo uľahčovať dosahovanie priorít SBA v členských štátoch a dohliadať na to, aby boli názory MSP a mikropodnikov zohľadnené v národnej politike a legislatíve. Domnieva sa však, že účinnosť tohto systému bude závisieť od schopnosti vyslancov MSP ovplyvňovať politické rozhodnutia a národnú legislatívu, ako aj od kvality spolupráce s rôznymi organizáciami MSP.

4.3.4 EHSV tiež zdôrazňuje tiež význam poradnej skupiny, ako platformy pre dialóg medzi Komisiou, členskými štátmi a európskymi organizáciami zastupujúcimi MSP. Táto poradná skupina by sa mohla stať konzultačným orgánom pre legislatívne návrhy a operačné programy všetkých generálnych riaditeľstiev Komisie, ktoré sa venujú problematike malých podnikov a mikropodnikov. Výbor s potešením konštatuje, že viacero regiónov vymenovalo vyslancov regionálnych MSP, a žiada, aby sa takéto iniciatívy podporovali.

5. Politické opatrenia

5.1 EHSV žiada, aby mu Európska komisia každoročne predkladala bilanciu, v ktorej:

- zdôrazní uplatňovanie SBA v rámci jej útvarov, v členských štátoch a regiónoch,

- zhodnotí zohľadnenie zásad SBA v textoch EÚ, ktoré prijal Európsky parlament a Rada,

- so situáciou a dosiahnutými výsledkami oboznámi aj poradnú skupinu.

Táto správa by takisto mala byť predložená Rade, Európskemu parlamentu a Výboru regiónov.

5.2 EHSV napokon žiada Radu, aby každoročne zvolala zasadnutie Rady pre konkurencieschopnosť, ktorá by sa osobitne zameriavala na MSP, mikropodniky a SBA.

5.3 EHSV preberá zásadu sociálneho summitu tripartity pre rast a zamestnanosť, o ktorého zriadení rozhodla Rada 6. marca 2003 a navrhuje, aby Rada zriadila Hospodársky dialóg, ktorý by sa konal dvakrát do roka počas zasadnutia Rady pre konkurencieschopnosť. Schádzali by sa na ňom európske organizácie zastupujúce malé a stredné podniky, ministri pre priemysel a malé a stredné podniky trojky, členské štáty, Komisia a EHSV ako zástupca občianskej spoločnosti, pričom cieľom by bolo zapojiť zástupcov malých a stredných podnikov a najvyšších politických kruhov, aby pomohli malým a stredným podnikom uplatňovať stratégiu Európa 2020.

V Bruseli 21. septembra 2011

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

PRÍLOHA

k stanovisku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Nasledujúci pozmeňovací návrh, ktorý získal minimálne štvrtinu odovzdaných hlasov, bol zamietnutý v priebehu diskusie (článok 54 ods. 3 rokovacieho poriadku):

Bod 1.7 (nový)

Vložiť nový bod po bode 1.6:

„1.7 Okrem toho žiada Komisia a Radu, aby zaviedli zásadu prevencie v podobe tzv. office of advocacy, ktorá by zaručila, že európske právne predpisy, ktoré sa týkajú malých a stredných podnikov, nebudú v rozpore s ich záujmami a v praxi zohľadnia ich situáciu.“

Výsledok hlasovania:

za: 57
proti: 66
zdržali sa: 36

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Rady, ktorým sa dočasne pozastavujú spoločné autonómne clá podľa Spoločného colného sadzobníka na dovoz určitých priemyselných výrobkov na Kanárske ostrovy“

KOM(2011) 259 v konečnom znení – 2011/0111 (CNS)

(2011/C 376/10)

Spravodajca: **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

Rada sa 16. júna 2011 rozhodla podľa článku 114 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Rady, ktorým sa dočasne pozastavujú spoločné autonómne clá podľa Spoločného colného sadzobníka na dovoz určitých priemyselných výrobkov na Kanárske ostrovy“

KOM(2011) 259 v konečnom znení – 2011/0111 (CNS).

Predsedníctvo Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru poverilo 20. septembra 2011 vypracovaním tohto stanoviska odbornú sekciu pre jednotný trh, výrobu a spotrebu.

Vzhľadom na naliehavosť danej témy bol pán Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER rozhodnutím Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na 474. plenárnom zasadnutí 21. a 22. septembra 2011 (schôdza z 22. septembra 2011) vymenovaný za hlavného spravodajcu. Výbor prijal 132 hlasmi za, pričom 5 členovia hlasovali proti, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV podporuje tento návrh vzhľadom na jeho sociálno-ekonomický význam a jasnú legitimitu Únie na jeho prijatie berúc do úvahy jej výlučné právomoci v colnej oblasti.

1.2 Okrem toho návrh sa týka len určitého počtu výrobkov a tovarov, ktoré už na základe nariadenia Rady (ES) č. 704/2002 z 25. marca 2002 využívajú výhody colného sadzobníka a ku ktorým sa len pridávajú štyri ďalšie produkty (kaučuk a určité polymérové deriváty).

1.3 Povinnosť kontrol konečného použitia v súlade s ustanoveniami Spoločného colného sadzobníka a jeho vykonávacími ustanoveniami je v tejto súvislosti zaužívaným postupom a nezakladá žiadnu výraznú dodatočnú administratívnu záťaž pre regionálne a miestne orgány a hospodárske subjekty.

1.4 Predĺženie pozastavenia autonómnych ciel na dovozy priemyselných výrobkov podľa Spoločného colného sadzobníka sa považuje za prínosné pre hospodárstvo Kanárskych ostrovov, ktoré čelí dôsledkom krízy intenzívnejšie než ostatné regióny Únie a Španielska.

1.5 EHSV zdôrazňuje⁽¹⁾, že zachovanie osobitného hospodárskeho a daňového režimu je nevyhnutným prostriedkom ako pomôcť najvzdialenejším regiónom prekonať ich štrukturálne problémy.

2. Úvod

2.1 Kanárske ostrovy s celkovou rozlohou približne 7 542 kilometrov štvorcových sú súostrovím v Atlantickom oceáne vo

vzdialenosti viac než 1 000 kilometrov od najbližšieho bodu Pyrenejského polostrova a spolu s Azorskými ostrovmi, Madeirou, Divokými ostrovmi a Kapverdami tvoria biogeografický región s názvom Makaronézia. Patria medzi regióny označované ako „najvzdialenejšie“ okrem iného vzhľadom na svoju odľahlosť a ostrovný charakter a EHSV sa tejto problematike viackrát venoval⁽²⁾.

2.1.1 Počet obyvateľov dosahuje v súčasnosti 2 118 519, pričom najviac zaľudnené sú ostrovy Tenerife (906 854 obyvateľov) a Gran Canaria (846 676 obyvateľov)⁽³⁾, čo znamená, že vyše 80 % obyvateľstva sa sústreďuje na týchto dvoch ostrovoch. Táto vysoká hustota zaľudnenia spôsobuje určité sociálne problémy v súvislosti s vysokou mierou nezamestnanosti a emigrácie.

2.1.2 Vzhľadom na odľahlosť uvedených ostrovov znášajú hospodárske subjekty mimoriadne nepriaznivé ekonomické a obchodné znevýhodnenia, ktoré majú negatívny vplyv na demografické trendy, zamestnanosť, sociálny a ekonomický rozvoj. Súčasná hospodárska kríza vážne zasiahla predovšetkým odvetvie priemyslu Kanárskych ostrovov spolu s výstavbou a pridruženými sektormi, v dôsledku čoho vzrástla nezamestnanosť, ktorá prevyšuje španielsky priemer. Hrozí, že celková hospodárska situácia bude nestabilnejšia z dôvodu nestáleho charakteru medzinárodného cestovného ruchu, od ktorého sú ostrovy závislé v čoraz väčšej miere.

2.1.3 Ako už EHSV uviedol⁽⁴⁾, pre tieto regióny sú charakteristické špecifické trvalé znevýhodnenia, ktorými sa jasne odlišujú od kontinentálnych regiónov. Tieto trvalé znevýhodnenia majú spoločný charakter, no odlišný dosah: izolácia od pevniny,

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 211, 19.8.2008, s. 72.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 221, 17.9.2002, s. 37.

⁽³⁾ Údaje Španielskeho národného štatistického úradu.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 268, 19. 9. 2000, s. 32.

vysoké náklady na námornú a leteckú dopravu, cesty a infraštruktúra, prírodné a klimatické prekážky, obmedzené územie, obmedzené rybolovné zdroje, nízke zásoby vody, obmedzené zdroje energie, znečisťovanie morí a pobrežia, sťažená likvidácia odpadu, pokles obyvateľstva, najmä mladých, erózia pobrežia, nedostatok špecializovanej pracovnej sily, neexistujúce hospodárske prostredie pre podniky a problémy s prístupom k vzdelaniu a zdravotnej starostlivosti atď.

2.1.4 EHSV sa už vyjadril⁽⁵⁾ k pojmu „dodatkové náklady“ najvzdialenejších regiónov, pričom zostavil neúplný zoznam siahajúci od prepravy výrobkov, materiálu a osôb, ktorej náklady sú vyššie, až po náklady na skladovanie, nábor pracovníkov alebo počiatočné náklady, ktoré sú tiež vyššie.

2.1.5 Priemysel Kanárskych ostrovov vyrába predovšetkým pre miestny trh ostrovov a má obrovské ťažkosti s nachádzaním klientov mimo nich. Táto zložitá situácia je spôsobená hlavne nedostatkom dopravných prostriedkov a vysokou úrovňou dopravných nákladov súvisiacich s nákupom a distribúciou tovaru. Má to negatívny účinok na výrobné náklady hotových výrobkov, čo môže viesť k zvýšeniu výrobných nákladov v porovnaní s výrobnými nákladmi podobných spoločností na španielskom polostrove v závislosti od druhu výroby.

3. Kanárske ostrovy a Európska únia

3.1 Kanárske ostrovy sa stali súčasťou Európskej únie vstupom Španielskeho kráľovstva do EÚ v roku 1986. V akte o pristúpení Španielska a Portugalska sa uznáva osobitná a zložitá sociálna a hospodárska situácia súostrovia. Vzhľadom na svoje špecifické problémy zostali Kanárske ostrovy v podstate vylúčené z colného územia Spoločenstva, spoločnej obchodnej politiky a spoločnej poľnohospodárskej politiky a politiky rybného hospodárstva.

3.2 Európska únia uznala osobitné a špecifické problémy tohto regiónu a jeho dôsledky s cieľom zaistiť začlenenie ostrovov do Únie. Počas uplynulých rokov sa zaviedli opatrenia, ktoré chápavo zohľadnili okolnosti ostrovného charakteru a najvzdialenejšieho regiónu a postupne znižovali mieru a rozsah týchto odchýlok tak, že sa región plne začlenil do colného územia Spoločenstva 31. decembra 2000, keď sa vo svojej celistvosti zaviedol Spoločný colný sadzobník⁽⁶⁾.

3.3 V dôsledku toho bolo schválené nariadenie Rady (EHS) č. 1911/91 o uplatňovaní právnych predpisov Spoločenstva na Kanárskych ostrovoch⁽⁷⁾, ktoré bolo niekoľkokrát zmenené a doplnené. Pri uplatňovaní nariadenia č. 911/91 sa vypracovali

osobitné opatrenia prostredníctvom rozhodnutia Rady č. 91/314/EHS, ktorým sa stanovuje program osobitných možností na základe odľahlosti a ostrovného charakteru Kanárskych ostrovov (POSEICAN)⁽⁸⁾. Tento program umožnil úpravy niektorých spoločných politík, ako aj prijatie určitých osobitných opatrení v prospech Kanárskych ostrovov.

3.4 Nariadením Rady (ES) č. 704/2002 z 25. marca 2002 sa dočasne pozastavujú autonómne clá podľa Spoločného colného sadzobníka na dovozy určitých priemyselných výrobkov a reguluje sa otváranie a správa autonómnych colných kvót Spoločenstva na dovozy určitých produktov rybolovu na Kanárske ostrovy. Platnosť pozastavení ciel podľa Spoločného colného sadzobníka pre niektoré druhy kapitálového tovaru na obchodné alebo priemyselné použitie sa skončí 31. decembra 2011, a preto sa predkladá práve skúmaný návrh ešte pred vypršaním platnosti nariadenia Rady (ES) č. 704/2002.

3.5 Na druhej strane článok 349 ZFEÚ zaraďuje Kanárske ostrovy medzi najvzdialenejšie regióny, zohľadňuje štrukturálnu sociálnu a hospodársku situáciu a uznáva ich veľkú odľalosť, ostrovnú polohu, malú rozlohu, obťažné topografické a klimatické podmienky, hospodársku závislosť na malom množstve výrobkov, pričom nemennosť a spolupôsobenie týchto faktorov vážnym spôsobom ohrozuje ich rozvoj, a preto umožňuje Rade, aby na návrh Komisie prijala osobitné opatrenia, vrátane tých, ktoré sa týkajú colnej a obchodnej politiky, daňovej politiky, slobodných colných pásiem, poľnohospodárskej politiky a politiky rybolovu, podmienok zásobovania surovinami a základným spotrebným tovarom, štátnej pomoci a podmienok prístupu k štrukturálnym fondom a horizontálnym programom Únie.

4. Návrh nariadenia Rady

4.1 ZFEÚ umožňuje zaviesť pre najvzdialenejšie regióny osobitné opatrenia s cieľom prekonať hospodárske znevýhodnenia, ktorým čelia vzhľadom na svoju zemepisnú polohu. Pretrvávajúca hospodárska a finančná kríza prehĺbila problémy týkajúce sa tvorby pracovných miest a straty konkurencieschopnosti Kanárskych ostrovov.

4.2 Vláda Španielskeho kráľovstva preto požiadala o predĺženie súčasnej schémy, ktorou sa ustanovuje pozastavenie ciel na dovoz niektorých priemyselných výrobkov na tieto ostrovy, a to prostredníctvom návrhu nariadenia Rady, ktorým sa tiež pozastavujú clá podľa Spoločného colného sadzobníka pre štyri nové výrobky.

4.3 Tento návrh sa snaží byť v súlade s inými politikami Únie, predovšetkým v oblasti medzinárodného obchodu, hospodárskej súťaže, podnikania, rozvoja a vonkajších vzťahov. Daná forma opatrení sa zvykne pravidelne používať na zvýšenie konkurencieschopnosti hospodárskych subjektov.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 211, 19.8.2008, s. 72.

⁽⁶⁾ Akt o pristúpení, protokol 2

⁽⁷⁾ Ú. v. ES L 171, 29.6.1991, s. 1.

⁽⁸⁾ Ú. v. ES L 171, 29.6.1991, s. 5.

4.3.1 Návrh umožňuje miestnym hospodárskym subjektom na týchto ostrovoch dovážať isté množstvo surovín, dielov, súčiastok a kapitálového tovaru bez cla vzhľadom na jeho dočasné pozastavenie.

4.3.1.1 Konkrétne sa od 1. januára 2012 do 31. decembra 2021 úplne pozastavujú clá podľa Spoločného colného sadzobníka uplatniteľné na dovozy kapitálového tovaru na obchodné a priemyselné použitie uvedeného v prílohe na Kanárske ostrovy.

4.3.1.2 Tento tovar sa bude používať najmenej počas 24 mesiacov od momentu, ako ho hospodárske subjekty so sídlom na Kanárskych ostrovoch pustia do voľného obehu.

4.3.1.3 Od 1. januára 2012 do 31. decembra 2021 sa takisto úplne pozastavujú clá podľa Spoločného colného sadzobníka uplatniteľné na dovoz surovín, dielov a súčiastok, na ktoré sa vzťahujú číselné znaky KN uvedené v aktualizovanej prílohe II, a ktoré sa použili na priemyselné spracovanie alebo údržbu na Kanárskych ostrovoch.

4.3.2 Aby sa predišlo akémukoľvek zneužitiu alebo zmene v tradičných obchodných tokoch takýchto výrobkov, sa majú zaviesť kontroly a mechanizmy spolupráce a tovar, na ktorý sa vzťahuje pozastavenie cla, má podliehať kontrolám konečného použitia.

4.3.3 Suroviny, diely alebo súčiastky sa budú musieť používať na priemyselnú transformáciu a údržbu na Kanárskych ostrovoch, aby sa ne mohla vzťahovať výhoda pozastavenia cla.

4.3.4 Navyše, kapitálový tovar budú musieť používať miestne podniky na ostrovoch aspoň počas dvoch rokov, kým sa budú môcť voľne predať iným podnikom so sídlom v iných častiach colného územia Európskej únie.

4.3.4.1 S cieľom poskytnúť dlhodobú perspektívu pre investorov a umožniť hospodárskym subjektom, aby dosiahli úroveň priemyselných a obchodných činností, sa predlžuje obdobie úplného pozastavenia autonómnych ciel podľa Spoločného colného sadzobníka pre niektoré druhy tovaru, ako sa uvádza v prílohe II a prílohe III k nariadeniu (ES) č. 740/2002, na obdobie 10 rokov.

4.3.4.2 Aby sa zabezpečilo, že tieto colné opatrenia budú využívať iba hospodárske subjekty so sídlom na území Kanárskych ostrovov, pozastavenia by mali byť podmienené konečným použitím daných výrobkov v súlade s ustanoveniami Colného kódexu Spoločenstva, a pre prípad odklonu obchodu sa Komisii udeľujú vykonávacie právomoci, ktoré jej umožňujú dočasne zrušiť pozastavenie ciel.

5. Všeobecné pripomienky

5.1 EHSV víta s uspokojením návrh na zmenu a doplnenie nariadenia Rady (ES) a domnieva sa, že osobitné opatrenia,

ktoré obsahuje, možno prijať bez toho, aby sa akokoľvek ohrozila integrita a súdržnosť právneho poriadku Únie, vrátane vnútorného trhu a spoločných politík.

5.2 Tieto odôvodnenia právneho a ekonomického charakteru potvrdzujú ďalšie okolnosti, ako napríklad skutočnosť, že pracovná skupina Komisie pre otázky colného hospodárstva nevzniesla voči prijatiu uvedených opatrení žiadne námietky a to, že ich vypracovanie si nevyžaduje vypracovanie posúdenia vplyvu vzhľadom na ich všeobecné uplatnenie.

5.3 Komisia sa v návrhu nariadenia opiera o článok 349 ZFEÚ, hoci plné znenie opatrení sa vzťahuje na colnú politiku, ktorá je vo výlučnej právomoci EÚ. V dôsledku toho sa predpoklad, že opatrenia budú predložené národným parlamentom vyplývajúci zrejme z príliš dôkladnej interpretácie prvého bodu článku 2 protokolu 1 prílohy k ZEÚ a ZFEÚ (o úlohe národných parlamentov v EÚ), javí ako príliš formalistický.

5.4 Táto skutočnosť povedie pravdepodobne k spomaleniu procesu prijatia nariadenia, čo sa možno nezaobíde bez vzniku interných polemík alebo rozporov, ktoré často poškodzujú všeobecný záujem EÚ alebo správne dosiahnutie niektorých špecifických cieľov, ktoré sa týkajú napríklad ochrany najvzdialenejších území a regiónov pred nepriaznivými ekonomickými podmienkami.

5.5 Takisto by bolo vhodné kvantitatívne a kvalitatívne vymedziť pojem „odklon obchodu“, na základe ktorého môže Komisia pristúpiť prostredníctvom vykonávacích aktov k zrušeniu colných výnimiek.

5.6 Predovšetkým vzhľadom na posúdenie kvantitatívneho aspektu takýchto odklonov sa bude vyžadovať vypracovanie komplexnej hospodárskej analýzy trhu, aby sa zistilo, aká je skutočná rovnováha medzi dovozom príslušných výrobkov a potrebami odvodenými od dopytu obchodu na ostrovoch po týchto výrobkoch.

5.7 Podobne by sa mal ujasniť právny charakter aktov, ktoré by znamenali konečné rozhodnutie o uchovaní alebo zrušení režimu pozastavenia po uplynutí obdobia 12 mesiacov, ktoré stanovuje článok 4 návrhu nariadenia.

5.8 Keďže prijatie nariadenia o dočasnom pozastavení, o ktoré tu ide, prináleží Rade prostredníctvom osobitného právneho postupu, je logické, že sa to má byť tiež Rada, ktorá prijme konečné rozhodnutie, obmedzujúc tým delegovanú právomoc Komisie prijať akty týkajúce sa uvedeného dočasného odvolania pozastavenia na obdobie 12 mesiacov.

5.9 EHSV sa domnieva, že návrh pomôže zaručiť hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť, ako aj rovnosť príležitostí v rámci hospodárskej súťaže v Európskej únii a vykompenzuje trvalé znevýhodnenia geografického, prírodného, hospodárskeho, sociálneho a štrukturálneho charakteru, ktoré sú typické pre Kanárske ostrovy.

5.10 Predpokladané pozastavenie ciel je v súlade so zásadou proporcionality, ak sa zoberie do úvahy rozsah znevýhodnení Kanárskych ostrovov a vyjadrí sa z hľadiska miery dostupnosti, demografickej situácie a prípadne produktivity. EHSV sa domnieva, že pozastavenie ciel má viesť ku kompenzácii dodatočných nákladov súvisiacich s polohou ostrovov a že nepredstavuje faktor narúšajúci trh, ale práve naopak, je prvkom rovnováhy.

6. Konkrétne pripomienky

6.1 Keďže sa nedospelo k zmierneniu deficitu prístupnosti k európskemu kontinentu, predstavuje zavedenie diferencovaného hospodárskeho a daňového režimu nástroj dynamizujúci kanárske hospodárstvo, prostredníctvom ktorého sa mali vykompenzovať štrukturálne nevýhody, ktorým toto hospodárstvo čelí.

6.2 Veľkosť trhu kanárskeho hospodárstva a jeho podnikov neumožnila uplatniť politiky zamerané na synergiu medzi službami, ktoré sa týkajú surovín, pokiaľ ide o výrobné postupy, dopravu, predaj na vnútornom spotrebnom trhu a schopnosť vyvážať, čím sa podnikom neumožnilo dodať pridanú hodnotu udržateľným spôsobom alebo prostredníctvom vedľajších nákladov súvisiacich s dopytom (pri súčasnom využití úspor z rozsahu).

6.3 Všetky tieto faktory ostrovného charakteru a „dodatočné náklady“ vedú k tomu, že priemysel stráca konkurencieschopnosť voči ostatným trhom, ktoré sú v čoraz globalizovanejšom prostredí stále významnejšie vzhľadom na možnosť delokalizácie s dôsledkami, aké by pre kanárske hospodárstvo mal úpadok sektoru, ktorý vytvára stabilné kvalifikované pracovné miesta a v ktorom sa môžu ľahšie rozvíjať inovačné postupy.

6.4 Daňové a colné mechanizmy sa snažia kompenzovať „dodatočné náklady“ najvzdialenejších regiónov, ktorým musí čeliť priemysel. Podľa nedávnej štúdie dosahujú dodatočné náklady najvzdialenejšieho regiónu Kanárskych ostrovov 5 988 273 924 EUR, pričom 25 % z nich znáša priemysel.

6.5 Kanársky priemyselný sektor sa domnieva, že 32 % „dodatočných nákladov“ pripadá na tzv. nevyužitú výrobnú kapacitu, t.j. na „dodatočné náklady“ spôsobené neschopnosťou využiť výhody úspor z rozsahu vzhľadom na to, že kanárske podniky majú k dispozícii obmedzený miestny trh a majú ťažkosti s prístupom na vonkajšie trhy, keďže 25 % dodatočných nákladov pripadá na dopravu a 28 % na energiu.

V Bruseli 22. septembra 2011

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o poverení Úradu pre harmonizáciu vnútorného trhu (ochranné známky a vzory) určitými úlohami súvisiacimi s ochranou práv duševného vlastníctva vrátane zhromažďovania zástupcov verejného a súkromného sektora ako európskeho strediska pre sledovanie falšovania a pirátstva“

KOM(2011) 288 v konečnom znení – 2011/0135 (COD)

(2011/C 376/11)

Spravodajca: **Thomas McDONOGH**

Rada sa 15. júna 2011 a Európsky parlament 7. júna 2011 rozhodli podľa článku 114 a článku 118 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o poverení Úradu pre harmonizáciu vnútorného trhu (ochranné známky a vzory) určitými úlohami súvisiacimi s ochranou práv duševného vlastníctva vrátane zhromažďovania zástupcov verejného a súkromného sektora ako európskeho strediska pre sledovanie falšovania a pirátstva“

KOM(2011) 288 v konečnom znení – 2011/0135 (COD).

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 30. augusta 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 474. plenárnom zasadnutí 21. a 22. septembra 2011 (schôdza z 21. septembra) prijal 152 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 4 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 Výbor víta návrh Komisie týkajúci sa nariadenia o posilnení európskeho strediska pre sledovanie falšovania a pirátstva prostredníctvom poverenia Úradu pre harmonizáciu vnútorného trhu (OHIM) jeho povinnosťami. Činnosť tohto strediska pre sledovanie má zásadný význam pre európsky systém ochrany duševného vlastníctva a na vykonávanie svojich funkcií potrebuje viac zdrojov.

1.2 Výbor pracuje na osobitnom stanovisku k nedávno zverejnenému oznámeniu Komisie, v ktorom sa navrhuje stratégia pre jednotný trh pre práva duševného vlastníctva⁽¹⁾. Práva duševného vlastníctva sú kľúčovým predpokladom technologickej a obchodnej inovácie, od ktorej bude závisieť hospodárska obnova Európy a jej budúci rast⁽²⁾. Charakter spravovania práv duševného vlastníctva je tiež významný z hľadiska rozvoja európskej kultúry a kvality života občanov Európy.

1.3 Výbor sa domnieva, že stratégiu Európa 2020 na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu nemožno dosiahnuť bez vytvorenia skutočného jednotného

trhu pre duševné vlastníctvo. Výbor už veľa rokov požaduje harmonizáciu európskych a vnútroštátnych pravidiel s cieľom podporiť inováciu, tvorivosť a prosperitu občanov a tiež iniciatívy, ktoré prinášajú diela, tovary a služby dostupné čo najširšiemu okruhu ľudí⁽³⁾.

1.4 Výbor vo všeobecnosti súhlasí s navrhovaným nariadením o poverení úradu OHIM úlohami a činnosťami spojenými s riadením európskeho strediska pre sledovanie falšovania a pirátstva, vrátane tých, ktoré sa týkajú autorského práva a s ním súvisiacich práv a tiež patentov. EHSV súhlasí s tým, že návrh na poverenie úradu OHIM ako existujúcej agentúry EÚ týmito úlohami by umožnil, aby stredisko pre sledovanie falšovania a pirátstva čerpalo z existujúcich odborných poznatkov OHIM v oblasti duševného vlastníctva, jeho zdrojov a finančných prostriedkov a aby začalo rýchlo fungovať. Výbor zároveň vyjadruje potešenie nad tým, že z rozpočtového hľadiska by to predstavovalo nákladovo efektívne riešenie.

1.5 Výbor v zásade súhlasí s tým, aby sa v návrhu rozšíril rad úloh, ktoré by mal OHIM vykonávať vo vzťahu k

⁽¹⁾ KOM(2011) 287 v konečnom znení – „Jednotný trh pre práva duševného vlastníctva“.

⁽²⁾ Pozri dokumenty: Stratégia Európa 2020 [KOM(2010) 2020 v konečnom znení], Ročný prieskum rastu [KOM(2011) 11 v konečnom znení], Digitálna agenda pre Európu [KOM(2010) 245 v konečnom znení], Akt o jednotnom trhu [KOM(2011) 206 v konečnom znení] a Unia inovácií [KOM(2010) 546 v konečnom znení].

⁽³⁾ Ú. v. ES C 116, 28.4.1999, s. 35; Ú. v. ES C 155, 29.5.2001, s. 80; Ú. v. ES C 221, 7.8.2001, s. 20; Ú. v. EÚ C 32, 2.2.2004, s. 15; Ú. v. EÚ C 108, 30.4.2004, s. 23; Ú. v. EÚ C 324, 30.12.2006, s. 7; Ú. v. EÚ C 256, 27.10.2007, s. 3; Ú. v. EÚ C 182, 4.8.2009, s. 36; Ú. v. EÚ C 218, 11.9.2009, s. 8; Ú. v. EÚ C 228, 22.9.2009, s. 52; Ú. v. EÚ C 306, 16.12.2009, s. 7; Ú. v. EÚ C 18, 19.1.2011, s. 105; Ú. v. EÚ C 54, 19.2.2011, s. 58.

stredisku pre sledovanie falšovania a pirátstva, aj na informovanie verejnosti a subjektov pôsobiacich v oblasti presadzovania práva o dôležitosti práv duševného vlastníctva a o tom, ako ich čo najlepšie chrániť, ďalej na skúmanie falšovania a regulácie práv duševného vlastníctva a na zlepšenie on-line výmeny informácií s cieľom posilniť presadzovanie práva.

1.6 Výbor však jednoznačne zastáva názor, že by mal byť zaradený do zoznamu organizácií, ktorých zástupcovia budú prizývaní na stretnutia strediska pre sledovanie falšovania a pirátstva, ako sa stanovuje v článku 4 nariadenia.

1.7 Výbor zároveň rozhodne požaduje, aby bol v článku 8 nariadenia výslovne uvedený spolu s Radou a Európskym parlamentom ako adresát hodnotiacej správy o uplatňovaní nariadenia.

1.8 Významnú úlohu pri presadzovaní práv duševného vlastníctva zohrávajú vnútroštátne úrady pre duševné vlastníctvo. EHSV víta odporúčanie Komisie, aby sa na tieto úrady vzťahovala formulácia o prizývaní „zástupcov verejných správ, orgánov a organizácií, ktoré sa zaoberajú ochranou práv duševného vlastníctva“ (uvedených v článku 4 ods. 1) na stretnutia strediska pre sledovanie falšovania a pirátstva.

1.9 Rýchle, neustranné a konzistentné riešenie sporov, ktoré by súviseli s obvineniami z falšovania a pirátstva, by zvýšili dôveru v právo duševného vlastníctva a zlepšili podmienky jeho presadzovania. Výbor preto vyzýva Komisiu, aby v článku 2 poverila úrad OHIM špecifickou úlohou prispievať k zlepšeniu informovanosti o osvedčených postupoch týkajúcich sa riešenia sporov v oblasti práv duševného vlastníctva a k ich lepšiemu pochopeniu, pričom by sa pozornosť sústredila aj na príslušnú judikatúru členských štátov. Napriek tomu by sa nemalo brániť možnosti obrátiť sa na príslušné súdy.

1.10 Výbor sa neskôr rád podrobnejšie vyjadrí k spravovaniu kolektívnych práv v EÚ. Úrad OHIM by však mohol značne prispieť k zlepšeniu podmienok na presadzovanie autorského práva tým, že by zbieral informácie o rôznych postupoch organizácií kolektívnej správy autorského práva z celej EÚ. Výbor žiada Komisiu, aby zväžila zaradenie takéhoto hľadiska do článku 2 nariadenia.

2. Súvislosti

2.1 Práva duševného vlastníctva, ktoré zahŕňajú patenty, ochranné známky, vzory a zemepisné označenia, ako aj autorské právo (práva autora) a práva súvisiace s autorským právom (pre umelcov, producentov a vysielateľov), predstavujú základ hospodárstva EÚ a rozhodujúcu hnaciu silu jej ďalšieho rastu.

2.2 V roku 2009 dosahovala hodnota 10 najrenomovanejších značiek v krajinách EÚ v priemere takmer 9 % HDP. Kreatívny priemysel založený na autorskom práve, ako je softvér, vydávanie kníh a novín, hudba a film, prispel v roku 2006

k HDP EÚ 3,3 %, pričom tento priemysel tvorí približne 1,4 milióna malých a stredných podnikov, čo predstavuje 8,5 milióna pracovných miest. Zamestnanosť v odvetviach znalostnej ekonomiky vzrástla v období rokov 1996 až 2006 o 24 %, pričom v iných odvetviach to bolo len o 6 %.

2.3 Rôzne štúdie uverejnené priemyselným sektorom a medzinárodnými organizáciami potvrdzujú stály rast obchodu s falšovaným a pirátskym tovarom a vyplýva z nich, že tento obchod:

— značne znižuje investície do inovácií a ničí pracovné miesta ⁽⁴⁾,

— ohrozuje zdravie a bezpečnosť európskych spotrebiteľov ⁽⁵⁾,

— vytvára vážne problémy európskym MSP ⁽⁶⁾,

— vedie k strate daňových príjmov vzhľadom na zníženie objemu deklarovaných predajov ⁽⁷⁾,

— je atraktívny pre organizovanú trestnú činnosť ⁽⁸⁾.

2.4 V roku 2009 Rada ⁽⁹⁾ a Komisia ⁽¹⁰⁾ zriadili európske stredisko pre sledovanie falšovania a pirátstva s cieľom zlepšiť chápanie porušovania práv duševného vlastníctva (ďalej len „stredisko pre sledovanie“).

2.5 Stredisko pre sledovanie je centrom zhromažďovania, monitorovania a poskytovania informácií a údajov o akomkoľvek porušovaní práv duševného vlastníctva a slúži ako platforma spolupráce zástupcov vnútroštátnych orgánov a zainteresovaných strán s cieľom vymieňať si myšlienky a odborné poznatky o najlepších postupoch, vytvárať spoločné stratégie presadzovania týchto práv a vydávať odporúčania politikom.

⁽⁴⁾ Pozri TERA Consultants: „Building a Digital Economy“, marec 2010, <http://www.iccwbo.org/bascap/id35360/index.html>.

⁽⁵⁾ Európska komisia, Generálne riaditeľstvo pre dane a colnú úniu: „Správa o colnom presadzovaní práv duševného vlastníctva v EÚ – 2009“, pozri http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/customs/customs_controls/counterfeit_piracy/statistics/statistics_2009.pdf.

⁽⁶⁾ Pozri Technopolis (2007): „Vplyv falšovania na MSP v EÚ“, http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/industry/doc/Counterfeiting_Main%20Report_Final.pdf.

⁽⁷⁾ Pozri Frontier Economics (máj 2009): „Vplyv falšovania na vlády a spotrebiteľov“, <http://www.iccwbo.org/uploadedFiles/BASCAP/Pages/Impact%20of%20Counterfeiting%20on%20Governments%20and%20Consumers%20-%20final%20doc.pdf-%20Final%20doc.pdf>.

⁽⁸⁾ UNICRI, „Counterfeiting: a global spread“, 2008, <http://counterfeiting.unicri.it/report2008.php>.

⁽⁹⁾ Uznesenie Rady z 25. septembra 2008 (Ú. v. EÚ C 253, 4.10.2008, s. 1).

⁽¹⁰⁾ Oznámenie Komisie z 11. septembra 2009: „Zvyšovanie účinnosti presadzovania práv duševného vlastníctva na vnútornom trhu“, KOM(2009) 467 v konečnom znení.

2.6 Hoci je čoraz potrebné, aby stredisko pre sledovanie robilo viac, nie je priestor na rozšírenie jeho pôsobnosti a rozvoj jeho operačných činností, pričom obidve uvedené skutočnosti si vyžadujú udržateľnú infraštruktúru, pokiaľ ide o ľudské zdroje, financovanie a IT vybavenie, ako aj o prístup k potrebným odborným poznatkom.

2.7 Komisia navrhla komplexnú novú stratégiu v oblasti práv duševného vlastníctva⁽¹¹⁾, ktorá je súčasťou celkovej agendy na podporu udržateľného rastu a pracovných miest na jednotnom trhu a na zlepšenie konkurencieschopnosti Európy na celosvetovej úrovni. Táto stratégia dopĺňa stratégiu Európa 2020, Akt o jednotnom trhu⁽¹²⁾ a Digitálnu agendu pre Európu a je ich dôležitou súčasťou.

2.8 V nedávno zverejnenom oznámení, ku ktorému výbor práve vypracúva osobitné stanovisko, Komisia uvádza, že má v úmysle vytvoriť jednotný trh pre práva duševného vlastníctva⁽¹³⁾. Jedným z prvých hmatateľných výsledkov tejto stratégie v oblasti práv duševného vlastníctva je navrhované nariadenie o posilnení európskeho strediska pre sledovanie falšovania a pirátstva prostredníctvom poverenia Úradu pre harmonizáciu vnútorného trhu (OHIM) jeho úlohami. Stredisko pre sledovanie tak bude môcť zväčšiť rozsah svojich činností, ako aj čerpať z odborných poznatkov úradu OHIM týkajúcich sa duševného vlastníctva a zo značných skúseností s ochrannými známkami a vzormi.

2.9 Článok 2 navrhovaného nariadenia obsahuje rozsiahly zoznam úloh a činností, ktorými má byť OHIM poverený. Patrí medzi ne zvyšovanie schopnosti presadzovať práva v celej Únii, zvyšovanie informovanosti občanov o dosahu porušovania práv duševného vlastníctva a zlepšovanie všeobecných podmienok na účinné presadzovanie týchto práv.

2.10 Komisia vykonala posúdenie vplyvu týkajúce sa rôznych možností na zvýšenie schopnosti strediska pre sledovanie, pokiaľ ide o splňanie potrieb súvisiacich s novou stratégiou v oblasti práv duševného vlastníctva⁽¹⁴⁾. Z posúdenia vplyvu vyplýva, že presun strediska pre sledovanie do správy OHIM by bolo prednostným riešením vzhľadom na to, že OHIM má potrebné finančné zdroje a štruktúry a bude schopný zabezpečiť plnenie cieľov tohto strediska hneď po zmene a doplnení základného nariadenia.

3. Pripomienky

3.1 Výbor zjednocuje rozličné hospodárske a sociálne záujmy v EÚ vrátane všetkých aktérov občianskej spoločnosti a spájaním rôznych uhlov pohľadu a skúseností svojich členov zohráva táto jedinečná inštitúcia významnú úlohu pri úvahách o politických opatreniach a ich formulovaní. Okrem toho Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru veľmi záleží

na ochrane práv duševného vlastníctva a počas uplynulých rokov usilovne prispieval k vytváraniu európskej politiky v oblasti práv duševného vlastníctva. Výbor preto vyjadruje svoje veľké prekvapenie a rozčarovanie nad tým, že v navrhovanom článku 4 nariadenia nie je uvedený medzi organizáciami, ktorých zástupcovia budú prizývaní na stretnutia strediska pre sledovanie. Tento nedostatok by sa mal napraviť, aby sa tak zabezpečilo, že EHSV bude môcť prispievať k činnosti strediska pre sledovanie a k vedomostiam, ktoré toto stredisko rozvíja.

3.2 Stredisko pre sledovanie by sa malo skladať zo zástupcov rôznych organizácií občianskej spoločnosti vrátane organizácií zamestnávateľov, odborov, autorských organizácií a organizácií zastupujúcich záujmy spotrebiteľov.

3.3 Výbor však jednoznačne zastáva názor, že by mal byť v článku 8 nariadenia uvedený spolu s Radou a Európskym parlamentom ako adresát hodnotiacej správy o uplatňovaní nariadenia.

3.4 Medzi škody spôsobené slabým spravovaním a presadzovaním práv duševného vlastníctva patrí financovanie zločineckých a teroristických sietí – pranie špinavých peňazí a falšovanie predstavujú trestné činy, proti ktorým je potrebné rázne bojovať. Stredisko pre sledovanie musí medzi svoje aktivity zaradiť štúdie o charaktere a rozsahu trestnej činnosti.

3.5 Konzistentné presadzovanie práv duševného vlastníctva si vyžaduje intenzívnejšiu a lepšiu administratívnu spoluprácu v boji proti falšovaniu a pirátstvu, ktorá povedie ku skutočnému partnerstvu na dosiahnutie vnútorného trhu bez hraníc. V tejto súvislosti je nevyhnutné vytvoriť efektívnu sieť kontaktných bodov po celej Európskej únii.

3.6 Občania a podniky v každom členskom štáte musia vedieť, ktorú organizáciu majú kontaktovať, pokiaľ ide o informácie a podporu súvisiacu s presadzovaním práv duševného vlastníctva. Vnútroštátne úrady pre duševné vlastníctvo by malo stredisko pre sledovanie propagovať ako primárne kontaktné body pri presadzovaní práv duševného vlastníctva v každom členskom štáte.

3.7 Berúc náležitý ohľad na zásadu subsidiarity, členské štáty by mali tieto vnútroštátne úrady pre duševné vlastníctvo začleniť medzi organizácie, ktorých zástupcovia budú v súlade s navrhovaným článkom 4 ods. 1 prizývaní na stretnutia strediska pre sledovanie. Ich zapojenie by zvýšilo praktickú odbornosť strediska pre sledovanie a schopnosť presadzovať práva v celej EÚ.

3.8 Všetkým príslušným agentúram, všetkým vnútroštátnym úradom pre duševné vlastníctvo bude musieť byť k dispozícii účinná a rýchla elektronická sieť výmeny informácií o porušovaní práv duševného vlastníctva. Vytvorenie takejto siete by malo byť prioritou strediska pre sledovanie.

⁽¹¹⁾ KOM(2011) 287 v konečnom znení – „Jednotný trh pre práva duševného vlastníctva“.

⁽¹²⁾ KOM(2011) 206 v konečnom znení: Akt o jednotnom trhu – Dvanásť hybných síl podnecovania rastu a posilňovania dôvery – „Spoločne za novú rásť“.

⁽¹³⁾ KOM(2011) 287 v konečnom znení.

⁽¹⁴⁾ SEK(2011) 612 v konečnom znení: „Posúdenie vplyvu – sprievodný dokument k návrhu nariadenia o poverení Úradu pre harmonizáciu ...“

3.9 Spory týkajúce sa vlastníctva práv duševného vlastníctva a žaloby za falšovanie a pirátstvo je často ťažké vyriešiť. Podľa článku 2 ods. 2 navrhovaného nariadenia by OHIM mohol zbierať a porovnávať judikatúru o sporoch týkajúcich sa práv duševného vlastníctva a prispieť k zlepšeniu riešenia sporov v rámci EÚ, čo by nemalo brániť možnosti obrátiť sa na príslušné súdy.

3.10 Úrad pre harmonizáciu vnútorného trhu by mal predovšetkým ponúkať podporu zameranú špecificky na malé a stredné (priemyselné) podniky, ktoré sú často obeťami falšovania, a tak zaistiť, aby boli lepšie informované o svojich právach. Ak má byť stratégia Európa 2020 úspešná, musíme sa viac zamerať na rozvoj začínajúcich podnikov, ako aj malých a stredných podnikov.

3.11 Nariadenie o poverení úradu OHIM určitými úlohami súvisiacimi s ochranou práv duševného vlastníctva nesie zámer zlepšiť podmienky presadzovania práv duševného vlastníctva v celej Únii a zhromažďovať relevantné informácie, vrátane judikatúry, ktoré môžu pomôcť dosiahnuť tento cieľ. V tejto súvislosti je dôležité, aby OHIM zbieral informácie o postupoch organizácií kolektívnej správy a príslušnej judikatúre týkajúcej sa sporov v oblasti autorského práva, a to s cieľom zlepšiť chápanie problémov spôsobených nedostatočnou reguláciou a informovanosť o nich.

V Bruseli 21. septembra 2011

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o určitých povolených spôsoboch použitia osirotených diel“

KOM(2011) 289 v konečnom znení – 2011/0136 (COD)

(2011/C 376/12)

Spravodajca: **Thomas McDONOGH**

Rada (15. júna 2011) a Európsky parlament (7. júna 2011) sa rozhodli podľa článku 114 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o určitých povolených spôsoboch použitia osirotených diel“

KOM(2011) 289 v konečnom znení – 2011/0136 (COD).

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 30. augusta 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 474. plenárnom zasadnutí 21. a 22. septembra 2011 (schôdza z 21. septembra) prijal 131 hlasmi za, pričom 3 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Výbor víta návrh Komisie týkajúci sa smernice o používaní osirotených diel. Úspešná realizácia tejto iniciatívy podporí rozvoj digitálnych knižníc, ako je Europeana⁽¹⁾, a ďalších verejných inštitúcií plniacich úlohy verejného záujmu, ktoré sú uvedené v článku 1 ods. 1 navrhovanej smernice, prostredníctvom ktorých majú občania prístup k rozmanitému a bohatému európskemu kultúrnemu dedičstvu.

1.2 EHSV pripravuje osobitné stanovisko o nedávnom oznámení Komisie, v ktorom navrhuje stratégiu pre vytvorenie skutočného jednotného trhu práv duševného vlastníctva.⁽²⁾ Práva duševného vlastníctva sú hlavným predpokladom technologických a obchodných inovácií, od ktorých bude závisieť hospodárska obnova Európy a jej budúci rast⁽³⁾. Spôsob spravovania práv duševného vlastníctva je rozhodujúci aj pre úspešný rozvoj európskej kultúry a kvalitu života európskych občanov.

1.3 Výbor sa domnieva, že ciele stratégie Európa 2020 na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu nemožno dosiahnuť bez vytvorenia skutočného jednotného trhu práv duševného vlastníctva. EHSV už dlhé roky požaduje harmonizáciu európskych a národných pravidiel na podporu

inovácií, tvorivosti a prosperity občanov, pričom zároveň podporuje aj iniciatívy zamerané na sprístupnenie diel, tovaru a služieb čo najväčšiemu počtu ľudí⁽⁴⁾.

1.4 Výbor vo všeobecnosti súhlasí s navrhovanou smernicou, ktorá sa týka vytvorenia právneho rámca na zabezpečenie zákonného cezhraničného on-line prístupu k osiroteným dielam⁽⁵⁾. EHSV vo svojom stanovisku na tému „Digitálna agenda pre Európu“⁽⁶⁾ dôrazne podporil opatrenia, akým je zavedenie tohto rámca, ktorý by sa zaoberal problémami kultúrnej a hospodárskej roztrieštenosti na jednotnom trhu.

1.5 EHSV jednoznačne podporuje digitalizáciu a rozsiahle šírenie európskeho kultúrneho dedičstva⁽⁷⁾. Je presvedčený o tom, že sprístupnenie týchto materiálov on-line je kľúčovou súčasťou rozvoja znalostnej ekonomiky v Európe a má zásadný význam z hľadiska umožnenia bohatého a rozmanitého kultúrneho života občanom. Z tohto dôvodu výbor víta skutočnosť, že Komisia navrhuje smernicu, ktorá sa venuje špecifickej problematike osirotených diel.

⁽¹⁾ Europeana umožňuje ľuďom študovať digitalizované materiály európskych múzeí, knižníc, archívov a audiovizuálnych zbierok. Tento projekt, ktorý financuje Európska komisia, bol spustený v roku 2008 s cieľom sprístupniť verejnosti európske kultúrne a vedecké dedičstvo. Pozri: www.europeana.eu.

⁽²⁾ KOM(2011) 287 v konečnom znení, „Jednotný trh pre práva duševného vlastníctva“.

⁽³⁾ Pozri: Stratégia Európa 2020 (KOM (2010) 2020 v konečnom znení), Ročný prieskum rastu za rok 2011 (KOM (2011) 11 v konečnom znení), Digitálna agenda pre Európu (KOM (2010) 245 v konečnom znení), Akt o jednotnom trhu (KOM (2011) 206 v konečnom znení) a Únia inovácií (KOM (2010) 546 v konečnom znení).

⁽⁴⁾ Ú. v. ES C 116, 28.4.1999, s. 35; Ú. v. ES C 155, 29.5.2001, s. 80; Ú. v. ES C 221, 7.8.2001, s. 20; Ú. v. EÚ C 32, 2.2.2004, s. 15; Ú. v. EÚ C 108, 30.4.2004, s. 23; Ú. v. EÚ C 324, 30.12.2006, s. 7; Ú. v. EÚ C 256, 27.10.2007, s. 3; Ú. v. EÚ C 182, 4.8.2009, s. 36; Ú. v. EÚ C 218, 11.9.2009, s. 8; Ú. v. EÚ C 228, 22.9.2009, s. 52; Ú. v. EÚ C 306, 16.12.2009, s. 7; Ú. v. EÚ C 18, 19.1.2011, s. 105; Ú. v. EÚ C 54, 19.2.2011, s. 58.

⁽⁵⁾ Za osirotené diela sa považujú napríklad knihy a články v novinách alebo časopisoch, ktoré sú ešte chránené autorským právom, avšak ich nositeľov, ktorí by mohli povoliť ich využitie, nie je možné nájsť. Patria sem aj kinematografické a audiovizuálne diela. Osirotené diela sa nachádzajú v zbierkach európskych knižníc.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 54, 19.2.2011, s. 58.

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 324, 30.12.2006, s. 7; Ú. v. EÚ C 182, 4.8.2009, s. 36; Ú. v. EÚ C 228, 22.9.2009, s. 52; Ú. v. EÚ C 18, 19.1.2011, s. 105; Ú. v. EÚ C 54, 19.2.2011, s. 58.

1.6 EHSV uznáva, že je nevyhnutné prijať smernicu, pretože iba veľmi málo členských štátov implementovalo právne predpisy týkajúce sa osirotených diel a všetky súčasné vnútroštátne právne predpisy obmedzujú prístup len na občanov sídliačich na území daného štátu.

1.7 Výbor v zásade súhlasí s prístupom založeným na štyroch pilieroch, ktorý sa navrhuje v smernici:

- stanovenie pravidiel na zisťovanie, či ide o osirotené dielo, dôsledným vyhľadávaním nositeľov autorských práv,
- uznanie statusu osiroteného diela v prípade, ak sa nepodari nájsť nositeľa autorských práv,
- vymedzenie možností využitia osirotených diel, vrátane ich šírenia do všetkých členských štátov,
- vzájomné uznávanie statusu osiroteného diela medzi všetkými členskými štátmi.

1.8 Na uľahčenie efektívneho vyhľadávania nositeľov autorských práv a rozsiahleho šírenia osirotených diel má v každom odvetví zásadný význam dostupnosť on-line databáz a registrov práv, podobných nástroju, ktorý existuje v oblasti vydávania kníh⁽⁸⁾. EHSV vyzýva Komisiu, aby uľahčila prácu zastupiteľských organizácií pri vytváraní týchto nástrojov.

1.9 EHSV sa domnieva, že členské štáty by mali vo svojich krajinách viesť register databáz, ktoré sú oficiálne schválené na zaznamenávanie výsledkov dôsledného vyhľadávania uskutočneného na ich území, tak ako to stanovuje článok 3 ods. 4 smernice. Tento register by pomohol inštitúciám v iných členských štátoch EÚ pri overovaní, či ide o oficiálne a dôveryhodné zdroje.

1.10 Výbor upozorňuje Komisiu na význam tradičnej hudby, ústneho podania, fotografií a kinematografických diel pre kultúrne dedičstvo EÚ a žiada, aby sa s takýmto zvukovými a obrazovými záznamami v archívoch akejkoľvek z inštitúcií uvedených v článku 1 ods. 1 zaoberalo pri identifikácii a zverejňovaní osirotených diel rovnako. Výbor pripomína, že článok 11 smernice obsahuje možnosť začleniť do rozsahu uplatňovania smernice predmety ochrany, ktoré v súčasnosti nie sú doňho zahrnuté, predovšetkým zvukové záznamy a samostatné fotografie a vyzýva Komisiu, aby ich zahrnula čo najskôr.

1.11 EHSV tiež víta snahu Komisie o uzavretie memoranda o porozumení medzi knižnicami, vydavateľmi, autormi a organizáciami kolektívnej správy s cieľom uľahčiť udeľovanie

licencií na digitalizáciu a sprístupnenie diel, ktoré už nie sú komerčne dostupné⁽⁹⁾.

2. Súvislosti

2.1 Komisia navrhla stratégiu týkajúcu sa práv duševného vlastníctva⁽¹⁰⁾ ako súčasť celkového programu na podporu udržateľného rastu a zamestnanosti na jednotnom trhu a zvýšenie európskej konkurencieschopnosti v celosvetovom meradle. Táto stratégia dopĺňa stratégiu Európa 2020, Akt o jednotnom trhu⁽¹¹⁾ a Digitálnu agendu pre Európu a je ich dôležitou súčasťou.

2.2 V nedávno zverejnenom oznámení, ku ktorému výbor práve pripravuje osobitné stanovisko, Komisia uvádza, že má v úmysle vytvoriť jednotný trh pre práva duševného vlastníctva⁽¹²⁾. Medzi prvé výsledky tejto stratégie pre práva duševného vlastníctva patrí navrhovaná smernica zameraná na zjednotenie systému udeľovania licencií pre osirotené diela, vďaka čomu bude množstvo kultúrnych diel dostupných on-line vo všetkých členských štátoch. Zároveň sa tým uľahčí rozvoj európskych digitálnych knižníc, ktoré uschovávajú a šíria bohaté európske kultúrne a intelektuálne dedičstvo.

2.3 Digitalizácia a šírenie osirotených diel predstavuje osobitnú výzvu z kultúrneho aj hospodárskeho hľadiska. Ak nie je známy nositeľ práv, užívatelia nemôžu získať požadované povolenie (napríklad nie je možné digitalizovať knihu). Osirotené diela tvoria podstatnú časť zbierok európskych kultúrnych inštitúcií: napríklad Britská knižnica odhaduje, že 40 % z jej zbierok chránených autorským právom (spolu 150 miliónov diel) sú osirotené diela.

2.4 Komisia v súčasnosti navrhuje smernicu, ktorá má všetkým členským štátom poskytnúť spoločné pravidlá týkajúce sa zaoberania s osirotenými dielami. Jej cieľom je uľahčiť rozsiahle projekty digitalizácie, ktoré vyžaduje Digitálna agenda pre Európu.

2.5 Komisia vykonala hodnotenie vplyvu a zvažila šesť rôznych možností, ako pristupovať k iniciatíve týkajúcej sa osirotených diel⁽¹³⁾. Dospela k záveru, že najlepším riešením je prístup založený na vzájomnom uznávaní statusu osirotených diel medzi členskými štátmi. Tento prístup umožňuje knižniciam a ostatným príjemcom uvedeným v článku 1 ods. 1 navrhovanej smernice využívať právnu istotu, ak ide o „status osiroteného diela“ v prípade konkrétneho diela. Vzájomným uznávaním sa navyše zaistí, že osirotené diela, ktoré sa nachádzajú v digitálnej knižnici, budú dostupné všetkým občanom v celej Európe.

⁽⁹⁾ Pozri IP/11/630, Brusel 24. mája 2011.

⁽¹⁰⁾ KOM(2011) 287 v konečnom znení, „Jednotný trh pre práva duševného vlastníctva“.

⁽¹¹⁾ KOM(2011) 206 v konečnom znení, Akt o jednotnom trhu. Dvanásť hybných síl podnecovania rastu a posilňovania dôvery. „Spoločne za nový rast“.

⁽¹²⁾ KOM(2011) 287 v konečnom znení.

⁽¹³⁾ SEC(2011) 615 final „Impact assessment on the cross-border online access to orphan works“ (nie je k dispozícii v slovenčine).

⁽⁸⁾ ARROW – Accessible Registries of Rights Information and Orphan Works (Prístupný register informácií o autorských právach a osirotených dielach) – je projektom združenia európskych národných knižníc, vydavateľov a organizácií kolektívnej správy, v ktorom sú zastúpení aj autori prostredníctvom hlavných európskych združení autorov a národných organizácií. Pozri: www.arrow-net.eu.

2.6 Smernica sa opiera o štyri piliere:

- i. Po prvé, na stanovenie statusu „osiroteneho diela“ sa od knižníc, vzdelávacích zariadení, múzeí alebo archívov, inštitúcií zaoberajúcich sa filmovým dedičstvom a verejnoprávnych rozhlasových a televíznych organizácií vyžaduje, aby najprv vykonali dôsledné vyhľadávanie v členskom štáte, v ktorom sa dielo uverejnilo prvýkrát, a to v súlade s požiadavkami ustanovenými v navrhovanej smernici.
- ii. Keď sa na základe dôsledného vyhľadávania ustanoví, že dielo má „status osiroteneho diela“, príslušné dielo sa bude považovať za osirotené dielo v celej EÚ, vďaka čomu nebude potrebné viacnásobné dôsledné vyhľadávanie.
- iii. Na základe toho bude možné sprístupniť osirotené diela online na kultúrne a vzdelávacie účely bez predchádzajúceho súhlasu v prípade, keď vlastník diela neukončí status osiroteneho diela. Ak sa tak stane, mal by byť nositeľom práv, ktorí sa k svojim dielam prihlásia, vyplatená odmena. Táto odmena by mala zohľadňovať druh diela a jeho konkrétne použitie.
- iv. vzájomné uznávanie statusu osiroteneho diela medzi všetkými členskými štátmi.

3. Pripomienky

3.1 Výbor je presvedčený o tom, že je dôležité, aby sa všetky politické iniciatívy v oblasti práv duševného vlastníctva snažili dosiahnuť vyváženosť medzi právami tvorcov a vlastníkov a záujmami užívateľov a konečných spotrebiteľov, aby sa tak diela sprístupnili čo najväčšiemu počtu osôb a v každom členskom štáte.

3.2 V záujme uľahčenia vyhľadávania práv duševného vlastníctva by mohla Komisia zverejniť a pravidelne aktualizovať zoznam inštitúcií uvedených v článku 1 ods. 1 smernice, ktoré majú na starosti osirotené diela.

3.3 Okrem toho je potrebné, aby si tieto inštitúcie mohli overiť, či zdroj záznamu dôsledného vyhľadávania v inom štáte EÚ je oficiálny a dôveryhodný. Členské štáty by preto mali vo svojich krajinách viesť register databáz, ktoré sú oficiálne schválené na zaznamenávanie výsledkov dôsledného vyhľadávania uskutočneného na ich území, tak ako to stanovuje článok 3 ods. 4 smernice.

3.4 Výbor pripomína, že článok 11 smernice obsahuje možnosť začleniť do rozsahu uplatňovania smernice predmety ochrany, ktoré v súčasnosti nie sú doňho zahrnuté, predovšetkým zvukové záznamy a samostatné fotografie. Bez ohľadu na túto doložku o preskúmaní tak treba urobiť teraz, aby boli tieto kultúrne diela čoskoro zverejnené.

3.4.1 Tradičná hudba a ústne podanie sú veľmi dôležité pre kultúrne dedičstvo Európy a v celej EÚ existuje bohatý archív záznamov, a to nielen vo verejnoprávnych vysielacích organizáciách, ale aj v ďalších inštitúciách uvedených v článku 1 ods. 1. Na všetky tieto zvukové a audiovizuálne materiály by sa mali vzťahovať rovnaké pravidlá pre vyhľadávanie, klasifikáciu a používanie, aké sa vzťahujú na ostatné diela uvedené v článku 1 ods. 2 smernice.

3.4.2 Rovnako aj fotografický a kinematografický materiál je mimoriadnym zdrojom informácií pre spoznanie a pochopenie európskej civilizácie. Tam, kde je možné zaradiť takéto diela medzi osirotené diela, by sa malo vyvinúť úsilie na uvoľnenie tohto materiálu z neprístupných archívov verejných inštitúcií.

V Bruseli 21. septembra 2011

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o európskej normalizácii, ktorým sa menia a dopĺňajú smernice Rady 89/686/EHS a 93/15/EHS a smernice Európskeho parlamentu a Rady 94/9/ES, 94/25/ES, 95/16/ES, 97/23/ES, 98/34/ES, 2004/22/ES, 2007/23/ES, 2009/105/ES a 2009/23/ES“

KOM(2011) 315 v konečnom znení – 2011/0150 (COD)

(2011/C 376/13)

Spravodajca: **Antonello PEZZINI**

Rada 24. júna 2011 a Európsky parlament 23. júna 2011 rozhodli podľa článku 114 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o európskej normalizácii, ktorým sa menia a dopĺňajú smernice Rady 89/686/EHS a 93/15/EHS a smernice Európskeho parlamentu a Rady 94/9/ES, 94/25/ES, 95/16/ES, 97/23/ES, 98/34/ES, 2004/22/ES, 2007/23/ES, 2009/105/ES a 2009/23/ES“

KOM(2011) 315 v konečnom znení – 2011/0150 (COD).

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru, prijala svoje stanovisko 30. augusta 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 474. plenárnom zasadnutí 21. a 22. septembra 2011 (schôdza z 21. septembra) prijal 121 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 5 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) podporuje iniciatívu Európskej komisie zameranú na revíziu európskeho systému normalizácie s cieľom zachovať jeho početné úspešné prvky, napraviť chyby a zamerať sa na správnu rovnováhu medzi medzinárodnými, európskymi a národnými aspektmi a zabezpečiť vysokú kvalitatívnu úroveň na medzinárodnom poli.

1.2 Výbor je presvedčený, že je potrebné vytvoriť pružný a dynamický právny a regulačný rámec EÚ s cieľom optimalizovať prínos európskej technickej normalizácie zameranej na podporu konkurencieschopnosti, inovácie a rastu.

1.3 Výbor zdôrazňuje význam európskej normalizácie pre fungovanie a konsolidáciu vnútorného trhu, osobitne v oblastiach zdravia, bezpečnosti, ochrany životného prostredia, spotrebiteľov a interoperability, čo sú oblasti, v ktorých sa stále viac využívajú informačné a komunikačné technológie (IKT).

1.4 Výbor pokladá za nevyhnutné prispôsobiť rytmus a lehoty prípravy noriem a rozšíriť ich pôsobnosť na odvetvie služieb a informačných a komunikačných technológií, a pritom venovať osobitnú pozornosť kvalite, bezpečnosti a objemu noriem a využívať internetové platformy na konzultácie a výmenu informácií.

1.5 Podľa výboru by sa špecifikácie prijímané medzinárodným fórom a/alebo konzorciami v odvetví IKT mali prijívať

až po procese overovania, ktorý uskutočnia európske normalizačné orgány za účasti zástupcov malých a stredných podnikov, aktérov z oblasti životného prostredia, pracovníkov a organizácií zastupujúcich výrazné sociálne záujmy.

1.6 EHSV víta zjednodušenie systémov pridelovania finančných prostriedkov na základe príslušného právneho základu európskym normalizačným orgánom, medzinárodným normalizačným orgánom a iným orgánom povereným normalizáciou formou spolupráce, ako aj európskym organizáciám zastupujúcim zainteresované strany.

1.7 EHSV odporúča vypracovať spoločný programový dokument, ktorý by zaručil súlad, koordináciu a reagoval na budúce ciele trhu. Z tohto hľadiska by bolo potrebné, aby sa všetky subjekty zainteresované na príprave ročného programu zapojili do prípravy pracovných programov európskymi normalizačnými orgánmi, inými štruktúrami vývoja odvetvových technických špecifikácií (IKT), príslušnými oddeleniami Európskej komisie a normalizačnými orgánmi členských štátov.

1.8 Výbor okrem toho zdôrazňuje, že je dôležité, aby boli rýchlo pripravené aktualizované technické normy pre odvetvie služieb, ktoré sa bude ďalej rozvíjať ako nosný prvok inovácie hospodárstva do roku 2020. Zároveň upozorňuje na to, že by sa mal zohľadniť osobitný charakter služieb a že sa nemôže automaticky kopírovať model normalizácie používaný pri tovaroch. Pri ďalšom vývoji noriem v odvetví služieb sa musia zohľadniť potreby trhu a spoločnosti.

1.9 EHSV pokladá za dôležité zabezpečiť stabilné viacročné plánovanie financovania európskeho systému normalizácie a znepokojuje ho, že Komisia vyčlenenie rozpočtových prostriedkov na toto opatrenie navrhla len na rok 2013.

1.10 Výbor odporúča maximálnu interakciu medzi procesmi technickej normalizácie a európskymi programami pre výskum a inováciu s cieľom umožniť rýchle uplatnenie nových technológií, z čoho by malo európske hospodárstvo konkurenčné výhody na svetovom trhu.

1.11 EHSV odporúča úzke prepojenie medzi európskymi normalizačnými orgánmi a patentovými úradmi, ktoré ochraňujú práva duševného vlastníctva.

1.12 Výbor žiada, aby nový predpis výslovne stanovil posilnenie európskej pozície v medzinárodnej normalizácii s cieľom uľahčiť obchodnú výmenu a zvýšiť európsku konkurencieschopnosť.

2. Úvod

2.1 Výbor vždy zdôrazňoval zásadnú úlohu technickej normalizácie pri podpore:

- kvality európskych výrobkov a služieb,
- ich konkurencieschopnosti na vnútornom a svetovom trhu,
- ochrany spotrebiteľov,
- zvyšovania úrovne noriem v sociálnej a environmentálnej oblasti.

2.2 Výbor sa vždy vyjadroval v prospech rozšírenejšieho využívania európskej normalizácie v politike a legislatíve Spoločenstva, aby sa tým v súlade s požiadavkami spoločnosti i podnikov zlepšilo šírenie technickej normalizácie v nových oblastiach, ako napríklad v oblasti služieb, informačných a komunikačných technológií, dopravy, ochrany spotrebiteľov a životného prostredia ⁽¹⁾.

2.3 Výbor tiež zdôraznil, že „európska normalizácia má hlavne vďaka smerniciam nového prístupu zásadný význam pre fungovanie a konsolidáciu vnútorného trhu v oblastiach...“ ⁽²⁾.

2.4 Výbor v svojom nedávnom stanovisku na tému „Na ceste k Aktu o jednotnom trhu“ zdôraznil, že normy sú základnými prvkami štruktúry jednotného trhu. Zároveň zdôraznil význam väčšej účasti spotrebiteľov a malých a stredných podnikov pri zabezpečovaní toho, aby stálym a udržateľným spôsobom prekonalí nákladové faktory, ktoré obmedzujú ich účasť na

tomto procese. Normy by nemali určovať len určité subjekty trhu. Normy EÚ musia mať v celosvetovom obchode väčšiu úlohu a mali by sa propagovať pri budúcich obchodných rokovaniach na bilaterálnej a multilaterálnej úrovni ⁽³⁾.

2.5 Technická normalizácia zohráva úlohu zásadného významu vo fungovaní vnútorného trhu a medzinárodnej konkurencii produktov a služieb. Je strategickým nástrojom na zabezpečenie kvality tovarov a služieb, interoperability sietí a systémov, vysokej úrovne ochrany spotrebiteľa a životného prostredia, ako aj vyššej úrovne inovácie a sociálneho začlenenia.

2.6 Aby bolo možné túto úlohu účinne plniť, je medzi iným potrebné, aby:

- európsky proces tvorby noriem dokázal na základe mandátu Komisie **v krátkom čase reagovať** na potreby zákonodarcu a rýchlo sa meniacej výrobnjej sféry, v ktorej sa životnosť a vývojové cykly výrobkov stále skracujú a kde je potrebné **rýchlejšie a pružnejšie reagovať na budúce výzvy**,
- technické normy dokázali držať krok so zvýšeným tempom technického rozvoja, pretože inak nebudú účinné, aby boli v stave **pokryť stále širšie odvetvia**, hlavne informačné technológie a služby, aby sa pri vypracovávaní týchto noriem **zabezpečil objem, rýchlosť a kvalita** aj prostredníctvom internetových platforiem na konzultácie,
- sa proces vypracovania a uplatňovania noriem dokázal **prispôsobiť požiadavkám malých a stredných podnikov a nemuseli sa mu ony prispôbovať**, a to tým, že zabezpečí vysokú úroveň ich zastúpenia a účasti pri normalizačnej činnosti osobitne na európskej úrovni pri zachovaní vyváženosti medzi národnými delegáciami, keďže vzťah medzi malými a strednými podnikmi a technickými normami je vo všeobecnosti ťažký a zložitý,
- sa zabezpečila **vyššia legitimita a širší konsenzus** prostredníctvom procesu otvorenej a transparentnej dobrovoľnej spolupráce, pri ktorej by priemysel, malé a stredné podniky, verejné orgány a **iné zainteresované subjekty občianskej spoločnosti mohli spolupracovať pri rovnakých možnostiach prístupu**: normy sa často týkajú bezpečnosti a blahobytu občanov, účinnosti sietí, životného prostredia a iných oblastí verejného významu, čo znamená, že tieto odvetvia by mali mať primerané zastúpenie a primeraný vplyv,
- európsky systém normalizácie bol schopný **reagovať na požiadavku zabezpečiť plnú interoperabilitu a kompatibilitu aplikácií a služieb** informačných a telekomunikačných technológií (IKT) prostredníctvom istých referenčných európskych noriem,

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 110, 9.5.2006, s. 14.

⁽²⁾ Pozri poznámku pod čiarou 1.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 132, 3.5.2011, s. 47.

- európsky systém normalizácie mohol dostať **zjednodušenú finančnú pomoc** na zabezpečenie plnej účasti všetkých zainteresovaných subjektov na vypracúvaní noriem s automatickým začlenením normatívneho rozmeru do verejných programov výskumu a inovácie s cieľom podporiť rozvoj stratégie Európa 2020,
- po zabezpečení úrovne transparentnosti, otvorenosti a vyváženej účasti všetkých zainteresovaných subjektov boli zohľadnené normy vyprodukované fórmi a medzinárodne uznanými konzorciami IKT a **overené európskymi normalizačnými orgánmi CEN, CENELEC a Európskym inštitútom pre telekomunikačné normy** ⁽⁴⁾, aby bolo možné na ne odkázať v európskej legislatíve v oblasti verejného obstarávania,
- bol primerane posilnený systém **výmeny informácií medzi všetkými normalizačnými orgánmi a štruktúrami** v Európe a bol **zaručený rovnaký prístup** všetkých zainteresovaných strán k **normám**.

2.7 Pokiaľ ide o finančnú pomoc, treba pripomenúť, že rozhodnutie č. 1673/2006/ES, ku ktorému mal výbor možnosť vyjadriť sa, už stanovuje pravidlá prispievania EÚ k financovaniu európskej normalizácie s cieľom zaručiť, aby európske normy a iné produkty európskej normalizácie boli vypracovávané a revidované na podporu cieľov, legislatívy a politík EÚ: rovnaké ustanovenia by sa mali uplatniť aj pri orgánoch, ktoré dostali mandát na výkon predbežných prác na podporu európskej normalizácie, aj keď ich platné nariadenie neuznáva ako európske normalizačné orgány.

2.8 Vzhľadom na mimoriadne veľký vplyv európskej normalizácie pri podpore politík a legislatívy EÚ a rozličné typy normalizačných činností je potrebné stanoviť rôzne spôsoby financovania.

3. Návrhy Komisie

3.1 Potreby, ktoré má návrh splniť, je možné zhrnúť takto:

- európske normy prijímané európskym normalizačným orgánom by sa mali vzťahovať tak na tovary, ako aj služby a naďalej by sa malo využívať spolufinancovanie EÚ, aby sa zaručila významná podpora jednotného trhu s tovarmi a službami a aby sa zabránilo vytvoreniu prekážok obchodnej výmene vo vnútri EÚ, a proces vypracovávania európskych noriem by sa mal urýchliť a držať krok so stále rýchlejšími vývojovými cyklami výrobkov a služieb,
- keďže norma je výsledkom konsenzu medzi subjektmi, ktoré sa podieľali na jej príprave, proces tvorby noriem musí získať legitimitu vďaka zapojeniu zainteresovaných

skupín občianskej spoločnosti ako sú sociálni partneri, malé a stredné podniky, spotrebiteľia, zástancovia ochrany životného prostredia,

- normy pre IKT by mali byť formálne uznané, aj keď ich vypracovali špecializované fóra a konzorciá mimo európskych normalizačných orgánov, aby boli k dispozícii normy na zabezpečenie interoperability medzi službami a aplikáciami v oblasti informačných a komunikačných technológií.

3.2 Návrh na tento účel, okrem zmien a doplnení smerníc Rady 89/686/EHS a 93/15/EHS, 94/9/ES, 94/25/ES, 95/16/ES, 97/23/ES, 2004/22/ES, 2007/23/ES, 2009/105/ES a 2009/23/ES, počíta s revíziou a zlúčením smerníc a rozhodnutí.

3.3 Nový navrhovaný predpis (prostredníctvom nariadenia na zabezpečenie jednotného uplatňovania) sleduje tieto ciele:

- lepšiu transparentnosť a spoluprácu medzi štátnymi normalizačnými orgánmi, európskymi normalizačnými orgánmi a Komisiou,
- uznanie používania noriem IKT (*hardvér, softvér a služby informačných technológií*) aj vtedy, ak ich vypracovali iné orgány, ak sú v súlade so zásadami Svetovej obchodnej organizácie o technických prekážkach obchodu a potrebou európskej interoperability,
- ročné plánovanie normalizačných priorít EÚ a mandátov Komisie,
- silnejšie zastúpenie malých a stredných podnikov s finančnou podporou EÚ, ale aj spotrebiteľov, zástancov ochrany životného prostredia a zástupcov sociálnych záujmov aj v rámci podpornej alebo prípravnej činnosti,
- opatrenia na urýchlenie vypracovania európskych technických noriem na žiadosť Komisie s finančnou podporou procesov európskeho normalizačného orgánu zameraných na aktívne hľadanie konsenzu,
- stimulujúce opatrenia zamerané aj na podporu európskych technických noriem na medzinárodnej úrovni a programov technickej pomoci a spolupráce s tretími krajinami,
- podporu európskej a medzinárodnej normalizácie vrátane pomoci podnikom určenej na preklad do oficiálnych jazykov EÚ s cieľom zvýšiť ich súlad a dostupnosť,
- na základe mandátu Komisie rozšírenie normalizačnej činnosti v útvaroch zameraných na zvyšovanie konkurencieschopnosti vnútorného trhu, s cieľom zabrániť paralelným normám na národnej úrovni,

⁽⁴⁾ Európsky inštitút pre telekomunikačné normy (ETSI – European Telecommunications Standards Institute) je nezávislá nezisková normalizačná organizácia v odvetví telekomunikácií.

- zníženie administratívnej záťaže zavedením štandardného paušálu bez overovania skutočných nákladov,

- zavedenie výkonnostného systému založeného na ukazovateľoch a cieľoch (výsledky a dosah) zameraných na zefektívnenie výsledkov a urýchlenie procesu ich dosahovania,
- ročnú správu európskeho normalizačného orgánu Komisii zameranú na finančné aspekty, transparentnosť, rýchlosť, zjednodušovanie, schopnosť zapojiť zainteresované subjekty a na kvalitu procesu.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 Výbor podporuje účel návrhu Komisie, pretože rýchly a účinný európsky normalizačný proces umožňujúci zapojenie zainteresovaných strán predstavuje nielen nosný prvok štruktúry jednotného trhu, ktorý tvorí oporný bod európskej integrácie a stratégie Európa 2020 (zameranej na jej dosiahnutie), ale aj a predovšetkým základný prvok konkurencieschopnosti európskeho hospodárstva a hnací nástroj inovácie.

4.2 Podľa EHSV je potrebné normalizačné orgány nabádať, aby v pracovných programoch pri hodnotení svojej politiky v oblasti práv duševného vlastníctva venovali väčšiu pozornosť podpore inovácie a užším vzťahom s patentovými úradmi, hlavne s európskym patentovým úradom v Mníchove, aby sa otázky duševného vlastníctva brali do úvahy od ich vzniku a tým sa zabezpečila vyššia kvalita patentov a samotných noriem.

4.3 EHSV teda víta zámer Komisie revidovať európsky systém normalizácie s cieľom zachovať jeho mnohé úspešné prvky, napraviť chyby a zamerať sa na správnu rovnováhu medzi medzinárodným, európskym a národným rozmerom a reagovať na nové požiadavky a očakávania podnikov, spotrebiteľov, sociálnych partnerov a celej európskej spoločnosti.

4.4 Výbor pokladá za veľmi dôležité prispôsobiť rytmus a lehoty prípravy noriem a rozšíriť ich pôsobnosť na odvetvie služieb a informačných a komunikačných technológií za predpokladu, že tieto opatrenia zachovávajú kvalitatívne ciele noriem a že normatívna činnosť sa rozšíri na štruktúry, ktoré nie sú súčasťou európskych normalizačných orgánov, s rovnakými zárukami v oblasti transparentnosti a účasti zainteresovaných strán, aké museli poskytnúť tieto orgány.

4.4.1 Výbor preto pokladá za nevyhnutné, aby európske normalizačné orgány a Komisia zabezpečili preventívnu kontrolu, ktorá potvrdí, že pri príprave špecifikácií prijatých medzinárodnými priemyselnými fórami a/alebo konzorciami, ktoré sa majú používať pri verejnom obstarávaní ako referencie, sa postupovalo neutrálne, teda transparentne, s primeranou účasťou zástupcov malých a stredných podnikov, spotrebiteľov, zástancov ochrany životného prostredia, pracovníkov a organizácií zastupujúcich dôležité sociálne záujmy.

4.4.2 EHSV upozorňuje, že toto nutné rozšírenie účasti nesmie negatívne ovplyvniť postupy a lehoty spoločnej prípravy noriem a že by sa práve mali značne urýchliť vďaka využitiu internetových platforiem na konzultácie a výmenu informácií⁽⁵⁾.

4.5 Výbor rovnako žiada, aby nariadenie stanovilo vypracovanie viacročných prognóz normalizácie v Európe s cieľom efektívnejšie a koordinovanejšie reagovať na medzinárodné politické opatrenia potrebné na riešenie otázok súvisiacich so zmenou klímy, rozvojom inteligentných sietí, obnoviteľnými zdrojmi energie a ich začlenenia medzi ostatné zdroje, ako aj na naliehavé výzvy v sociálnej a environmentálnej oblasti.

4.6 Na podporu a uľahčenie skutočnej účasti všetkých zainteresovaných subjektov na medzinárodnej a európskej úrovni na procese tvorby noriem je podľa EHSV potrebné podporovať vzdelávacie programy a prijať všetky potrebné opatrenia, ktoré by umožnili slabším národným normalizačným orgánom, ktoré v súčasnosti neprevádzkujú sekretariáty technických výborov, aby prevzali aktívnejšiu úlohu v procese tvorby noriem.

4.7 Príprava pracovných programov európskymi normalizačnými orgánmi, inými štruktúrami vývoja odvetvových technických špecifikácií (IKT), príslušnými oddeleniami Európskej komisie a normalizačnými orgánmi členských štátov môže byť účinným opatrením na zabezpečenie rýchlejšej prípravy kvalitných noriem v stanovených lehotách a efektívnej účasti všetkých subjektov zainteresovaných na príprave ročných noriem.

4.8 EHSV víta zjednodušenie systémov pridelovania finančných prostriedkov na základe príslušného právneho základu európskym normalizačným orgánom, národným normalizačným orgánom a iným orgánom povereným normalizáciou formou spolupráce, ako aj európskym organizáciám zastupujúcim zainteresované subjekty uvedené v prílohe III.

4.8.1 EHSV vyjadruje znepokojenie nad tým, že Komisia vyčlenenie rozpočtových prostriedkov na toto opatrenie navrhla len na rok 2013, a pokladá za dôležité čo najskôr zabezpečiť stabilný rámec viacročného plánovania financovania.

4.9 Pokiaľ ide o tvorbu harmonizovaných európskych noriem, ktoré zabezpečujú, aby výrobky spĺňali základné požiadavky stanovené v právnych predpisoch EÚ, „ak chýbajú harmonizované normy, podniky nemôžu používať príslušnú normu, aby udelili predpoklad zhody a musia preukázať splnenie základných požiadaviek v súlade s modulom posudzovania zhody stanoveným v uplatniteľných právnych predpisoch EÚ. V oboch prípadoch sa podnikom zabráni, aby ušetrili náklady vynaložené v dôsledku roztrieštenosti vnútorného trhu alebo postupov posudzovania zhody“⁽⁶⁾.

⁽⁵⁾ Podľa Medzinárodnej organizácie pre normalizáciu (ISO) a Medzinárodnej elektrotechnickej komisie (IEC) sú technické špecifikácie nástrojmi, pri ktorých sa nedosiahol dostatočný konsenzus na to, aby sa stali medzinárodnými normami.

⁽⁶⁾ KOM(2011) 315 v konečnom znení, Dôvodová správa, časť 1 a odôvodnenia 18 a 36.

4.9.1 V tejto súvislosti sa výbor domnieva, že je potrebné viacej podnecovať ich dobrovoľné používanie, aby sa zabezpečila ešte vyššia úroveň bezpečnosti výrobkov.

4.10 Podľa výboru by navrhované nariadenie malo obsahovať ustanovenia, ktoré by stimulovali medzinárodnú transpozíciu technických noriem prijatých v európskom systéme normalizácie a posilnili postavenie národných a európskych normalizačných orgánov v medzinárodných normalizačných orgánoch. To by sa mohlo dosiahnuť koordinovanými európskymi iniciatívami na zlepšenie medzinárodnej konkurencieschopnosti a inovačnej schopnosti EÚ.

5. Konkrétne pripomienky

5.1 Podľa výboru by bolo vhodné v prílohe I uviesť aj uznané národné normalizačné orgány.

5.2 Treba rozlišovať medzi „technickými špecifikáciami“ a oficiálnymi normami: EHSV navrhuje hovoriť **v odôvodnení 19** o „normách a technických špecifikáciách“ a v **odôvodneniach 20 a 22** zmeniť pojem „normy“ na „technické špecifikácie“.

5.3 **V článku 2** treba znenie „technická špecifikácia je špecifikácia...“ spresniť na „technická špecifikácia schválená uznaným normalizačným orgánom je špecifikácia...“ a doplniť nový odsek 9: (9) „medzinárodný normalizačný orgán“ je orgán uvedený v prílohe I.

5.4 **V článku 3** musí byť podľa názoru EHSV uvedené, že národné normalizačné orgány majú možnosť vyjadriť námietky aj vtedy, ak nemôžu byť proti európskym pracovným programom, a preto navrhuje zmeniť odsek 5 takto: „Vnútroštátne normalizačné orgány nevznášajú námietku proti tomu, aby sa predmet zaradený do ich plánu normalizačných prác prerokúval na európskej úrovni v súlade s pravidlami stanovenými európskymi normalizačnými orgánmi a nepodnikajú žiadne opatrenia, ktoré by mohli poškodiť rozhodnutie v predmetnej veci“.

5.4.1 EHSV okrem toho navrhuje **doplniť nový odsek 6**: „Členské štáty uskutočnia všetky opatrenia potrebné na zabezpečenie, aby ich normalizačné orgány nepodnikli počas prípravy európskej

normy uvedenej v prvej zarážke článku 6 ods. 3 a ani po jej schválení žiadne opatrenia, ktoré by mohli uškodiť zamýšľanej harmonizácii, a aby v danej oblasti najmä nezverejňovali žiadnu novú alebo revidovanú národnú normu, ktorá by nebola v úplnom súlade s existujúcou európskou normou“.

5.5 **Do článku 7** EHSV navrhuje doplniť za odsek 3 nový odsek 3.1: „V prípade žiadosti o harmonizovanú normu musí mať táto žiadosť formálnu podobu mandátu Komisie príslušnému európskemu normalizačnému orgánu“.

5.5.1 EHSV sa domnieva, že návrh, aby mali príslušné európske normalizačné orgány časovú lehotu len jedného mesiaca na to, aby zareagovali na žiadosť Komisie, by mohol obmedziť konzultácie so zainteresovanými stranami. EHSV odporúča lehotu troch mesiacov.

5.6 **V článku 9** EHSV navrhuje doplniť za názov „Uznávanie technických špecifikácií v oblasti IKT“ ešte slová „pri verejnom obstarávaní“ a v texte článku doplniť: „...alebo z vlastnej iniciatívy v oblasti informačných a komunikačných technológií môže Komisia rozhodnúť ...“.

5.7 **V článku 16** EHSV navrhuje doplniť bod a1) takto:

„a1) aktualizovať zoznam vnútroštátnych normalizačných orgánov stanovený v prílohe I na základe informácií členských štátov podľa článku 21“

a bod b) nahradiť takto:

„b) prispôbovať technickému rozvoju kritériá uznávania technických špecifikácií v oblasti IKT pri verejnom obstarávaní“.

5.8 **V článku 17** EHSV navrhuje doplniť odsek 2 takto:

Delegovanie právomoci uvedenej v článku 16 sa udeľuje Komisii na neurčité obdobie od 1. januára 2013. „Komisia pripraví správu o opatreniach prijatých v oblasti prenesených právomocí, ktorú predloží spolu so správou podľa článku 19 ods. 3“.

V Bruseli 21. septembra 2011

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie – Stratégia účinného uplatňovania Charty základných práv Európskou úniou“

KOM(2010) 573 v konečnom znení

(2011/C 376/14)

Spravodajkyňa: **Gabriele BISCHOFF**

Pomocný spravodajca: **Cristian PÎRVULESCU**

Európska komisia sa 19. októbra 2010 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie – Stratégia účinného uplatňovania Charty základných práv Európskou úniou“

KOM(2010) 573 v konečnom znení.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 31. augusta 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 474. plenárnom zasadnutí 21. a 22. septembra 2011 (schôdza z 21. septembra 2011) prijal 158 hlasmi za, pričom 3 členovia hlasovali proti a 4 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

EHSV:

1.1 sa domnieva, že Komisia by mala posilniť kultúru základných práv na úrovni EÚ, predovšetkým prostredníctvom monitorovania s cieľom zaistiť, aby jej legislatívne návrhy a celý legislatívny proces, ako aj všetky akty, ktoré prijme, boli v súlade s chartou, a aby ich členské štáty dodržiavali. Vzhľadom na to, že došlo k prípadom vážneho porušenia charty, je nevyhnutné vypracovať stratégiu na monitorovanie a rýchlu reakciu;

1.2 zdôrazňuje právne záväznú povinnosť podporovať základné práva, ktorá sa musí stať jedným z najdôležitejších prvkov vykonávacej stratégie, okrem iného prostredníctvom nových, cielených iniciatív; zdôrazňuje dynamický charakter základných práv, ktoré sú majákom našej spoločnosti a charakteristickou črtou Európskej únie (!);

1.3 domnieva sa, že základné sociálne práva sú „neoddeliteľné“ od občianskych a politických práv, a preto si vyžadujú osobitnú strategickú pozornosť; domnieva sa, že príslušné texty obsiahnuté v už existujúcich dokumentoch sú už dnes záväzné a treba ich podporovať;

1.4 zdôrazňuje, že je potrebné zaistiť rovnosť, predovšetkým medzi mužmi a ženami a osobitne sa venovať všetkým zraniteľným skupinám;

1.5 zdôrazňuje, že na úrovni EÚ sa povinnosti vyplývajúce z charty vzťahujú na všetky inštitúcie, agentúry a orgány;

1.6 vyzýva členské štáty, aby na všetkých úrovniach správy a naprieč všetkými politickými a právnymi oblasťami budovali kultúru základných práv orientovanú na ich ochranu a podporu a aby preskúmali a určili konkrétne dôsledky, ktoré má prevádzanie právnych predpisov do národnej legislatívy na základné práva;

1.7 je veľmi znepokojený šírením niektorých politických názorov, ktoré môžu viesť a v niektorých prípadoch aj skutočne vedú ku krokom späť v oblasti podpory a ochrany základných práv;

1.8 dôrazne vyzýva Komisiu, aby účinne plnila svoju úlohu strážcu zmlúv a využívala postup spojený s porušením bez toho, aby zohľadňovala politický kontext;

1.9 navrhuje ďalšie opatrenia a propagačné činnosti s cieľom zvýšiť účinnosť vykonávacej stratégie základných práv;

1.10 vyzýva všetky inštitúcie EÚ, ako aj agentúry a orgány a členské štáty zapojené do uzákonenia základných práv, predovšetkým Komisiu, aby vo väčšej miere podporovali aspekt zapojenia občianskej spoločnosti.

2. Úvod a súvislosti

2.1 Cieľom oznámenia Komisie je predložiť stratégiu na uplatňovanie charty v novom právnom prostredí, ktoré existuje od nadobudnutia platnosti Lisabonskej zmluvy. Cieľom politiky Komisie je zaistiť, aby základné práva obsiahnuté v charte boli v Únii čo najúčinnejšie.

(¹) Stanovisko EHSV na tému „Transatlantické vzťahy a medzinárodné presadzovanie európskeho sociálneho modelu“, Ú. v. EÚ C 51, 17.2.2011, s. 20.

2.2 Prvá časť oznámenia sa zameriava na skutočnosť, že Európska únia sa snaží postupovať bezchybne a ísť príkladom v tejto oblasti a že charta musí preto slúžiť ako sprievodca pri rozvoji politik Únie aj v priebehu ich vykonávania členskými štátmi na každom stupni procesu.

2.2.1 Po prvé musí Komisia posilniť kultúru základných práv v Komisii, predovšetkým prostredníctvom monitorovania s cieľom zaistiť, aby jej legislatívne návrhy a akty, ktoré prijme, boli v súlade s chartou. Po druhé musí Komisia zaistiť, aby každý jeden akt v legislatívnom procese bol v súlade s ustanoveniami charty. Znamená to, že aj akékoľvek zmeny a doplnenia vykonané spoluzákodarcami, ako aj medziinštitucionálny dialóg musia byť v súlade s chartou.

2.2.2 A napokon je potrebné zaistiť, aby členské štáty rešpektovali chartu pri vykonávaní práva Únie.

2.3 Druhá časť oznámenia hovorí o potrebe lepšie informovať občanov. Na dosiahnutie tohto cieľa sú potrebné opatrenia zamerané na cieľnú komunikáciu, ktorá bude prispôbená jednotlivým situáciám.

2.4 Tretia časť oznámenia sa zameriava na výročnú správu o uplatňovaní charty ⁽²⁾, pričom prvú správu už Komisia prijala. Správa má dva ciele: na jednej strane umožniť, aby sa dosiahnutý pokrok vyhodnotil transparentným, trvalým a koherentným spôsobom a na druhej strane umožniť každoročnú výmenu názorov s Európskym parlamentom a Radou.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 EHSV pripisuje **základným právam maximálnu dôležitosť**. Víta skutočnosť, že Komisia zverejnila oznámenie na tému „Stratégia účinného uplatňovania Charty základných práv Európskou úniou“. EHSV sa domnieva, že tento prístup je dôležitým príspevkom ku konceptu občianstva EÚ pre každú osobu žijúcu v EÚ.

3.1.1 Zásady zakotvené v stratégii sú veľmi dôležité a EHSV osobitne upozorňuje na zásady účinnosti, univerzálnosti a nedeliteľnosti, ako aj zviditeľňovanie a predvídateľnosť. EHSV sa však domnieva, že sa zanedbalo alebo dostatočne podrobne neprediskutovalo množstvo dôležitých aspektov a treba to preto napraviť.

3.1.2 Je však potrebné vyzdvihnúť viacero ďalších zásad. Ako bolo uvedené v predchádzajúcich stanoviskách, „EHSV sa snaží o to, aby sa zaručil celkový súlad a ochrana základných práv, ako aj rovnosť zaobchádzania a nediskriminácia, bez ohľadu na

profesijnú kategóriu pracovníkov – prisťahovalcov“ ⁽³⁾. Okrem toho právne predpisy EÚ nesmú zavádzať opatrenia, ktoré by znížili úroveň, ktorú uplatňovanie zásad už dosiahlo ⁽⁴⁾. Treba zvážiť všetky možné opatrenia s cieľom presvedčiť vládu Poľska, Spojeného kráľovstva a Českej republiky, aby odstúpili od protokolov opt-out a zvolili si všeobecné uplatňovanie charty.

3.1.3 Výbor víta početné doplňujúce prvky zahrnuté v stratégii, ktoré sa týkajú legislatívnych aktov. EHSV podporuje predovšetkým „príkladný“ charakter EÚ v oblasti základných práv a tiež v oblasti jej zahraničnej a najmä obchodnej politiky. EÚ by vo všeobecnosti nemala byť len príkladom, ale by mala aj aktívne podporovať demokraciu a ľudské práva – občianske, politické, hospodárske a sociálne – a mala by využívať svoj medzinárodný vplyv na dosiahnutie pokroku v tejto oblasti.

3.1.4 EHSV víta záväzok Komisie a ďalších inštitúcií EÚ dôkladne preskúmať svoje legislatívne a pracovné postupy, predovšetkým pokiaľ ide o posúdenie vplyvu a príslušné orgány s cieľom zaistiť, aby ich výsledky boli v súlade so zásadami a špecifickým obsahom charty. Na zaistenie účinnej ochrany a podpory základných práv je však nevyhnutné zamerať sa na vykonávanie a proaktívne prístupy zo strany členských štátov. Pokiaľ ide o horizontálnu sociálnu doložku (článok 9 ZFEÚ) a základné sociálne práva, posúdením vplyvu sa podrobnejšie zaoberá iné stanovisko EHSV ⁽⁵⁾.

3.2 Nové hrozby: kríza a problémy v oblasti bezpečnosti

3.2.1 Stratégia Komisie nereaguje na hrozby, ktoré sa týkajú účinného uplatňovania základných práv a ktoré vyplývajú z rozličných závažných nových hrozieb. Stratégia musí preto zohľadniť tento vývoj a vypracovať súdržnú a komplexnú reakciu.

3.2.2 EHSV v tejto súvislosti už zdôraznil, že „v kontexte finančnej a hospodárskej krízy je dôležité posilniť solidaritu medzi štátmi, hospodárskymi subjektmi a občanmi a rešpektovať ľudskú dôstojnosť a práva občanov“ ⁽⁶⁾. „Okrem toho v tomto období krízy má EHSV pochybnosti o rozpočtových prostriedkoch, ktoré majú k dispozícii členské štáty, ako aj o výške prostriedkov, ktoré sú členské štáty ochotné zmobilizovať tak na národnej úrovni ako aj úrovni EÚ na zabezpečenie účinnej ochrany ľudských práv ...“ ⁽⁷⁾.

⁽³⁾ Stanovisko EHSV na tému „Dodržiavanie základných práv v európskej prisťahovaleckej politike a legislatíve“, Ú. v. EÚ C 128, 18.5.2010, s 29, bod 4.2.3.

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému „Na ceste k Charte základných práv EÚ“, Ú. v. ES C 367, 20.12.2000, s 26, bod 3.1.3 (nie je k dispozícii v slovenskom jazyku).

⁽⁵⁾ Stanovisko EHSV na tému „Posilnenie súdržnosti a koordinácie EÚ v sociálnej oblasti“ (zatiaľ nezverejnené v ú. v.) – SOC/407.

⁽⁶⁾ Stanovisko EHSV na tému „Priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti pre občanov“, Ú. v. EÚ C 128, 18.5.2010, s 80, bod 4.2.4.2.

⁽⁷⁾ Stanovisko EHSV na tému „Dodržiavanie základných práv v európskej prisťahovaleckej politike a legislatíve“, Ú. v. EÚ C 128, 18.5.2010, s 29, bod 4.3.4.

⁽²⁾ KOM(2011) 160 v konečnom znení, prijaté 30.3.2011.

3.2.3 EHSV vo svojom nedávnom stanovisku o boji proti terorizmu ako oblasti politiky, v ktorej ide o mnohé základné práva (ľudská dôstojnosť, ochrana pred mučením, ochrana údajov, nenavracanie osôb) identifikoval praktické problémy týkajúce sa efektívnejšieho uplatňovania princípu základných práv v rámci procesu tvorby a navrhovania politiky. EHSV víta skutočnosť, že rešpektovanie základných práv sa stalo horizontálnou prioritou v tejto veľmi citlivej oblasti. Závazok Európskej komisie dodržiavať základné práva však musí sprevádzať podobný záväzok na strane členských štátov, predovšetkým pokiaľ ide o vykonávanie práva EÚ. Okrem toho sa ochrana základných práv nemôže obmedziť iba na zostavenie a vypracovanie nástrojov, ale musí zahŕňať aj ich zavádzanie do praxe ⁽⁸⁾.

3.3 Nový zásadný rozmer: Právne záväzná povinnosť podporovať ľudské práva

3.3.1 Komisia musí v súčasnosti vyriešiť nielen to, ako najlepšie chrániť základné práva v rámci svojej činnosti, ale aj otázku, ako najlepšie podporovať základné práva prostredníctvom nových cieľných iniciatív.

3.3.2 Charta v článku 51 ods. 1 tiež stanovuje povinnosť „podporovať uplatňovanie“ základných práv. Tento prvok má pre EHSV kľúčový význam. EHSV konštatuje, že hoci sa Komisia určitými spôsobmi zaoberá podporou základných práv, nezdôrazňuje však strategický význam tohto záväzku. Stratégia by mala tomuto aspektu pripisovať aspoň takú úroveň strategického významu, akú pripisuje povinnosti rešpektovať základné práva.

3.4 Základné **sociálne práva** sú „neoddeliteľné“ od občianskych a politických práv, a preto si vyžadujú osobitnú strategickú pozornosť.

3.4.1 EHSV pripomína význam nedeliteľnosti základných práv, o ktorom sa zmieňuje oznámenie a na ktorý upozornili viaceré stanoviská ⁽⁹⁾, no poukazuje na to, že neexistuje strategický prístup k rešpektovaniu základných sociálnych práv.

3.4.2 Vzhľadom na mimoriadny význam základných sociálnych práv ⁽¹⁰⁾ a dlhodobý vývoj v rámci EÚ to považujeme za

ne prijateľné. Vývoj právne záväznej charty, na začiatku ktorého bola Charta základných sociálnych práv pracovníkov (1989) a súčasťou ktorého boli príspevky EHSV ⁽¹¹⁾, tiež zahŕňal Európsku sociálnu chartu, ktorá bola začlenená prostredníctvom Amsterdamskej zmluvy do primárneho práva EÚ ⁽¹²⁾. Dokazuje to, že základné sociálne práva, predovšetkým v ich najinovatívnejšej podobe v hlave charty „Solidarita“ (solidarita sa uznáva ako jedna z hodnôt Únie), si vyžadujú osobitnú a strategickú pozornosť.

3.4.3 EHSV už tiež vyzdvihol osobitnú úlohu verejných služieb pri zaistovaní účinného výkonu základných práv ⁽¹³⁾. Výbor ďalej zdôrazňuje význam práv „tretej generácie“ a zásad obsiahnutých v charte, predovšetkým ochrany životného prostredia a spotrebiteľa. Tieto práva a zásady by sa mali nepretržite dodržiavať a podporovať, a to tiež pri navrhovaní a vykonávaní zahraničnej a obchodnej politiky.

3.4.4 Pokiaľ ide o zásadu rovnocennosti základných sociálnych práv a hospodárskych slobôd, EHSV sa domnieva, že tento prístup musí byť zaručený predovšetkým primárnym právom. EHSV poukazuje na to, že už v 3. odôvodnení preambuly a konkrétne v článku 151 ZFEÚ je stanovený cieľ zlepšovať životné a pracovné podmienky tak, aby sa v záujme pokroku dosiahlo ich zosúladenie. Výbor dôrazne vyzýva na začlenenie protokolu o sociálnom pokroku do zmlúv s cieľom ukotviť zásadu rovnocennosti základných sociálnych práv a hospodárskych slobôd a prostredníctvom toho stanoviť, že hospodárske slobody ani pravidlá hospodárskej súťaže nesmú mať prednosť pre sociálnymi základnými právami, aby sa tak jasne stanovili dôsledky cieľov Únie dosiahnuť sociálny pokrok ⁽¹⁴⁾.

3.5 Je potrebné zaistiť **rovnosť**, predovšetkým **medzi mužmi a ženami** a osobitne sa venovať **všetkým zraniteľným skupinám**.

3.5.1 Tak ako sa treba zaoberať základnými (sociálnymi) právami osobitne, je rovnako dôležité preskúmať a zaistiť ich uplatňovanie a podporu v oblasti nediskriminácie a rovnosti. Je to obzvlášť dôležité v súvislosti s otázkou rovnosti medzi ženami a mužmi, ktorá už bola uznaná v cieľoch Únie a v článku 23 charty. Navyše uplatňovanie hľadiska rodovej rovnosti by malo byť súčasťou všetkých činností.

⁽⁸⁾ Stanovisko EHSV na tému „Politika EÚ v oblasti boja proti terorizmu“, Ú. v. EÚ C 218, 23.7.2011, s. 91, SOC/388, body 4.5.1 a 4.5.2.

⁽⁹⁾ Stanovisko EHSV na tému „Na ceste k Charte základných práv“, Ú. v. ES C 367, 20.12.2000 s 26, bod 3.1.1, stanovisko EHSV na tému „Návrh nariadenia Rady o zriadení Agentúry Európskej únie pre základné práva“, Ú. v. EÚ C 88, 11.4.2006 s 37, bod 2.1, stanovisko EHSV na tému „Priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti pre občanov“, Ú. v. EÚ C 128, 18.5.2010, s 80, bod 3.5.

⁽¹⁰⁾ Stanovisko EHSV na tému „Na ceste k Charte základných práv“, Ú. v. ES C 367, 20.12.2000, s 26, bod 3.1.3 (nie je k dispozícii v slovenskom jazyku).

⁽¹¹⁾ Stanovisko EHSV na tému „Základné sociálne práva Spoločenstva“, Ú. v. ES C 126, 23.5.1989, s 4 (nie je k dispozícii v slovenskom jazyku).

⁽¹²⁾ ZEÚ, piate odôvodnenie a ZFEÚ, článok 151 ods 1.

⁽¹³⁾ Stanovisko EHSV na tému „Dodržiavanie základných práv v európskej prístahovaleckej politike a legislatíve“, Ú. v. EÚ C 128, 18.5.2010, s 29, bod 4.3.4.

⁽¹⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému „Sociálna agenda“, Ú. v. EÚ C 182, 4.8.2009, s. 65 a na tému „Sociálny rozmer vnútorného trhu“, Ú. v. EÚ C 44, 11.2.2011, s. 90.

3.5.2 V rámci ochrany základných práv by sa mala venovať osobitná pozornosť zraniteľným skupinám. EHSV upriamuje pozornosť na svoje posledné stanovisko venované tejto téme ⁽¹⁵⁾ a upozorňuje na potrebu ochrany pracovných a sociálnych práv, predovšetkým práva na štrajk ⁽¹⁶⁾. Okrem toho výbor zdôrazňuje význam Európskeho fóra pre integráciu.

3.5.3 EHSV považuje ľudské práva za univerzálne a nedeliteľné a považuje za nevyhnutné chrániť ich a zaručiť ich všetkým osobám, nielen občanom Európskej únie. „Európa práv a spravodlivosti“ sa nesmie obmedzovať len na osoby, ktoré majú občianstvo niektorého z členských štátov, ale na všetky osoby, ktoré sa zdržiavajú na území Európskej únie. V opačnom prípade by personálny aspekt priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti EÚ nebol v súlade s hodnotami a zásadami nediskriminácie, rovnakého a spravodlivého zaobchádzania a solidarity, na ktorých bola založená Európska únia ⁽¹⁷⁾. EÚ musí zaistiť svoju proaktívnu pri ochrane základných práv každého jednotlivca bez ohľadu na jeho štátnu príslušnosť.

3.5.4 Mal by sa potvrdiť dynamický charakter základných práv a pre tieto práva by sa mali zabezpečiť nové prostriedky ochrany zodpovedajúce spoločenskému vývoju. Ako už EHSV uviedol, domnieva sa, že napríklad digitálna spoločnosť, ktorá spadá do pôsobnosti článku 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (EDEP) a článkov 7 a 8 charty, potrebuje osobitnú ochranu, ktorú by mohli zabezpečiť nové texty ⁽¹⁸⁾.

3.5.5 Činnosť vládnych orgánov a polície sa čoraz častejšie zameriava na etnické menšiny, predovšetkým Rómov. Reakcia Komisie na opatrenia niektorých členských štátov EÚ, na ktoré upozorňuje správa za rok 2010, bola rýchla, no v konečnom dôsledku nebola účinná. Došlo k vyhosteniu skupín Rómov, hoci charta výslovne zakazuje akékoľvek hromadné vyhostovanie. EÚ musí zaistiť, aby členské štáty prestali uplatňovať takýto druh politiky.

3.6 Je potrebné zvýšiť strategický význam **nelegislatívnych aktov**.

3.6.1 Oznámenie obsahuje veľmi málo odkazov na nelegislatívne akty. Vzhľadom na veľký rozsah politických a finančných aktivít EÚ, predovšetkým pokiaľ ide o Komisiu, si tento významný aspekt vyžaduje strategický prístup, aby sa

v tejto oblasti mohli plniť povinnosti vyplývajúce z charty, a to aj v takých citlivých politických oblastiach, ako je obchod zahŕňajúci tretie krajiny. Stratégia by sa mala tiež venovať možným opomenutiam a nesprávnemu konaniu.

3.7 **Na úrovni EÚ** sa povinnosti vyplývajúce z charty vzťahujú na všetky inštitúcie, agentúry a orgány, pričom všetky majú svoju osobitnú oblasť zodpovednosti.

3.7.1 EHSV víta, že v oznámení sa na viacerých miestach spomínajú inštitúcie EÚ. Tento aspekt však nie je zohľadnený systematickým spôsobom. Treba pripomenúť, že inštitucionálny rámec Únie je stanovený v článku 13 ods. 1 ZFEÚ a že jeho „účelom je podporovať jej hodnoty, sledovať jej ciele, slúžiť jej záujmom, záujmom jej občanov a členských štátov, ako aj zabezpečovať konzistentnosť, efektívnosť a kontinuitu jej politik a činností“. Komisia ako strážca zmlúv musí zaistiť súdržný a účinný prístup. Na druhej strane sa EHSV domnieva, že jeho osobitnou úlohou v oblasti ochrany základných práv je byť strážcom hodnôt Únie.

3.7.2 Je v právomoci Komisie osobitne zaistiť a dohliadať na to, aby všetky agentúry a orgány, ktoré pod ňu spadajú, rešpektovali a podporovali základné práva. Týka sa to predovšetkým agentúr OLAF, Frontex atď. EHSV vyjadril znepokojenie v súvislosti s agentúrou Frontex vo svojich nedávnych stanoviskách. EHSV s obavami poukázal na niektoré praktiky vlád členských štátov a agentúry Frontex pri vyhostovaní osôb, ktoré potrebujú medzinárodnú ochranu ⁽¹⁹⁾. Tieto operácie, ktoré sú čoraz častejšie a rozsiahlejšie, sa musia odohrávať transparentne a s plnou zodpovednosťou. Výbor odporúča, aby Frontex a Európsky podporný úrad pre azyl spolupracovali s cieľom účinne zabrániť akémukoľvek porušovaniu ľudských práv. Vyhostenie osôb do krajín alebo oblastí, v ktorých je ohrozená ich bezpečnosť, je jasným porušením zásady *nenavracania osôb*. EHSV takisto navrhol, aby personál agentúry Frontex absolvoval osobitné školenia s cieľom zaistiť vyššiu úroveň ochrany základných práv ⁽²⁰⁾.

3.7.3 Všetky ostatné inštitúcie budú musieť zamerať značnú časť svojich činností na rozvoj súdržnej a účinnej stratégie na rešpektovanie a podporu základných práv a budú musieť zvážiť úpravu dokumentov, ktoré už prijali ⁽²¹⁾, v súlade s týmto stanoviskom. Predovšetkým Rada musí brať vážne svoju úlohu platformy členských štátov na ochranu a podporu základných práv.

⁽¹⁵⁾ Stanovisko EHSV na tému „Dodržiavanie základných práv v európskej prístahovateľskej politike a legislatíve“, Ú. v. EÚ C 128, 18.5.2010, s 29.

⁽¹⁶⁾ Stanovisko EHSV na tému „Priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti pre občanov“, Ú. v. EÚ C 128, 18.5.2010, s 80, bod 4.1.9.

⁽¹⁷⁾ Stanovisko EHSV na tému „Priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti pre občanov“, Ú. v. EÚ C 128, 18.5.2010, s 80, bod 3.5.

⁽¹⁸⁾ Stanovisko EHSV na tému „Podpora digitálnej gramotnosti, digitálnych zručností a digitálneho začlenenia“, Ú. v. EÚ C 318, 29.10.2011, s 9, bod 7.

⁽¹⁹⁾ Stanovisko EHSV na tému „Prínos spoločného európskeho azylového systému pre žiadateľov o azyl i pre členské krajiny Európskej únie“, Ú. v. EÚ C 44, 11.2.2011, s 17, bod 4.1.9.

⁽²⁰⁾ Stanovisko EHSV na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o minimálnych štandardoch pre konanie v členských štátoch o priznávaní a odnímaní medzinárodnej ochrany“, Ú. v. EÚ C 18, 19.1.2011, s 85, bod 4.2.1.9.

⁽²¹⁾ Uznesenie Európskeho parlamentu z 15. decembra 2010 a závery Európskej rady z 24. a 25. februára 2011.

3.8 Na úrovni členských štátov

3.8.1 Vzhľadom na to, že dodržiavanie základných práv je predpokladom a hlavným záväzkom pre členstvo v EÚ, musia členské štáty zohrávať dôležitú úlohu pri zaisťovaní účinného dodržiavania základných práv. EHSV preto víta zámer Komisie, ktorá chce prijať stratégiu prevencie a pritom zaistiť, aby členské štáty rešpektovali chartu pri vykonávaní práva Únie. Bude potrebné budovať na všetkých úrovniach správy a naprieč všetkými politickými a právnymi oblasťami kultúru základných práv orientovanú na ich ochranu a podporu a preskúmať a určiť konkrétne dôsledky, ktoré má prevádzanie právnych predpisov do národnej legislatívy na základné práva. V snahe vyhnúť sa nerealistickým očakávaniam by sa však malo zdôrazniť, že členské štáty napriek tomu, že inak zostávajú na základe významných medzinárodných dohôd, ktoré boli ratifikované v rôznej miere, zaviazané k ochrane práv, sú práva a zásady charty povinné chrániť a podporovať len v rámci vykonávania práva EÚ.

3.8.2 EHSV dôrazne vyzýva Komisiu, aby účinne plnila svoju úlohu strážcu zmlúv a využívala postup spojený s porušením bez toho, aby zohľadňovala politický kontext. Pokiaľ ide o ochranu základných práv, terajší postup je príliš pomalý a úplne nevhodný. Vzhľadom na význam tejto oblasti a možné ohrozenie života, bezpečnosti, blahobytu a dôstojnosti jednotlivcov musí EÚ konať rýchlo, včas a rozhodne a musí bezodkladne uplatňovať všetky udelené inštitucionálne právomoci.

3.8.3 EHSV rozhodne odporúča Komisii, aby pri postupoch spojených s porušením neuprednostňovala tie prípady, pri ktorých ide o základné otázky alebo ktoré majú obzvlášť rozsiahle negatívne dôsledky na občanov EÚ. Všetky práva obsiahnuté v charte, predovšetkým sociálne práva, sú rovnocenné a žiadna inštitúcia, vrátane Európskej komisie, nemá právo alebo právomoc niektoré z nich uprednostňovať.

3.8.4 Podľa názoru EHSV sú individuálne výnimky (tzv. *opt-outs*) pre členské štáty neprijateľné, pretože môžu viesť k situáciám, ktoré môžu mať vážne dôsledky na ochranu práv občanov a pracovníkov zahrnutých v Charte základných práv EÚ alebo na vykonávanie týchto práv v rámci Európskej únie. Komisia rovnako ako ostatné inštitúcie EÚ by mala preskúmať možnosť vyzvať štáty, ktoré naďalej uplatňujú tieto výnimky z charty, aby v plnom rozsahu akceptovali všetky záväzky vyplývajúce z tohto nástroja podpory základných práv a aby každý rok podávali správy o opatreniach, ktoré členské štáty prijali v tejto súvislosti s cieľom účinného uplatňovania základných práv zahrnutých v charte.

3.9 Úloha ďalších medzinárodných záväzkov sa podceňuje

3.9.1 Oznámenie obsahuje viacero odkazov na ďalšie medzinárodné záväzky. Ani to však nie je urobené komplexným

spôsobom. Aj tu je preto potrebný strategický prístup. Vyžaduje to predovšetkým článok 53 charty EÚ ako minimálnu úroveň ochrany, pokiaľ ide o dohovory OSN, (revidovaný) Chartu sociálnych práv a v neposlednom rade aj Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ako zdôrazňuje článok 52 ods. 3. V podstate to isté platí ako minimálna úroveň ochrany pre judikatúru ďalších medzinárodných orgánov, predovšetkým Európskeho súdu pre ľudské práva.

3.10 Doplnkové opatrenia

3.10.1 EHSV vyzdvihol význam účinných donucovacích opatrení⁽²²⁾. Treba posilniť úlohu Súdneho dvora Európskej únie, pokiaľ ide o monitorovanie uplatňovania práv obsiahnutých v charte a príslušné protokoly. Predovšetkým treba zverejniť jeho judikatúru, čo platí aj pre príslušné protokoly.

3.10.2 Na účinnú ochranu ľudských práv by sa mali vo všetkých členských štátoch úplne dodržiavať všetky normy právneho štátu, a zároveň by mali byť predmetom pravidelného vykazovania. Patrí sem predovšetkým tiež právomoc súdov predkladať právne normy a opatrenia štátnej správy súdom vyšších stupňov na preskúmanie, či ide o porušenie základných a ľudských práv. Rovnako by sa malo zaručiť právo občanov podávať na príslušných štátnych a európskych súdoch žaloby pre porušenie základných práv.

3.10.3 Príslušným štruktúram je potrebné prideliť všetky potrebné prostriedky. Týka sa to predovšetkým samotného EHSV, Komisie a všetkých ďalších inštitúcií EÚ. Oznámenie sa osobitne nevenuje špecifickým opatreniam na podporu inštitucionálnej kapacity. Postup, v rámci ktorého EÚ vyvíja aktivity na ochranu základných práv a posilnenie legislatívneho a politického procesu, si vyžaduje značné zdroje (napr. na odbornú prípravu personálu). Z oznámenia vyplýva, že neexistuje žiaden konkrétny plán na prechod k tejto fáze. EHSV upozorňuje na to, že bez jasného a pevného záväzku budovať kapacitu bude väčšina cieľov tejto politiky prinajmenšom z krátkodobého hľadiska kriticky ohrozená. Platí to tak pre Komisiu⁽²³⁾, ako aj pre Agentúru Európskej únie pre základné práva (FRA)⁽²⁴⁾. Predovšetkým táto agentúra by preto mala byť posilnená a zahrnutá do všetkých synergických opatrení. Takisto by sa mala plánovať aktívna účasť národných výborov pre ľudské práva, ombudsmana a ďalších obhajcov ľudských práv.

⁽²²⁾ Stanovisko EHSV na tému „Na ceste k Charte základných práv“, Ú. v. ES C 367, 20.12.2000, s 26, body 3.1.4. a 3.3.3 (nie je k dispozícii v slovenskom jazyku).

⁽²³⁾ Stanovisko EHSV na tému „Priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti pre občanov“, Ú. v. EÚ C 128, 18.5.2010, s 80, bod 1.4, stanovisko EHSV na tému „Dodržiavanie základných práv v európskej prisťahovaleckej politike a legislatíve“, Ú. v. EÚ C 128, 18.5.2010, s 29, bod 2.15.

⁽²⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému „Priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti pre občanov“, Ú. v. EÚ C 128, 18.5.2010, s 80, bod 3.7, stanovisko EHSV na tému „Návrh nariadenia Rady o zriadení Agentúry Európskej únie pre základné práva“, Ú. v. EÚ C 88, 11.4.2006, s 37.

3.11 Podporné činnosti

3.11.1 Únia by sa mala snažiť o posilnenie právneho rámca pre základné sociálne práva. Bude si to vyžadovať prístupenie EÚ k revidovanej Európskej sociálnej charte a jej protokolom. Pokiaľ ide o členské štáty, Únia by mala odporučiť ratifikáciu všetkých príslušných nástrojov týkajúcich sa základných (sociálnych) práv (vrátane zmien a doplnení a dodatočných/voliteľných protokolov). V prípadoch dokumentov, keď sa ratifikácia zo strany EÚ javí nemožná, by sa mali preskúmať a zapojiť všetky prostriedky, aby sa ich obsah stal právne záväzný.

3.11.2 Začleňovanie rozmeru základných práv znamená, že každý administratívny útvar bude povinný nielen preskúmať pravidelné (predovšetkým legislatívne) činnosti, ale bude sa od neho tiež očakávať, že predloží každoročne jedno alebo dve konkrétne opatrenia na podporu základných práv. Taktiež treba ďalej rozpracovať „kontrolný zoznam“ základných práv, pričom treba zohľadniť povinnosť podporovať základné práva, uplatňovanie hľadiska rodovej rovnosti a udržateľný rozvoj.

3.11.3 Komisia by mala iniciovať viac projektov. Tieto projekty by sa mali tiež zaoberať ochranou obhajcov ľudských práv. Mala by sa zlepšiť vnútorná aj vonkajšia spolupráca. EHSV by chcel poukázať na svoje stanovisko, v ktorom vyzýva na posilnenie významu pripisovaného hospodárskym, sociálnym a kultúrnym právam v rámci politik Európskej únie prostredníctvom využitia dostupných geografických a tematických nástrojov, vrátane európskeho nástroja pre demokraciu a ľudské práva ako doplnkového nástroja, ktorý zaistí uznanie sociálneho dialógu ako priority⁽²⁵⁾. Komisia by mala tiež konzultovať otázku ochrany a podpory ľudských práv s ostatnými medzinárodnými organizáciami.

3.11.4 EHSV je znepokojený nízkou úrovňou povedomia verejnosti o charte a základných právach. Je potrebné väčšie úsilie na zvýšenie jej viditeľnosti. Charta je kľúčovým dokumentom a jej obsah by mal byť propagovaný a mal by byť referenčným bodom pre veľkú väčšinu Európanov. EHSV odporúča, aby Komisia zvýšila svoje úsilie na splnenie tejto úlohy. V tejto súvislosti by sa komunikácia s verejnosťou nemala zameriavať na distribúciu správ, ale skôr na aktívne opatrenia, ktoré by zaistili, že charta sa stane referenčným dokumentom pre každého občana EÚ.

3.11.5 Hoci EHSV víta všetky činnosti – vrátane činností členských štátov - zamerané na špecifickú prípravu všetkých zainteresovaných skupín, predovšetkým právnikov, a na lepšie informovanie verejnosti, ide len o jeden aspekt potrebnej komunikačnej stratégie. Je nevyhnutné dokázať komunikovať priamo

s verejnosťou. Platí to o tým viac, keď vidíme skúsenosti siete SOLVIT, v rámci ktorej Komisia aktívne vyhľadáva informácie, vrátane informácií od príslušných zúčastnených strán. Rovnaký prístup treba zaujať aj v súvislosti so základnými právami vo všeobecnosti a predovšetkým sociálnymi právami.

3.12 „Zátiažový test“

3.12.1 Účinnosť základných práv musí byť preukázaná v praxi, predovšetkým v čase hospodárskej krízy alebo tam, kde existuje silný politický tlak. EHSV je znepokojený predovšetkým šírením niektorých politických názorov, ktoré môžu viesť a v niektorých prípadoch aj skutočne vedú k závažným porušeniam základných práv a ku krokom späť v oblasti ich podpory a ochrany.

3.12.2 Súdny dvor EÚ sa už zaoberal dôležitými prípadmi, ktoré súviseli so základnými právami, pričom zrušil platnosť sekundárnych právnych predpisov, napríklad s ohľadom na nediskrimináciu⁽²⁶⁾ a ochranu údajov⁽²⁷⁾ alebo zabránil uplatneniu národných právnych predpisov, na základe ktorých bol udelený trest odňatia slobody „štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý sa neoprávnenne zdržiava na území daného štátu“⁽²⁸⁾.

3.12.3 EHSV takisto so znepokojením sleduje hromadné vyhostovanie Rómov, zaobchádzanie s osobami zo Severnej Afriky, ktoré nemajú doklady, obmedzovanie slobody prejavu, predovšetkým v médiách atď. Treba sa osobitne zaoberať všetkými právnymi predpismi, ktoré umožňujú nepoužiť alebo obmedziť základné (sociálne) práva (napríklad právo na stanovenie najvyššej prípustnej dĺžky pracovného času).

3.12.4 Finančná a hospodárska kríza vyvíja značný tlak na základné sociálne práva. Dohody, plány obnovy a ďalšie opatrenia EÚ alebo členských štátov nesmú v žiadnom prípade porušovať základné (sociálne) práva, ako je právo na informácie a konzultácie, právo na kolektívne vyjednávanie a kolektívne konanie s plnou nezávislosťou sociálnych partnerov, ako aj verejných a sociálnych služieb, ale musia tieto práva rešpektovať a podporovať.

⁽²⁵⁾ Stanovisko EHSV na tému „Európsky nástroj pre demokraciu a ľudské práva“ (EIDHR) (stanovisko z vlastnej iniciatívy), body 1.1 a 1.2.

⁽²⁶⁾ Rozsudok Súdneho dvora (veľká komora) z 1. marca 2011 vo veci C-236/09 - Association belge des Consommateurs Test-Achats ASBL (zohľadnenie pohľavia ako faktora pri hodnotení poistného rizika).

⁽²⁷⁾ Rozsudok Súdneho dvora (veľká komora) z 9. novembra 2010 vo veci C-92/09 a C 93/09 – Volker und Markus Schecke (spracovávanie osobných údajov v súvislosti so zverejňovaním informácií o prijímateľoch poľnohospodárskej pomoci).

⁽²⁸⁾ Rozsudok Súdneho dvora (prvá komora) z 28. apríla 2011 vo veci C-61/11 PPU - El Dridi (právny predpis, ktorý „stanovuje uloženie trestu odňatia slobody štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý sa neoprávnenne zdržiava na území daného štátu, len na základe toho, že v rozpore s príkazom na opustenie územia tohto štátu v stanovenej lehote zotrúva na uvedenom území bez legitímneho dôvodu“).

3.13 Občianska spoločnosť: potreba zásadného posilnenia participatívneho aspektu

3.13.1 Vo všeobecnosti sa stratégia týka potreby zohľadniť názory zainteresovaných strán. EHSV v mnohých stanoviskách zdôraznil tento významný aspekt v oblasti základných práv⁽²⁹⁾. Pojem „zainteresované strany“ sa javí ako dostatočne široký na to, aby zahŕňal všetky subjekty. Pre EHSV je však maximálne dôležité, aby bola explicitne zohľadnená jeho úloha ako poradného orgánu. To isté sa týka aj sociálnych partnerov na úrovni EÚ (článok 152 ZFEÚ).

3.13.2 Uplatňovanie základných práv sa najviac týka konkrétnych jednotlivcov a spoločnosti vo všeobecnosti. Zapojené subjekty musia zohrávať významnú úlohu. Treba ich preto pravidelne, plne a účinne zapájať do tohto procesu.

3.13.3 Predovšetkým EHSV by mal byť včas zapojený a malo by sa s ním konzultovať, najmä v súvislosti s výročnou správou, ktorú vypracúva Komisia. Výbor ako strážca hodnôt EÚ a zástupca organizovanej občianskej spoločnosti je najlepším spojivom s občianskou spoločnosťou.

3.13.4 EHSV každoročne vypracuje stanovisko o uplatňovaní Charty základných práv (s osobitným zreteľom na sociálne základné práva), sociálnych horizontálnych doložiek (články 8, 9, 10 ZFEÚ) a iných sociálnopolitických ustanovení Lisabonskej zmluvy (najmä článkov 145 až 166 a článku 168 ZFEÚ), ako aj sekundárnych právnych predpisov a iných právnych a politických opatrení z hľadiska dodržiavania a podporovania cieľov a zámerov. Výbor pritom preskúma a zhodnotí, do akej miery prispievajú k rozvoju základných práv a sociálnopolitickému rozvoju v EÚ. V stanovisku budú prípadne uvedené aj odporúčania, ako by sa ciele a zámery dali lepšie dosiahnuť prostredníctvom konkrétnych opatrení.

V rámci verejnej diskusie, ktorá sa uskutoční vždy pred vypracovaním stanoviska, budú môcť svoje špecifické postoje a správy okrem sociálnych partnerov a zástupcov rôznych záujmov predstaviť aj iné veľké reprezentatívne organizácie občianskej spoločnosti zo sociálnej oblasti. Toto každoročné stanovisko EHSV bude postúpené a objasnené zástupcom inštitúcií EÚ, predovšetkým Európskej rady, Rady EÚ, Európskeho parlamentu, Komisie, Súdneho dvora EÚ a ECB.

Okrem toho sa usporiadajú konferencie na monitorovanie účinného uplatňovania charty. Vďaka nim sa tiež posilnia kontakty s Agentúrou EÚ pre základné práva.

3.13.5 Výročná správa je užitočným nástrojom na hodnotenie pokroku, ktorý dosiahla táto politika. Mala by byť ľahko dostupná. EHSV vyzýva Komisiu a FRA, aby využili príležitosť a zapojili občiansku spoločnosť do vypracúvania správy, a aby boli otvorené nezávislým preskúmaniam ochrany základných práv na úrovni EÚ a za jej hranicami. Výbor ako zástupca organizovanej občianskej spoločnosti je pripravený uľahčiť proces a prispieť k ročnému preskúmaniu. Výročná správa musí zohľadňovať situácie, ktoré z rozličných dôvodov nie sú predmetom petícií alebo súdnych prípadov. V tejto súvislosti by správa mala privítať informácie poskytované rozličnými organizáciami, ktoré sú činné v oblasti základných práv, a mala by z týchto informácií vychádzať.

3.13.6 Hoci EHSV uznáva význam výročnej správy, domnieva sa, že prvá výročná správa sa nezameriava konzistentným spôsobom na všetky základné práva, ktoré sú obsiahnuté v charte. Správa zdôrazňuje množstvo kľúčových oblastí v časti venovanej najdôležitejšiemu vývoju, výberové kritériá sú však nejasné. Tento selektívny prístup neprispieva k odhaľovaniu nedostatkov pri uplatňovaní a čo je ešte viac znepokojujúcejšie, môže znamenať, že niektoré základné práva sú viac uprednostňované než iné.

V Bruseli 21. septembra 2011

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

⁽²⁹⁾ Stanovisko EHSV na tému „Na ceste k Charte základných práv“, Ú. v. ES C 367, 20.12.2000, s 26, bod 3.4 (nie je k dispozícii v slovenskom jazyku), stanovisko EHSV na tému „Priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti pre občanov“, Ú. v. EÚ C 128, 18.5.2010, s 80, bod 4.3.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Európska stratégia pre oblasť zdravotného postihnutia 2010 – 2020: obnovený záväzok vybudovať Európu bez bariér“

KOM(2010) 636 v konečnom znení

(2011/C 376/15)

Spravodajca: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Európska komisia sa 13. januára 2011 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Európska stratégia pre oblasť zdravotného postihnutia 2010 – 2020: obnovený záväzok vybudovať Európu bez bariér“

KOM(2010) 636 v konečnom znení.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 31. augusta 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 474. plenárnom zasadnutí 21. a 22. septembra 2011 (schôdza z 21. septembra 2011) prijal 151 hlasmi za, pričom 5 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 EHSV víta európsku stratégiu pre oblasť zdravotného postihnutia 2010 – 2020, ktorú považuje za aktívny politický nástroj umožňujúci zaviesť do praxe dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím a dodržať záväzky vyplývajúce zo záverov tohto dohovoru. Je formálnym potvrdením toho, že EÚ uznáva právnu záväznosť dohovoru OSN. EHSV žiada, aby EÚ podnikla ďalšie a rovnako dôležité kroky a ratifikovala opčný protokol a zabezpečila, že v súčasnosti platná i budúca sekundárna legislatíva bude rešpektovať ustanovenia dohovoru OSN. EHSV sa domnieva, že dohovor OSN stanovuje jasný rámec, ktorý umožní osobám so zdravotným postihnutím vo väčšej miere využiť svoje možnosti, ak budú mať zabezpečené zapojenie a účasť.

1.2 EHSV navrhuje prepojiť zavádzanie tejto európskej stratégie s uplatňovaním stratégie Európa 2020. Členské štáty by mali do svojich národných reformných programov začleniť aj konkrétne ciele týkajúce sa osôb so zdravotným postihnutím, aby mohli zisťovať mieru chudoby, zamestnanosti a vzdelania.

1.3 EHSV víta iniciatívu Európskej komisie a pripravovanú smernicu o nediskriminácii⁽¹⁾, ktorej právnym základom je článok 19 ZFEÚ⁽²⁾. Vyzýva tiež členské štáty a Európsky parlament, aby, ak budú články o uznaní zdravotného postihnutia

zmenené a doplnené tak, aby boli v súlade s dohovorom OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, prijali silnú a vhodnú európsku legislatívu, ktorá rozšíri ochranu osôb so zdravotným postihnutím aj na iné oblasti než len zamestnanie.

1.4 EHSV zdôrazňuje prínos konzultácií s organizáciami zastupujúcimi občanov so zdravotným postihnutím a ich aktívneho zapojenia do prípravy a uplatňovania legislatívy a politických opatrení v súlade s článkom 4 ods. 3 dohovoru OSN a článkom 11 Zmluvy o Európskej únii. Kľúčovú úlohu môžu zohrávať aj sociálni partneri, ktorí by mali vo väčšej miere zahrnúť otázky súvisiace so zdravotným postihnutím do svojich rokovaní. EHSV žiada, aby sa uplatňovala rámcová dohoda o inkluzívnych trhoch práce, ktorú európski sociálni partneri uzatvorili 25. marca 2010, a vyzýva členské štáty, aby prijali špecifické finančné opatrenia na podporu kolektívneho vyjednávania o otázkach súvisiacich so zdravotným postihnutím. Poukazuje na to, že politika zamestnanosti pre ľudí so zdravotným postihnutím sa musí zameriavať na celý život človeka, najmä na celoživotné vzdelávanie, nábor pracovníkov, kontinuitu zamestnania a opätovné zamestnanie, zachovanie pozitívneho uplatňovania legislatívy v oblasti štátnej pomoci. Rovnako víta a podporuje spoločné aktivity odborových zväzov a združení, ako napríklad spoločnú konferenciu ETUC/EDF.

1.5 EHSV je presvedčený, že bezbariérová Európa sa dosiahne prijatím európskeho aktu o prístupnosti (European Accessibility Act), t. j. prostredníctvom silnej a vhodnej záväznej legislatívy, ktorá osobám so zdravotným postihnutím zabezpečí právo na voľný pohyb a prístup k tovarom a službám, ako aj prístupnosť zastavaného prostredia. Primerané a účinné mechanizmy presadzovania práva a monitorovania by mali byť stanovené na európskej i vnútroštátnej úrovni.

⁽¹⁾ KOM(2008) 426 v konečnom znení.

⁽²⁾ ZFEÚ: Zmluva o fungovaní Európskej únie, článok 19 ods. 1: „Rada môže, bez toho, aby boli dotknuté ostatné ustanovenia zmlúv a v rámci právomocí, ktorými je poverená Unia, po udelení súhlasu Európskeho parlamentu, jednomyselne v súlade s mimoriadnym legislatívnym postupom prijať opatrenia na boj proti diskriminácii založenej na pohlaví, rasovom alebo etnickom pôvode, náboženskom vyznaní alebo viere, postihnutí, veku alebo sexuálnej orientácii.“

1.6 Snaha o zlepšenie prístupnosti podporí konkurencieschopnosť EÚ a hospodársku obnovu tým, že sa vytvoria nové trhy asistenčných tovarov a služieb a nové pracovné miesta. EHSV víta návrh európskej stratégie do roku 2015 zabezpečiť úplnú prístupnosť internetových stránok verejného sektora a internetových stránok poskytujúcich základné služby verejnosti.

1.7 EHSV je presvedčený, že európska karta mobility by bola konkrétnym a účinným nástrojom na podporu slobody pohybu osôb so zdravotným postihnutím, keďže by im umožnila prístup k službám v celej EÚ. Zavádzanie európskej stratégie do praxe by malo viesť k prijatiu európskej karty mobility, ktorá by sa dala použiť vo všetkých členských štátoch.

1.8 EHSV žiada, aby sa pri vytváraní politiky EÚ rešpektovala ľudská dôstojnosť a rovnosť. Vyzýva, aby sa podporovalo šírenie osvetu v celej spoločnosti, a to aj na úrovni rodiny, pokiaľ ide o problematiku osôb so zdravotným postihnutím, aby sa rešpektovali práva a dôstojnosť osôb so zdravotným postihnutím a aby sa bojovalo proti stereotypom v zamestnaní, vzdelávaní a iných oblastiach. EHSV verí, že činnosť EÚ môže pomôcť vyrovnáť rozdiely z hľadiska situácie ľudí so zdravotným postihnutím v jednotlivých členských štátoch, vrátane nabádania všetkých médií, aby šírili osvetu o schopnostiach ľudí so zdravotným postihnutím a ich prínose. EHS odporúča, aby boli vytvorené ukazovatele postihnutej, ktoré by umožnili zbierať údaje vo všetkých oblastiach života osôb s postihnutím a monitorovať počet týchto osôb, v snahe dosiahnuť ciele stratégie Európa 2020, pokiaľ ide o znižovanie predčasného ukončenia školskej dochádzky, miery chudoby a nezamestnanosti.

1.9 EHSV je presvedčený, že Európsky výbor zdravotne postihnutých je potrebný na to, aby dodal európskej stratégii štruktúrované riadenie a poskytol silnejší a účinnejší mechanizmus na koordinovanie a monitorovanie uplatňovania dohovoru OSN na európskej a vnútroštátnej úrovni, v súlade s článkom 33 ods. 1 dohovoru OSN. EHSV bude tiež sústavne hodnotiť a posudzovať uplatňovanie stratégie.

1.10 EHSV odsudzuje negatívny vplyv finančnej krízy na život ľudí so zdravotným postihnutím a na ich schopnosť využiť svoje práva. Nabáda, aby bola osobám so zdravotným postihnutím v čase krízy poskytnutá väčšia podpora, a varuje pred znižovaním sociálnych výdavkov v dôsledku šetrenia rozpočtových prostriedkov. Na tento účel, ako aj na financovanie zavádzania európskej stratégie a dohovoru OSN do praxe, by mali byť využité európske štrukturálne fondy a iné finančné nástroje. Okrem toho sú potrebné ďalšie mechanizmy, napríklad pokiaľ ide o štrukturálne fondy, ako povedzme priame pridelovanie finančných prostriedkov (*ringfencing*) na činnosti zamerané na osoby so zdravotným postihnutím a iné zraniteľné skupiny. Budúca politika súdržnosti musí byť v súlade s dohovorom OSN a článok 16 v súčasnosti platného nariadenia sa musí účinne uplatňovať.

1.11 EHSV prízvukuje, že každý, vrátane osôb s psychosociálnymi poruchami, osôb, ktoré si vyžadujú intenzívnu podporu, ako aj detí a žien so zdravotným postihnutím, by mal mať v plnom rozsahu využívať všetky základné ľudské

práva a slobody, rovnako, ako ostatní. Uznáva a podporuje právo na nezávislý život a nabáda, že je nutné podporiť prechod od inštitucionálnej starostlivosti k starostlivosti miestneho spoločenstva.

1.12 EHSV odporúča, aby sa v budúcom viacročnom finančnom rámci 2014 – 2020 zohľadnil právny štatút európskej stratégie a dohovoru OSN v EÚ a umožnilo financovanie jeho presadzovania a zavádzania do praxe. Tento finančný rámec musí slúžiť vyššiemu cieľu presadzovať základné práva osôb so zdravotným postihnutím a ich začlenenie do spoločnosti, a mal by umožniť investovať do propagácie antidiskriminačných opatrení a zlepšenia prístupnosti.

2. Úvod

2.1 Oznámenie, ktoré Európska komisia prijala v novembri 2010 je zásadným politickým nástrojom pre osoby so zdravotným postihnutím. Európska stratégia pre oblasť zdravotného postihnutia (EDS – European Disabilities Strategy) vytyčuje osem hlavných oblastí: prístupnosť, účasť, rovnosť, zamestnanosť, vzdelávanie a odborná príprava, sociálna ochrana, zdravie a vonkajšia činnosť. V každej oblasti sú naplánované kľúčové činnosti na obdobie rokov 2010 – 2015, po ktorom budú pripravené nové iniciatívy v tejto oblasti a stratégia bude prehodnotená. Cieľom EDS je podporovať uplatňovanie dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím v praxi a stanoviť mechanizmy na začlenenie tohto dohovoru do politických opatrení EÚ a do činnosti inštitúcií EÚ. Zároveň je v nej načrtnutá podpora potrebná na financovanie, výskum, zvyšovanie povedomia, štatistiku a zber údajov. K oznámeniu sú priložené aj dva ďalšie dôležité dokumenty: zoznam konkrétnych činností na roky 2010 – 2015 ⁽³⁾ a pracovný dokument ⁽⁴⁾, ktorý vysvetľuje stratégiu v kontexte dohovoru OSN.

2.2 EHSV žiada, aby sa revíziou a rozvojom európskej legislatívy zabezpečilo účinné uplatňovanie dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím.

2.3 EHSV sa domnieva, že politické opatrenia EÚ by mali odzrkadľovať zmenu smerovania od lekárskej perspektívy k otázke ľudských práv, ktorú so sebou priniesol dohovor OSN, a sám sa zaväzuje, že bude príkladne uplatňovať sociálny prístup k zdravotnému postihnutiu.

2.4 EHSV odporúča, aby sa v plnom rozsahu zohľadnilo vyjadrenie uvedené v dohovore OSN, že medzi osoby so zdravotným postihnutím patria osoby s dlhodobými telesnými, mentálnymi, intelektuálnymi alebo zmyslovými postihnutiami, ktoré v súčinnosti s rôznymi prekážkami môžu brániť ich plnému a účinnému zapojeniu do života spoločnosti na rovnakom základe s ostatnými ⁽⁵⁾.

⁽³⁾ SEK(2010) 1324 v konečnom znení.

⁽⁴⁾ SEK(2010) 1323 v konečnom znení.

⁽⁵⁾ článok 1 dohovoru: <http://www.un.org/disabilities/default.asp?id=261>.

2.5 EHSV je pevne presvedčený, že každá ľudská bytosť má právo na život a zdôrazňuje, že osoby so zdravotným postihnutím majú toto právo v rovnakom rozsahu, ako všetci ostatní.

2.6 EHSV poukazuje na problematickú situáciu osôb so zdravotným postihnutím, ktoré sú vystavené viacnásobnej diskriminácii z dôvodu pohlavia, rasy, farby pleti, etnického alebo sociálneho pôvodu, genetických vlastností, jazyka, náboženstva alebo viery, politického alebo iného zmýšľania, príslušnosti k národnostnej menšine, majetku, rodu, veku alebo sexuálnej orientácie či iných dôvodov.

2.7 EHSV konštatuje, že osoby so zdravotným postihnutím tvoria približne 16 % celkovej populácie EÚ, t. j. ich celkový počet je asi 80 miliónov. Predstavujú tiež jednu šestinu pracujúcej populácie a 75 % z tých, ktorí by mohli potrebovať intenzívnu podporu, nemá prístup k zamestnaniu. Celkovo 38 % osôb so zdravotným postihnutím vo veku od 16 do 34 rokov zarába o 36 % menej ako osoby bez zdravotného postihnutia ⁽⁶⁾.

2.8 EHSV potvrdzuje svoj záväzok podporovať rovnosť a začlenenie osôb so zdravotným postihnutím, ako to už zdôraznil vo svojich predchádzajúcich stanoviskách ⁽⁷⁾, a to tak pri zavádzaní EDS a dohovoru OSN do praxe, ako aj v rámci vonkajšej činnosti EÚ.

2.9 EHSV žiada, aby boli prijaté účinné opatrenia proti predčasnému ukončovaniu školskej dochádzky vzhľadom na to, že u osôb so zdravotným postihnutím je pravdepodobnosť, že dosiahnu terciárne vzdelanie dvakrát nižšia než u ostatných osôb.

2.10 EHSV nabáda, aby smernica 2000/78/ES, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani, bola zrevidovaná tak, aby zodpovedala dohovoru OSN. Podľa dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím sa v rámci uplatňovania a transpozície smernice odmietnutie poskytnutia vhodného ubytovania považuje za formu diskriminácie. EHSV preto vyzýva členské štáty, aby túto smernicu riadne zaviedli do praxe a Európsku komisiu vyzýva, aby primerane monitorovala jej uplatňovanie.

2.11 EHSV podporuje využitie štrukturálnych fondov na obnovu hospodárstva a upevňovanie sociálnej súdržnosti ⁽⁸⁾. Budúce právne predpisy musia aj naďalej zachovať nediskrimináciu a prístupnosť ako základné horizontálne zásady a uznať prínos zapojenia organizácií osôb so zdravotným postihnutím do každej fázy procesu (vytváranie, uplatňovanie, riadenie, hodnotenie a monitorovanie). Ustanovenia o nediskriminácii a prístupnosti, ako kritériá v nariadení, musia byť posilnené. Článok 16 v súčasnosti platného nariadenia musí byť posilnený a Európska komisia a členské štáty musia zabezpečiť jeho zavedenie do praxe a presadzovanie jeho uplatňovania.

2.12 Treba tiež preskúmať vhodné nástroje finančnej pomoci ⁽⁹⁾, ako napríklad priame vyčlenenie finančných prostriedkov (*ringfencing*) na opatrenia zamerané na osoby so

zdravotným postihnutím ⁽¹⁰⁾ a iné zraniteľné skupiny, s cieľom zamerať politiku súdržnosti na príslušné priority ⁽¹¹⁾. EHSV už v minulosti odporúčal, aby sa fondy zameriavali na konkrétne ciele súvisiace so sociálnym začlenením ⁽¹²⁾. Okrem toho by sociálne začlenenie osôb so zdravotným postihnutím malo byť ako celok začlenené do samostatnej výdavkovej kategórie, s cieľom zabezpečiť pomoc potrebnú na uplatňovanie zásad dohovoru OSN a stratégie pre oblasť zdravotného postihnutia.

2.13 EHSV zdôrazňuje, že deti so zdravotným postihnutím by mali môcť v plnej miere využívať svoje základné ľudské práva a slobody, a to na rovnakom základe ako ostatní, a v tejto súvislosti pripomína aj dohovor o právach dieťaťa a povinnosti, ktoré z neho vyplývajú.

2.14 EHSV nabáda, aby sa prešlo od inštitucionálnej starostlivosti k starostlivosti miestnych spoločenstiev, s cieľom rešpektovať práva osôb so zdravotným postihnutím žiť nezávislým životom. Európske fondy by sa nemali využívať na zriaďovanie a obnovu inštitúcií, ale na financovanie procesu prechodu od inštitucionálnej starostlivosti k starostlivosti miestnych spoločenstiev, vrátane premeny inštitúcií na služby na miestnej úrovni. Zdôrazňuje, že je potrebné presadzovať primeraný životný štandard a aktívne starnutie.

3. Hodnotenie Európskej stratégie pre oblasť zdravotného postihnutia 2010 – 2020

3.1 EHSV je presvedčený, že táto stratégia čiastočne odzrkadľuje ciele dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, a domnieva sa, že oblasti, v ktorých má stratégia pre oblasť zdravotného postihnutia fungovať, sú dôležité a mali by sa posilniť s prihliadnutím na dohovor OSN.

3.2 EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že rovnosť mužov a žien nie je otázkou, ktorá by bola zohľadnená v celej stratégii. Žiada preto, aby sa údaje o zdravotnom postihnutí rozdeľovali aj podľa pohlavia a aby štatistiky pre jednotlivé pohlavia zahŕňali aj údaje o ženách so zdravotným postihnutím. EHSV odporúča, aby sa prostriedky z finančných nástrojov EÚ zameraných na osoby so zdravotným postihnutím rozdeľovali aj podľa pohlavia. Zameranie na pohlavie by malo byť pri zavádzaní stratégie do praxe jednou z hlavných zásad.

3.3 EHSV víta skutočnosť, že stratégia sa zaoberá aj otázkou nedostatočných údajov o zdravotnom postihnutí, a vyzýva, aby boli vytvorené ukazovatele, ktoré by podávali obraz o miere zamestnanosti a chudoby osôb so zdravotným postihnutím, ako aj o ich prístupe k vzdelávaniu.

3.4 Hoci EHSV uznáva význam prevencie, ktorou sa stratégia zaoberá v časti o zdraví, konštatuje, že by bolo lepšie, keby sa stratégia pre oblasť zdravotného postihnutia zameriavala na presadzovanie práv osôb so zdravotným postihnutím a nemiešala ich s otázkami prevencie.

⁽⁶⁾ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/themes>.

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 354, 28.12.2010, s. 8 – 15.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 132, 3.5.2011, s. 8 – 14.

⁽⁹⁾ Tamže.

⁽¹⁰⁾ KOM(2010) 636 v konečnom znení.

⁽¹¹⁾ Ú. v. EÚ C 234, 22.9.2005, s. 27 – 31; Ú. v. EÚ C 162, 25.6.2008, s. 92 – 95; Ú. v. EÚ C 354, 28.12.2010, s. 8 – 15; KOM(2010) 636 v konečnom znení.

⁽¹²⁾ Ú. v. EÚ C 120, 16.5.2008, s. 73 – 81, bod 4.5.2.

3.5 EHSV víta skutočnosť, že stratégia sa koncentruje na otázku prístupnosti a jej pozitívneho vplyvu na spoločnosť (napr. starší ľudia a ľudia so zníženou pohyblivosťou). Prístupné podniky pritiahnu viac zákazníkov (o 15 % zákazníkov). Nové výrobky podnikatia vznik nových trhov a sú zdrojom trvalo udržateľného hospodárskeho rastu⁽¹³⁾. EHSV pripomína v tejto súvislosti aj uznesenie Rady EÚ, v ktorom sa uvádza, že „prístupnosť predstavuje základný kameň začleňujúcej spoločnosti založenej na nediskriminácii“⁽¹⁴⁾.

3.6 EHSV podporuje možnosť využiť štrukturálne fondy na získanie primeranej finančnej podpory pre stratégiu EDS. Konkrétne navrhuje, aby sa Európsky sociálny fond (ESF) účinnejšie využíval na podporu začlenenia do trhu práce a Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR) na dosiahnutie vyššej úrovne prístupnosti v Európe.

3.7 EHSV sa domnieva, že stratégia by mala viac podporovať nezávislý život osôb so zdravotným postihnutím prostredníctvom starostlivosti, ktorú by poskytovalo miestne spoločenstvo a nie inštitúcie. Prostriedky z európskych fondov by sa mali investovať do podpory starostlivosti poskytovanej v rámci miestneho spoločenstva a zabezpečiť, že takáto starostlivosť sa bude považovať za štandardnú.

3.8 EHSV zdôrazňuje⁽¹⁵⁾, že aktívne začlenenie musí byť prepojené s trhom práce a zabezpečovať primeranú výšku príjmov a prístup ku kvalitným sociálnym službám, čo sa odrazí aj v zlepšení životných podmienok osôb, ktoré sú ďaleko od trhu práce⁽¹⁵⁾.

3.9 EHSV je presvedčený, že EÚ, ktorá je najväčším poskytovateľom zahraničnej pomoci na svete, by mala ísť príkladom a podporovať začlenenie zdravotného postihnutia do svojej činnosti v oblasti zahraničnej spolupráce.

3.10 EHSV podporuje inkluzívny jednotný trh a vyzýva, aby sa pri verejnom obstarávaní povinne prihliadalo na sociálne požiadavky, najmä rozvoj prístupnosti, prostredníctvom prijatia záväzného európskeho právneho predpisu o prístupnosti, podporu zamestnanosti, nediskrimináciu a kvalitu sociálnych služieb. Víta štandardizačný mandát 473⁽¹⁶⁾ a žiada, aby boli zavedené povinné normy prístupnosti, ktoré by dopĺňali právne predpisy v oblasti verejného obstarávania, podľa vzoru právnych predpisov o prístupnosti, ktoré boli zavedené v Spojených štátoch⁽¹⁷⁾. EHSV uznáva význam dialógu medzi inštitúciami, priemyselnými odvetvami a občianskou spoločnosťou pri

definovaní takýchto noriem⁽¹⁸⁾. Vzhľadom na obmedzené úspechy tohto postupu v praxi si však myslí, že do budúcnosti je potrebný právne záväzný a štruktúrovanejší mechanizmus.

3.11 EHSV nabáda Európsky parlament, Európsku radu a Výbor regiónov, aby k ochrane práv osôb so zdravotným postihnutím zaujali ambicioznejší postoj a zabezpečili riadne uplatňovanie dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím v Európskej únii.

4. Uplatňovanie v praxi a riadenie

4.1 EHSV žiada, aby stratégia pre oblasť zdravotného postihnutia mala lepšie štruktúrované riadenie prostredníctvom Európskeho výboru zdravotne postihnutých, čo by bol konkrétny spôsob, ako posilniť existujúcu skupinu na vysokej úrovni pre zdravotné postihnutie, a aby fungovala ako konkrétny mechanizmus uplatňovania a monitorovania dodržiavania dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím v súlade s článkom 33 ods. 1 tohto dohovoru.

4.2 EHSV je presvedčený, že výbory pre zdravotné postihnutie, ktoré pôsobia v jednotlivých krajinách, sú potrebné na zabezpečenie koordinácie stratégie a dohovoru OSN na vnútroštátnej úrovni. Tieto výbory majú zabezpečiť zapojenie organizácií zdravotne postihnutých osôb do procesu koordinácie a prepojenie s národnými centrami a príslušnými aktérmi na európskej úrovni.

4.3 EHSV sa domnieva, že zloženie Európskeho výboru zdravotne postihnutých by malo byť také, aby v ňom mali zastúpenie zdravotne postihnuté osoby a aby bola zabezpečená konzultácia s EHSV a inými zainteresovanými stranami a organizáciami osôb so zdravotným postihnutím.

4.4 EHSV sa zaväzuje, že pôjde príkladom pri propagácii dohovoru OSN, ktorý je prvou medzinárodnou zmluvou v oblasti ľudských práv, ktorú ratifikovala EÚ. Podporuje tiež interné uplatňovanie stratégie i dohovoru OSN. Bude šíriť osvetu v tejto oblasti tým, že zorganizuje rôzne podujatia, ako napríklad konferenciu na vysokej úrovni v spolupráci s inými inštitúciami EÚ a organizáciami zastupujúcimi osoby so zdravotným postihnutím.

4.5 EHSV ďalej vzyva, aby sa v patričnej miere zohľadnili články 33 ods. 1 a 33 ods. 2 dohovoru OSN, ktoré by sa mali začať uplatňovať bez zbytočných prieťahov a v spolupráci s organizáciami osôb so zdravotným postihnutím. EHSV zdôrazňuje, že je dôležité zamerať sa na to, aby priamu zodpovednosť niesol generálny tajomník Európskej komisie, a zabezpečiť, aby bol monitorovací mechanizmus úplne nezávislý a pluralitný.

4.6 EHSV pripomína, že do uplatňovania a monitorovania dohovoru OSN, ako aj európskej stratégie, musia byť podľa článku 33 ods. 1 dohovoru OSN a článku 11 Zmluvy o EÚ zapojené aj osoby so zdravotným postihnutím a organizácie, ktoré ich zastupujú.

⁽¹³⁾ Ú. v. EÚ C 354, 28.12.2010, s. 8 – 15.

⁽¹⁴⁾ Uznesenie Rady (2008/C 75/01).

⁽¹⁵⁾ EUROFOUND.

⁽¹⁶⁾ M/473 – Štandardizačný mandát udelený CEN, CENELEC a ETSI, aby do príslušných štandardizačných iniciatív zahrnuli „Design for all“ (Návrhy pre všetkých).

⁽¹⁷⁾ Ú. v. EÚ C 354, 28.12.2010, s. 8 – 15. Americký zákon o občanoch so zdravotným postihnutím (Americans with Disabilities Act – ADA) je legislatívny rámec, ktorý zakazuje diskrimináciu osôb so zdravotným postihnutím v zamestnaní, doprave, verejnom bývaní, komunikácii a v rámci činnosti verejných orgánov. ADA stanovuje tiež požiadavky týkajúce sa špeciálnych telekomunikačných prenosových služieb.

⁽¹⁸⁾ Pozri normy, ktoré sa už uplatňujú v rámci mandátov 376 a 420, ako aj tento odkaz:
<http://cms.horus.be/files/99909/MediaArchive/M420%20Mandate%20Access%20Built%20Environment.pdf>.

4.7 EHSV považuje za dôležité, aby sa monitorovali výsledky, ktoré sa v rámci európskej stratégie majú dosiahnuť do roku 2015 na úrovni jednotlivých štátov, a to prostredníctvom správ o pokroku, ktoré budú predkladať jednotlivé členské štáty. Európska komisia by mala takisto podávať správy o pokroku dosiahnutom na európskej úrovni. Zavádzanie európskej stratégie do praxe by malo byť prepojené s uplatňovaním stratégie Európa 2020. Členské štáty by mali do svojich národných reformných programov začleniť aj konkrétne ciele týkajúce sa osôb so zdravotným postihnutím, aby mohli zisťovať mieru chudoby, zamestnanosti a vzdelania.

4.8 Budúce programy financovania, ktorými Európska komisia nahradí program PROGRESS, by mali podporovať účasť organizácií, ktoré zastupujú osoby s rôznym i špecifickým zdravotným postihnutím. Uľahčí sa tým uplatňovanie dohovoru OSN.

4.9 EHSV žiada príslušné zainteresované strany, napr. odborové zväzy, zamestnávateľov, poskytovateľov služieb, aktérov v oblasti sociálneho hospodárstva a organizácie zastupujúce osoby so zdravotným postihnutím, aby sa aktívne zapájali do realizácie európskej stratégie, a to v rámci svojich povinností a úloh.

4.10 EHSV verí, že aktéri z oblasti sociálneho hospodárstva budú zohrávať rozhodujúcu úlohu v úsilí zlepšiť životnú situáciu osôb so zdravotným postihnutím a ich možnosti získať prístup k zamestnaniu a tovaru a službám.

4.11 EHSV žiada odborové zväzy a zamestnávateľov, aby do kolektívneho vyjednávania začlenili aj osobitné klauzuly týkajúce sa zdravotného postihnutia, a tak podporovali inkluzívny trh práce a zavádzanie európskej stratégie do praxe. Členské štáty by mali prijať špecifické finančné opatrenia, ktorými by tieto rokovania podporili.

4.12 EHSV sa domnieva, že európska stratégia by mala podporovať spoluprácu medzi celoštátnymi organizáciami osôb so zdravotným postihnutím a národnými hospodárskymi a sociálnymi radami, aby sa aj na vnútroštátnej úrovni ďalej šířila európska stratégia.

4.13 EHSV žiada, aby sa vo všetkých oblastiach európskej stratégie zohľadnili potreby osôb, ktoré si vyžadujú intenzívnu podporu a osôb s psychosociálnymi poruchami.

5. Prehodnotenie európskej stratégie pre oblasť zdravotného postihnutia a nový rámec po roku 2020

5.1 EHSV sa vyslovuje za starostlivé prehodnotenie európskej stratégie a za vytvorenie ambiciózneho zoznamu krokov, ktoré sa budú podnikať po roku 2015 s cieľom bojovať proti diskriminácii a zabezpečiť rovnosť v EÚ.

5.2 EHSV sa zasadzuje aj za prehodnotenie v súčasnosti platnej európskej legislatívy a za to, aby sa zásady z dohovoru OSN systematicky začleňovali do nových právnych predpisov a politických opatrení EÚ.

5.3 EHSV podporuje rozsiahle prehodnotenie európskej stratégie v roku 2013, aby sa zabezpečil jej súlad s ustanoveniami

dohovoru OSN a dosiahlo to, že bude okrem iného pokrývať aj oblasti ako právo na život a uznanie zákonom.

5.4 EHSV sa domnieva, že hlavným cieľom európskej stratégie je zrovnoprávnenie osôb so zdravotným postihnutím v zamestnaní, vzdelávaní, z hľadiska slobody pohybu a v iných dôležitých oblastiach života.

5.5 EHSV opätovne zdôrazňuje, že je potrebné, aby bol konzultovaný skôr, ako EÚ predloží výboru OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím svoju správu o implementácii.

5.6 EHSV pripomína, že konzistentné údaje majú veľký význam pre tvorbu politiky a pre primerané hodnotenie európskej stratégie, a vyzýva preto, aby boli na úrovni EÚ vytvorené špeciálne ukazovatele pre oblasť zdravotného postihnutia.

Prvý návrh nového zoznamu činností v rámci európskej stratégie pre oblasť zdravotného postihnutia po roku 2015

5.7 EHSV má v úmysle podrobne monitorovať uplatňovanie európskeho aktu o prístupnosti (European Accessibility Act) v jednotlivých členských štátoch, po tom, ako Európsky parlament a Rada schvália tento legislatívny návrh Európskej komisie ako záväzný právny predpis. EHSV žiada, aby bol vypracovaný konkrétny plán, ako sprístupniť inštitúcie EÚ (infraštruktúra, postupy naboru pracovníkov, schôdze, internetové stránky a informácie) osobám so zdravotným postihnutím.

5.8 EHSV zdôrazňuje, že je dôležité v návrhu smernice o nediskriminácii, ktorý predložila Európska komisia, zmeniť a doplniť články vzťahujúce sa na zdravotné postihnutie tak, aby boli v súlade s dohovorom OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím. Zároveň vyzýva členské štáty, aby konzistentne prijímali silnú európsku legislatívu, ktorou sa ochrana osôb so zdravotným postihnutím rozšíri aj na iné oblasti než len zamestnanie.

5.9 EHSV sa domnieva, že nový zoznam činností na obdobie po roku 2015 by mal obsahovať aj opatrenia na riešenie špecifickej situácie osôb s psychosociálnymi poruchami, žien a dievčat, detí a starších osôb so zdravotným postihnutím, ako aj osôb, ktoré si vyžadujú intenzívnu podporu.

5.10 EHSV zdôrazňuje, že treba zabezpečiť, aby osoby so zdravotným postihnutím mohli v plnom rozsahu využívať voľnosť pohybu. EHSV sa zasadzuje za prijatie európskej karty mobility, ktorá by bola založená na vzájomnom uznávaní výhod vyplývajúcich zo zdravotného postihnutia vo všetkých krajinách EÚ a ktorá by bola nástrojom umožňujúcim osobám so zdravotným postihnutím voľne sa pohybovať v EÚ rovnako ako v prípade ostatných občanov EÚ. Podľa vzoru parkovacej karty by karta mobility takisto mohla zabezpečovať prístup k rôznym výhodám, ktoré poskytujú mnohé verejné a súkromné inštitúcie, napr. prístup k verejným dopravným prostriedkom, vstup do múzeí a pod. EHSV očakáva konkrétne návrhy, ako odstrániť bariéry pri prenose nárokov na príspevky pre osoby so zdravotným postihnutím a na využívanie špecifických podporných služieb, napr. sociálna asistencia či podporné technológie.

5.11 EHSV navrhuje vytvoriť stredisko pre monitorovanie zdravotného postihnutia s cieľom analyzovať situáciu osôb so zdravotným postihnutím v EÚ, umožniť výmenu osvedčených postupov a pomôcť ďalej rozvíjať politické opatrenia.

5.12 EHSV žiada, aby bol vytvorený a v členských štátoch zavedený právne záväzný európsky rámec kvality pre služby poskytované na miestnej úrovni.

5.13 EHSV nabáda k tomu, aby bolo základné vzdelanie inkluzívne. Navrhuje, aby sa na základných školách vyučovala znaková reč, a aby sa zamestnávali kvalifikovaní učitelia, ktorí vedia používať Braillovo písmo a iné metódy na pomoc žiakom so zdravotným postihnutím.

5.14 EHSV žiada, aby bol vytvorený spoločný európsky systém hodnotenia zdravotného postihnutia, ktorý by bol založený na ľudských právach ⁽¹⁹⁾.

5.15 EHSV navrhuje presadzovať rovnoprávne postavenie osôb so zdravotným postihnutím pred zákonom. Európsky súdny dvor a vnútroštátne súdy musia byť prístupné a prijať všetky potrebné opatrenia na boj proti diskriminácii.

5.16 EHSV pripomína, že právo voliť je neodňateľným ľudským právom všetkých osôb so zdravotným postihnutím, ako sa uvádza v dohovore OSN. Upozorňuje všetky príslušné inštitúcie na to, že o oprávnenosti človeka voliť a byť volený rozhodujú len jeho vek a občianstvo. EHSV rozhodne a neodvolateľne zamietá myšlienku obmedziť právo voliť a byť volený z dôvodu zdravotného postihnutia, a to či už súdnou alebo inou cestou. EHSV vyzýva inštitúcie EÚ a členské štáty, aby zrušili diskriminačné zákony o poručníctve a umožnili všetkým osobám so zdravotným postihnutím využívať svoje politické práva na rovnakom základe ako ostatné osoby. Konštatuje, že na to, aby bolo možné zaručiť právo zúčastniť sa na vnútroštátnych voľbách a voľbách do Európskeho parlamentu je nevyhnutné prijať potrebné opatrenia, pokiaľ ide o hlasovacie postupy, priestory, technické vybavenie a materiály.

5.17 EHSV žiada, aby bol predložený dôkaz účinnosti súčasných politických nástrojov, pokiaľ ide o zlepšenie situácie osôb so zdravotným postihnutím. Navrhuje, aby bol tento dôkaz predložený tým, že sa budú financovať projekty na úrovni EÚ, štúdie a výskumy.

V Bruseli 21. septembra 2011

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

⁽¹⁹⁾ Spoločný systém hodnotenia zdravotného postihnutia, založený na právach zakotvených v dohovore OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, ktorý by vznikol revíziou Medzinárodnej klasifikácie funkčnosti, zdravotného postihnutia a zdravia (ICF).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Rady o súdnej príslušnosti, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí vo veciach majetkových režimov manželov“

KOM(2011) 126 v konečnom znení – 2011/0059 (CNS)

a „Návrh nariadenia Rady o súdnej príslušnosti, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí vo veciach majetkových dôsledkov registrovaných partnerstiev“

KOM(2011) 127 v konečnom znení – 2011/0060 (CNS)

(2011/C 376/16)

Spravodajca: **Antonello PEZZINI**

Rada sa 26. apríla 2011 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Rady o súdnej príslušnosti, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí vo veciach majetkových režimov manželov“

KOM(2011) 126 v konečnom znení – 2011/0059 (CNS)

a

„Návrh nariadenia Rady o súdnej príslušnosti, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí vo veciach majetkových dôsledkov registrovaných partnerstiev“

KOM(2011) 127 v konečnom znení – 2011/0060 (CNS).

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 31. augusta 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 474. plenárnom zasadnutí 21. a 22. septembra 2011 (schôdza z 21. septembra 2011) prijal 156 hlasmi za, pričom 3 členovia hlasovali proti a 6 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV súhlasí s názorom Komisie, že je potrebné odstrániť neistotu a diskrimináciu v oblasti majetkových práv medzinárodných párov a považuje za vhodné prijať balík legislatívnych opatrení pozostávajúci z dvoch samostatných nariadení, jedného pre majetkový režim manželov a druhého pre majetkový režim registrovaných partnerstiev.

1.2 Výbor pokladá za piliere akejkoľvek právnej úpravy v tejto oblasti právnú istotu, predvídateľnosť, zjednodušenie a rýchly prístup k spravodlivosti a spravodlivým riešeniam pri prijateľných nákladoch a v rozumných lehotách, pri dodržaní princípov v záujme verejného poriadku.

1.3 EHSV sa nazdáva, že je nevyhnutné, aby každá plánovaná právna úprava jasným a transparentným spôsobom chránila nielen práva súvisiace s majetkovými režimami manželov a registrovaných partnerstiev, ale aj záujmy a práva tretích osôb. Na tento účel by sa rozhodné právo a súdna príslušnosť mali povinne vybrať v čase vstupu do zväzku.

1.4 EHSV v tejto súvislosti zaujíma možnosť dopracovať sa v tejto oblasti k uplatňovaniu európskeho nepovinného doplnkového režimu, takzvaného „28. režimu“, ktorý by

rovnakou mierou chránil záujmy medzinárodných párov, pokiaľ ide o ich majetkový režim a majetkové dôsledky.

1.4.1 Okrem toho by sa tým uľahčilo využívanie rozhodcovského konania, čím by sa dosiahla platnosť dohôd o mimosúdnom vyrovnaní.

1.5 Výbor opakovane zdôrazňuje, že je dôležité zabezpečiť okamžité uplatňovanie rozhodnutí bez toho, aby boli potrebné akékoľvek ďalšie, hoci aj zjednodušené postupy, s cieľom skrátiť lehoty a znížiť náklady pre občanov a administratívnu záťaž pre súdne systémy.

1.6 EHSV odporúča zaviesť systém informovania a odbornej prípravy pracovníkov príslušných súdov, ako aj pracovníkov právnych služieb a občanov vytvorením interaktívneho internetového portálu vo všetkých úradných jazykoch na internete a systémov výmen odborných poznatkov a znalostí.

1.7 EHSV žiada, aby sa vytvorila európska sieť národných stredísk bezplatného technicko-právneho poradenstva podľa vzoru Agentúry pre základné práva, čím by sa zabezpečilo, že všetky páry môžu uviesť na vedomie využívať svoje práva a budú s nimi oboznámené.

1.8 EHSV zdôrazňuje, že je dôležité, aby rôzne konania (o dedičstve, o rozvode, rozluke a usporiadaní majetkových pomerov) boli sústredené na tom istom súde.

1.9 Výbor na záver dôrazne odporúča zabezpečiť úplný súlad medzi existujúcimi, pozmeňovanými a pripravovanými právnymi úpravami, aby sa zaručil jednotný a zjednodušený rámec v oblasti majetkových režimov, ktorý by bol dostupný všetkým európskym občanom.

2. Jestvujúci legislatívny rámec

2.1 Výbor pokladá za veľmi dôležité zaručiť občanom voľný pohyb medzi všetkými členskými štátmi, aby v Európskej únii bez problémov v istote mohli žiť, založiť si rodinu a nadobudnúť majetok.

2.2 Zmluva a Charta základných práv Európskej únie garantujú právo osôb na slobodu pohybu a pobytu a prístup k spravodlivosti, rešpektovanie základných práv, medzi ktoré patrí najmä vlastnícke právo, rovnosť všetkých pred zákonom, zásada nediskriminácie, právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života, právo uzavrieť manželstvo a založiť rodinu v súlade s vnútroštátnymi zákonmi, právo na spravodlivý proces.

2.3 Zvyšujúci sa pohyb občanov v Európskej únii spôsobil zvýšenie počtu „medzinárodných“ manželstiev a partnerstiev, ktorých manželia majú rôznu štátnu príslušnosť alebo majú bydlisko v rôznych členských štátoch alebo ho majú v členskom štáte, ktorého nie sú štátnymi príslušníkmi.

2.4 EHSV si uvedomuje význam účinného výkonu týchto práv v priestore bez vnútorných hraníc bez ohľadu na formu zväzkov medzi občanmi rôznych členských štátov a možnosť ich pobytu v členskom štáte, ktorého štátnu príslušnosť nemajú. V tomto prípade sa ich hnutelný a/alebo nehnuteľný majetok často nachádza na území viacerých krajín EÚ.

2.5 V Európe je v súčasnosti asi 16 miliónov medzinárodných párov. V roku 2007 z 2,4 milióna nových manželstiev malo 13 % (310 000) medzinárodný charakter. Podobne v tom istom roku z 211 000 registrovaných partnerstiev 41 000 tvorili medzinárodné páry.

2.6 V piatich krajinách môžu manželstvo uzavrieť páry rovnakého pohlavia (v Holandsku od roku 2001, v Belgicku od roku 2003, v Španielsku od roku 2005, vo Švédsku od roku 2009 a v Portugalsku od roku 2010), zatiaľ čo „registrované partnerstvo“ je novším právnym inštitútom, ktorý uznalo 14 členských štátov⁽¹⁾. Vo všetkých týchto 14 krajinách je prípustné registrované partnerstvo párov rovnakého pohlavia,

zatiaľ čo registrované partnerstvo tak osôb rovnakého pohlavia, ako aj osôb rozdielneho pohlavia je prípustné len v Belgicku, Francúzsku, Luxembursku a Holandsku.

2.7 Keď sa Komisia v roku 2006 obrátila na EHSV so žiadosťou o konzultáciu o zelenej knihe týkajúcej sa vlastných vzťahov v manželstve, výbor zmeny a doplnenia nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003, ktoré rozširujú súdnu právomoc a rozhodné právo v manželských veciach, prijal vo všeobecnosti kladne⁽²⁾ a navrhol, aby sa týmito zmenami a doplneniami v týchto bodoch doplnilo nariadenie o uznávaní súdnych rozhodnutí v manželských veciach a vo veci starostlivosti o deti. Pokiaľ ide o súdnu právomoc a rozhodné právo v manželských veciach, výbor sa k nim už vyjadril v čase predloženia zelenej knihy o rozvode, ku ktorej vypracoval veľmi podrobné stanovisko⁽³⁾.

2.8 Výbor sa však zamýšľal aj nad tým, či je vhodné zaoberať sa otázkou rozdelenia spoločného majetku (nehnuteľného, hnutelného a iných majetkových práv) takým spôsobom, že sa rozšíri pole pôsobnosti *rationae personae* tohto rozdelenia na nezosobašené páry (ktoré môžu mať taktiež spoločné deti).

2.9 Možno by bolo logickejšie zaoberať sa na jednej strane všetkými dôsledkami zrušenia manželského zväzku a na druhej strane všetkými dôsledkami rozluky nezosobašených párov, ktoré spolu žijú na základe registrovaného partnerstva, a vypracovať regulačný rámec na úrovni EÚ.

2.10 Bezpochyby by sa tým zvýšila prehľadnosť a porozumenie rozhodného práva a uľahčilo by sa uznávanie súdnych rozhodnutí, ktoré často upravujú všetky podmienky a dôsledky rozvodu alebo rozluky v jednom konečnom rozsudku.

2.11 Keďže manželstvo a registrované partnerstvo majú špecifické charakteristiky a obe formy zväzku môžu mať odlišné právne dôsledky, EHSV súhlasí s tým, že by bolo dobré mať dva samostatné regulačné nástroje: prvý týkajúci sa súdnej príslušnosti, rozhodného práva, uznávania a výkonu rozhodnutí v oblasti majetkových režimov manželov a druhý súdnej príslušnosti, rozhodného práva, uznávania a výkonu rozhodnutí v oblasti majetkových dôsledkov registrovaných partnerstiev.

2.12 Výbor si kladie otázku, či by nebolo vhodné pristúpiť k preskúmaniu integrovanej koncepcie jednotného nástroja v podobe európskeho nepovinného doplnkového režimu („28. režimu“)⁽⁴⁾, ktorý by páry žijúce v manželskom zväzku alebo v registrovanom partnerstve mohli bez akejkoľvek diskriminácie po slobodnom rozhodnutí využiť. Určitým usmernením by pritom mohla byť francúzsko-nemecká dohoda o vytvorení spoločného režimu pri manželstvách⁽⁵⁾.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 325, 30.12.2006, s. 71.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 24, 31.1.2006, s. 20.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 21, 21.1.2011, s. 26.

⁽⁵⁾ Pozri informácie o zasadnutí francúzskej rady ministrov z 23. marca 2011.

⁽¹⁾ Rakúsko, Belgicko, Dánsko, Fínsko, Francúzsko, Nemecko, Írsko, Luxembursko, Holandsko, Spojené kráľovstvo, Česko, Slovinsko, Švédsko a Maďarsko.

2.12.1 Majetkové aspekty manželstiev a registrovaných partnerstiev sa často neriešia ako spor. V takom prípade by podľa EHSV bolo vhodné vložiť do 28. režimu doložky o platnosti mimosúdnych rozhodcovských dohôd ⁽⁶⁾, čo by pre európskych občanov malo značné výhody.

2.13 EHSV sa domnieva, že týmito dvoma regulačnými nástrojmi by sa mali zabezpečiť:

- predvídateľnosť a právnu istotu rozhodného práva vďaka jasným a jednotným pravidlám,
- súlad v oblasti justičnej spolupráce v občianskych veciach najmä v oblasti rodinného práva,
- automatické uznávanie rozhodnutí a výkon prostredníctvom jednotného, zjednodušeného konania, čím sa zaručí pohyb rozsudkov bez doložky o vykonateľnosti rozsudku (bez *exequatur*) v oblasti uznávania a výkonu rozhodnutí,
- harmonizácia pravidiel o súdnej príslušnosti a výbere rozhodného práva s rovnakým súdom pre všetky aspekty situácie páru, ktorý by takýto výber musel vykonať,
- stanovenie uceleného a ľahko dostupného právneho rámca zjednotením a harmonizáciou terminológie týkajúcej sa všetkých oblastí a všetkých pojmov a podmienok uplatňovaných podľa obdobných pravidiel pre všetky oblasti (napr. nerozhodnuté spory, doložky o voľbe súdu atď.).

3. Návrhy Komisie

3.1 V „Správe o občianstve EÚ za rok 2010: odstránenie prekážok vykonávania práv občanov EÚ“ ⁽⁷⁾ Komisia konštatovala, že jednou z hlavných prekážok, s ktorými sa občania EÚ stále stretávajú v každodennom živote pri výkone svojich práv spojených s občianstvom EÚ za hranicami svojho štátu, je neistota v oblasti majetkových práv medzinárodných párov.

3.2 Návrhy Komisie sa zakladajú na článku 81 ods. 3 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

3.3 Rade boli predložené dve iniciatívy Komisie týkajúce sa rozhodného práva v majetkových veciach medzinárodných párov. Prvá sa týka súdnej príslušnosti, rozhodného práva, uznávania a výkonu rozhodnutí vo veciach majetkových režimov manželov, druhá sa týka rovnakej problematiky, pokiaľ ide o majetkové dôsledky registrovaných partnerstiev.

3.4 Zámerom návrhov Komisie je vybudovať nové prepojenie medzi rozličnými právnymi systémami EÚ a uľahčiť život medzinárodným párom bez toho, aby sa harmonizovalo alebo zmenilo hmotné právo členských štátov v manželských veciach alebo vo veciach registrovaných partnerstiev, ale s cieľom:

— poskytnúť medzinárodným párom možnosť zvoliť rozhodné právo pre spoločný majetok v prípade úmrtia jedného z manželov alebo rozvodu,

— zvýšiť právnu istotu pre registrované partnerstvá medzinárodnej povahy tým, že majetok párov spojených registrovaným partnerstvom bude spravdla podliehať zákonu krajiny, v ktorej je partnerstvo zaregistrované,

— zvýšiť právnu istotu pre medzinárodné páry (spojené manželstvom alebo registrovaným partnerstvom) vytvorením súboru jednotných pravidiel na určenie príslušného súdu a rozhodného práva na základe hierarchicky zoradených objektívnych kolíznych kritérií,

— zlepšiť predvídateľnosť pre medzinárodné páry zjednotením postupu uznávania rozhodnutí a listín v celej EÚ tým, že občania budú mať možnosť predkladať jednému súdu rôzne podnety.

3.5 V návrhoch sa počíta aj s vytvorením internetovej stránky v rámci „Európskej justičnej siete v občianskych a obchodných veciach“ o existujúcich registroch týkajúcich sa majetkových režimov manželov a národných predpisov.

3.6 Tieto návrhy musí jednomyselne schváliť Rada ministrov EÚ po konzultácii s Európskym parlamentom.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 EHSV považuje za vhodné, aby sa rozhodné právo pre zosobášené páry stanovilo voľbou v čase uzavretia manželstva, pričom by sa zabránilo možnosti zvoliť právo, s ktorým nemá manželstvo žiadnu právnu súvislosť. Pri už jestvujúcich manželstvách by sa v prípade, že k voľbe nedošlo, uplatňoval pri stanovovaní rozhodného práva zoznam objektívnych kritérií podľa systému, ktorý bol prijatý v nedávno schválenom nariadení „Rím III“ ⁽⁸⁾.

4.1.1 Podľa EHSV by zavedenie pravidiel poskytujúcich manželom obmedzenú možnosť voľby rozhodného práva zvýšilo právnu istotu a zúčastneným stranám by poskytlo isté možnosti pri voľbe rozhodného práva pre svoj majetok a zároveň by bolo zárukou ochrany záujmov tretích osôb.

4.1.2 V prípade registrovaných partnerstiev sa volí právny poriadok toho štátu, v ktorom je partnerstvo zaregistrované.

4.1.3 EHSV zdôrazňuje potrebu primeraného a jasného systému informovania o voľbe právneho poriadku podľa nariadenia (EÚ) č. 1259/2010 a návrhu obsiahnutého v dokumente KOM(2011) 126, aby páry mali dobrú predstavu o zákonoch týkajúcich sa rozvodu a ich majetkových vzťahov.

⁽⁶⁾ Návrh talianskeho ministerstva spravodlivosti a takisto rozsudok Súdného dvora EÚ vo veci Allianz SpA/West Tankers Inc., C-185/07 bod 26, o platnosti rozhodcovskej doložky.

⁽⁷⁾ Prijatá 27. októbra 2010.

⁽⁸⁾ Pozri nariadenie (EÚ) č. 1259/2010 z 20.12.2010, Ú. v. EÚ L 343, 29.12.2010, s. 10.

4.1.4 Výbor považuje právnu istotu za prioritu, a preto vyjadruje obavy nad tým, či je možné naozaj dosiahnuť súlad medzi voľbou režimu rozhodného práva pre úpravu majetkových vzťahov medzi manželmi zo strany páru a skutočným umiestnením majetku, ak sa tento majetok nachádza v inej krajine, než je krajina, na ktorej rozhodnom práve sa pár dohodol.

4.1.4.1 Výbor sa nazdáva, že na zaistenie právnej istoty a zároveň práva manželov na zachovanie hodnoty ich hnutelného i nehnuteľného majetku by bolo potrebné spravodlivo stanoviť hodnotu majetku v čase uzavretia manželstva a v čase rozluky alebo rozvodu.

4.1.4.2 EHSV si želá, aby sa do každého spisu týkajúceho sa majetku urobil aj záznam o majetkovom režime manželov, čo je mimoriadne dôležité pri podieloch a účasti na spoločnostiach, životnom poistení, dôchodkových fondoch a mnohom inom.

4.1.5 EHSV má pochybnosti o tom, aký môže byť skutočný dosah na tretie osoby v prípade rozdielu medzi rozhodným právom, ktorý si pár zvolí pre majetkový režim, a miestom, kde sa majetok skutočne nachádza, a to aj mimo EÚ.

4.2 Výbor pokladá za dôležité, aby sa odstránili problémy spojené s uznávaním rozhodnutí a listín tým, že sa dosiahne pokrok v znižovaní nákladov a času potrebného na dosiahnutie uznania rozhodnutí a zabráni sa možnosti obrátiť na súd v rôznych členských štátoch.

4.3 Pravidlá o súdnej príslušnosti týkajúcej sa usporiadania majetkových pomerov manželov by rozšírili príslušnosť súdov príslušných pre rozvody alebo dedičstvo aj na usporiadanie majetkových pomerov manželov. Výsledkom by bola väčšia právna istota pre občanov, pretože súd príslušný pre rozvod alebo dedičstvo by bol príslušný aj pre usporiadanie majetkových pomerov manželov.

4.3.1 Výbor má obavy, pokiaľ ide o dôsledky lehôt, ktoré budú v jednotlivých členských štátoch potrebné na prispôbenie vnútroštátnych pravidiel, a termín nadobudnutia platnosti nariadení o majetkovom režime.

4.4 EHSV považuje za nevyhnutné zabezpečiť voľný pohyb rozhodnutí tým, že budú automaticky uznávané v celej EÚ a ich výkon sa bude realizovať jednotným zjednodušeným postupom. Zaručiť je potrebné aj súlad v oblasti justičnej spolupráce v občianskych veciach.

4.5 EHSV sa domnieva, že všeobecným cieľom by mal byť právny ľahko prístupný rámec s ucelenou štruktúrou. Nato je potrebné zjednotiť a harmonizovať terminológiu všetkých oblastí a všetkých pojmov a požiadavky podobných pravidiel pre všetky oblasti (napríklad prekážka začatej veci, doložka o príslušnosti súdu, obvyklý pobyt atď.)

4.6 EHSV sa domnieva, že je rovnako dôležité umožniť na vnútornom trhu uznávanie, výkon a voľný pohyb rozhodnutí bez doložky vykonateľnosti v súlade s navrhnutými zmenami⁽⁹⁾ a s pravidlami občianskeho a obchodného práva v zmysle nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 bez možnosti výnimiek, okrem výnimiek v záujme verejného poriadku a v súlade s Chartou základných práv.

4.7 EHSV súhlasí s tým, že je vhodné, aby rôzne konania (o rozvode, rozluke a usporiadaní majetkových pomerov manželov) boli sústredené na tom istom súde. Príslušné súdy sú súdy definované v nariadení „Brusel IIa“.

4.7.1 Výbor zdôrazňuje, že je dôležité zabrániť súbežným konaniam a uplatňovaniu odlišného hmotného práva na majetok párov žijúcich v manželskom zväzku alebo registrovanom partnerstve.

4.8 Podľa EHSV zásadný význam majú opatrenia EÚ zamerané na odbornú prípravu pracovníkov príslušných verejných orgánov a pracovníkov súdnictva, ktorí budú povinní uplatňovať nový právny rámec v oblasti majetkového režimu manželov a partnerov registrovaných partnerstiev.

4.9 Manželom a párom v registrovaných partnerstvách bude potrebné poskytnúť primerané informácie o následkoch voľby legislatívy na majetok v prípadoch jeho prevodu, hlavne ak je zvolený režim odlišný od režimu krajiny fyzického umiestnenia majetku.

4.10 V súlade so závermi Rady pre spravodlivosť a vnútorné veci z 24. a 25. februára 2011 by sa „dodržiavanie základných práv [...] malo zohľadniť aj pri vypracúvaní právnych aktov, ktoré nepodliehajú legislatívnemu postupu“⁽¹⁰⁾. Výbor sa domnieva, že Agentúra pre základné práva by mohla a mala prevziať aktívnu úlohu pri poskytovaní technicko-právneho poradenstva párom v záujme účinného uplatňovania ich práv.

5. Konkrétne pripomienky

5.1 Navrhovaná právna úprava týkajúca sa majetkových režimov manželov

5.1.1 Výbor súhlasí s tým, že **definícia majetkového režimu manželov** musí zahŕňať nielen každodennú správu majetku manželov, ale aj majetkové vyrovnanie bez toho, aby tým bola dotknutá povaha vecných práv vzťahujúcich sa na majetok, klasifikácia majetku a práva a určenie výsad držiteľov týchto práv, s výhradou výnimiek v záujme verejného poriadku stanovených v právnych predpisoch členských štátov.

⁽⁹⁾ Pozri KOM(2010) 748 v konečnom znení.

⁽¹⁰⁾ Pozri závery Rady o úlohe Rady Európskej únie pri zabezpečovaní účinného vykonávania Charty základných práv Európskej únie, 24. a 25. februára 2011.

5.1.2 Výbor kladie veľký dôraz na to, aby sa zaručil súlad, pokiaľ ide o súdnu príslušnosť, medzi rozhodným právom v zmysle nariadenia Rady (EÚ) č. 1259/2010 (rozvod alebo rozluka), rozhodným právom podľa nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 (manželstvo) a plánovaným rozhodným právom v návrhu nariadenia o majetkovom režime manželov (pozri kapitolu II články 4 a 5 a kapitolu III články 15 až 18).

5.1.2.1 EHSV sa nazdáva, že ak sa v rôznych prípadoch uplatnenia rozdielne režimy, ktorých voľba by bola ponechaná na slobodné rozhodnutie zainteresovaných strán, mohlo by to príliš skomplikovať veci, vyústiť do konfliktov pri stanovovaní súdnej príslušnosti a vyvolať príslušné dôsledky, so značnými časovými prieťahmi a zvýšenými nákladmi. Výbor zastáva názor, že by sa súdna príslušnosť mala stanoviť v čase uzavretia manželstva.

5.1.3 Výbor sa nazdáva, že zásada vzájomného uznávania, teda voľného pohybu rozhodnutí, verejných listín a súdnych zmierov vo veciach majetkových režimov manželov musí vylučovať zahrnutie prípadných ďalších postupov než tých, ktoré boli navrhnuté. Akýkoľvek druh postupu s doložkou o vykonateľnosti (pozri nariadenia Brusel I a II) by spôsobil časové prieťahy a zvýšenie nákladov.

5.1.4 Podľa EHSV by v obidvoch nariadeniach mala byť v článku 4 vylúčená možnosť ponechať na dohode strán stanovenie súdnej príslušnosti pre prípad rozviazania zväzku alebo vyhlásenia jeho neplatnosti, aj pokiaľ ide o majetkové účinky takýchto aktov.

5.2 *Navrhované pravidlá pre majetkové režimy párov spojených registrovaným partnerstvom*

5.2.1 EHSV považuje za nevyhnutné zohľadniť osobitný charakter registrovaného partnerstva, aby sa stanovili právne dôsledky pre páry spojené registrovaným partnerstvom, len pokiaľ ide o majetkové aspekty medzi partnermi a voči tretím osobám.

5.2.2 Pokiaľ ide o právne predpisy v zmysle kapitoly III návrhu nariadenia KOM(2011) 127 (registrované partnerstvá), EHSV sa obáva, že obsiahnuté návrhy by mohli byť v rozpore s právnymi predpismi, ktoré platia v miestach, kde sa majetok skutočne nachádza.

5.2.3 Vzhľadom na existujúce rozdiely medzi režimami v krajinách, ktoré uznávajú registrované partnerstvá by v záujme posilnenia právnych záruk členov registrovaných partnerstiev a tretích strán bolo vhodné pristúpiť k harmonizácii informačných systémov, postupy zverejnenia a účinkov práv súvisiacich s majetkom týchto párov, najmä v prípade, keď sa majetok nachádza v krajinách, ktoré túto právnu formu zväzku neuznávajú.

5.3 *Prístup k informáciám o majetkových režimoch platných v členských štátoch*

5.3.1 EHSV zdôrazňuje, že je dôležité, aby dostatočný prístup k informáciám mali zaručený v prvom rade manželia a partneri registrovaného partnerstva, ale rovnako aj príslušné súdy a profesionálni právnici vo forme praktických príručiek v jazykoch EÚ a internetového portálu vo všetkých úradných jazykoch EÚ.

5.3.2 Výbor považuje za nevyhnutné zaviesť program odbornej prípravy pracovníkov príslušných súdov, ako aj pracovníkov v oblasti súdnictva a občanov, ktorý by bol doplnený o výmenu skúseností s cieľom zabezpečiť náležité rozšírenie odborných poznatkov a znalostí o jednotlivých príslušných právnych systémoch.

5.3.3 EHSV dúfa, že sa vytvorí európska sieť národných stredísk technicko-právneho poradenstva podľa vzoru Agentúry pre základné práva, aby sa bezplatne zaistilo uvedomelé uplatňovanie majetkových práv manželov alebo registrovaných partnerov.

V Bruseli 21. septembra 2011

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Európsky akčný plán pre elektronickú verejnú správu na roky 2011 – 2015 – Využitie IKT na podporu inteligentnej, udržateľnej a inováčnej verejnej správy“

KOM(2010) 743 v konečnom znení

a „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Smerom k interoperabilite európskych verejných služieb“

KOM(2010) 744 v konečnom znení

(2011/C 376/17)

Spravodajca: **Raymond HENCKS**

Komisia sa 15. a 16. decembra 2010 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Európsky akčný plán pre elektronickú verejnú správu na roky 2011 – 2015 – Využitie IKT na podporu inteligentnej, udržateľnej a inováčnej verejnej správy“

KOM(2010) 743 v konečnom znení a

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Smerom k interoperabilite európskych verejných služieb“

KOM(2010) 744 v konečnom znení.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 7. septembra 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 474. plenárnom zasadnutí 21. a 22. septembra 2011 (schôdza z 21. septembra) prijal 161 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 8 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Akčný plán, ktorému sa venuje toto stanovisko, vyplýva z požiadavky vznesenej na ministerskej konferencii o elektronickej verejnej správe, ktorá sa konala v roku 2009 v Malmö. Počas nej sa ministri EÚ zaviazali podporovať dostupnejšie, interaktívnejšie a personalizovanejšie cezhraničné verejné služby online. Okrem toho existujú aj záväzky prijaté v rámci digitálnej agendy a stratégie Európa 2020.

1.2 Keďže Komisia má v tejto oblasti výlučne kompetenciu navrhnúť vhodné podmienky a kroky v záujme harmonického rozvoja cezhraničných transakcií elektronickej správy v Európe, EHSV by chcel upozorniť, že v konečnom dôsledku sú za dodržiavanie záväzkov prijatých v Malmö zodpovedné jednotlivé členské štáty.

1.3 Aby sa predišlo zamieňaniu s iným typom služieb, EHSV navrhuje použiť v tomto prípade výraz európske „cezhraničné služby elektronickej verejnej správy“ namiesto „európske verejné služby“.

1.4 EHSV podporuje akčný plán, ktorý predstavila Komisia s cieľom vytvoriť udržateľnú a inovačnú elektronickú verejnú

správu, ktorá umožní personalizovanejšie a interaktívnejšie služby a viac zohľadní potreby a očakávania užívateľov. Tí by mali zohrávať aktívnejšiu úlohu pri definovaní verejných služieb online.

1.5 Podporu elektronickej verejnej správy musí dopĺňať reforma verejnej správy a jej vzťahov s užívateľmi, najmä prostredníctvom pomoci užívateľom pri vykonávaní elektronických administratívnych postupov.

1.6 EÚ a členské štáty musia podniknúť všetky kroky na začlenenie širokej verejnosti, vrátane zdravotne postihnutých, do digitálnej spoločnosti v súlade so stratégiou Európa 2020 a článkom 9 Zmluvy o fungovaní EÚ.

1.7 Pokiaľ ide o interoperabilitu, elektronický podpis a elektronickú identifikáciu, problémy vyplývajú často z absencie cezhraničných právnych predpisov, z rozdielov vnútroštátnych právnych predpisov a zo vzájomne nezlučiteľných riešení prijatých v jednotlivých členských štátoch. Je nevyhnutná riadna a efektívna multilaterálna správa systémov založená na občanoch a primeraných prostriedkoch.

1.8 V súvislosti s európskym rámcom interoperability EHSV podporuje víziu spoločných noriem rozhraní a vyslovuje sa za platformu na výmenu informácií, skúseností a kódov z otvorených softvérov, ktorých otvorenosť umožní opravy a zmeny, a najmä otvorené formáty údajov v záujme interoperability. Skúsenosti, ktoré nadobudli niektoré verejné správy (napr. colné správy) by sa mali využiť s cieľom predvídať technickú, semantickú a organizačnú interoperabilitu systémov pred ich prepojením, pretože zabezpečujú plnenie dohôd a stabilitu fungovania prostredníctvom spoločných pravidiel a stabilného právneho rámca.

1.9 V súčasnosti sa vynára otázka interoperability, ale len pri službách, kde môže byť prospešná. Jej realizácia je veľmi zložitá a vyžaduje si integráciu rozličných krokov a technických opatrení na zaistenie bezpečnosti výmeny údajov s občanmi. Okrem toho sa neustále vyvíja.

1.10 Pred samotnou výmenou údajov by sa malo verejným správam členských štátov odporučiť, aby vytriedili údaje a aby sa online vymieňali len užitočné údaje a zabezpečilo sa rešpektovanie platných predpisov.

1.11 Osobné údaje občanov, podnikov a členských organizácií musia byť chránené a ich „právo byť zabudnutý“ musí byť rešpektované. Bezpečnosť údajov musí byť zabezpečená a garantovaná na európskej úrovni, a to od navrhovania výmen, na úrovni serverov, softvérov, uchovávaní, výmen atď. Prípadné opätovné využitie údajov treťou stranou musí podliehať rovnakým pravidlám a požiadavkám.

2. Podpora elektronickej verejnej správy

2.1 Od roku 1993 sa EÚ usiluje koordinovať činnosť členských štátov s cieľom podporiť digitálnu konzistentnosť a odpovedať na výzvy informačnej spoločnosti (programy IDA, IDAI, IDAII, IDABC, ISA) ⁽¹⁾ v záujme vytvorenia jednotného európskeho priestoru, ktorý ponúkne dostupné a bezpečné širokopásmové komunikácie, ako aj kvalitný a rozmanitý obsah prispôsobený potrebám užívateľov.

2.2 EÚ preto schválila zodpovedajúce politické usmernenia v mnohých oznámeniach a akčných plánoch, pričom niektoré sa usilovali urýchliť zavedenie elektronickej verejnej správy na základe piatich priorít:

- prístup pre všetkých,
- vyššia efektivita,
- elektronické služby so silným dosahom,
- zavedenie hlavných nástrojov,
- vyššia účasť verejnosti na demokratickom procese rozhodovania.

⁽¹⁾ Ú. v. ES C 249, 13.9.1993, s. 6; Ú. v. ES C 214, 10.7.1998, s. 33; Ú. v. ES C 80, 3.4.2002, s. 21; Ú. v. EÚ C 80, 30.3.2004, s. 83; Ú. v. EÚ C 218, 11.9.2009, s. 36.

2.3 Nový akčný plán je neoddeliteľnou časťou digitálnej agendy. EÚ a členské štáty musia podniknúť všetky kroky na začlenenie širokej verejnosti vrátane zdravotne postihnutých do digitálnej spoločnosti v súlade so stratégiou Európa 2020 a článkom 9 Zmluvy o fungovaní EÚ.

3. Nové iniciatívy Komisie

3.1 Na piatej ministerskej konferencii o elektronickej verejnej správe v roku 2009 v Malmö sa ministri EÚ zaviazali podporovať konkurencieschopnosť Európy prostredníctvom úspory času a peňazí, ktoré prinesú dostupnejšie, interaktívnejšie a personalizovanejšie verejné služby online.

3.2 Komisia preto navrhuje nový akčný plán pre elektronickú verejnú správu, ktorý má konkrétne reagovať na požiadavky konferencie v Malmö a ktorá prispieva k dvom hlavným cieľom digitálnej stratégie pre Európu, podľa ktorej členské štáty zosúladiť svoje vnútroštátne rámce interoperability s príslušnými európskymi rámcami do roku 2013. Pokiaľ ide o verejné samosprávy, musia podporovať elektronickú verejnú správu, aby do roku 2015 využívalo služby elektronickej verejnej správy 50 % občanov a 80 % podnikov.

3.3 Akčný plán 2011 – 2015 obsahuje 40 opatrení, ktoré sa týkajú štyroch oblastí:

A. Posilňovanie postavenia používateľov:

- navrhovanie služieb, aby zohľadňovali potreby používateľov,
- spoločné vytváranie služieb používajúcich napr. technológiu Web 2.0,
- opakované použitie informácií verejného sektora,
- zlepšenie transparentnosti,
- zapojenie občanov a podnikov do procesu tvorby politiky.

B. Vnútroštrž:

- bezproblémové služby pre podniky,
- celoeurópska implementácia cezhraničných služieb.

C. Efektívnosť a účinnosť orgánov verejnej správy:

- zdokonalenie organizačných procesov (elektronického verejného obstarávania, rýchlejšie spracovanie žiadostí atď.),
- zníženie administratívnej záťaže,

- ekologická verejná správa (elektronická archivácia, organizovanie videokonferencií namiesto služobných ciest atď.).

D. Nevyhnutné podmienky rozvoja elektronickej verejnej správy:

- otvorené špecifikácie a interoperabilita (uplatňovanie európskeho rámca interoperability),
- vytvorenie kľúčových predpokladov (revízia smernice o elektronických podpisoch, návrh rozhodnutia o zaistení vzájomného uznávania elektronickej totožnosti a elektronickeho overovania v celej EÚ).

3.4 Akčný plán zahŕňa tieto opatrenia:

- zabezpečiť, aby boli niektoré informácie poskytnuté verejnej správe zaznamenané raz a navždy, a to bezpečným spôsobom (aby nebolo potrebné poskytovať rovnaké informácie rozličným orgánom verejnej správy),
- rozšíriť v celej EÚ používanie systémov elektronickej totožnosti (eID), aby sa uľahčili niektoré formality cezhraničnej povahy, ako sú vytvorenie podniku v zahraničí, sťahovanie alebo odchod do zahraničia z pracovných dôvodov, prenos dôchodkových práv do inej krajiny alebo zápis do vzdelávacieho zariadenia alebo na univerzitu v zahraničí,
- umožniť občanom a podnikom v reálnom čase sledovať vybavovanie ich záležitostí orgánmi verejnej správy, pričom sa zvýši transparentnosť a otvorenosť,
- personalizovať služby s cieľom lepšie reagovať na konkrétne potreby používateľov napr. zabezpečením bezpečného a rýchleho prenosu dokumentov a informácií v digitálnom formáte,
- umožniť opätovné využitie údajov tretím stranám s cieľom podporiť vývoj aplikácií a nových verejných služieb.

4. Všeobecné pripomienky

EHSV uvádza, že je absolútne nevyhnutné podporovať udržateľnú a inovačnú verejnú správu, ako aj cezhraničnú operabilitu bez bariér.

4.1 V tejto súvislosti uvádza, že hlavnou úlohou Komisie je vytvoriť priaznivejšie podmienky na rozvoj administratívnych transakcií online, a najmä podmienky, ako sú interoperabilita, elektronický podpis a elektronická identifikácia a koordinovať

kroky členských štátov vzhľadom na to, že vlády členských štátov, ktoré sa politicky zaviazali vo vyhlásení z Malmö, zohrávajú hlavnú úlohu pri vykonávaní opatrení.

4.2 EHSV by chcel upozorniť predovšetkým na to, že výraz „európske verejné služby“, ktorý Komisia používa v rámci oznámenia o interoperabilite, je nevhodný a zavádzajúci. V stanovisku nazvanom „Služby všeobecného hospodárskeho záujmu – ako by sa mala rozdeliť zodpovednosť medzi EÚ a členské štáty?“⁽²⁾ EHSV uvádza verejné služby, ktoré nemožno obmedziť len na vnútroštátnu alebo miestnu úroveň a ktoré by mali byť považované za služby všeobecného záujmu Spoločenstva. Cezhraničné služby elektronickej verejnej správy, hoci majú určitý európsky rozmer, keďže sú cezhraničné, sa úplne odlišujú od služieb, ktoré by sme mohli označiť ako európske verejné služby.

4.3 EHSV podporuje novú stratégiu, ktorá sa zasadzuje za prechod od predchádzajúceho, skôr univerzálneho prístupu, k personalizovanému prístupu, ktorý poskytuje priestor interaktívnejším verejným službám a lepšie zodpovedá očakávaniam a požiadavkám užívateľov. Tento prístup vychádza z novej generácie otvorených, flexibilných a bezproblémových verejných služieb online na miestnej, regionálnej, vnútroštátnej a európskej úrovni.

4.4 EHSV vyjadruje potešenie, že Komisia otvára používateľom (občanom, podnikom, mimovládny organizáciám, ako aj formálnym štruktúram dialógu uznávaným Komisiou) možnosti zohrávať aktívnejšiu úlohu pri definovaní verejných služieb online, ktoré budú prispôbené ich potrebám.

4.5 EHSV preto podporuje nový akčný plán, ktorý predstavila Komisia a ktorý všetkým zainteresovaným stranám poskytuje možnosť využívať rýchlejšie a kvalitnejšie verejné služby a pomáha verejnej správe prehodnotiť ich poskytovanie služieb a vnútorné postupy, aby lepšie reagovali na nové požiadavky z hľadiska rýchlosti, dostupnosti a jednoduchosti.

4.6 Nemôžeme sa však zbaviť dojmu, že príliš často užívatelia nie sú skutočne v centre pozornosti verejnej správy, ale že elektronická verejná správa je skôr usporiadaná podľa internej štruktúry verejnej správy ako podľa občanov, výsledkom čoho je problematická dostupnosť pre užívateľov, nedostatočné zviditeľnenie a chýbajúca ucelenosť úpravy.

4.7 EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že Komisia sa nevenovala otázke ochrany údajov a ich triedenia. Súvisiace nariadenie z roku 2001 musí byť taktiež vykonávané v plnej miere a všetky súkromné údaje občanov sa nesmú vymieňať bez toho, aby sa zabezpečila ich absolútna dôvernosť, právo byť zabudnutý a stanovenie požiadaviek, ktoré zabezpečia ich dodržiavanie. EHSV vyjadruje výhrady k opätovnému využívaniu údajov tretími stranami.

(2) Ú. v. EÚ C 128, 18.5.2010, s. 65.

4.8 Význam technických otázok a otázok IT nemožno podceňovať, keďže podmieňujú úspech interoperability a bezpečnosti údajov: interoperabilita v oblasti techniky, sémantiky a organizácie. Elektronická verejná správa si bude nevyhnutne vyžadovať reorganizáciu administratívy a jej vzťahov s užívateľmi. Uspokojivé výsledky pre všetky strany prinesie len vtedy, ak bude navrhnutá ako nástroj zmeny, ktorý bude zahŕňať aj vzdelávanie, individuálne a kolektívne sledovanie a komunikáciu, pričom nebude samotným cieľom. Nemôže teda ísť o nahradenie ľudí nástrojmi IT, ale o poskytnutie času ľuďom, aby sa venovali úlohám s väčším prínosom, najmä pomoci občanom, aby sa oboznámili s elektronickou verejnou správou⁽³⁾ a využívali ju. Platí to o to väčšmi, že podľa zistení Komisie je využívanie cezhraničných služieb verejnej správy zriedkavé a ak aj sú k dispozícii, väčšina občanov EÚ sa ich zdráha používať.

4.9 Pri podpore využívania elektronickej verejnej správy by sa nemalo zabúdať na problémy s pripojením, zručnosťami a digitálnym začlenením⁽³⁾.

4.10 Hoci sú v súčasnosti už mnohé služby elektronickej verejnej správy dostupné a ich kvalita sa postupne zlepšuje, EHSV vyjadruje výhrady k správe o komparatívnom hodnotení elektronickej správy, ktorú vydala Komisia a je založená na hodnotení príliš obmedzeného počtu služieb, a preto nie je reprezentatívna. Preto preukázaná stopercentná dostupnosť online služieb v Portugalsku ani zďaleka nezodpovedá skutočnosti. Treba však poznamenať, že nie všetky administratívne služby potrebujú cezhraničnú interoperabilitu.

4.11 Je však treba zabrániť možnosti, aby sa digitálna priepasť nepremietla do administratívnej priepasti. Jedným z dôvodov, prečo sa občania zdráhajú používať elektronickú verejnú správu, je nepochybne nedôvera, pokiaľ ide o zabezpečenie a ochranu údajov. EHSV preto považuje za nevyhnutné zaviesť skutočnú demokratickú kontrolu metodiky a využívania údajov a zapojiť európskeho dozorného úradníka pre ochranu údajov (EDPS). V opačnom prípade by nebolo vhodné, aby tretie strany opätovne využívali údaje, ako to odporúča Komisia v nádeji, že to prinesie nové administratívne služby. EHSV sa domnieva, že vytvorenie poradného výboru pre elektronickú verejnú správu združujúceho zástupcov EÚ, národných verejných správ, sociálnych partnerov a užívateľov je preto nevyhnutné.

4.12 EHSV poukazuje v tejto súvislosti na základnú potrebu „kódexu“ (v zmysle jednotných záväzných predpisov) práv digitálneho používateľa, o ktorom by sa malo rokovať spoločne so zástupcami občianskej spoločnosti.

4.13 Pokiaľ ide o verejné obstarávanie (ktoré predstavuje približne 18 % HDP EÚ v súvislosti s tovarom, službami a prácami a ktoré je jedným z 12 kľúčových prvkov Aktu

o jednotnom trhu), dostupnosť elektronického verejného obstarávania dosiahla v EÚ približne 60 %, čo je ďaleko od cieľa 100 %, ktorý do roku 2010 stanovil prvý akčný plán i2010.

4.14 V stanovisku⁽⁴⁾ o zelenej knihe o rozšírení používania elektronického verejného obstarávania EHSV odporučil uplatňovať mechanizmus na monitorovanie s cieľom zhodnotiť pokrok, prekážky a nápravné opatrenia pri zavádzaní postupov verejného obstarávania v členských štátoch.

4.15 V rovnakom stanovisku EHSV dodal, že v rámci uplatňovania elektronického verejného obstarávania by mali byť členské štáty podporované v tom, aby hľadali inovačné riešenia na prekonanie problémov spojených s obchodnými postupmi a jazykovými otázkami, pričom Európska komisia by popri svojej vedúcej úlohe mala ísť príkladom a do všetkých svojich inštitúcií by mala zaviesť elektronické verejné obstarávanie.

4.16 Hoci interoperabilita, elektronický podpis a elektronická identifikácia predstavujú efektívny prostriedok na podporu rozšírenia cezhraničných služieb elektronickej verejnej správy, často narážajú na ťažkosti, pretože chýba cezhraničný a medzisektorový právny základ vzťahujúci sa na interoperabilitu, existujú rozdielne vnútroštátne právne predpisy a vzájomne nezlúčiteľné riešenia zo strany členských štátov.

4.17 Bude potrebné rozvíjať spoločnú víziu a normy s cieľom riešiť absenciu spoločných infraštruktúr, architektúry a technických usmernení, ktoré môžu znásobiť množstvo riešení, ktoré nie sú interoperabilné.

4.18 EHSV podporuje Komisiu v jej činnostiach týkajúcich sa interoperability v oblastiach bezpečnej výmeny informácií, architektúry interoperability a hodnotenia vplyvov nových európskych legislatívnych nástrojov na IKT v rámci európskej stratégie interoperability (EIS – *European Interoperability Strategy*).

4.19 EHSV tiež schvaľuje myšlienku, aby európsky rámec interoperability (EIF – *European Interoperability Framework*) združoval organizácie, ktoré chcú spolupracovať na poskytovaní verejných služieb online s cieľom definovať spoločné prvky, ako sú slovné spojenia, koncepcie, princípy, usmernenia, normy, špecifikácie a prax, pričom musí byť podporovaná viacjazyčnosť a prvky musia byť denne aktualizované.

4.20 Orgány verejnej správy by mali pri zriaďovaní cezhraničných služieb online uzatvoriť dohody o interoperabilite s uplatňovaním existujúcich formalizovaných špecifikácií alebo, ak neexistujú, spolupracovať so spoločenstvami pracujúcimi v rovnakých oblastiach. Orgány verejnej správy by pri hodnotení a výbere formalizovaných špecifikácií mali používať štruktúrovaný, transparentný a objektívny prístup.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 318, 29.10.2011, s. 9.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 318, 29.10.2011, s. 99.

4.21 EHSV podporuje Komisiu v úmysle čoskoro uverejniť oznámenie určené verejným orgánom, ktoré bude obsahovať údaje týkajúce sa vzťahu medzi normalizáciou IKT a verejným obstarávaním, čo predstavuje vhodný prostriedok na otvorenejší prístup k verejnému obstarávaniu a zjednoduší súvisiace administratívne náležitosti pre obe strany.

V Bruseli 21. septembra 2011

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: ‚Európa efektívne využívajúca zdroje‘ – hlavná iniciatíva v rámci stratégie Európa 2020“

KOM(2011) 21 v konečnom znení

(2011/C 376/18)

Spravodajca: **Lutz RIBBE**

Komisia sa 26. januára 2011 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: ‚Európa efektívne využívajúca zdroje‘ – hlavná iniciatíva v rámci stratégie Európa 2020“

KOM(2011) 21 v konečnom znení.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 6. septembra 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 474. plenárnom zasadnutí 21. a 22. septembra 2011 (schôdza z 22. septembra) 120 hlasmi za, pričom 13 členovia hlasovali proti a 10 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Zhrnutie

1.1 EHSV víta hlavnú iniciatívu „Európa efektívne využívajúca zdroje“, nazdáva sa však, že jej chýba konkrétnosť. Vzhľadom na celosvetový charakter najzávažnejších environmentálnych problémov výbor odkazuje na svoje návrhy na konferenciu OSN o udržateľnom rozvoji v roku 2012 a na svoje stanoviská týkajúce sa plánu prechodu na hospodárstvo s nízkymi emisiami CO₂ v roku 2050 ⁽¹⁾.

1.2 Od Komisie očakáva, že v 20 ohlásených jednotlivých iniciatívach bude veľmi presne opísané,

- čo sa presne rozumie pod „efektívnosťou využívania zdrojov“,
- čo je možné dosiahnuť už pomocou technologických zlepšení resp.
- v ktorých odvetviach musí dôjsť k ohláseným „zásadným zmenám“, ako majú vyzerat a pomocou ktorých nástrojov sa zamýšľa ich dosiahnuť,
- aké konkrétne zmeny správania výrobcov a spotrebiteľov sa považujú za nevyhnutné a ako je možné ich urýchliť.

1.3 Niet pochybností o tom, že cieľom stratégie Európa 2020 je preorientovať súčasný vývoj smerom k udržateľnému hospodárstvu, a tým aj k hospodárstvu, ktoré efektívne využíva

zdroje. Napriek tomu je zmysluplné oddeliť úlohy stratégie trvale udržateľného rozvoja od úloh stratégie Európa 2020.

1.4 Zaradenie iniciatívy za efektívne využívanie zdrojov do stratégie Európa 2020 je pre EHSV nepochopiteľné. Túto iniciatívu chápe skôr ako konkretizáciu stratégie trvalo udržateľného rozvoja, ktorá bola prijatá v roku 2001 a zrevidovaná v roku 2006, a to už aj preto, lebo časový horizont tohto cieľa ďaleko presahuje rok 2020. EHSV sa vyslovuje za oživenie stratégie trvalo udržateľného rozvoja, ktorú Komisia podľa jeho názoru zanedbáva.

2. Úvodné poznámky

2.1 Krátko predtým, ako Komisia požiadala EHSV o vypracovanie tohto stanoviska k hlavnej iniciatíve „Európa efektívne využívajúca zdroje“, predsedníctvo výboru sa rozhodlo vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy k stavu a situácii stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ.

2.2 Orgány EHSV rozhodli o zahrnutí oboch tém do tohto stanoviska.

3. „Európa efektívne využívajúca zdroje“ – hlavná iniciatíva v rámci stratégie Európa 2020

3.1 Hlavná iniciatíva „Európa efektívne využívajúca zdroje“, ktorú zverejnila Komisia a ktorá je predmetom tohto stanoviska, je jednou zo siedmich nových hlavných iniciatív, ktoré Komisia zaradila do rámca stratégie Európa 2020.

3.2 V oznámení Komisia (nie po prvýkrát) uvádza, že súčasné intenzívne využívanie zdrojov nielenže predstavuje nadmernú ekologickú záťaž pre našu planétu, ale ohrozuje aj istotu dodávok, zvlášť keď sa krajiny s rozvíjajúcim sa hospodárstvom a rozvojové krajiny usilujú o dosiahnutie porovnateľnej prosperity – prosperity, ktorá sa nezákladá na udržateľných modeloch výroby a spotreby.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na tému „Rio+20: Na ceste k ekologickému hospodárstvu a lepšiemu riadeniu. Príspevok európskej organizovanej občianskej spoločnosti“ a stanovisko EHSV na tému „Plán prechodu na konkurencieschopné nízkouhlíkové hospodárstvo v roku 2050“ (pozri aktuálny úradný vestník, s. 110).

3.3 V rámci tejto hlavnej iniciatívy má byť ešte v priebehu roka 2011 uverejnených celkovo 20 jednotlivých iniciatív, ktoré majú prispieť k vybudovaniu Európy efektívne využívajúcej zdroje. V záujme dosiahnutia tohto cieľa musíme podľa Komisie „nastúpiť na cestu technologických zlepšení a zásadných zmien v energetických, priemyselných, poľnohospodárskych a dopravných systémoch. S tým ide ruka v ruke aj nutnosť zmeny nášho správania v role výrobcov aj spotrebiteľov.“

3.4 Komisia uvádza, že „je potrebné vyvíjať nové produkty a služby a hľadať nové spôsoby znižovania vstupov“ a prijať koordinované opatrenia, ktoré musia byť politicky zviditeľnené.

3.5 Najprv je potrebné uskutočniť „premyslenú analýzu príčin, prečo sa niektoré zdroje nevyužívajú efektívne“, aby sa potom mohol uskutočňovať „komplexný a navzájom prepojený prístup [...] za pomoci súboru politík, ktoré optimalizujú synergie a riešia prípady vyžadujúce kompromisné riešenia medzi jednotlivými oblasťami a politikami.“

3.6 Zastrešujúcim cieľom tejto hlavnej iniciatívy je dosiahnutie „zhody o dlhodobej vízii“, ktorá bude siahať až do roku 2050 a stanoví, ako má vyzeráť hospodárstvo s nízkymi emisiami, ako je možné transformovať energetické a dopravné systémy a „oddeliť hospodársky rast od využívania zdrojov“.

4. Všeobecné pripomienky k hlavnej iniciatíve „Európa efektívne využívajúca zdroje“ a k vzťahu k stratégii trvalo udržateľného rozvoja

4.1 EHSV víta iniciatívu Komisie, ktorú považuje za dôležitú, dokonca kľúčovú **súčasť stratégie trvalo udržateľného rozvoja**, ktorú však táto iniciatíva nemôže nahradiť.

4.2 Súhlasí s Komisiou v tom, že v rámci stratégie Európa 2020 sa musí pripraviť pôda pre vývoj do roku 2050 a neskôr. Kladie si však otázku, prečo Komisia túto hlavnú iniciatívu „Európa efektívne využívajúca zdroje“ viaže na stratégiu Európa 2020 a prečo ju neprezentuje ako konkretizáciu stratégie trvalo udržateľného rozvoja, čo by bolo podstatne vhodnejšie. Už samotná skutočnosť, že v oznámení Komisie sa častejšie hovorí o časovom horizonte 2050, než o roku 2020, ukazuje, že tu ide o dlhodobú úlohu.

4.3 Vyhlásenie Komisie, že sú potrebné tak technologické zlepšenia a zásadné zmeny v energetických, priemyselných, poľnohospodárskych a dopravných systémoch, ako aj zmeny správania výrobcov a spotrebiteľov, sa zhoduje s názorom, ktorý EHSV vyjadril už vo svojom prieskumnom stanovisku z 28. apríla 2004 na tému „Hodnotenie stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ“. EHSV však už vtedy upozorňoval na to, že nevyhnutnou podmienkou úspechu politiky trvalo udržateľného rozvoja je to, aby sa čo najkonkrétnejšie vysvetlilo, aké zmeny sú potrebné a ako sa majú uskutočniť.

4.4 Presne to v oznámení chýba. Dobré sa síce číta, ale nie je dosť konkrétne. EHSV preto považuje za nutné, aby bolo v 20 jednotlivých iniciatívach, ktoré sa majú predložiť, presne

opísané, čo sa musí zmeniť a ako, kde presne je možné očakávať protesty proti zmenám a akými konkrétnymi opatreniami sa majú tieto protesty prekonať.

4.5 Pritom EHSV považuje Komisiou vytvorenú štruktúru, ktorú tvoria

— technologické zlepšenia,

— zásadné zmeny,

— a zmeny správania výrobcov a spotrebiteľov,

za veľmi užitočnú. Komisia by preto mala jasne uviesť, čo je možné technologickými zlepšeniami dokázať a kde narážajú na svoje hranice, čo spôsobuje, že sú zásadné zmeny v určitých oblastiach života a hospodárenia nutné.

4.6 Predtým je však skutočne potrebná spomenutá „presvedčivá analýza“ skutočností, prečo sa dnes ešte stále tak neefektívne zaobchádza so zdrojmi. Za nedostatok oznámenia sa považuje to, že chýba presne táto analýza.

4.7 EHSV súhlasí len čiastočne s tézou Komisie, že neefektívnosť využívania zdrojov vyplýva z toho, že nie sú k dispozícii informácie o tom, čo to spoločnosť skutočne stojí. Pretože náklady napr. spôsobené rysujúcou sa klimatickou pohromou sú viac než pôsobivo opísané v tzv. „Sternovej správe“ a náklady vyplývajúce zo straty biodiverzity zase v správe o ekonomike ekosystémov a biodiverzity (TEEB). K žiadnej zásadnej zmene však ešte nedošlo.

4.8 Dôvody súčasnej neefektívnosti tkvejú pravdepodobne skôr v tom, že

- a) ešte neexistuje skutočný spoločenský konsenzus týkajúci sa posúdenia súčasnej situácie („Čo je efektívne/neefektívne? Nakoľko sa dnes skutočne správame udržateľne alebo neudržateľne/nakoľko sú skutočne udržateľné alebo neudržateľné určité hospodárske oblasti“);
- b) vládne vysoká miera nejasnosti o tom, čo teda konkrétne znamená „udržateľný rozvoj“, „ekologické hospodárstvo“ alebo „hospodárstvo, ktoré efektívne využíva zdroje“. Nejestvuje jasné, všeobecne platné vyjadrenie alebo definícia, čo to pre jednotlivé oblasti politiky znamená;
- c) v závislosti od príslušných záujmov existujú úplne rozdielne názory na to, čo konkrétne sa musí tak kvantitatívne, ako aj kvalitatívne zmeniť, ako sa teda musí budúci vývoj od toho dnešného líšiť a aký bude mať vplyv na každodenný život a hospodárenie.

4.9 Komisia má pravdu, keď v oznámení píše, že neudržateľné hospodárenie v súčasnosti prináša blahobyt, ktorý užívajú mnohí ľudia (a z ktorého sú mnohí vylúčení). Negatívne dôsledky neudržateľného hospodárenia plnou silou postihnú až budúce generácie, ktoré ich budú musieť niesť.

4.10 Uznať to a vyvodiť z toho nutné dôsledky padne ťažko tak politikom, hospodárskym subjektom, ako aj občianskej spoločnosti. Pritom vec sťažuje aj to, že sotva si dokáže niekto predstaviť, ako by bolo možné zaručiť „novú prosperitu“, napr. pomocou iba jednej desatiny spotreby energie. Z týchto neistôt pramenia obavy a neistota, ktorými sa treba zaoberať veľmi citlivo (?).

Technické zlepšenia, zásadné zmeny a zmeny správania

4.11 Oproti cieľom nanovo formulovaným v hlavnej iniciatíve „Európa efektívne využívajúca zdroje“ (zníženie emisií CO₂ o 80 až 95 %) sa zdajú doterajšie kvantitatívne ciele stanovené v EÚ, napríklad znížiť emisie CO₂ do roku 2020 o 20 %, úplnou maličkosťou, lebo vzhľadom na ešte pretrvávajúcu technickú neefektívnosť terajšieho systému a vzhľadom na nové technicky optimalizované technológie je možné 20 % zníženie emisií skleníkových plynov porovnateľne jednoducho uskutočniť. Ale aj pri plnení tohto doteraz ešte stále jednoznačne nedostatočného cieľa sa ozývali a ozývajú mnohé „varovné“ hlasy, ktoré už s avizovanými technickými opatreniami a zlepšeniami vidia spochybnenú „konkurencieschopnosť hospodárstva“. Dôsledok: dnes dôsledne nerealizuje ani len to, čo by sa vo veľkej miere dalo pomocou technických zlepšení urobiť bez znížovania spotreby. Je jasné, že odpor voči rozsiahlejším (inak povedané zásadným) opatreniam sa ešte zvyší.

4.12 EHSV považuje za vhodné dôrazne poukázať na to, že technické zlepšenia energetickej účinnosti majú pre dosiahnutie cieľov veľký význam. Ani technológie, ktoré najefektívnejšie využívajú zdroje, však nemožno automaticky klásť na roveň s „udržateľnosťou“. Uvedieme len jeden príklad: nemecký automobilový priemysel, ktorému sa podarilo zabrániť prijatiu hraničných emisných hodnôt navrhovaných Komisiou (120 g CO₂/km), je hrdý na svoj najnovší technický vývoj. Napríklad Audi sa vystatuje tým, že nová A7 (zdvihový objem valcov 2,7 l) s výkonom 180 k má spotrebu „len“ okolo 6,8 l nafty na 100 km (pričom vyprodukuje 180 g CO₂/km). Keď to porovnáme s hodnotami emisií, ktoré produkovali vozidlá tejto triedy v minulosti, ide tu určite o pokrok v efektívnosti, ale s udržateľnosťou to nemá nič spoločné. Audi A7 nie je vozidlo ani udržateľné, ani efektívne hospodáriace so zdrojmi. Nie je dôkazom nového ekologického hospodárstva, je skôr dobrým dôkazom toho, že ubúdajúce suroviny sa môžu spotrebovať aj pri údajne efektívnych technológiách a že je potrebná úplne nová politika mobility ľudí a obehu tovarov.

4.13 EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že Komisia sa v tejto hlavnej iniciatíve len okrajovo a iba niekoľkými vetami venuje riešeniu absolútne rozhodujúcej otázky, a to tej, že dnešný spoločenský model prosperity západného sveta sa vo veľkej miere zakladá na využívaní lacných energií a rastúceho, často neefektívneho používania a obratu materiálov.

(2) EHSV presne na toto poukázal už v roku 2004 vo svojom priekšumnom stanovisku na tému „Hodnotenie stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ“ (pozri s. 22 – 37, Ú. v. EÚ C 117, 30.4.2004) a márne žiadal Komisiu, aby tejto situácii prikladala osobitný význam.

4.14 Práve touto situáciou sa musí oveľa viac zaoberať hlavná iniciatíva „Európa efektívne využívajúca zdroje“, lepšie povedané, mala by sa ňou oveľa viac zaoberať zaktivizovaná stratégia trvalo udržateľného rozvoja. V oznámení Komisie sa síce na niekoľkých miestach spomínajú „prípady vyžadujúce kompromisné riešenia“, ktoré bránia v prístupe efektívneho hospodárstva so zdrojmi, nie sú však jasne opísané, ani nie je uvedené, ako sa nimi politika zamýšľa zaoberať.

4.15 Aké je však ťažké zabrať sa „prípady vyžadujúcimi kompromisné riešenia“, je v súčasnosti dobre vidieť v Nemecku, kde schválili radikálnu prestavbu energetického hospodárstva bez toho, aby sa spochybnil cieľ zníženia emisií CO₂.

Zásadné zmeny

4.16 Veľká úloha, pred ktorou stojíme, spočíva v opísaní, vypracovaní a zavedení tejto zásadnej prestavby, tohto „nového“ hospodárstva a teda tejto novej konkurencieschopnosti hospodárstva (aj na globálnej úrovni). Časy lacných energií a surovín sa z dôvodu ich nadmerného využívania chýlia ku koncu a je našou povinnosťou aj voči budúcim generáciám naučiť sa deliť o tieto prírodné aktíva, ktoré sa stali nedostatkovými. Politici musia dať preto oveľa jasnejšie najavo, že konkurencieschopnosť hospodárstva, ktoré je založené na lacných energiách a nadmernom využívaní prírodných zdrojov a ktoré okrem toho môže externalizovať environmentálne náklady, absolútne nemá budúcnosť. Zo spoločensko-politických dôvodov nemôže a nesmie ísť o udržanie takéhoto hospodárstva, ale musí ísť o jeho prestavbu.

4.17 Hlavná iniciatíva „Európa efektívne využívajúca zdroje“ k tomu môže vo veľkej miere prispieť, sama to však nemôže dosiahnuť, pretože vyriešením problému efektívneho využívania zdrojov sa nevyriešia ostatné aspekty udržateľnosti. Preto bola vypracovaná stratégia trvalo udržateľného rozvoja, ktorá musí opísať a zaviesť postupnú spoločenskú a hospodársku prestavbu Európy a jej spojenie s otázkami generáčnej spravodlivosti a spravodlivého prerozdelenia.

4.18 Hlavnej iniciatíve „Európa efektívne využívajúca zdroje“ sa nedarí ani definovať pojem „efektívne využívanie zdrojov“. To je ďalší nedostatok, na ktorý by EHSV chcel poukázať. Bolo by potešiteľné, keby pre jednotlivé produkty, postupy, oblasti bol stav rozvoja techniky, ktorý je považovaný za efektívne využívajúci zdroje, presnejšie opísaný a podporovaný v rámci tzv. „top runner princípu“. Značkou energetickej účinnosti napríklad chladiacich zariadení už urobil dokument Komisie prvé kroky týmto smerom.

4.19 Niet pochybnosti o tom, že uplatnenie štruktúr efektívne využívajúcich zdroje si vyžiada využitie rôznych nástrojov. Jedným z nich je tvorba ceny produktu, ktorá bude podľa Komisie zohrávať dôležitú úlohu. Je teda na mieste jej rada, že sa musí „klásť väčší dôraz na správnu tvorbu cien a ich transparentnosť a do cien zakalkulovať celkové náklady na využívanie zdrojov“. Tento poznatok však naozaj nie je novým výdobytkom vedy roku 2011. Ani to nie je nové, že EHSV vždy požadoval primeranú „internalizáciu externých nákladov“. Deje sa však príliš málo, za čo môžu nielen členské

štáty a Komisia, ale aj odpor niektorých odvetví hospodárstva, ktoré by z toho nemali úžitok, ale naopak požadovaná zásadná prestavba by ich mohla „negatívne“ postihnúť. Politikom sa musí podariť tento odpor postupne prekonať.

4.20 Nato, aby sa tento cieľ dosiahol, je bezpodmienečne potrebné vysvetliť, ako sa hodlá pôsobiť na „správnu tvorbu cien a ich transparentnosť“. V stratégii však primerané usmernenia chýbajú.

5. Vzájomné pôsobenie medzi politikou a občianskou spoločnosťou, efektívnym využívaním zdrojov, stratégie Európa 2020 a udržateľnosťou resp. potreba dobrého riadenia.

5.1 Keď udržateľný rozvoj, vytváranie ekologického hospodárstva alebo prestavba na hospodárstvo efektívne využívajúce zdroje napreduje pomaly, politici by sa mali zamyslieť nad príčinami. Niekoľko odpovedí na túto otázku už EHSV v tomto dokumente uviedol.

5.2 Veľmi pomaly sa presadzuje poznatok, že zmeny v našom dnešnom hospodárskom systéme musia byť naozaj „zásadné“, aby mohla byť reč o udržateľnom vývoji. EHSV víta, že v oznámení Komisie je k tomu uvedených niekoľko konkrétnych čísel, napríklad, že do roku 2050 sa emisie CO₂ v EÚ musia znížiť o 80 až 95 %. Keď boli tieto cieľové hodnoty prvýkrát zverejnené, predseda Európskej komisie José Manuel Barroso hovoril o „novej priemyselnej revolúcii“, pred ktorou stojíme, prípadne ktorú musíme uskutočniť.

5.3 EHSV vzhľadom na blížiacu sa diskusiu znovu poukazuje nato, že podľa neho k zásadnej diskusii o „pojme rastu“ ešte stále nedošlo. Komisii a Rade sú známe stanoviská výboru k ukazovateľom nad rámec HDP. V nich je jasne uvedené, že starý národohospodársky vzorec „rast sa rovná blahobytu“ už naplatí.

5.4 V hlavnej iniciatíve „Európa efektívne využívajúca zdroje“, ani v stratégii Európa 2020 sa tejto otázke žiaľ nevenuje dostatočný priestor. Z toho, čo je v nich uvedené, môže naopak vniknúť dojem, že „rast“ je sám o sebe hodnotou.

5.5 V stratégii Európa 2020 je napísané: „Základ stratégie Európa 2020 by mali tvoriť tri priority:

- *inteligentný rast: vytvorenie hospodárstva založeného na znalostiach a inovácii,*
- *udržateľný rast – podporovanie ekologickejšieho a konkurencieschopnejšieho hospodárstva, ktoré efektívnejšie využíva zdroje,*
- *inkluzívny rast – podporovanie hospodárstva s vysokou mierou zamestnanosti, ktoré prispieva k hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti.*

Tieto tri priority sa navzájom dopĺňajú. Sú obrazom sociálneho trhového hospodárstva Európy v 21. storočí.“

5.6 EHSV si kladie otázku, aký signál chceli touto formuláciou vyslať Komisia a Rada. Má si to spoločnosť vyložiť tak, že

skôr existoval rast, ktorý nebol založený na znalostiach a inovácii? Nebolo vždy cieľom politiky podporovať vysokú mieru zamestnanosti a sociálnu a územnú súdržnosť? Vedú tieto rozdielne ponímania rastu automaticky k trvalému rozvoju? Ak áno, prečo potom už nepoužíva Komisia prípadne Rada pojem „udržateľnosť“, prečo vykresľuje víziu „európskeho sociálneho trhového hospodárstva 21. storočia“ a nie víziu „sociálno-ekologického trhového hospodárstva“?

5.7 Komisia dobre vie, že napríklad dôsledná ochrana zdrojov môže viesť nie k zvýšeniu hrubého domáceho produktu, ale k jeho zníženiu. Ak sa všetky tradičné žiarovky na základe zákazu ich predaja nahradia úspornými žiarovkami, keď sa všetky budovy dôkladne odizolujú a uplatnia sa všetky opatrenia na úsporu energie, drasticky poklesne spotreba energie a tým aj HDP. Preto EHSV znovu upozorňuje nato, že

- „rast“ musí byť nanovo definovaný a že
- HDP nie je jednotkou, ktorá poskytuje informácie o šťastí, blahobytu, stave životného prostredia, zdraví alebo sociálnej spravodlivosti.

Nová priemyselná „revolúcia“ – revolúcia zodpovednosti

5.8 Keď predseda Európskej komisie José Manuel Barroso hovorí o „novej priemyselnej revolúcii“, tak má pravdu, len pokiaľ ide o radikálnosť možných zmien. Budúcnosť požaduje nový model produkcie a spotreby. Barroso pochopiteľne veľmi dobre vie, že pojem „revolúcia“ je zo spoločensko-politického hľadiska použitý úplne nevhodne a môže vyvolať obavy. Revolúcie vyvolávajú utláčané masy, ktoré chcú rýchlo a trvalo zmeniť neprijateľnú situáciu tým, že sa obrátia proti „mocipánom“.

5.9 V diskusii o udržateľnom rozvoji prípadne o efektívnom využívaní zdrojov však nejde a takúto situáciu. Naopak. Nemožno tu nájsť žiadnu utláčanú masu, ktorá by sa búrila proti mocenským štruktúram. Situácia je skôr taká, že sa celkom dobre žije v spoločnosti, ktorá ročne spotrebuje také množstvo ropy, na vytvorenie ktorého bolo potrebných 5 miliónov rokov, a ktorá ročne vyhubí 10 000-krát viacej druhov, než evolúcia.

5.10 Tým vzniká úloha a otázka, ako vytvoriť kolektívne povedomie zodpovednosti dnes žijúcej populácie za budúce generácie, ako vytvoriť tlak smerujúci k skutočným zmenám, ktoré by mohli znamenať aj obeť.

5.11 Základný význam tu má dostatočné zapojenie občianskej spoločnosti a hospodárstva do procesu hneď od začiatku. Presne toto je a bolo doterajšou úlohou stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ, ktorá bola prijatá v roku 2001 v Göteborgu.

Stav stratégie trvalo udržateľného rozvoja v EÚ

5.12 EHSV už mnoho rokov veľmi pozorne a angažovane sleduje stratégiu trvalo udržateľného rozvoja EÚ, ktorú Európska rada schválila v roku 2001. Výbor už od začiatku požadoval, aby sa tejto dlhodobej stratégii venovala maximálna pozornosť.

5.13 EHSV vytrvalo (a často) žiadal, aby stratégia trvalo udržateľného rozvoja stanovila občanom, hospodárstvu a združeniam, ale aj politikom **jasné usmernenia**, a tým **kvalitatívne a kvantitatívne ciele**. Rozhodnutia, ktoré sa majú prijať v krátkodobom a strednodobom časovom horizonte, by sa mali podľa nich riadiť a všetky politické oblasti EÚ by sa mali zamerať na cieľové vízie stratégie trvalo udržateľného rozvoja.

5.14 Rovnako často vyjadril EHSV poľutovanie na tým, že podľa neho je stratégia udržateľného rozvoja nielen príliš nekonkrétne formulovaná, ale aj politický prístup k nej je macošský.

5.15 Výbor tiež privítal, že Rada mu v revidovanej stratégii udržateľného rozvoja z roku 2006 priradila osobitnú úlohu, a to explicitne prispievať k správam o pokroku, ktoré vypracúva Komisia každé dva roky. V rokoch 2007 a 2009 síce Komisia zverejnila príslušné správy o pokroku, ku ktorým sa **retrospektívne** vyjadril aj výbor a ktoré vyhodnotil, ale príspevky, o ktoré bol EHSV vlastne požiadaný, si Komisia pred vypracúvaním týchto správ **nevyžiadala**.

5.16 Ďalšia správa o pokroku by sa mala vlastne zverejniť (ak sa dodrží dvojročný cyklus, na ktorom sa uzniesla Európska rada) v tomto roku, ale všetko naznačuje, že sa tak nestane. Komisia zatiaľ nepožiadala EHSV o príspevky.

5.17 V „Pracovnom programe Komisie na rok 2011“⁽³⁾ sa nenachádza žiaden odkaz na to, že Komisia predloží takúto priebežnú správu. Rovnako nie je v tomto 51-stranovom dokumente vôbec spomenutá stratégia udržateľného rozvoja. Obsahuje odkazy na neuveriteľné množstvo rôznych stratégií EÚ, ale nie na stratégiu udržateľného rozvoja. EHSV to hlboko ľutuje.

5.18 Okolo stratégie udržateľného rozvoja nastalo pozoruhodné ticho, až prílišné ticho, domnieva sa EHSV. Neboli dodržané mnohé z politických sľubov obsiahnutých v stratégii udržateľného rozvoja, napríklad sľub predložiť zoznam dotácií škodlivých pre životné prostredie. V bežnej každodennej politike ide len o stratégiu Európa 2020, ktorá nemá žiaden skutočný vzťah k stratégii udržateľného rozvoja.

5.19 Pre občiansku spoločnosť to je skutočne zlým signálom, že o stratégii udržateľného rozvoja sa na politickej úrovni už nediskutuje, ani nekomunikuje. EHSV si kladie otázku, prečo je tomu tak a ako si to má spoločnosť vysvetliť. Komisia si musí byť vedomá toho, že vzniká dojem, akoby si

veľký počet kríz⁽⁴⁾ posledných mesiacov a rokov vyžiadal takú veľkú a výlučnú pozornosť politikov, že dlhodobá politika bola pritom zatlačená úplne do úzadia.

5.20 Stále viac ľudí si pritom však kladie otázku (a EHSV sa domnieva, že plným právom), či tieto krízy kopiajú sa vo veľmi odlišných oblastiach politiky jednak nie sú navzájom poprepávané a jednak či nie sú výrazom alebo dôsledkom neudržateľného hospodárenia.

5.21 Správu predsedníctva Rady EÚ „Preskúmanie stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ (2009)“⁽⁵⁾ si možno vysvetliť tak, že minimálne Rade je jasné, že je tomu tak. Už v prvej vete dokumentu môžeme čítať: „Súčasný vývoj v mnohých ohľadoch nie je trvalo udržateľný; prekročili sa hranice únosnosti pre planétu a sociálny a ekonomický kapitál je pod tlakom. Napriek tomu, že sa opakovane zdôrazňovalo, že zmena je nevyhnutná, výsledky nie sú dostatočné.“ Správa je v podstate obhajobou stratégie udržateľného rozvoja, ktorá „predstavuje dlhodobú víziu a zastrešujúci politický rámec poskytujúci usmernenie pre všetky politiky a stratégie EÚ [...]. Výzva spočíva v zabezpečení toho, aby STUR mala skutočný vplyv na politiky EÚ vrátane iných prierezových stratégií EÚ s cieľom zabezpečiť jednotnosť medzi krátkodobými a dlhodobými cieľmi a medzi jednotlivými odvetviami.“

5.22 Nadradený politický rámec, tvorený stratégiou udržateľného rozvoja EÚ, na potrebu ktorého EHSV upozorňoval a ktorý aj Rada považuje za nutný, v súčasnosti existuje nanajvýš ako požiadavka v rámci starých dokumentov a určitej rétoriky, ale nie v reálnej politike. Hlavná iniciatíva „Európa efektívne využívajúca zdroje“, ani stratégia Európa 2020 nemôžu túto medzeru zaplniť.

5.23 Podľa EHSV hrozí, že občania stratia prehľad. Nielen preto, že medzičasom úplne stratili prehľad o tom, ktorá stratégia vlastne platí a je záväzná, ale aj preto, že im nie sú jasné pojmy. V stratégii Európa 2020 sa napríklad stále hovorí o raste v tých najrôznejších podobách, ale pojem „udržateľnosť“ alebo „udržateľný rozvoj“ sa v nej už nenachádza.

5.24 EHSV preto považuje za vhodné, aby Komisia urýchlene a jednoznačne vysvetlila, ako sú navzájom prepojené stratégia Európa 2020 a stratégia udržateľného rozvoja. Znovu sa zasadzuje za oživenie stratégie udržateľného rozvoja a za chápanie stratégie Európa 2020 ako maximálne dôležitého prvku zmien vedúcich k prestavbe hlavných odvetví hospodárstva.

V Bruseli 22. septembra 2011

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

⁽³⁾ KOM(2010) 623 v konečnom znení, 27.10.2010.

⁽⁴⁾ Napríklad finančná kríza/kríza eura, energetická kríza, kríza klímy, kríza biodiverzity, problematika hladu.

⁽⁵⁾ Pozri dokument Rady 16818/09 z 1.12.2009.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Rio+20: Na ceste k ekologickému hospodárstvu a lepšiemu riadeniu“

KOM(2011) 363 v konečnom znení

„Príspevok európskej organizovanej občianskej spoločnosti“

(2011/C 376/19)

Spravodajca: **Hans-Joachim WILMS**

Európska komisia sa 20. júna 2011 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Rio+20: Na ceste k ekologickému hospodárstvu a lepšiemu riadeniu“

KOM(2011) 363 v konečnom znení.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 6. septembra 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 474. plenárnom zasadnutí 21. a 22. septembra 2011 (schôdza z 22. septembra 2011) prijal 141 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 11 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor zastáva názor, že z konferencie OSN o udržateľnom rozvoji, ktorá sa uskutoční v roku 2012 v Riu de Janeiro, musí vyjsť jasný signál svetovému spoločenstvu s konkrétnymi návrhmi na prechod na hospodársky systém založený na kvalitatívnom hospodárskom raste, ktorý pomôže odstrániť chudobu a sociálnu nespravodlivosť a zároveň zachová prirodzené podmienky na život pre budúce generácie.

1.2 Výbor víta oznámenie Komisie ⁽¹⁾ ako dôležitý východiskový bod spoločnej analýzy a spoločného postoja inštitúcií EÚ v rámci prípravy na konferenciu Rio+20. V tejto súvislosti výbor upozorňuje na svoje stanoviská týkajúce sa hlavnej iniciatívy v rámci stratégie Európa 2020 a Plánu prechodu na hospodárstvo s nízkymi emisiami CO₂ v roku 2050 ⁽²⁾. Vzhľadom na to by sa chcel výbor zamerať na nasledujúce oblasti.

1.3 Výbor je presvedčený o tom, že prechod na udržateľné hospodárstvo musí byť súčasťou celkovej stratégie trvalo udržateľného rozvoja a musí byť spravodlivý. Výbor víta, že aj Komisia začína hovoriť o sociálnom rozmere trvalo udržateľného rozvoja. Výbor by si želal, aby sa na tento prístup kládol väčší dôraz. Zásadný význam má sociálna súdržnosť, spravodlivosť, aj v zmysle spravodlivosti medzi generáciami, a spravodlivé prerozdeľovanie, ako aj riešenie sociálnych problémov, ako je narastajúce nerovnaké zaobchádzanie, chýbajúci prístup k najrôznejším zdrojom, chudoba a nezamestnanosť.

1.4 Výbor podporuje politické odporúčania Medzinárodnej organizácie práce týkajúce sa ekologických pracovných miest

a zdôrazňuje najmä, že sociálni partneri by sa mali aktívne podieľať na zmenách pracovného prostredia. Výbor ďalej v plnej miere podporuje iniciatívu OSN v prospech základnej úrovne sociálnej ochrany (Social Protection Floor Initiative), pomocou ktorej sa majú zabezpečiť základné sociálne práva a sociálne dávky a sprístupniť základné tovary a sociálne služby pre všetkých.

1.5 Výbor víta, že oznámenie Komisie spoločne predložili členovia Komisie zodpovední za oblasť životného prostredia a rozvoj, čím sa jednoznačne zdôrazňuje súvislosť medzi životným prostredím, udržateľným rozvojom a rozvojovou pomocou. Výbor sa zasadzuje za to, aby sa nová definícia politiky EÚ týkajúca sa rozvojovej pomoci riadila myšlienkou udržateľného rozvoja a aby sa to premietlo aj do smerovania platieb v rámci pomoci, ako aj do koncepcie miestnych projektov rozvojovej pomoci.

1.6 Výbor ostro kritizuje skutočnosť, že na celom svete, predovšetkým v rozvojových krajinách, trpí miliarda ľudí hladom, čo je v príkrom protiklade s uskutočňovaním prvého rozvojového cieľa tisícročia. Výbor je presvedčený, že zabezpečenie prístupu k zdrojom, potravinám a energii musí patriť k prioritným bodom celosvetového programu trvalo udržateľného rozvoja. Na uskutočnenie týchto cieľov je nevyhnutné, aby sa občianska spoločnosť aktívne podieľala na formovaní politiky na miestnej a národnej úrovni, pričom je potrebné zdôrazniť najmä úlohu žien v rozvojových krajinách.

1.7 Výbor je presvedčený, že v záujme usmerňovania prechodu na ekologické hospodárstvo sú potrebné politické opatrenia na medzinárodnej, národnej, regionálnej a miestnej úrovni spojené so širokým spektrom politických nástrojov. Patria sem najmä nástroje, ktoré zabezpečia, že trhové ceny budú vhodne odrážať ekologické náklady, a tiež ekologické

⁽¹⁾ KOM(2011) 363 v konečnom znení.

⁽²⁾ Pozri aktuálny úradný vestník, s. 110.

smerovanie finančnej politiky, ktorá bude zameraná na zdaňovanie spotreby zdrojov namiesto zdaňovania faktora práce. Plány verejných výdavkov musia byť zamerané na podporu investícií do udržateľných technológií a projektov a je potrebné odstrániť subvencie, ktoré škodia životnému prostrediu, pričom sa musia primerane zohľadniť sociálne vplyvy. Verejné obstarávanie sa musí využiť na podporu ekologicky vhodných produktov a služieb. Je nutné prijať opatrenia zamerané na lepšiu vzájomnú podporu svetového obchodu a udržateľného rozvoja.

1.8 Na meranie pokroku na ceste k väčšej udržateľnosti sa musia stanoviť jednoznačné parametre. Je potrebné vyvinúť metódy na meranie hospodárskeho pokroku, ktoré nesúvisia s HDP, ale merajú pokrok podľa zvyšovania prosperity a zlepšovania kvality života občanov pri zohľadnení boja proti chudobe, vytvárania dôstojných pracovných podmienok a zachovania prírodného prostredia. S prihliadnutím na svoje stanovisko „Prekročiť rámec HDP – ukazovatele trvalo udržateľného rozvoja“⁽³⁾ má EHSV v úmysle ešte pred konferenciou Rio+20 predložiť svoj postoj k tomu, ako zapojiť občiansku spoločnosť do vypracovania týchto ukazovateľov.

1.9 V tejto súvislosti by sa mal na konferencii Rio+20 schváliť mandát na „ekologické hospodárstvo“, ktorý by Spojené národy mali cieľavedome sledovať. Tento mandát by mal zahŕňať šesť hlavných bodov:

- meranie pokroku na ceste k ekologickému hospodárstvu,
- politické opatrenia na prechod na ekologické hospodárstvo,
- vzdelávanie v oblasti udržateľného rozvoja na podporu ekologického hospodárstva,
- finančné nástroje na podporu ekologického hospodárstva,
- štátne výdavky a investície do ekologického hospodárstva,
- stanovenie cieľov ekologického hospodárstva.

1.10 Výsledky práce získané na základe uvedeného mandátu by sa mali využiť na vytvorenie akčných plánov a stratégií prechodu na ekologické hospodárstvo na národnej úrovni, pričom sa musia zohľadniť príslušné vnútroštátne špecifiká.

1.11 Riadenie na medzinárodnej úrovni a na úrovni Spojených národov v oblasti udržateľného rozvoja a životného prostredia si naliehavo vyžaduje lepšiu integráciu a zintenzívnenie, ak sa majú zaviesť kroky svetového spoločenstva smerom k udržateľnému rozvoju. Konferencia Rio+20 sa musí využiť na vytvorenie pevného inštitucionálneho rámca na

úrovni OSN. Program OSN pre životné prostredie (UNEP) by sa mal posilniť a inštitucionálne rozvinúť. Výbor okrem toho zastáva názor, že koncepcia rady pre trvalo udržateľný rozvoj, do ktorej patria vedúci politickí predstavitelia štátov OSN a ktorá je priamo podriadená jej valnému zhromaždeniu, je vhodná na zvládnutie úloh spojených s nevyhnutnými krokmi na zabezpečenie udržateľného rozvoja a na zavedenie ekologického spôsobu hospodárenia.

1.12 Predpokladom úspešného prechodu na ekologický spôsob hospodárenia je jeho akceptovanie a podpora občianskou spoločnosťou. Výbor sa preto dôrazne zasadzuje za aktívne zapojenie zástupcov organizovanej občianskej spoločnosti do prípravy konferencie Rio+20 a nadväzných krokov a zabezpečenie toho, aby mali možnosť počas rokovaní na konferencii a uplatňovaní jej výsledkov účinne vyjadriť svoj názor. Doterajšie formy účasti je potrebné kriticky posúdiť z hľadiska toho, či túto úlohu efektívne plnia. Výbor tento proces aktívne podporuje už pred konferenciou Rio+20 tým, že uskutočňuje konferencie s občianskou spoločnosťou, ako aj konzultácie so zástupcami európskej občianskej spoločnosti a iných regiónov sveta.

1.13 Na národnej, regionálnej a miestnej úrovni, ako aj na úrovni podnikového riadenia by sa riadenie smerujúce k udržateľnému rozvoju malo zintenzívniť. To je podmienené účinnou a inštitucionálne zabezpečenou účasťou občianskej spoločnosti na témach a projektoch, ktoré sú významné pre prechod na ekologické hospodárstvo a udržateľný rozvoj, prostredníctvom demokratických procesov a vytvorenia štruktúr pre dialóg. Európa by mala na samite Rio+20 prispieť do diskusie svojimi pozitívnymi skúsenosťami s účasťou verejnosti na rozhodovacích procesoch, verejným prístupom k informáciám o životnom prostredí a s prístupom k spravodlivosti na základe tzv. Aarhuského dohovoru a naliehať na zakotvenie podobných štruktúr na celosvetovej úrovni.

1.14 Aby sa záujmom dlhodobej udržateľnosti dostalo väčšej pozornosti a právnej autority, výbor podporuje iniciatívu World Future Council zriadiť na úrovni OSN a na národnej úrovni inštitút „ombudsmana pre budúce generácie“.

1.15 EÚ a členské štáty by si mali najprv urobiť svoje vlastné domáce úlohy týkajúce sa udržateľného rozvoja a prechodu na ekologické hospodárstvo. Čo sa týka EÚ, výbor je presvedčený, že jej postavenie pri rokovaniach na konferencii Rio+20 sa posilní, pokiaľ vezme na seba svoju historickú zodpovednosť a stanoví si vlastné ambiciózne ciele v oblasti udržateľného rozvoja. V niektorých oblastiach tak už urobila, v iných musí zvýšiť svoje úsilie alebo ho musí naštartovať. Výbor naliehavo vyzýva Radu, Komisiu a Európsky parlament, aby do roku 2020 v plnom rozsahu splnili ciele v oblasti znižovania emisií a preskúmali, či by sa cieľ zníženia emisií stanovený na rok 2020 nemal zvýšiť na 25 %, aby bolo možné dosiahnuť budúce ciele nákladovo efektívnym spôsobom a pripraviť cestu pre ďalšie celosvetové dohody. Členské štáty by okrem toho mali neodkladne zaviesť všetky potrebné opatrenia na dosiahnutie cieľa zvýšiť energetickú účinnosť do roku 2020 o 20 %. Vo všeobecnosti by EÚ mala pri stanovovaní nového viacročného finančného rámca, pri formovaní svojich najdôležitejších politických opatrení, ako je poľnohospodárska politika, politika súdržnosti, obchodná a rozvojová politika, a pri ďalšom

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 100/09, 30.4.2009, s. 53.

uskutočňovaní stratégie Európa 2020 zohľadniť dôsledky posunu smerom k ekologickejšiemu hospodárstvu v záujme udržateľnejšieho rozvoja. Po konferencii Rio+20 by EÚ mala svoju stratégiu trvalo udržateľného rozvoja prepracovať.

2. Súvislosti

2.1 Valné zhromaždenie OSN prijalo 24. decembra 2009 uznesenie, podľa ktorého v roku 2012 usporiada v Riu Konferenciu o trvalo udržateľnom rozvoji.

2.2 V roku 2010 EHSV prerokoval prístup EÚ k tejto významnej udalosti a v septembri 2010 vydal prvé stanovisko na túto tému⁽⁴⁾. Odvtedy sa konali prípravné stretnutia v New Yorku a inde a Európska komisia predložila oznámenie [KOM(2011) 363 v konečnom znení] k možným usmerneniam EÚ k rokovaniu na samite Rio+20. Na základe širokej diskusie so zástupcami organizovanej spoločnosti EHSV ďalej rozvíja svoje postoje a nástojí na tom, aby boli do stratégie rokovania EÚ na samite Rio+20 ako základné piliere zahrnuté viaceré body.

2.3 Podľa uznesenia Valného zhromaždenia OSN bude mať táto konferencia tri ciele:

- potvrdiť politické záväzky v oblasti udržateľného rozvoja,
- zhodnotiť doterajší pokrok a nedostatky pri uplatňovaní záverov z hlavných samitov o trvalo udržateľnom rozvoji,
- zamerať sa na nové a budúce výzvy.

2.4 **Súčasný stav:** Napriek tomu, že sa v niektorých aspektoch trvalo udržateľného rozvoja dosiahol v posledných rokoch zjavný pokrok, v mnohých oblastiach sa situácia vyostreňuje:

- chudoba v absolútnych číslach narástla. 2,6 miliardy ľudí žije z menej než 2 eur na deň;
- 1,5 miliardy zamestnancov, t. j. polovica celkového počtu zárobkovo činných osôb, je zamestnaná za neistých podmienok. V roku 2010 bola skonštatovaná najvyššia miera nezamestnanosti od začiatku jej sledovania;
- emisie CO₂ a hromadenie skleníkových plynov v atmosfére neustále narastajú a klimatické zmeny stále viac zhoršujú životné podmienky v mnohých častiach sveta;

— migrácia na celom svete rastie, čím sa ešte viac zvyšuje tlak na životné prostredie a zabezpečenie zásobovania;

— súčasný demografický vývoj naznačuje, že do roku 2050 sa svetová populácia zvýši na 9 miliárd obyvateľov, čo problémy ešte zhorší.

2.5 **Nové a budúce výzvy:** Narastajúca svetová populácia, ako aj zvyšujúce sa očakávania, čo sa týka životnej úrovne a rastúca spotreba surovín vedú k zmenšovaniu zásob potravín, energie a ďalších prírodných zdrojov. To má za následok nárast cien, ako aj vážne sociálne a politické problémy.

2.6 Snaha zaistiť resp. dosiahnuť primeranú potravinovú, energetickú a surovinovú bezpečnosť pre všetkých ľudí v súčasnosti a pre budúce generácie vo svete s narastajúcim počtom obyvateľov a obmedzenými prírodnými zdrojmi je jednou z najväčších nových výziev v najbližších 100 rokoch. V dôsledku toho je potrebný kvalitatívny hospodársky rast, ktorý pomôže odstrániť chudobu a sociálnu nespravodlivosť a súčasne zachová prirodzené životné podmienky pre budúce generácie. Vytvorenie inštitucionálnych štruktúr na riešenie týchto problémov by malo byť jednou z kľúčových tém svetového samitu v roku 2012.

2.7 Predsedovia vlád a ministri hospodárstva a financií sa v posledných troch rokoch intenzívne zaoberali hospodárskou a finančnou krízou. Tieto akútne krátkodobé problémy však nesmú odvrátiť pozornosť od stále viac sa prejavujúcich problémov celosvetového reálneho hospodárstva a naliehavej potreby zamerať svetové hospodárstvo udržateľnejším, spravodlivejším a ekologickejším smerom. Táto premena je sama osebe dôležitým zdrojom impulzov pre nové investície a pracovné miesta a mala by viesť k väčšej spravodlivosti, súdržnosti, stabilite a odolnosti. Môže byť príspevkom k riešeniu súčasných hospodárskych problémov.

2.8 **Obnovený politický záväzok:** Konferencia Rio+20 ponúka rozhodujúcu príležitosť vypracovať rámec pre toto nové smerovanie a dosiahnuť nevyhnutný politický záväzok na vyššej úrovni k uskutočneniu tejto zmeny. Je zásadne dôležité, aby sa týmito otázkami zaoberali samotní predsedovia vlád, zúčastnili sa na konferencii a dovedli ju k úspechu. Keďže kľúčovou témou konferencie je prestavba svetového hospodárstva, musia sa na nej zúčastniť ministri zodpovední za financie, životné prostredie a rozvoj.

2.9 Udržateľný rozvoj je odkázaný na iniciatívy a účasť občianskej spoločnosti. Občianska spoločnosť musí byť aktívne zapojená tak do prípravy samitu, ako aj do nadväzných opatrení a do realizácie jeho výsledkov. Na štátnej i medzinárodnej úrovni by sa mali vytvoriť štruktúry pre dialóg, ktoré by umožnili dialóg medzi aktérmi občianskej spoločnosti a medzi občianskou spoločnosťou a tvorcami politiky na témy súvisiace s prechodom na ekologické hospodárstvo a s udržateľným rozvojom.

⁽⁴⁾ Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Príprava na svetový summit o udržateľnom rozvoji v roku 2012“, Ú. v. EÚ C 48, 15.2.2011, s. 65.

2.10 Podľa uznesenia Valného zhromaždenia OSN budú na programe rokovania tieto dve témy:

- ekologické hospodárstvo v kontexte udržateľného rozvoja a odstraňovania chudoby;
- inštitucionálny rámec udržateľného rozvoja.

2.11 Nebude možné sa na jedinom samite dohodnúť na všetkých opatreniach, ktoré sú nevyhnutné na prechod na ekologické hospodárstvo a účinnejšiu podporu udržateľného rozvoja. Výbor preto zastáva názor, že prednostným cieľom na konferencii Rio+20 by malo byť vytvoriť pevný inštitucionálny rámec v rámci Spojených národov na uskutočňovanie záverov, na trvalú podporu udržateľného rozvoja na celom svete a uskutočňovanie akčného programu zameraného na prechod na ekologické hospodárstvo v nasledujúcich rokoch.

3. Inštitucionálny rámec – nová rada pre trvalo udržateľný rozvoj

3.1 Na medzinárodnej úrovni je Komisia OSN pre trvalo udržateľný rozvoj (CSD) už 19 rokov zodpovedná za monitorovanie pokroku pri uskutočňovaní udržateľného rozvoja na celom svete. Vo svojej súčasnej forme však už nie je vhodná na dosiahnutie tohto cieľa. Niektoré problémy síce správne analyzovala, nebola však schopná odstrániť ich zásadnými opatreniami. Na účinnejšie riešenie veľkých globálnych otázok trvalej udržateľnosti je potrebná akcieschopnejšia štruktúra v rámci Spojených národov.

3.2 Spomedzi rôznych možností na posilnenie inštitucionálnej štruktúry v rámci Spojených národov schvaľuje EHSV rysujúcu sa koncepciu novej **rady pre trvalo udržateľný rozvoj**, ktorá by priamo podliehala Valnému zhromaždeniu OSN a prepojila a posilnila aktuálnu činnosť Hospodárskej a sociálnej rady OSN (ECOSOC) a Komisie OSN pre trvalo udržateľný rozvoj, ktorá v súčasnosti prebieha oddelene.

3.3 Do tejto rady by mali patriť všetky krajiny sveta zastúpené svojimi vedúcimi politickými predstaviteľmi. Rada by mala podporovať globálne opatrenia týkajúce sa všetkých aspektov udržateľného rozvoja a prechodu na ekologickejšie hospodárstvo a iniciovať opatrenia súvisiace s novými a stále dôležitejšími témami, akou je napr. potravinová a energetická bezpečnosť.

3.4 Táto nová rada by mala úzko spolupracovať so Svetovou bankou a Medzinárodným menovým fondom, inštitúciami, ktoré by mali byť poverené novou úlohou, a síce urobiť z podpory udržateľného rozvoja nové ťažisko svojej práce.

3.5 Program OSN pre životné prostredie (UNEP) a Rozvojový program Spojených národov (UNDP) by sa mali posilniť, aby mohli spoločne vypracovať relevantnejšie príspevky k environmentálnemu a rozvojovému rozmeru udržateľnejšieho rozvoja.

3.6 **Riadenie na národnej úrovni:** Zodpovední politickí činitelia musia svetový samit využiť okrem vytvorenia akcieschopnejších štruktúr na úrovni OSN aj na oživenie svojich štátnych mechanizmov na podporu udržateľného rozvoja.

3.7 Národné stratégie udržateľného rozvoja je potrebné obnoviť a prepracovať a musia ich plne podporovať hospodárske subjekty a všetky zložky občianskej spoločnosti. Poradným orgánom, ako napr. radám pre udržateľný rozvoj, sa musia poskytnúť primerané zdroje, aby mohli plniť svoju úlohu zdroja nápadov a hnacej sily pokroku.

3.8 **Riadenie na regionálnej a miestnej úrovni:** Na celom svete existuje veľa vynikajúcich príkladov toho, čo môžu regionálne a miestne orgány dosiahnuť. Na tomto svetovom samite by sa mali vyzdvihnúť najlepšie príklady ako vzor a nabádať vlády jednotlivých krajín, aby motivovali svoje miestne a regionálne orgány k dosiahnutiu ďalšieho pokroku a podporovali ich pritom.

3.9 **Úloha hospodárstva a sociálnych partnerov:** V súlade s osvedčenými postupmi prišiel čas vo väčšej miere podporiť osvedčené udržateľné postupy podnikov vytvorením rámcovej dohody o spoločenskej zodpovednosti podnikov za udržateľnosť a rámcovej dohody o zodpovednosti na základe ISO 26000. Na svetovom samite by sa mali začať príslušné rokovania. Sociálni partneri by mali byť do tohto procesu v plnom rozsahu zapojení.

3.10 **Úloha občianskej spoločnosti:** Prechod na udržateľný spôsob hospodárenia sa môže podariť iba vtedy, ak je do tohto procesu aktívne zapojená občianska spoločnosť. Predpokladom toho sú demokratické procesy a zriadenie štruktúr pre dialóg medzi občianskou spoločnosťou a tvorcami politiky. Vo všetkých krajinách musia byť všeobecne dostupné informácie o životnom prostredí, o pokroku smerom k ekologickejšiemu hospodárstvu a o ďalších aspektoch udržateľného rozvoja, aby mohla prebiehať odborná verejná diskusia o týchto kľúčových otázkach. Dohovor o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia (tzv. Aarhuský dohovor) z roku 1998 v Európe úspešne prispel k rozšíreniu a zakotveniu práv verejnosti na informácie a k podpore verejnej účasti a prístupu k spravodlivosti. Na samite by sa malo podporiť formulovanie porovnateľných dohovorov vo všetkých častiach sveta a nová rada pre trvalo udržateľný rozvoj by sa mala poveriť sledovaním tohto cieľa v celosvetovom rámci.

3.11 **Ombudsman pre budúce generácie:** Potreby budúcich generácií sú základným aspektom udržateľného rozvoja, nie sú však zastúpené v príslušnom rozhodovacom procese. Aby sa táto situácia napravila a aby sa dlhodobým záujmom dostalo väčšej pozornosti a právnej autority, výbor podporuje iniciatívu World Future Council ⁽⁵⁾ zriadiť na úrovni OSN a na národnej úrovni inštitút „ombudsmana pre budúce generácie“.

⁽⁵⁾ <http://www.futurejustice.org/action-the-campaign/?section=full#21>.

4. Ekologické hospodárstvo

4.1 Fungovanie svetového hospodárstva nie je v súčasnosti zamerané na udržateľný rozvoj. Z ekologického hľadiska podporuje nadmernú spotrebu prírodných zdrojov, umožňuje znečisťovanie životného prostredia a nie je schopné spomaliť klimatické zmeny. Zo sociálneho hľadiska je zodpovedné za vysokú nezamestnanosť a chudobu, ako aj za široký výskyt zlého zdravotného stavu a nedostatočné vzdelanie.

4.2 Prechod na ekologické hospodárstvo znamená nové zameranie jeho fungovania na udržateľnejšie výsledky. Je potrebné preskúmať hospodárske ciele z hľadiska ich prínosu k udržateľnému rozvoju. Všetky nástroje hospodárskej politiky musia byť konfigurované tak, aby mohli zamerať hospodárstvo na udržateľnejšie smery rozvoja.

4.3 Hospodársky rast bol v doterajšom vývoji hospodárstva dôležitým predpokladom zvyšovania všeobecnej životnej úrovne. Hlavným cieľom musí zostať aj v budúcnosti, najmä pre rozvíjajúce sa krajiny, v ktorých sa ešte len musia vytvoriť dôstojné životné podmienky pre všetkých. Ekologické hospodárstvo je zamerané na oddelenie ekonomického rastu od negatívnych vplyvov na životné prostredie. Musí byť jedným z prvkov stratégie udržateľného rozvoja zameranej na kvalitatívny hospodársky rast, ktorý pomôže odstrániť chudobu a sociálnu nespravodlivosť a súčasne zachová prirodzené životné podmienky pre budúce generácie. Preorientovanie sa na ekologické hospodárstvo musí zohľadniť základné zásady spravodlivosti, spolupráce a spoločnú, ale diferencovanú zodpovednosť.

4.4 Výbor považuje za pozitívnu skutočnosť, že pri medzinárodných rokovaníach o klimatických zmenách sa teraz v súvislosti s prechodom na hospodárstvo s nízkymi emisiami CO₂ prihliada aj na sociálny rozmer a aspekt dôstojnej práce, čo je zakotvené v spoločnej vízii dlhodobých globálnych opatrení v dohovore z Kankúnu. EHSV podporuje politické odporúčania Medzinárodnej organizácie práce týkajúce sa ekologických pracovných miest a zdôrazňuje najmä, že sociálni partneri by sa mali aktívne podieľať na zmenách pracovného prostredia.

4.5 Úloha týkajúca sa prechodu na ekologické hospodárstvo je veľmi rozsiahla a musí sa plniť v mnohých rôznych oblastiach:

- na medzinárodnej, národnej, regionálnej a miestnej úrovni riadenia;
- v mnohých hospodárskych odvetviach;
- so zapojením najrôznejších podnikov, sociálnych partnerov a ďalších hospodárskych subjektov, ako aj
- so zapojením občanov a spotrebiteľov.

4.6 Na konferencii Rio+20 by sa mal prijať nový politický záväzok podporovať udržateľný rozvoj a prejsť na ekologické

hospodárstvo všade na svete. Účastníci konferencie by mali zostaviť zásady prechodu na ekologickejšie hospodárstvo. Okrem toho by mali zodpovedným orgánom Spojených národov udeliť mandát na vypracovanie akčného pracovného programu týkajúceho sa kľúčových otázok podpory celosvetového udržateľného rozvoja.

4.7 **Mandát na „ekologické hospodárstvo“ pre orgány Spojených národov:** EHSV navrhuje zaradiť do mandátu pre ďalšiu prácu orgánov OSN pre udržateľný rozvoj šesť pilierov alebo hlavných bodov:

- meranie pokroku na ceste k ekologickému hospodárstvu,
- politické opatrenia na prechod na ekologické hospodárstvo,
- vzdelávanie v oblasti udržateľného rozvoja na podporu ekologického hospodárstva,
- finančné nástroje na podporu ekologického hospodárstva,
- štátne výdavky a investície do ekologického hospodárstva,
- stanovenie cieľov ekologického hospodárstva.

4.8 Európska únia a jej členské štáty nazbierali mnohoraké skúsenosti pri uplatňovaní politických nástrojov na podporu udržateľnosti. EÚ by preto mala tieto skúsenosti aktívne uplatniť na medzinárodnej úrovni.

4.9 **Meranie pokroku na ceste k ekologickému hospodárstvu:** Na meranie pokroku na ceste k väčšej udržateľnosti sa musia stanoviť jednoznačné parametre. Je potrebné vyvinúť metódy, ktoré merajú pokrok podľa zvyšovania prosperity a zlepšovania kvality života občanov pri zohľadnení boja proti chudobe, vytvárania dôstojných pracovných podmienok a zachovania prírodného prostredia. Treba sa najmä dohodnúť na metódach merania hospodárskeho využívania rôznych druhov prírodného kapitálu, ktorým je pôda, voda, vzduch a jednotlivé ekosystémy.

4.10 Na samite by sa mal dohodnúť časový plán vytvorenia systému merania pokroku na ceste k ekologickému spôsobu hospodárenia.

4.11 EHSV už vo svojom stanovisku „Prekročiť rámec HDP – ukazovatele trvalo udržateľného rozvoja“⁽⁶⁾ predložil úvahy týkajúce sa obmedzenosti využitia HDP, možných úprav a doplnení, ako aj nutnosti vypracovať nové kritériá, pomocou ktorých je možné stanoviť dodatočné ukazovatele prosperity a (hospodárskej, sociálnej a ekologickej) udržateľnosti. EHSV má v úmysle ešte pred konferenciou Rio+20 predložiť svoj postoj k tomu, ako zapojiť občiansku spoločnosť do vypracovania týchto ukazovateľov.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 100/09, 30.4.2009, s. 53.

4.12 Politické opatrenia: V EÚ sa normy účinnosti pre mnohé výrobky a postupy (najmä normy energetickej účinnosti) v priebehu rokov postupným sprísňovaním minimálnych noriem stále zvyšovali. EÚ by preto mala navrhnúť porovnateľný mechanizmus na podporu takéhoto vývoja na medzinárodnej úrovni. Možno je tiež vhodné vyvinúť nové medzinárodné iniciatívy týkajúce sa riadenia v oblasti chemikálií a regulácie vplyvov nových rozvíjajúcich sa technológií, napr. nanotechnológií.

4.13 Vzdelávanie v oblasti udržateľného rozvoja a výmena informácií: Niektoré krajiny, regióny, podniky atď. už v praxi preukázali, že prechod na udržateľný rozvoj sa dá úspešne zvládnuť.

4.14 Európa aktívne podporovala vzdelávanie o udržateľnom rozvoji a informačné kampane o osvedčených postupoch a nových iniciatívach v oblasti udržateľnosti. Takto získané skúsenosti by sa mali zaradiť do medzinárodných diskusií o nástrojoch pre ekologické hospodárstvo.

4.15 Fiškálne opatrenia: Samit by mal poskytnúť ďalšie impulzy na národné a medzinárodné úsilie o ekologicky zameranú finančnú politiku tým, že sa odstráni nezmyselná štátna pomoc a daňová politika sa prepracuje tak, aby sa uľahčilo zamestnávanie pracovníkov a sťažilo znečisťovanie životného prostredia a spotrebúvanie fosílnych palív a iných prírodných zdrojov. Okrem toho je načas začať novú iniciatívu v oblasti medzinárodne dohodnutého zdaňovania finančných transakcií a využitia príjmov z nich na investície do udržateľného rozvoja.

4.16 Investície do výskumu a vývoja: Zodpovedné orgány Spojených národov by mali byť poverené stanovením toho, v ktorých oblastiach výskumu a vývoja technológií a nástrojov pre ekologické hospodárstvo by bolo prospešné zlúčiť snahy vo výskume a vývoji prostredníctvom medzinárodnej spolupráce. Je dôležité, aby boli nové ekologickejšie technológie na celom svete rýchle zavedené. Zodpovedné orgány Spojených národov by mali zistiť najmä prekážky rýchleho prenosu technológií a ponúknuť možnosti na ich odstránenie.

4.17 Verejné obstarávanie môže byť účinným nástrojom na podnecovanie podnikov, aby poskytovali ekologickejšie výrobky a služby. Európa má skúsenosti s uskutočňovaním ekologického verejného obstarávania pri dodržiavaní zásady voľného obchodu v európskom rámci. Zodpovedné orgány Spojených národov by mali byť poverené najmä celosvetovou podporou osvedčených postupov v tejto oblasti.

4.18 Investičné toky – nová celosvetová dohoda: Podľa spoľahlivých odhadov dosahuje celková potreba investícií do prechodu na hospodárstvo s nízkymi emisiami CO₂ iba v energetike niekoľko biliónov EUR v nasledujúcich 40 rokoch. Na ďalšie aspekty zmeny smerom k udržateľnému rozvoju budú takisto potrebné veľké sumy. Zodpovedné orgány Spojených národov by mali byť poverené poskytnutím fóra na monitorovanie najdôležitejších celosvetových investičných tokov

a zisťovaním, kde je nutné ich zvýšiť alebo presmerovať v záujme uskutočnenia prechodu na udržateľné hospodárstvo.

4.19 Možnosti jednotlivých krajín uskutočňovať zmeny smerom k udržateľnému rozvoju sa z hľadiska prírodných, hospodárskych a ľudských zdrojov výraznou mierou líšia. Jednou z najdôležitejších výziev svetového samitu 2012 je rozšíriť obsah a rozsah celosvetovej dohody s cieľom zmobilizovať verejné a súkromné zdroje na programy budovania kapacít, prenosu technológií a udržateľných investícií a spravodlivým spôsobom podporiť najmenej rozvinuté krajiny a ďalšie rozvojové krajiny v ich úsilí udržať krok so zmenami smerom k udržateľnému rozvoju. Zodpovedné orgány Spojených národov by mali sledovať pokrok v dodržiavaní finančných a iných záväzkov na podporu rozvojových krajín v súvislosti so zmenami smerom k udržateľnému rozvoju.

5. Ciele v kľúčových odvetviach

5.1 Koncepcia ekologickejšieho hospodárstva ovplyvní všetky dôležité hospodárske odvetvia. Všetky odvetvia musia zefektívniť využívanie energie a iných prírodných zdrojov, znížiť účinky znečistenia a vzniku odpadov, venovať viac pozornosti prírodnému prostrediu a biologickej rozmanitosti a zabezpečiť rovnosť príležitostí a spravodlivosť.

5.2 Medzinárodné rozvojové ciele sú v súčasnosti zamerané na dosahovanie rozvojových cieľov tisícročia. Podľa názoru EHSV by sa mali stanoviť nové medzinárodné rozvojové ciele na nasledujúce obdobie pri ich plánovanom prepracovaní v roku 2015, ktoré by mali klať väčší dôraz na udržateľný rozvoj. Toto by sa na svetovom samite malo prijať ako všeobecný cieľ a nová rada pre trvalo udržateľný rozvoj by sa mala poveriť predložením špecifických návrhov ku kľúčovým odvetviám. V nasledujúcich bodoch sú načrtnuté priority v niektorých kľúčových odvetviach.

5.3 Energetika: Ekologizácia energetiky je najväčšia výzva v rámci celého projektu „ekologického hospodárstva“.

5.4 Preorientovanie sa na ekologickejšie hospodárstvo si vyžaduje radikálnu zmenu v energetike v zmysle prechodu od fosílnych palív na zdroje energie s nízkymi emisiami CO₂ resp. bez emisií, ako napr. obnoviteľné zdroje energie. Súčasne musia všetky odvetvia vyvinúť značné úsilie o hospodárnejšiu a efektívnejšiu transformáciu s cieľom účinnejšie využívať energiu, a tým zastaviť alebo znížiť celosvetový dopyt po energii.

5.5 Prístup k čistým, cenovo dostupným a moderným energetickým službám je nevyhnutný na podporu udržateľného sociálneho a hospodárskeho rozvoja a na dosahovanie rozvojových cieľov tisícročia. Podľa medzinárodnej energetickej agentúry je viac ako 1,4 miliardy ľudí na svete bez prístupu k elektrine. Ďalšia miliarda má prístup iba k nespoľahlivým energetickým sieťam. Valné zhromaždenie OSN nedávno vyhlásilo rok 2012 za Medzinárodný rok energie z obnoviteľných zdrojov pre všetkých. Tu sa konečne ponúka naliehavo potrebná príležitosť viac upriamiť medzinárodnú pozornosť na energetickú chudobu, ako aj na cenovo dostupné riešenia

a podnikateľské modely, ktoré už existujú a môžu sa uplatňovať na celosvetovej úrovni. EHSV sa aktívne zapojil do diskusie o udržateľnom rozvoji a udržateľných zdrojoch energie a aj v budúcnosti bude k tejto dôležitej téme prispievať.

5.6 Veľa ľudí ešte stále nemá dostatočný prístup k energii (energetická chudoba). Cieľom prechodu na environmentálne vhodné formy dodávok energie musí byť dostatočné zásobovanie energiou za primerané ceny pre chudobnejšie skupiny obyvateľstva.

5.7 **Poľnohospodárstvo, biologická rozmanitosť a prírodné prostredie:** Výbor ostro kritizuje skutočnosť, že na celom svete, predovšetkým v rozvojových krajinách, trpí miliarda ľudí hladom, čo je v príkrom rozpore s uskutočňovaním prvého miléniového rozvojového cieľa.

5.8 Výbor vyzýva svetové spoločenstvo, aby na medzinárodnej a národnej úrovni uznalo právo na výživu, zlepšilo právo na vlastnú pôdu, ako aj prístup k pôde a vode a držalo pod kontrolou veľkoplošné nákupy pôdy štátnymi aktérmi a súkromnými investormi v rozvojových krajinách („land grabbing“).

5.9 V mnohých častiach sveta je potrebné dôkladne prehodnotiť poľnohospodárstvo z hľadiska ekologického hospodárstva, zabezpečovania potravín pre všetkých, zachovania prírodného kapitálu pôdy a jej biodiverzity, ako aj podpory efektívnosti využívania zdrojov v tejto oblasti. Najmä s vodným zdrojom sa musí lepšie hospodáriť a musia sa lepšie chrániť. Pre tieto oblasti je potrebné stanoviť nové ciele.

5.10 EHSV vidí kľúč k udržateľnému poľnohospodárstvu v zachovaní kvantitatívne postačujúcej, kvalitatívne hodnotnej a regionálne diferencovanej, celoplošne prevádzkovej a ekologickej výroby potravín, ktorá chráni a udržuje vidiecke územia, zachováva rozmanitosť a poznávacie prvky výrobkov a podporuje rozmanité a druhovo bohaté kultúrne krajiny a vidiecke oblasti⁽⁷⁾. Aj keď sa na celom svete žiada väčšia biologická rozmanitosť, môžeme aj naďalej konštatovať úbytok druhov. Rozmanitosť druhov ohrozujú aj iné faktory: lesné hospodárstvo, baníctvo, priemysel a remeslá a v neposlednom rade aj prírastok obyvateľstva.

5.11 Musia sa zaviesť účinné opatrenia na lepšie a transparentné fungovanie poľnohospodárskych trhov. Treba bojovať proti kolísavosti a neprimeranému zvyšovaniu cien potravín. Využívanie technických plodín na výrobu energie nesmie ísť na úkor zaistovania celosvetových dodávok potravín. Isté zásobovanie potravinami sa musí zabezpečiť udržovaním zásob na regionálnej úrovni. Okrem toho sa treba snažiť o intenzívnejšie využívanie zvyškovej biomasy z poľnohospodárstva a potravinárstva.

5.12 Práva zamestnancov v poľnohospodárstve musia byť zaručené uplatňovaním existujúcich dohôd Medzinárodnej

organizácie práce. Je nevyhnutné, aby sa občianska spoločnosť aktívne zúčastňovala na uskutočňovaní projektov udržateľnosti na miestnej a národnej úrovni, pritom je potrebné zdôrazniť najmä úlohu žien v rozvojových krajinách.

5.13 **Morské prostredie:** Morské prostredie je poznačené znečistením, nadmerným rybolovom a drancovaním ostatných morských zdrojov. Účastníci konferencie by mali zodpovedné orgány Spojených národov poveriť začatím nového medzinárodného procesu na posilnenie a koordináciu existujúcich mechanizmov ochrany morského prostredia a na účinnejšiu ochranu stavu rýb a ostatných morských zdrojov, než umožňujú súčasné predpisy.

6. Ukázať zodpovednosť

6.1 Aby bola EÚ hodnoverná, musí si najprv urobiť svoje domáce úlohy vo veci udržateľnosti.

6.2 Členské štáty a EÚ musia

- spoločne potvrdiť svoje politické záväzky v oblasti udržateľného rozvoja tým, že zodpovednosť za nich budú niesť predsedovia vlád, ktorých budú primerane podporovať ministerstvá hospodárstva, financií a životného prostredia, ako aj iné ministerstvá;
- oživiť svoje vlastné stratégie a akčné programy udržateľného rozvoja;
- plne spolupracovať s podnikmi a všetkými zložkami občianskej spoločnosti pri príprave svetového samitu a nadväzných opatreniach, ako aj pri podpore udržateľného rozvoja a ekologického hospodárstva.

Akčný plán

Európsky hospodársky a sociálny výbor si predsavzal, že bude aktívne sledovať proces prípravy konferencie OSN o udržateľnom rozvoji, ktorá sa uskutoční v roku 2012 v Riu. Už počas vypracovania tohto stanoviska sa uskutočnili konzultácie, a to 23. marca 2011 a 7. júla 2011.

- Po prijatí stanoviska sa spravodajca bude aktívne snažiť o začlenenie postoja EHSV do interinštitucionálneho dialógu smerujúceho k spoločnému postoju EÚ.
- Na základe prijatého stanoviska EHSV ďalej rozšíri dialóg s európskou organizovanou spoločnosťou. Plánujú sa spoločné stretnutia s kontaktnou skupinou, so zástupcami národných hospodárskych a sociálnych rád a s ďalšími organizáciami a sieťami občianskej spoločnosti, ktoré sa takisto nachádzajú v procese definovania svojho postoja pre konferenciu Rio+20. Ďalší míľnik v tomto procese diskusie s občianskou spoločnosťou bude predstavovať väčšia konferencia EHSV naplánovaná na začiatok roka 2012.

⁽⁷⁾ Stanovisko EHSV na tému „Reforma spoločnej poľnohospodárskej politiky v roku 2013“, Ú. v. EÚ C 354, 28.12.2010, s. 35.

- Okrem vnútroeurópskeho dialógu sa EHSV zaoberá témou konferencie Rio+20 aj v rámci svojich vzťahov so zástupcami organizovanej občianskej spoločnosti z ostatných regiónov sveta, predovšetkým z Brazílie, hostiteľskej krajiny konferencie, Číny a Južnej Afriky. Spravodajca sa do tohto dialógu bude aktívne zapájať s cieľom stanoviť spoločné ťažiská v cieľoch organizovanej spoločnosti z rôznych regiónov sveta a tieto postoje predniesť v júni 2012 v Rio de Janeiro.

Spravodajca bude EHSV zastupovať aj v diskusii ku konferencii Rio+20 v Medzinárodnom združení národných hospodárskych a sociálnych rád a podobných inštitúcií (AICESIS). Popri samotnej konferencii je v Rio de Janeiro plánovaný rad stretnutí s našimi medzinárodnými partnermi.

Brusel 22. septembra 2011

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Plán prechodu na konkurencieschopné nízkouhlíkové hospodárstvo v roku 2050“

KOM(2011) 112 v konečnom znení

(2011/C 376/20)

Spravodajca: **Richard ADAMS**

Pomocný spravodajca: **Josef ZBOŘIL**

Európska komisia sa 8. marca 2011 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Plán prechodu na konkurencieschopné nízkouhlíkové hospodárstvo v roku 2050“

KOM(2011) 112 v konečnom znení.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 6. septembra 2011.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 474. plenárnom zasadnutí 21. a 22. septembra 2011 (schôdza z 22. septembra 2011) prijal 119 hlasmi za, pričom 3 členovia hlasovali proti a 2 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV víta plán prechodu na hospodárstvo s nízkymi emisiami CO₂ v roku 2050, ktorý vypracovala Komisia ako víziu budúcej stratégie, a vyzýva všetky európske inštitúcie, aby ho v plnej miere vzali do úvahy ako usmernenie pre vypracovanie opatrení a politik, ktoré sú potrebné na dosiahnutie cieľov stanovených do roku 2050. Výbor v tomto kontexte odkazuje na svoju prácu v súvislosti s hlavnou iniciatívou o efektívnom využívaní zdrojov a svoje návrhy týkajúce sa konferencie OSN o trvalo udržateľnom rozvoji, ktorá sa bude konať v roku 2012 ⁽¹⁾.

1.2 Výbor vyzýva Radu, Komisiu a Európsky parlament, aby zabezpečili úplnú implementáciu všetkých cieľov v oblasti emisií CO₂ stanovených do roku 2020 a aby v snahe dosiahnuť odsúhlasené zníženie emisií skleníkových plynov do roku 2050 o 80 až 95 % zväzili na základe pokroku dosiahnutého na rokovaní COP 17 a očakávaného hospodárskeho vývoja Spoločenstva možnosť zvýšiť do roku 2020 cieľ v tejto oblasti na 25 %.

1.3 Výbor vyzýva EÚ, aby stanovila orientačné ciele v oblasti zníženia emisií skleníkových plynov na 40 % do roku 2030 a na 60 % do roku 2040 a následne zaviedla právne záväzné opatrenia, ktoré toto zníženie umožnia. Takéto dlhodobé ciele sú potrebné ako orientačné body, ktoré poskytnú investorom a subjektom prijímajúcim rozhodnutia možnosť predvídať a tiež stabilitu.

1.4 Výbor odporúča Komisii, aby predložila nový komplexný súbor opatrení na stimuláciu rozsiahlych investícií potrebných na dosiahnutie týchto nových cieľov. Tento súbor by mal zahŕňať posilnenie systému obchodovania s emisnými kvótami

(ETS) ako nástroja na optimalizáciu nákladov, ktorý ovplyvní investičné rozhodnutia, ako aj ďalšie opatrenia na:

- podporu energetickej účinnosti vo všetkých odvetviach,
- zvyšovanie informovanosti spotrebiteľov a ich schopnosti využiť svoju kúpnu silu na podporu tovarov a služieb prispievajúcich k zníženiu emisií oxidu uhličitého,
- podporu investícií do potrebnej infraštruktúry,
- podporu odbornej prípravy a budovania kapacít v kľúčových odvetviach.

1.5 Výbor naliehavo upozorňuje na nutnosť aktívnej priemyselnej politiky a koordinovaného výskumu a vývoja s cieľom podporiť prechod na hospodárstvo s nízkymi emisiami CO₂. Podporuje tento návrh plánov prechodu na hospodárstvo s nízkymi emisiami CO₂ ako strategickú víziu usmerňujúcu proces tohto prechodu, najmä v oblasti výroby elektrickej energie, dopravy, stavebníctva a bývania, poľnohospodárstva a odpadového hospodárstva.

1.6 Je nevyhnutné, aby bola občianska spoločnosť v plnej miere zapojená do tohto úsilia prostredníctvom štruktúrovaného a stáleho dialógu o jednotlivých strategických plánoch.

2. Plán prechodu na hospodárstvo s nízkymi emisiami CO₂

2.1 V pláne prechodu na hospodárstvo s nízkymi emisiami CO₂ v roku 2050 sa navrhujú opatrenia, vďaka ktorým by EÚ mohla dosiahnuť zníženie skleníkových plynov o 80 až 95 % oproti roku 1990, ktoré vo februári 2011 Rada znovu potvrdila ako cieľ Európskej únie.

⁽¹⁾ Stanoviská EHSV na tému „Európa efektívne využívajúca zdroje – hlavná iniciatíva v rámci stratégie Európa 2020“ a „Rio+20: Na ceste k ekologickému hospodárstvu a lepšiemu riadeniu – Príspevok európskej organizovanej občianskej spoločnosti“ (pozri aktuálny úradný vestník, s. 102).

2.2 Na dosiahnutie tohto cieľa sa v pláne navrhuje znížiť do roku 2050 interné emisie o 80 %, čo znamená, že vyšší cieľ 95 % by sa musel dosiahnuť prostredníctvom zakúpenia kompenzácií na svetovom trhu s oxidom uhličitým. Z hľadiska nákladovej efektívnosti by bolo ideálne dosiahnuť do roku 2030 zníženie interných emisií o 40 % v porovnaní s úrovňou z roku 1990 a o 60 % do roku 2040. V tejto súvislosti sa zníženie emisií o 25 % do roku 2020 považuje za súčasť tohto vývoja.

2.3 V odvetví elektrickej energie sa v pláne navrhuje, aby technológie s nízkymi emisiami oxidu uhličitého pokrývali v roku 2050 takmer 100 % dodávok elektriny. To si vyžiada značné investície do obnoviteľných zdrojov energie a vývoja nových systémov inteligentných sietí v celej Európe, pričom hybnou silou by bol v prvom rade posilnený systém obchodovania s emisnými kvótami.

2.4 V odvetví dopravy by sa do roku 2050 mali emisie skleníkových plynov znížiť o 60 %. Plán odporúča ďalší vývoj biopalív, najmä pre leteckú dopravu a ťažké nákladné vozidlá. Upozorňuje však na skutočnosť, že s vývojom biopalív sa spájajú problémy v oblasti potravinovej bezpečnosti a ochrany životného prostredia, a zdôrazňuje význam vývoja udržateľnejších biopalív druhej a tretej generácie.

2.5 V súvislosti so zastavaným prostredím plán prechodu zdôrazňuje význam rýchleho zavedenia noriem na takmer nulové emisie CO₂ pre nové budovy a výzvu v spojitosti so zlepšením energetickej hospodárnosti existujúceho fondu budov.

2.6 V odvetví priemyslu sa plánuje ďalšie zvyšovanie energetickej účinnosti a prechod na menej energeticky náročné spôsoby výroby. Budú potrebné špecifické riešenia pre jednotlivé odvetvia a ďalšie konkrétne plány pre každé odvetvie. Je dôležité zabezpečiť, aby opatrenia na znižovanie emisií CO₂ jednoducho nepodnecovali energeticky náročné priemyselné odvetvia na premiestnenie svojej činnosti do častí sveta s miernejšími predpismi (presun emisií CO₂).

2.7 V odvetví poľnohospodárstva a lesného hospodárstva je potrebné zvyšovať energetickú účinnosť a používať také postupy, ktoré zlepšia schopnosť obhospodarovanej pôdy viazať a ukladať CO₂. Takisto sa uvádza, že biomasa je možným udržateľným zdrojom energie, pokiaľ sa riadne posúdia všetky jej účinky. Vo všeobecnosti je potrebné nájsť riešenia, ako zosúladiť stúpajúci dopyt po potravinách resp. biomase s cieľmi v oblasti zmeny klímy.

2.8 Dosiahnutie všetkých týchto cieľov si bude vyžadovať dodatočné verejné a súkromné investície vo výške približne 270 miliárd EUR ročne v priebehu nasledujúcich 40 rokov. Predstavuje to 1,5 % HDP EÚ alebo 8 % súčasnej úrovne investícií, čo je výrazne menej, než je úroveň, ktorú dosiahli rýchlo sa rozvíjajúce ekonomiky, ktoré sa skutočne začínajú uberať cestou hospodárstva s nízkymi emisiami oxidu uhličitého.

2.9 Dodatočné prostriedky z verejných zdrojov na financovanie týchto investícií by bolo možné získať vďaka ďalšiemu kolu obchodovania s emisnými kvótami ETS formou aukcie. Všetky verejné investičné programy by sa tiež mali využívať systematickejšie na mobilizáciu ďalších finančných prostriedkov zo súkromného sektora.

2.10 Medzi ďalšie výhody prechodu na hospodárstvo s nízkymi emisiami CO₂ patrí znižovanie závislosti od dovozu fosílnych palív, zlepšenie energetickej bezpečnosti, vytváranie nových pracovných miest a zlepšovanie kvality ovzdušia a zdravia.

2.11 V oznámení sa nenavrhujú žiadne konkrétne nové politiky a opatrenia. Poukazuje sa v ňom na celý rad oblastí, v ktorých budú potrebné nové stratégie alebo politické iniciatívy na úrovni EÚ a jednotlivých krajín, aby sa v priebehu budúcich 40 rokov mohla uskutočniť táto nevyhnutná premena. Plán prechodu na hospodárstvo s nízkymi emisiami CO₂ v roku 2050 poukazuje na dôležitú zmenu, prechod od nových záväzných cieľov k opatreniam. Iniciuje diskusiu, v ktorej majú členské štáty rozhodnúť, či budeme mať nové ciele alebo nie. Čaká nás rozhodujúce politické rozhodnutie: zhora stanovené ciele alebo politika technologických inovácií vychádzajúca zdola.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Plán prechodu na hospodárstvo s nízkymi emisiami CO₂ sa opiera o určité ekonomické modely s cieľom ukázať nákladovo najefektívnejšie cesty k dosiahnutiu cieľov v oblasti zníženia emisií skleníkových plynov stanovené do roku 2050. Aby táto metodika získala plnú dôveru, je potrebné poskytnúť viac informácií o vývoji spomínaných modelov, údajoch, ktoré sú v nich použité, a o uplatňovaných testoch citlivosti. Metodika sa však zdá byť už dostatočne spoľahlivá na to, aby podporila hlavný záver, že úroveň investícií sa musí značne zvýšiť, ak sa má do roku 2050 dospieť k hospodárstvu s nízkymi emisiami oxidu uhličitého.

3.2 EHSV podporuje najmä záver uvedený v pláne, že pre nákladovú efektívnosť je veľmi dôležité, aby sa čoskoro dosiahol pokrok. Včasný pokrok môže urýchliť zavedenie nových technológií, znížiť ich cenu, zabrániť drahým a zbytočným investíciám do zariadení s krátkou životnosťou, pri ktorých vzniká veľké množstvo emisií, a stimulovať hospodársku dynamiku potrebnú pre nevyhnutné zmeny.

3.3 Plán realizácie má zmysel iba vtedy, keď usmerňuje činnosť. Rozhodujúcou skúškou pre tento plán bude, do akej miery sa stane integrálnou súčasťou tvorby politiky a rozhodovania zainteresovaných európskych subjektov vo vláдах, v odvetví energetiky a ďalších dôležitých priemyselných odvetviach a do akej miery ovplyvní rozhodnutia samotných spotrebiteľov.

3.4 Budúce politické, hospodárske a technologické zmeny si budú vyžadovať určitú pružnosť v rámci zvoleného presného smerovania, čo by však nemalo ospravedlňovať nerozhodnosť a zdržanie. Tento plán by mal kľúčovým aktérom pomôcť dospieť ku konsenzu, pokiaľ ide o povahu a tempo potrebného pokroku a požadované zvýšenie objemu investícií. Osobitnou prioritou by vzhľadom na neistotu, ktorá panuje okolo mnohých existujúcich zdrojov energie pre Európu v nasledujúcich rokoch, mali byť investície, ktoré zlepšia bezpečnosť dodávok energie v Európe.

3.5 Plán by mal tiež pomôcť posilniť povedomie spotrebiteľov a širokej verejnosti o potrebe prechodu na hospodárstvo s nízkymi emisiami CO₂ a o úlohe každého jednotlivca. Je veľmi dôležité, aby to bol „spravodlivý prechod“, ktorý nesmie nikoho diskriminovať a ktorý každému pomôže prispôsobiť sa nevyhnutným zmenám.

3.6 Mnoho ďalších krajín (vrátane Číny, USA, Južnej Kórey a ďalších) venuje veľké úsilie vývoju a zavádzaniu technológií s nízkymi emisiami CO₂ s cieľom získať vedúce postavenie v oblasti technológií a konkurenčnú výhodu v tomto novom rastúcom priemyselnom odvetví. Je nevyhnutné, aby sa Európska únia k tomuto úsiliu pridala, pokiaľ nechce zaostáť vo vysoko konkurenčnej súťaži o vedúce postavenie v oblasti ekologickejších technológií s nízkymi emisiami CO₂.

3.7 Súčasný cieľ „20-20-20“ na podporu rozšírenia využívania obnoviteľných zdrojov energie, energetickej účinnosti a zníženia emisií CO₂, ktoré sa majú dosiahnuť do roku 2020, už stanovili úlohu pre Európsku úniu na tento rok a je veľmi dôležité, aby boli všetky tieto ciele splnené. EHSV opätovne vyzýva Radu, Európsky parlament a Komisiu, aby bezodkladne preskúmali, či by sa cieľ zníženia emisií CO₂ do roku 2020 nemal na základe pokroku dosiahnutého na rokovaní COP 17 a očakávaného hospodárskeho vývoja Spoločenstva zvýšiť najmenej na 25 %, aby bolo možné dosiahnuť zníženie o 80 % stanovené na rok 2050.

3.8 Bolo by samozrejme vítané, keby bolo možné tento krok uskutočniť spoločne s pokrokom na ceste k všeobecnej dohode o novom súbore cieľov v rámci procesu medzinárodných rokovaní o klimatických zmenách. Absencia takejto všeobecnej dohody by však nemala byť dôvodom na odloženie ďalších opatrení, ktoré musí EÚ teraz prijať, aby mohla splniť svoj dlhodobý cieľ pre rok 2020, zlepšiť svoju vlastnú bezpečnosť dodávok energie a udržať si konkurenčné postavenie v súťaži o ekologické technológie.

3.9 EHSV tiež vyzýva EÚ, aby urýchlene prijala orientačné ciele znížiť emisie skleníkových plynov do roku 2030 o 40 % a do roku 2040 o 60 %, a tým poskytla predvídateľné usmernenia investorom v odvetví energetiky a iných kľúčových oblastiach.

3.10 Požadovaných 270 miliárd EUR ročne pre nové investície predstavuje vysokú sumu, ktorá však zodpovedá 1,5 % HDP EÚ, a preto je možné ju dosiahnuť – za predpokladu, že budú správne vytvorené a zachované fiškálne a iné rámcové

podmienky. Výbor v plnej miere súhlasí s požiadavkou, že tento rámec musí byť stabilný a predvídateľný, aby bola zaručená primeraná bezpečnosť príslušných investícií, ktoré budú potrebné.

3.11 Na dosiahnutie cieľov plánu prechodu na hospodárstvo s nízkymi emisiami CO₂ je potrebné tak pôsobenie trhu (t. j. konkurencieschopný integrovaný trh s energiou v EÚ, nevyhnutná sieťová infraštruktúra a spoplatňovanie emisií CO₂), ako aj technologické stimuly (t. j. podpora výskumu a vývoja, demonštračné činnosti a včasné zavádzanie technológií, ako sa uvádza v pláne SET ⁽²⁾). Podpora včasného a celoplošného zavádzania nových, prelomových technológií s nízkymi emisiami CO₂ je obzvlášť dôležitá pre urýchlienie procesu osvojovania si znalostí a preberania technológií. Predchádzajúce rozpočtové záväzky v tejto oblasti musia byť zachované.

3.12 Preklenovacie financovanie je obzvlášť dôležité, aby sa zabezpečilo, že nové technológie s vysokou pridanou hodnotou a dlhodobou pozitívnou ekonomickou mierou návratnosti nezahynú už v ranej fáze vývoja. EÚ by mala:

- poskytovať finančnú podporu technológiám v rámci plánu SET prostredníctvom vhodne prispôbených kombinácií grantov a pôžičiek,
- zosúladiť pravidlá verejného obstarávania s cieľmi plánu SET,
- zabezpečiť dôsledné využívanie štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu na podporu cieľov v oblasti znižovania emisií CO₂ v infraštruktúre a ďalších projektoch.

3.13 V pláne sa kladie veľký dôraz na európsky systém obchodovania s emisnými kvótami ako prostriedok na uskutočňovanie potrebných zmien a investícií. Systém obchodovania s emisnými kvótami (ETS) mal udávať celosvetový trend a stať sa pevnou súčasťou medzinárodného systému na určovanie stropu a obchodovanie s emisiami (cap-and-trade), v rámci ktorého sa mala neustále znižovať horná hranica svetových emisií v súlade s cieľom 2 °C. Cieľom bolo stanoviť celosvetovú cenu pre obchodovanie s emisiami CO₂ na svetovom trhu. Ak by sa táto cena pevne stanovila, mohla by sama osebe byť dôležitým nástrojom na dosiahnutie presunu investícií do technológií budúcnosti s nízkymi emisiami CO₂. Súčasný európsky systém obchodovania s emisiami nedokáže sám vytvoriť potrebné stimuly na masívne rozšírenie nových ekologickejších investícií ani v rámci Európy.

3.14 EHSV preto navrhuje, aby Komisia teraz zvážila predloženie nového komplexného súboru opatrení, ktoré by umožnili nevyhnutné rýchle prehodnotenie investičných priorít. Tento súbor by mal rozhodne zahŕňať reformu a posilnenie systému obchodovania s emisnými kvótami (ktorý by sa mal teraz považovať skôr za európske opatrenie než za celosvetového predchodcu) s osobitným cieľom zabezpečiť značné finančné prostriedky na podporu výskumu a vývoja a zavádzanie nových technológií a podpornej infraštruktúry. Mal by však tiež obsahovať celý rad ďalších fiškálnych a regulačných opatrení a opatrení zameraných na spotrebiteľov.

⁽²⁾ Strategický plán pre energetické technológie. Pozri http://ec.europa.eu/energy/technology/set_plan/set_plan_en.htm.

3.15 Komplexný súbor opatrení

a) Posilnený systém obchodovania s emisnými kvótami (ETS)

Výbor odporúča rozsiahle prepracovanie ETS. Osobitne dôležité sú štyri oblasti:

- je potrebné nájsť spôsob, ako zvýšiť schopnosť systému podporovať inovácie a zavádzanie nových technológií s nízkymi emisiami CO₂ podľa plánu SET; pričom by sa príjmy z obchodovania s emisnými kvótami mali používať na podporu výskumu a vývoja, demonštračných činností a včasného zavádzania technológií,
- je potrebné sa zaoberať potenciálnym problémom presunu emisií CO₂, t. j. relokáciou priemyslu (najmä priemyselných odvetví s veľkými emisiami oxidu uhličitého) mimo EÚ. Keďže sa nepodarilo vytvoriť globálny trh s oxidom uhličitým, kompenzácia úprav hraničnej ceny má teraz svoje opodstatnenie. Pokým neexistuje globálny trh s oxidom uhličitým, mala by Komisia podniknúť ďalšie kroky na zachovanie konkurencieschopnosti podnikov, ktoré skutočne zasiahli presun emisií CO₂,
- malo by sa znovu preskúmať pokrytie odvetví. (V predchádzajúcich stanoviskách výbor uvítal zapojenie leteckej dopravy do ETS a požadoval ďalšie rozšírenie o sektor námornej dopravy),
- medzinárodné kompenzačné mechanizmy na podporu nákladovo efektívneho znižovania emisií v rozvojových krajinách by sa mali sprísniť a rozšíriť (tak aby neposkytovali zámknenku na zmenšenie úsilia, pokiaľ ide o dosahovanie cieľov v oblasti znižovania emisií na domácom trhu).

b) Regulačné opatrenia. Energetická účinnosť

Niektoré oblasti, ako napríklad energetická účinnosť, veľmi nereagujú na cenové signály. Sú potrebné prísnejšie európske opatrenia na zavádzanie a presadzovanie vyšších noriem energetickej účinnosti pre obytné domy a iné budovy, autá a iné vozidlá, ako aj spotrebiteľské výrobky rôzneho druhu. EHSV vyzýva na dôsledné monitorovanie smernice o energetickej účinnosti [KOM(2011) 109 v konečnom znení] po dôkladnom vyhodnotení jej dosahu.

c) Posilňovanie úloh spotrebiteľov

Spotrebiteľia musia byť motivovaní, aby aktívne prispievali k vytváraniu spoločnosti produkujúcej čo najmenej emisií oxidu uhličitého tým, že budú kupovať výrobky a služby šetrné k životnému prostrediu, a to najmä:

- zvyšovaním dôveryhodnosti iniciatív týkajúcich sa ekologického označovania a harmonizáciou noriem v tejto oblasti,
- podporou dostupnosti účinných a udržateľných spotrebiteľských výrobkov,
- posilnením vnútorného trhu s energiou v celej EÚ.

Spotrebiteľia musia byť presvedčení o tom, že budúcnosť s nízkymi emisiami CO₂ závisí aj od nich. Malo by sa tiež nabádať na vytváranie partnerstiev založených na širokej spolupráci s verejným sektorom.

d) Infraštruktúra

V celej Európe sú potrebné veľké investície do infraštruktúry na podporu technológií s nízkymi emisiami CO₂ a na zabezpečenie interoperability, ako sú napr. inteligentné rozvodové siete, aby bola zaručená konzistencia technických špecifikácií a optimálne rozdelenie elektrickej energie. EHSV odporúča Komisii, aby vypracovala nadväzujúcu štúdiu o možných spôsoboch celoeurópskeho rozvoja infraštruktúry na podporu prechodu na hospodárstvo s nízkymi emisiami CO₂ a príslušných investíciách a inštitucionálnych štruktúrach.

e) Budovanie kapacít a vplyv na zamestnanosť

Je veľmi dôležité, aby sa už vopred analyzoval a posúdil sociálny dosah rozširovania a zmenšovania odvetví, ktorých sa bude týkať prechod na hospodárstvo s nízkymi emisiami CO₂, a aby sa v rámci jednotlivých odvetví prijali komplexné nástroje a opatrenia na vytvorenie potrebných zručností a kapacít a na poskytnutie rekvalifikácie alebo inej pomoci zamestnancom, ktorí prešli zo starého systému hospodárstva na nový, čím sa dosiahne sociálne spravodlivá reštrukturalizácia.

f) Daňové opatrenia

Neutrálne daňové reformy, ktorých cieľom je zvýšiť a zharmonizovať úroveň zdaňovania fosílnych palív (a iných prírodných zdrojov) a zároveň podporiť zamestnanosť a lepšie sociálne zabezpečenie, majú rozhodujúcu úlohu pri riadení prechodu na hospodárstvo s nízkymi emisiami oxidu uhličitého. Politická klíma pravdepodobne ešte nedozrela na to, aby sa opäť predložil návrh na celoeurópsku daň z emisií CO₂, je však potrebné vyvinúť maximálne úsilie na podnietenie takejto reformy na národnej úrovni. Výbor tiež víta nedávny návrh na zavedenie dane z finančných transakcií a žiada, aby príjmy z nej boli použité na podporu investícií do hospodárstva s nízkymi emisiami CO₂.

4. Prípomienky k špecifickým odvetviám

4.1 Odvetvie energetiky: Náklady na obnoviteľné zdroje energie v posledných rokoch stále klesali. Teraz je potrebné zvýšiť investície, aby sa náklady znížili na konkurencieschopnú a dostupnú úroveň. Súčasne musí byť zachované dostatočné základné zaťaženie alebo musia byť vytvorené systémy skladovania a distribúcie, aby sa vyriešili problémy s výkyvmi v dodávkach veternej energie a energie z fotovoltických článkov.

4.2 Rozvoj koncepcie inteligentných sietí na európskej úrovni je takisto nevyhnutný pre rozsiahlejšiu integráciu obnoviteľných zdrojov energie. Súčasná schopnosť európskej energetickej siete absorbovať nepravidelné dodávky energie z obnoviteľných zdrojov je obmedzená a tento systém musí udržiavať primerané dodávky elektriny v základnej záťaži z neobnoviteľných zdrojov energie (vrátane jadrovej energie). Bude potrebný značný rozvoj inteligentných integrovaných rozvodných sietí (vrátane riadenia dopytu v priemyselných odvetviach a v domácnostiach) a rozsiahla kapacita na uchovávanie ľahko dostupných zdrojov elektriny (batérie, prečerpávacie vodné elektrárne atď.). Ak majú byť súčasťou riešenia fosílna a jadrová palivá so zachytávaním a skladovaním CO₂, je potrebné sa touto otázkou otvorene zaoberať a riešiť ju na základe konkrétnych prípadov alebo podľa jednotlivých krajín.

Výbor dúfa, že pripravovaný plán pre oblasť energetiky na rok 2050 sa bude týmto možnostiam podrobnejšie venovať a očakáva lepšiu koordináciu výroby a rozvodu energie po celej Európe.

4.3 Investície do technológií s nízkymi emisiami CO₂ môžu znamenať zrýchlenie tempa investícií až nad mieru toho, čo trh považuje za výnosné. To si bude vyžadovať peniaze z verejných zdrojov najmä na demonštračné činnosti a včasné zavádzanie technológií. Pre hospodárstvo s nízkymi emisiami oxidu uhličitého je ďalší rozvoj plánu SET nevyhnutný.

4.4 **Odvetvie dopravy:** Výbor podporuje stanovisko uvedené v oznámení, že je potrebné uskutočniť zmeny v odvetví dopravy. Je nevyhnutné optimalizovať emisie CO₂ všetkých existujúcich technológií. Musia sa podporovať nové technológie, ako napr. elektrifikácia cestnej dopravy. K tomu patrí aj podpora biopalív tretej generácie, ktoré znižujú emisie z existujúceho parku úžitkových vozidiel a umožňujú nákladnú dopravu bez fosílnych palív. Je potrebné podporovať prechod na efektívnu verejnú dopravu a nemotorizovanú dopravu. EÚ a členské štáty musia využiť verejné výdavky, daňovú politiku a regulačné prostriedky na to, aby sa tieto zmeny presadili. EÚ musí zohrávať silnú koordinačnú a stimulačnú úlohu a stanoviť ciele a lehoty pre niektoré konkrétne potrebné zmeny.

4.5 Pokiaľ ide o autá a iné cestné vozidlá, emisné normy veľmi účinne prispeli k zníženiu emisií. Právne záväzné emisné normy poskytujú automobilovému priemyslu a jeho dodávateľom najväčšiu možnú istotu. V predchádzajúcich stanoviskách sa EHSV vyjadroval k postupne sa zvyšujúcim normám palivovej účinnosti cestných vozidiel a v súvislosti s tým požadoval rýchlejší pokrok⁽³⁾. Výbor tieto odporúčania opakuje.

4.6 Výbor poznamenáva, že účinnosť spaľovacieho motora má svoje fyzikálne hranice, a navrhuje, aby Komisia teraz využila dlhodobú perspektívu plánu prechodu na hospodárstvo s nízkymi emisiami CO₂ a absolútnu nevyhnutnosť znížiť emisie z cestných vozidiel na to, aby usmernila urýchlený vývoj a zavádzanie vozidiel s nulovými emisiami CO₂, ktoré budú poháňané udržateľne vyrobeným vodíkom alebo čistejšou elektrinou.

4.7 EHSV má však naďalej výhrady, pokiaľ ide o rozsah, v akom by sa mohli alebo mali používať biopalivá, a považuje za správne, že sa v oznámení zvažuje obmedziť využívanie biopalív na tie oblasti dopravy, ktoré je ťažké elektrifikovať a kde je možné ich využívať na zníženie emisií z existujúceho vozového parku. K tomu patrí aj úsilie o vývoj biopalív druhej a tretej generácie s nižšími emisiami CO₂.

4.8 **Zastavané prostredie:** Pokrok pri presadzovaní obytných domov a ďalších budov produkujúcich nízke emisie CO₂ napreduje príliš pomaly. Miera nahradzovania existujúcich domov novými je veľmi nízka, a preto je potrebné v tomto sektore navrhnuť a uskutočniť rozsiahle programy na zlepšenie energetickej účinnosti existujúcich obydľí. EHSV odporúča, aby Komisia čo najrýchlejšie

— stanovila – len čo to bude možné – normy na nulové emisie CO₂ pre všetky nové verejné i súkromné budovy, pre obytné domy a iné budovy, v závislosti od klimatických podmienok;

— stanovila, pokiaľ to bude možné, kvantifikované ciele a programy na zlepšenie energetickej účinnosti existujúcich budov akéhokoľvek druhu.

4.9 **Priemysel:** Vzhľadom na možný dosah na konkurencieschopnosť a zamestnanosť musí plán prechodu na hospodárstvo s nízkymi emisiami CO₂ poskytnúť jasný obraz o politickom dosahu navrhovaného vývoja na európsky priemysel. Súčasné ciele by sa mali v plnom rozsahu posúdiť so zreteľom na jednotlivé priemyselné odvetvia. Pri niektorých priemyselných procesoch (pri výrobe ocele a cementu atď.) je vznik emisií CO₂ nevyhnutnou súčasťou chemického procesu, preto môže mať miera zníženia emisií skleníkových plynov v týchto odvetviach svoje zásadné obmedzenia, kým bude možné vo veľkom rozsahu nahradiť príslušné výrobky novými výrobkami, alebo použiť nové metódy zachytávania oxidu uhličitého. Z tohto dôvodu bude potrebné vypracovať pre rôzne priemyselné odvetvia osobitné analýzy a plány, ako môžu dosiahnuť ďalšie zníženie svojich emisií skleníkových plynov.

4.10 Výbor žiada Komisiu o objasnenie, či zamýšľa zaradiť do plánu analýzu a zmenšenie uhlíkovej stopy v domáciach (alebo vyvážaných) výrobkoch. Celosvetové emisie z výroby exportovaného tovaru sa zvýšili zo 4,3 Gt (gigatona) CO₂ v roku 1990 (20 % svetových emisií) na 7,8 Gt CO₂ v roku 2008 (26 %). Zdanlivé zníženie emisií CO₂ v členských štátoch môže byť negované dovozom výrobkov doteraz vyrábaných v EÚ. Účinná kontrola v tejto oblasti by zahŕňala kombináciu colných poplatkov alebo kontrol a zmenu spotrebiteľských návykov, čo sú veľmi citlivé oblasti.

4.11 **Poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo:** EHSV súhlasí s tým, že pri nadchádzajúcom preskúmaní spoločnej poľnohospodárskej politiky by sa na základe dosiahnutého 20 % zníženia (1990 – 2006) mala pozornosť venovať podpore energetickejšieho poľnohospodárstva a postupov a postupov s nízkymi emisiami CO₂ a že by sa malo podporovať a stimulovať riadenie poľnohospodárstva a lesného hospodárstva zameraného na maximálne zachytávanie a ukladanie CO₂. Poľnohospodárom, ktorí sú súčasťou krátkeho, miestneho dodávateľského reťazca, by sa mala poskytovať podpora. Toto odvetvie má veľký potenciál znížiť emisie CO₂ z fosílnych palív a neobnoviteľných surovín. V poľnohospodárstve je však možné pozorovať konflikt cieľov, a to na jednej strane nutnosti rozširovať výrobu a na druhej strane potreby väčšieho viazania uhlíka v pôde a biomase. Ako sa má tento rozpor vyriešiť, zostáva nezodpovedané. Podľa názoru EHSV celosvetový stúpajúci dopyt po potravinách, pri výrobe ktorých vzniká veľké množstvo emisií CO₂, a zvýšené využívanie biomasy diametrálne odporujú predstave o znižovaní používania hnojív, rozširovaní sekvestrácie, zabránení premene trvalých trávnych porastov na ornú pôdu atď., a navrhované opatrenia tento rozpor neriešia.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 44, 16.2.2008, s. 53 – 56.

4.12 **Odpad:** Európska stratégia odpadového hospodárstva sa naďalej prioritne zameriava na znižovanie množstva odpadu, podporu jeho opätovného použitia alebo recykláciu a na minimalizáciu znečisťovania a znehodnocovania pôdy. EHSV navrhuje, aby Komisia nielen preskúmala rôzne metódy nakladania s odpadom, ale aby sa tiež zamerala na to, ako môže odpadové hospodárstvo prispieť k udržateľnejšiemu hospodárstvu s nízkymi emisiami CO₂. Malo by sa preskúmať najmä využitie odpadu ako obnoviteľného paliva a využívanie plynov zo skládok (metánu) na výrobu energie.

V Bruseli 22. septembra 2011

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1927/2006, ktorým sa zriaďuje Európsky fond na prispôsobenie sa globalizácii“

KOM(2011) 336 v konečnom znení – 2011/0147 (COD)

(2011/C 376/21)

Rada (14. júla 2011) a Európsky parlament (19. júla 2011) sa rozhodli podľa článku 175 ods. 3 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1927/2006, ktorým sa zriaďuje Európsky fond na prispôsobenie sa globalizácii“

KOM(2011) 336 v konečnom znení – 2011/0147 (COD).

Vzhľadom na to, že predkladaný návrh len predlžuje platnosť dočasnej výnimky zavedenej nariadením (ES) č. 546/2009, ku ktorému sa už vyjadril vo svojom stanovisku CESE 627/2009 prijatom 24. marca 2009 ⁽¹⁾, výbor na svojom 474. plenárnom zasadnutí 21. a 22. septembra 2011 (schôdza z 21. septembra 2011) rozhodol 160 hlasmi za, pričom 2 hlasovali proti a 12 sa hlasovania zdržali, nevypracovať nové stanovisko k predmetnému návrhu, ale odkázať na postoj, ktorý zaujal v spomínanom dokumente.

V Bruseli 21. septembra 2011

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na tému Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1927/2006, ktorým sa zriaďuje Európsky fond na prispôsobenie sa globalizácii, KOM(2008) 867 v konečnom znení — COD 2008/0267 – Ú. v. EÚ C 228, s. 103 z 22.9.2009.

2011/C 376/15	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Európska stratégia pre oblasť zdravotného postihnutia 2010 – 2020: obnovený záväzok vybudovať Európu bez bariér“ KOM(2010) 636 v konečnom znení	81
2011/C 376/16	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Rady o súdnej príslušnosti, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí vo veciach majetkových režimov manželov“ KOM(2011) 126 v konečnom znení – 2011/0059 (CNS) a „Návrh nariadenia Rady o súdnej príslušnosti, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí vo veciach majetkových dôsledkov registrovaných partnerstiev“ KOM(2011) 127 v konečnom znení – 2011/0060 (CNS)	87
2011/C 376/17	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Európsky akčný plán pre elektronickú verejnú správu na roky 2011 – 2015 – Využitie IKT na podporu inteligentnej, udržateľnej a inováčnej verejnej správy“ KOM(2010) 743 v konečnom znení a „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Smerom k interoperabilite európskych verejných služieb“ KOM(2010) 744 v konečnom znení	92
2011/C 376/18	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: ‚Európa efektívne využívajúca zdroje‘ – hlavná iniciatíva v rámci stratégie Európa 2020“ KOM(2011) 21 v konečnom znení	97
2011/C 376/19	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Rio+20: Na ceste k ekologickému hospodárstvu a lepšiemu riadeniu“ KOM(2011) 363 v konečnom znení „Príspevok európskej organizovanej občianskej spoločnosti“	102
2011/C 376/20	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Plán prechodu na konkurencieschopné nízkouhlíkové hospodárstvo v roku 2050“ KOM(2011) 112 v konečnom znení	110
2011/C 376/21	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1927/2006, ktorým sa zriaďuje Európsky fond na prispôsobenie sa globalizácii“ KOM(2011) 336 v konečnom znení – 2011/0147 (COD)	116

Predplatné na rok 2011 (bez DPH, vrátane poštovného)

Úradný vestník EÚ, séria L + C, len tlačené vydanie	22 úradných jazykov EÚ	1 100 EUR ročne
Úradný vestník EÚ, séria L + C, tlačené vydanie + ročné DVD	22 úradných jazykov EÚ	1 200 EUR ročne
Úradný vestník EÚ, séria L, len tlačené vydanie	22 úradných jazykov EÚ	770 EUR ročne
Úradný vestník EÚ, séria L + C, mesačné (súhrnné) DVD	22 úradných jazykov EÚ	400 EUR ročne
Dodatok k úradnému vestníku (séria S), Verejné obstarávanie a výberové konania, DVD, jedno vydanie za týždeň	viacjazyčné: 23 úradných jazykov EÚ	300 EUR ročne
Úradný vestník EÚ, séria C – konkurzy	jazyk(-y), v ktorom(-ých) sa konajú konkurzy	50 EUR ročne

Úradný vestník Európskej únie, ktorý vychádza vo všetkých úradných jazykoch Európskej únie, si možno predplatiť v ktoromkoľvek z 22 jazykových znení. Zahŕňa sériu L (Právne predpisy) a C (Informácie a oznámenia).

Každé jazykové znenie má samostatné predplatné.

V súlade s nariadením Rady (ES) č. 920/2005 uverejneným v úradnom vestníku L 156 z 18. júna 2005 a ustanovujúcim, že inštitúcie Európskej únie nie sú viazané povinnosťou vyhotovovať všetky právne akty v írskom jazyku a uverejňovať ich v tomto jazyku, sa úradné vestníky uverejnené v írskom jazyku predávajú osobitne.

Predplatné na dodatok k úradnému vestníku (séria S – Verejné obstarávanie a výberové konania) zahŕňa všetkých 23 úradných jazykových znení na jednom viacjazyčnom DVD.

Predplatitelia *Úradného vestníka Európskej únie* môžu získať rôzne prílohy k úradnému vestníku, ktoré sa budú zasielať na základe jednoduchej žiadosti. O vydaní týchto príloh budú informovaní prostredníctvom oznámení pre čitateľov, ktoré sa vkladajú do *Úradného vestníka Európskej únie*.

Predaj a predplatné

Rozličné platené publikácie, rovnako ako aj *Úradný vestník Európskej únie*, si možno predplatiť a získať u obchodných distribútorov. Zoznam obchodných distribútorov možno nájsť na tejto internetovej adrese:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_sk.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) poskytuje priamy a bezplatný prístup k právu Európskej únie. Na stránke si možno prehliadať *Úradný vestník Európskej únie*, ako aj zmluvy, právne predpisy, judikatúru a návrhy právnych aktov.

Viac sa dozviete na stránke: <http://europa.eu>



Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie
2985 Luxemburg
LUXEMBURSKO

SK